ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (δεύτερο πενταμελές τμήμα)

της 12ης Σεπτεμβρίου 2007 *

Στην υπόθεση Τ-68/03,

Ολυμπιακή Αεροπορία Υπηρεσίες ΑΕ (πρώην Ολυμπιακή Αεροπορία ΑΕ), με έδρα την Αθήνα (Ελλάς), αρχικώς μεν εκπροσωπούμενη από τους D. Waelbroeck και Ε. Μπουρτζάλα, δικηγόρους, J. Ellison και M. Hall, solicitors, και τους Α. Καλογερόπουλο, Χ. Ταγαρά και Α. Χιωτέλη, δικηγόρους, ακολούθως δε από τους Π. Ανέστη, δικηγόρο, και T. Soames, solicitor,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους Δ. Τριανταφύλλου και J. L. Buendía Sierra, επικουρούμενους από τον Α. Οικονόμου, δικηγόρο,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

με αντικείμενο αίτηση περί ακυρώσεως της αποφάσεως 2003/372/ΕΚ της Επιτροπής, της 11ης Δεκεμβρίου 2002, για ενίσχυση που χορήγησε η Ελλάδα στην Ολυμπιακή Αεροπορία (ΕΕ 2003, L 132, σ. 1),

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(δεύτερο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο από τους J. Pirrung, πρόεδρο, A. W. H. Meij, N. J. Forwood, I. Pelikánová και Σ. Παπασάββα, δικαστές,

γραμματέας: Κ. Καντζά, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 29ης Νοεμβρίου 2006,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

I — *Η απόφαση του 1994*

1 Στις 7 Οκτωβρίου 1994, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 94/696/ΕΚ σχετικά με τις ενισχύσεις που χορήγησε το ελληνικό Δημόσιο στην Ολυμπιακή Αεροπορία (ΕΕ

L 273, σ. 22, στο εξής: απόφαση του 1994). Κατά το άρθρο 1 της αποφάσεως αυτής, οι ενισχύσεις για την αναδιάρθρωση οι οποίες χορηγήθηκαν ή επρόκειτο να χορηγηθούν στην Ολυμπιακή Αεροπορία (Ολυμπιακή Αεροπορία Υπηρεσίες ΑΕ, πρώην Ολυμπιακή Αεροπορία ΑΕ, στο εξής: ΟΑ ή προσφεύγουσα) ήταν συμβατές με την κοινή αγορά βάσει του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ, υπό την προϋπόθεση ότι η Ελληνική Κυβέρνηση θα τηρούσε τις είκοσι μία δεσμεύσεις που απαριθμούνταν στο εν λόγω άρθρο. Οι ενισχύσεις αυτές συνίσταντο σε:

— εγγυήσεις για δάνεια που είχε συνάψει έως τις 7 Οκτωβρίου 1994 η ΟΑ κατ' εφαρμογήν του άρθρου 6 του ελληνικού νόμου 96/75, της 26ης Ιουνίου 1975 (ΦΕΚ Α΄ 154/26.7.1975)·

— νέες εγγυήσεις δανείου ύψους 378 εκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ (USD), για δάνεια τα οποία επρόκειτο να συναφθούν πριν τις 31 Δεκεμβρίου 1997 για την αγορά νέων αεροσκαφών·

— μείωση του χρέους της εταιρίας ύψους 427 δισεκατομμυρίων δραχμών·

— μετατροπή του χρέους της εταιρίας σε κεφάλαιο ύψους 64 δισεκατομμυρίων δραχμών·

— εισφορά κεφαλαίου 54 δισεκατομμυρίων δραχμών σε τρεις δόσεις ύψους 19, 23 και 12 δισεκατομμυρίων δραχμών, αντιστοίχως, κατά τα έτη 1995, 1996 και 1997.

2 Τα τελευταία τέσσερα από τα πέντε αυτά μέτρα αποτελούσαν μέρος του προγράμματος για αναδιάρθρωση και αναδιοργάνωση της ΟΑ που αφορούσε τη χρονική περίοδο 1994 έως 1997, το οποίο κοινοποιήθηκε προηγουμένως στην Επιτροπή.

3 Το άρθρο 1 της αποφάσεως του 1994 εξαρτούσε, πάντως, το συμβατό των πέντε εξεταζόμενων ενισχύσεων από την τήρηση των 21 προαναφερθεισών δεσμεύσεων που είχε αναλάβει η Ελληνική Δημοκρατία προκειμένου να διασφαλισθεί ότι οι εν λόγω ενισχύσεις δεν θα επηρέαζαν τις εμπορικές συναλλαγές κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον. Βάσει ορισμένων από τις δεσμεύσεις αυτές, οι οποίες αφορούσαν τόσο την ΟΑ όσο και τη θυγατρική της Ολυμπιακή Αεροπλοΐα, η Ελληνική Δημοκρατία όφειλε ειδικότερα:

«α) […] να καταργήσει, πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 1994, το άρθρο 6 του νόμου 96/75, βάσει του οποίου επιτρέπεται στο ελληνικό Δημόσιο να παρέχει εγγυήσεις για τα δάνεια που συνάπτει η ΟΑ·

β) […] να μην επεμβαίνει στο μέλλον στη διαχείριση της ΟΑ, πέραν του αυστηρού ορίου λόγω της ιδιότητάς της ως μετόχου·

γ) […] να υπαγάγει την ΟΑ, πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 1994, σε φορολογικό καθεστώς ανώνυμης εταιρίας, ανάλογο με εκείνο των ελληνικών επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα, εκτός της απαλλαγής της ΟΑ από τυχόν φόρους που ενδέχεται

να επιβληθούν στις διαδικασίες αναδιάρθρωσης κεφαλαίου της επιχείρησης, οι οποίες προβλέπονται στο πρόγραμμα αναδιάρθρωσης κεφαλαίου και αναδιοργάνωσης της εταιρίας το οποίο διαβιβάσθηκε στην Επιτροπή·

[…]

ε) […] να μη χορηγήσει πλέον ενισχύσεις, υπό οιαδήποτε μορφή, στην ΟΑ, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο·

στ) […] να προβεί αμέσως στη λήψη των αναγκαίων νομοθετικών μέτρων για την αποτελεσματική εφαρμογή του προγράμματος, όσον αφορά μισθολογικά, κοινωνικά και χρηματοοικονομικά θέματα·

[…]

η) […]αφενός, να υποβάλλει ετησίως στην Επιτροπή, τουλάχιστον τέσσερις εβδομάδες πριν από την καταβολή κάθε δόσης αύξησης κεφαλαίου, οι οποίες προβλέπονται για τον Ιανουάριο του 1996 και τον Ιανουάριο του 1997, έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος προκειμένου να είναι σε θέση η Επιτροπή να διατυπώσει σχόλια, και, αφετέρου, να αναβάλλει κατά τέσσερις εβδομάδες την καταβολή των εν λόγω δόσεων αύξησης κεφαλαίου, σε περίπτωση που η Επιτροπή υποβάλει την εν λόγω έκθεση στην εκτίμηση ανεξάρτητου συμβούλου·

θ) […] να μην προβεί στις προβλεπόμενες για το 1995, το 1996 και το 1997 αυξήσεις κεφαλαίου, σε περίπτωση που δεν επιτευχθούν οι στόχοι του προγράμματος για τα προηγούμενα οικονομικά έτη, όπως αναπτύσσονται στην απόφαση του 1994·

[…]

ιστ) να φροντίζει ώστε η ΟΑ να μη διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον καθορισμό τιμών (price leader), κατά τη διάρκεια των ετών 1994 έως και 1997, στα τακτικά δρομολόγια Αθήνα-Στοκχόλμη και Αθήνα-Λονδίνο·

[…]

ιθ) [να φροντίζει] ώστε, καθ' όλη τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος, ο αριθμός των προσφερομένων από την ΟΑ θέσεων στις τακτικές πτήσεις εντός του ΕΟΧ, περιλαμβανομένων των πρόσθετων και εποχιακών πτήσεων αλλά πλην των δρομολογίων μεταξύ της ηπειρωτικής Ελλάδας και των νησιών, να μην είναι ανώτερος εκείνων που προσέφερε η ΟΑ στην εν λόγω αγορά του ΕΟΧ κατά τη διάρκεια του έτους 1993 (3 518 778 θέσεις).

κ) [να φροντίζει] ώστε οι εναπομένουσες εγγυήσεις δανείων, οι οποίες έχουν παρασχεθεί στην ΟΑ, καθώς και οι νέες εγγυήσεις που πρόκειται να παρασχεθούν πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 1997, ύψους 378 εκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, οι οποίες προβλέπονται ρητώς στο πρόγραμμα, να πληρούν τους όρους που τίθενται στην επιστολή την οποία απηύθυνε η Επιτροπή στα κράτη μέλη στις 5 Απριλίου 1989·

[…]»

4 Το 1995 καταβλήθηκε στην ΟΑ η πρώτη δόση του κεφαλαίου που προέβλεπε η απόφαση του 1994, ύψους 13 δισεκατομμυρίων δραχμών.

II — *Η απόφαση του 1998*

5 Το 1996, η Επιτροπή, φρονώντας ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν είχε τηρήσει ορισμένες από τις υποχρεώσεις που προβλέπει το άρθρο 1 της αποφάσεως του 1994, και επειδή είχε επίσης αμφιβολίες ως προς το συμβατό προς το άρθρο 87 ΕΚ των νέων ενισχύσεων οι οποίες δεν είχαν κοινοποιηθεί και τις οποίες πληροφορήθηκε η Επιτροπή, κίνησε τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ. Τον Ιούλιο του 1998 η Ελληνική Δημοκρατία κοινοποίησε στην Επιτροπή αναθεωρημένο σχέδιο αναδιαρθρώσεως. Προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι παρανόμως χορηγηθείσες στην ΟΑ ενισχύσεις, το σχέδιο αυτό προέβλεπε μείωση του ποσού της δεύτερης και τρίτης δόσεως κεφαλαίου, οι οποίες δεν είχαν ακόμη καταβληθεί και τις οποίες προέβλεπε η απόφαση του 1994.

6 Η διαδικασία αυτή οδήγησε στην έκδοση της αποφάσεως 1999/332/ΕΚ της Επιτροπής, της 14ης Αυγούστου 1998, για ενίσχυση που χορήγησε η Ελληνική Δημοκρατία στην Ολυμπιακή Αεροπορία (ΕΕ 1999, L 128, σ. 1, στο εξής: απόφαση του 1998), με την οποία η Επιτροπή αποδέχθηκε το προαναφερθέν αναθεωρημένο πρόγραμμα. Με το άρθρο 1, παράγραφος 1, της αποφάσεως αυτής, η Επιτροπή έκρινε συμβατές προς την κοινή αγορά τις εγγυήσεις δανείων καθώς και τη μείωση και τη μετατροπή σε κεφάλαιο χρεών τα οποία είχαν εγκριθεί το 1994, και τις νέες εγγυήσεις δανείων που επρόκειτο να συναφθούν πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2000 για την αγορά νέων αεροσκαφών. Μείωσε την εισφορά κεφαλαίου 54 δισεκατομμυρίων δραχμών, που προέβλεπε η απόφαση του 1994 σε εισφορά κεφαλαίου συνολικού ύψους 40,8 δισεκατομμυρίων δραχμών, που θα καταβαλλόταν σε τρεις δόσεις 19, 14 και 7,8 δισεκατομμυρίων δραχμών, αντιστοίχως, για τα έτη 1995, 1998 και 1999.

7 Η χορήγηση των ενισχύσεων αυτών συνοδευόταν από αναθεωρημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως για τη χρονική περίοδο 1998 έως 2002 (στο εξής: πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως ή πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998) και εξαρτήθηκε, δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 1, της αποφάσεως του 1998, από την τήρηση από την Ελληνική Δημοκρατία των ακολούθων δεσμεύσεων:

«α) [...] να τηρήσει τις [21 προαναφερθείσες] δεσμεύσεις που ορίζει το άρθρο 1 της αποφάσεως του 1994·

β) [...] να εξασφαλίσει ότι η ΟΑ δεν υιοθετεί ηγεμονική συμπεριφορά όσον αφορά τον καθορισμό των τιμών (price leader) στις τακτικές γραμμές Αθηνών-Στοκχόλμης και Αθηνών-Λονδίνου κατά την περίοδο 1998 έως και 2002·

γ) [...] να εξασφαλίσει ότι μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2002, ο αριθμός θέσεων που προσφέρει η ΟΑ στις τακτικές γραμμές στον [Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο] — συμπεριλαμβανομένων των προσθέτων και εποχιακών πτήσεων και συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών μεταξύ της ηπειρωτικής Ελλάδας και των ελληνικών νησιών— δεν θα υπερβαίνει τον αριθμό θέσεων που προσέφερε η ΟΑ στην αγορά του [Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου] το 1997 (7 792 243 θέσεις), λαμβανομένης ωστόσο υπόψη μιας πιθανής αύξησης, αναλογικής με τη μεγέθυνση της οικείας αγοράς·

δ) [...] να εξασφαλίσει ότι την 1η Δεκεμβρίου 1998 η ΟΑ θα έχει εφαρμόσει ένα πλήρως λειτουργικό και κατάλληλο σύστημα διαχειρίσεως πληροφοριών (στο εξής: ΣΔΠ), [και να] υποβάλει, την 1η Δεκεμβρίου 1998, σχετική έκθεση στην Επιτροπή.»

8 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, της αποφάσεως του 1998, η καταβολή της τελευταίας δόσεως ύψους 7,8 δισεκατομμυρίων δραχμών (22,9 εκατομμυρίων ευρώ περίπου) εξηρτάτο από την τήρηση του συνόλου των επιβαλλόμενων όρων, προκειμένου να εξασφαλισθεί το συμβατό της ενισχύσεως με την κοινή αγορά και η πραγματική εφαρμογή του αναθεωρημένου προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, καθώς και η επίτευξη των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων, ιδίως όσον αφορά τους δείκτες κόστους και παραγωγικότητας. Τουλάχιστον δέκα εβδομάδες πριν την καταβολή της προγραμματισμένης για τις 15 Ιουνίου 1999 δεύτερης δόσεως, και στα τέλη των μηνών Οκτωβρίου 1999, Μαρτίου 2000 και Οκτωβρίου 2000, η Ελληνική Δημοκρατία έπρεπε να υποβάλει έκθεση στην Επιτροπή όσον αφορά την τήρηση όλων των όρων που επιβλήθηκαν προκειμένου να εξασφαλισθεί το συμβατό της ενισχύσεως και όσον αφορά την εφαρμογή του αναθεωρημένου προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 καθώς και την επίτευξη των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων.

III — *Η εξέλιξη της ΟΑ μετά την απόφαση του 1998*

9 Τον Σεπτέμβριο του 1998, η Ελληνική Δημοκρατία κατέβαλε στην ΟΑ τη δεύτερη δόση κεφαλαίου ύψους 14 δισεκατομμυρίων δραχμών (41 εκατομμύρια ευρώ περίπου) που προέβλεπε η απόφαση του 1998 και της παραχώρησε μέρος των επιτρεπόμενων εγγυήσεων δανείων.

10 Με έγγραφο της 7ης Μαΐου 1999, η Ελληνική Δημοκρατία υπέβαλε στην Επιτροπή έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998. Με έγγραφα της 12ης Μαΐου 1999 και της 19ης Μαΐου 1999, η Επιτροπή ζήτησε από τις ελληνικές αρχές ορισμένες πληροφορίες. Οι εν λόγω αρχές συμπλήρωσαν, τον Ιούνιο του 1999, την προαναφερθείσα έκθεση με ένα μνημόνιο. Η έκθεση αυτή εξετάσθηκε από ανεξάρτητο σύμβουλο (Deloitte & Touche), σύμφωνα με τις διατάξεις της αποφάσεως του 1998 (άρθρο 1 της εν λόγω αποφάσεως και υποχρέωση απορρέουσα από το άρθρο 1, στοιχείο η΄, της αποφάσεως του 1994).

11 Η Επιτροπή ανακοίνωσε στις ελληνικές αρχές, με έγγραφο της 27ης Ιουλίου 1999, την ανάλυση των προβαλλόμενων παραβάσεων όσον αφορά την εφαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, όπως αυτή εκτίθεται στην από 21 Ιουλίου 1999 έκθεση Deloitte & Touche. Με το έγγραφο αυτό, η Επιτροπή κάλεσε ειδικότερα την Ελληνική Κυβέρνηση να της υποβάλει το προσαρμοσμένο στα τρέχοντα δεδομένα πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως για την ΟΑ, προκειμένου αυτό να εξεταστεί από την Επιτροπή σε συνδυασμό με τους όρους που διέπουν την καταβολή της τελευταίας δόσεως κεφαλαίου ύψους 22,9 εκατομμυρίων ευρώ. Σύμφωνα με τις ενδείξεις που παρέχει η προσβαλλόμενη απόφαση, με την από 26 Αυγούστου 1999 απάντηση που απηύθυνε στην Επιτροπή, η Ελληνική Δημοκρατία αναγνώρισε ότι το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως έπρεπε να αναθεωρηθεί ώστε να ανταποκρίνεται στα προβλεφθέντα αποτελέσματα και να επιτρέψει στην Επιτροπή να εξετάσει με θετικό πνεύμα τη καταβολή της τελευταίας δόσεως.

12 Με έγγραφο της 7ης Ιουλίου 1999, οι ελληνικές αρχές γνωστοποίησαν στην Επιτροπή την πρόθεσή τους να αναθέσουν, κατόπιν ανοικτού διεθνούς διαγωνισμού, τη διοίκηση της ΟΑ σε έμπειρη διεθνή εταιρία διαχειρίσεως. Η σύμβαση ανατέθηκε στη Speedwing, εταιρία συμβούλων, θυγατρική της British Airways. Η σύμβαση προέβλεπε επίσης δικαίωμα προαιρέσεως για την British Airways για την απόκτηση μέχρι 20 % των μετοχών της ΟΑ σε χρονικό διάστημα ενός έτους από της υπογραφής της συμβάσεως διαχειρίσεως.

13 Μετά τη συνάντηση στις Βρυξέλλες, στις 3 Αυγούστου 1999, μεταξύ της νέας διευθυντικής ομάδας της Speedwing και των υπαλλήλων της Επιτροπής, οι ελληνικές αρχές υπέβαλαν, με έγγραφο της 18ης Νοεμβρίου 1999, τροποποιημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως, το οποίο είχε καταρτίσει η Speedwing (στο εξής: πρόγραμμα Speedwing). Από τη δικογραφία προκύπτει ότι το αναθεωρημένο αυτό πρόγραμμα συνοδευόταν από πρόγραμμα επιχειρήσεως που είχε καταρτίσει η επιχείρηση και το οποίο κάλυπτε την περίοδο των ετών 2000-2004. Η εφαρμογή του προγράμματος Speedwing είχε ήδη αρχίσει πριν από την ολοκλήρωση της εξετάσεώς του από την Επιτροπή. Με την αρχική της έκθεση για το πρόγραμμα αυτό, η εταιρία Deloitte & Touche διατύπωσε τις επιφυλάξεις της για ορισμένες πτυχές του. Η κύρια διαφορά μεταξύ του προγράμματος αυτού και του προγράμματος του 1998, το οποίο εφαρμόστηκε κατά το έτος 1998 και κατά τις αρχές του έτους 1999, συνίστατο στο ότι αποδιδόταν ιδιαίτερη σημασία στην αύξηση των εσόδων και στην επέκταση των δραστηριοτήτων της εταιρίας.

14 Με έγγραφο της 20ής Μαρτίου 2000, η Επιτροπή κοινοποίησε στις ελληνικές αρχές την τελική έκθεση της Deloitte & Touche, με χρονολογία Μαρτίου 2000, σχετικά με το πρόγραμμα Speedwing, που επιβεβαίωνε τις αρχικές ανησυχίες. Η Speedwing αμφισβήτησε τα πορίσματα αυτής της εκθέσεως και αποσύρθηκε από τη διαχείριση της ΟΑ κατά τα μέσα του 2000. Με έγγραφο της 29ης Αυγούστου 2000 απευθυνόμενο στην Επιτροπή, οι ελληνικές αρχές επιβεβαίωσαν ότι η ΟΑ δεν διέθετε επίσημα αποτελέσματα για το έτος 1999, υπό τη μορφή ελεγμένων ισολογισμών, και ανέλαβαν τη δέσμευση να μη χορηγήσουν την τελευταία δόση εισφοράς κεφαλαίου. Η Ελληνική Δημοκρατία ζήτησε από την Επιτροπή να μην εκδώσει απόφαση επί του θέματος αυτού.

15 Το φθινόπωρο του 2000, η ΟΑ επιφόρτισε την εταιρία συμβούλων Price Waterhouse Coopers να καταρτίσει ανακεφαλαιωτική έκθεση για τους μη ελεγμένους αρχικούς ενοποιητικούς ισολογισμούς, στις 31 Δεκεμβρίου 1999, προκειμένου να αποτελέσει την υγιή βάση για την περαιτέρω αναδιάρθρωσή της. Οι ελληνικές αρχές όρισαν την Crédit Suisse First Boston ως χρηματοοικονομικό σύμβουλο με σκοπό την ιδιωτικοποίηση της ΟΑ.

IV — *Η απόφαση του 2000*

16 Με έγγραφο της 17ης Ιουλίου 2000, η Ελληνική Δημοκρατία πληροφόρησε την Επιτροπή για την πρόθεσή της να χρησιμοποιήσει την εναπομένουσα εγκεκριμένη ενίσχυση για τις εγγυήσεις των δανείων που επρόκειτο να συναφθούν πριν από το τέλος του 2000, για τις επενδύσεις ενόψει της μετεγκαταστάσεως της ΟΑ από το αεροδρόμιο του Ελληνικού στον νέο διεθνή αερολιμένα Αθηνών στα Σπάτα, και να παρατείνει την προθεσμία για τις εγγυήσεις των δανείων έως τις 31 Μαρτίου 2001. Έως εκείνη τη χρονική στιγμή, το ελληνικό Δημόσιο είχε χορηγήσει εγγυήσεις δανείων συνολικού ύψους 201,6 εκατομμυρίων USD για την αγορά τεσσάρων Airbus 340.

17 Στις 4 Οκτωβρίου 2000, η Επιτροπή αποφάσισε να μην αντιταχθεί στο σχέδιο αυτό, τροποποιήσασα αναλόγως το άρθρο 1, παράγραφος 1, της αποφάσεως του 1998. Κατά συνέπεια, οι νέες εγγυήσεις δανείων, ύψους 378 εκατομμυρίων USD, οι οποίες είχαν εγκριθεί με την απόφαση του 1998, μπορούσαν να παρασχεθούν μέχρι τις 31 Μαρτίου 2001 για την αγορά νέων αεροσκαφών και για τις απαιτούμενες επενδύσεις προς μετεγκατάσταση της ΟΑ στο νέο αεροδρόμιο στα Σπάτα.

V — *Οι καταγγελίες της ΕΑΑ και η επίσημη διαδικασία έρευνας*

18 Στις 12 Οκτωβρίου 2000, η Ένωση Ελλήνων Αερομεταφορέων (στο εξής: ΕΑΑ) υπέβαλε καταγγελία με την οποία υποστήριζε ότι το ελληνικό Δημόσιο εξακολουθούσε να χορηγεί διάφορες ενισχύσεις στην ΟΑ, αντίθετα προς τις αποφάσεις του 1994 και του 1998. Οι ελληνικές αρχές υπέβαλαν τις παρατηρήσεις τους επί της καταγγελίας αυτής με έγγραφο της 19ης Φεβρουαρίου 2001. Στις 24 Ιουλίου 2001, η ΕΑΑ υπέβαλε συμπληρωματική καταγγελία, στην οποία οι ελληνικές αρχές απάντησαν με έγγραφα της 25ης Οκτωβρίου, της 7ης Νοεμβρίου και της 11ης Δεκεμβρίου 2001.

19 Κατόπιν των καταγγελιών αυτών, η Επιτροπή κίνησε, με απόφαση της 6ης Μαρτίου 2002 (ΕΕ C 98, σ. 8), τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, επειδή το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως δεν είχε εφαρμοσθεί και επειδή ορισμένοι από τους όρους που προέβλεπε η απόφαση του 1998 δεν είχαν τηρηθεί. Με την απόφαση αυτή, η Ελληνική Δημοκρατία υποχρεώθηκε να παράσχει στην Επιτροπή πληροφορίες κατ' εφαρμογήν του άρθρου 10 του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [88 ΕΚ] (ΕΕ L 83, σ. 1).

20 Η Ελληνική Δημοκρατία διαβίβασε τις παρατηρήσεις της στην Επιτροπή με έγγραφο της 11ης Απριλίου 2002.

21 Στις 9 Αυγούστου 2002, η Επιτροπή απηύθυνε στην Ελληνική Δημοκρατία νέα διαταγή παροχής πληροφοριών. Οι ελληνικές αρχές απάντησαν με έγγραφο της 30ής Σεπτεμβρίου 2002.

22 Τον Νοέμβριο του 2002, οι ελληνικές αρχές διαβίβασαν στην Επιτροπή δύο εκθέσεις που κατάρτισε η Deloitte & Touche: την «Report on the Limited Review of Olympic Airways' Performance as Compared to its 2002 Financial Plan (july 2002)» («Έκθεση σχετικά με την περιορισμένη αναθεώρηση των επιδόσεων της [ΟΑ] σε σύγκριση με το οικονομικό πρόγραμμα του 2002 (Ιούλιος 2002)» και την έκθεση για την ΟΑ με τίτλο «Restructuring and Privatisation (november 5th, 2002»)) [Αναδιάρθρωση και ιδιωτικοποίηση (5 Νοεμβρίου 2002)].

VI — *Η προσβαλλόμενη απόφαση*

23 Στις 11 Δεκεμβρίου 2002, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 2003/372/ΕΚ, σχετικά με την ενίσχυση που χορήγησε η Ελλάδα στην Ολυμπιακή Αεροπορία (ΕΕ 2003, L 132, σ. 1, στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση). Σ' αυτήν διαπιστώνεται ότι οι περισσότεροι από τους στόχους του προγράμματος αναδιαρθρώσεως της Ολυμπιακής Αεροπορίας δεν είχαν επιτευχθεί, οι όροι που συνόδευαν την εγκριτική απόφαση δεν είχαν τηρηθεί πλήρως και η απόφαση αυτή είχε εφαρμοστεί καταχρηστικά.

24 Επιπλέον, η απόφαση αυτή αναφέρεται σε νέες λειτουργικές ενισχύσεις, οι οποίες συνίστανται ιδίως στην εκ μέρους του Ελληνικού Δημοσίου ανοχή της μη καταβολής ή του ετεροχρονισμού της προθεσμίας πληρωμής των εισφορών κοινωνικών

ασφαλίσεων, του φόρου προστιθέμενης αξίας (στο εξής: ΦΠΑ) επί των καυσίμων και ανταλλακτικών, των οφειλομένων στους αερολιμένες τελών και μισθωμάτων, καθώς και του τέλους που επιβάλλεται στα αεροπορικά εισιτήρια πτήσεων που αναχωρούν από ελληνικά αεροδρόμια, αποκαλούμενου «σπατόσημου». Κατά την Επιτροπή, οι ενισχύσεις αυτές είναι παράνομες ως ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά. Υποστηρίζει ότι χορηγήθηκαν κατά παράβαση της υποχρεώσεως του ελληνικού Δημοσίου να μη χορηγεί πλέον ενισχύσεις στην ΟΑ και αντιβαίνουν προς την αρχή της «εφάπαξ ενισχύσεως». Εξάλλου, η ΟΑ, εφόσον δεν είχε εφαρμόσει το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998, δεν είχε εναλλακτικό πρόγραμμα από το οποίο να μπορεί η Επιτροπή να συναγάγει ότι η επιχείρηση επανήλθε σε τροχιά εξασφαλίζουσα τη βιωσιμότητά της μεσοπροθέσμως και μακροπροθέσμως.

25 Η Επιτροπή ζήτησε την ανάκτηση των ενισχύσεων που κρίθηκαν ως ασύμβατες. Πάντως, όσον αφορά τις ενισχύσεις για την αναδιάρθρωση, έκρινε τα εξής:

«[…] δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η θετική απόφαση της Επιτροπής του 1998 να προκάλεσε ορισμένες προσδοκίες ότι η “δέσμη” μέτρων ενίσχυσης του 1994 δεν παρουσίαζε προβλήματα. Κατά συνέπεια, υπό το πρίσμα των εξαιρετικά ιδιόμορφων περιστάσεων της παρούσας περίπτωσης, δεν είναι απαραίτητο να επιβληθεί η ανάκτηση των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν πριν από τις 14 Αυγούστου του 1998.» (αιτιολογική σκέψη 229)

26 Το διατακτικό της προσβαλλόμενης αποφάσεως έχει ως εξής:

«Άρθρο 1

Κηρύσσεται ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά, κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, [ΕΚ], η ενίσχυση αναδιάρθρωσης που χορηγήθηκε από την Ελλάδα στην [ΟΑ] υπό τη μορφή

α) των εγγυήσεων δανείων που είχαν παρασχεθεί στην εταιρία μέχρι τις 7 Οκτωβρίου 1994, δυνάμει του άρθρου 6 του ελληνικού νόμου 96/75 […],

β) των νέων εγγυήσεων δανείων συνολικού ύψους 378 εκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ για τα δάνεια που επρόκειτο να συναφθούν πριν από τις 31 Μαρτίου 2001 με σκοπό την αγορά νέων αεροσκαφών και για τις επενδύσεις που είναι αναγκαίες για τη μετεγκατάσταση της Ολυμπιακής Αεροπορίας στον νέο αερολιμένα των Σπάτων,

γ) της μείωσης του βάρους των χρεών της [Ολυμπιακής Αεροπορίας] κατά ποσό 427 δισεκατομμυρίων δραχμών,

δ) της μετατροπής σε μετοχικό κεφάλαιο χρεών της [Ολυμπιακής Αεροπορίας], ύψους 64 δισεκατομμυρίων δραχμών,

ε) της εισφοράς κεφαλαίων 54 δισεκατομμυρίων δραχμών που μειώθηκε σε 40,8 δισεκατομμύρια δραχμές, σε τρεις δόσεις ύψους 19, 14 και 7,8 δισεκατομμυρίων δραχμών, αντιστοίχως, για τα έτη 1995, 1998 και 1999

εφόσον δεν τηρούνται πλέον οι ακόλουθοι όροι, υπό τους οποίους χορηγήθηκε η αρχική έγκριση:

α) η πλήρης εφαρμογή του προγράμματος αναδιάρθρωσης με στόχο την επίτευξη της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας της εταιρίας,

β) η τήρηση των 24 ειδικών δεσμεύσεων που συνόδευαν την έγκριση της ενίσχυσης και

γ) η τακτική παρακολούθηση της υλοποίησης των ενισχύσεων αναδιάρθρωσης.

Άρθρο 2

Η κρατική ενίσχυση που έθεσε σε εφαρμογή η Ελλάδα υπό τη μορφή της ανοχής που επέδειξε στο θέμα της διαιωνιζόμενης μη καταβολής των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, του ΦΠΑ που οφειλόταν από την Ολυμπιακή Αεροπλοΐα επί των καυσίμων και των ανταλλακτικών, των μισθωμάτων που οφείλονταν στους διάφορους αερολιμένες, των αερολιμενικών τελών στον Διεθνή Αερολιμένα των Αθηνών και σε άλλους αερολιμένες, [καθώς και] του τέλους που [αποκαλείται] "σπατόσημο", δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά.

Άρθρο 3

1. Η Ελλάδα υποχρεούται να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να ανακτήσει από τη δικαιούχο την ενίσχυση 14 δισεκατομμυρίων δραχμών (41 εκατομμύρια ευρώ), όπως αναφέρεται στο άρθρο 1, που δεν συμβιβάζεται με τη Συνθήκη και την ενίσχυση για την οποία γίνεται λόγος στο άρθρο 2, η οποία τέθηκε παράνομα στη διάθεση της δικαιούχου.

2. Η ανάκτηση πρέπει να γίνει χωρίς άλλη καθυστέρηση και με βάση τις διαδικασίες του εθνικού δικαίου, υπό τον όρο ότι επιτρέπουν την άμεση και αποτελεσματική εκτέλεση της απόφασης. Η ενίσχυση που πρέπει να ανακτηθεί πρέπει να συμπεριλαμβάνει τους τόκους από την ημερομηνία που τέθηκε στη διάθεση της δικαιούχου μέχρι την ημερομηνία της ανάκτησής της. Οι τόκοι υπολογίζονται με το βασικό επιτόκιο που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του ισοδύναμου επιδότησης των περιφερειακών ενισχύσεων.

Άρθρο 4

Η Ελλάδα υποχρεούται να ενημερώσει την Επιτροπή, εντός δύο μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας απόφασης, σχετικά με τα μέτρα που έλαβε για να συμμορφωθεί προς αυτήν.

[…]»

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

27 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 24 Φεβρουαρίου 2003, η προσφεύγουσα άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

28 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει την προσβαλλόμενη απόφαση·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα·

— να διατάξει οποιαδήποτε μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας ή αποδεικτικά μέσα τα οποία θεωρεί απαραίτητα·

— να διατάξει οποιοδήποτε άλλο μέτρο θεωρεί κατάλληλο.

29 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

30 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (δεύτερο πενταμελές τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.

31 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά τη συνεδρίαση της 29ης Νοεμβρίου 2006.

Νομική ανάλυση

32 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί την προσβαλλόμενη απόφαση καθόσον με αυτή διαπιστώνεται το ασύμβατο με την κοινή αγορά και επιβάλλεται η ανάκτηση, αφενός, της ενισχύσεως για την αναδιάρθρωση και, αφετέρου, των νέων προβαλλόμενων ενισχύσεων.

33 Πριν εξεταστούν διαδοχικώς οι δύο πτυχές της προσφυγής και ο κοινός για τις δύο πτυχές λόγος ο αντλούμενος από κατάχρηση εξουσίας, το Πρωτοδικείο κρίνει ότι πρέπει, πρώτον, να προσδιοριστεί, το νομικό πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσονται οι αιτιάσεις της προσφεύγουσας περί αντιστροφής του βάρους αποδείξεως και περί παραβιάσεως δικονομικών κανόνων και του δικαιώματος ακροάσεως και, δεύτερον, να εξεταστεί, ευθύς εξ αρχής, ο λόγος που αντλείται από προσβολή του δικαιώματος ακροάσεως της προσφεύγουσας.

I — *Προκαταρκτικές παρατηρήσεις επί του βάρους αποδείξεως, των δικονομικών υποχρεώσεων των διαδίκων και επί των αιτιάσεων περί προσβολής του δικαιώματος ακροάσεως*

34 Ευλόγως ισχυρίζεται η προσφεύγουσα ότι, κατ' αρχήν, η Επιτροπή είχε την υποχρέωση να αποδείξει, με την προσβαλλόμενη απόφαση, τόσο την καταχρηστική εφαρμογή της ενισχύσεως για την αναδιάρθρωση όσο και τη χορήγηση νέων ενισχύσεων. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από τις διατάξεις του άρθρου 88, παράγραφοι 2 και 3, ΕΚ, ελλείψει τέτοιας αποδείξεως, η υφιστάμενη ενίσχυση καλύπτεται από την προηγηθείσα εγκριτική απόφαση, τα δε αμφισβητούμενα νέα μέτρα δεν μπορούν να θεωρηθούν ως κρατικές ενισχύσεις, κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ (βλ., όσον αφορά το βάρος αποδείξεως περί καταχρηστικής εφαρμογής προηγουμένως εγκριθείσας ενισχύσεως, την απόφαση του Πρωτοδικείου της 11ης Μαΐου 2005, Τ-111/01 και Τ-133/01, Saxonia Edelmetalle και Zemag κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-1579, σκέψη 86, και, όσον αφορά το βάρος αποδείξεως περί χορηγήσεως νέας ενισχύσεως, την απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Απριλίου 1994, C-324/90 και C-342/90, Γερμανία και Pleuger Worthington κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. I-1173, σκέψη 23). Αντιθέτως, το βάρος προς απόδειξη του συμβατού της ενισχύσεως με την κοινή αγορά, κατά παρέκκλιση των διατάξεων του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, φέρει, κατ' αρχήν, το οικείο κράτος μέλος, το οποίο οφείλει να αποδείξει ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτής της παρεκκλίσεως.

35 Πάντως, πρέπει να τονιστεί ότι η κατανομή αυτή του βάρους αποδείξεως εξαρτάται από την τήρηση των αντιστοίχων δικονομικών υποχρεώσεων που υπέχουν η

Επιτροπή και το οικείο κράτος μέλος, στο πλαίσιο της ασκήσεως εκ μέρους αυτού του οργάνου της εξουσίας που διαθέτει προκειμένου να υποχρεώσει το κράτος μέλος να του παράσχει όλα τα απαιτούμενα πληροφοριακά στοιχεία.

36 Ειδικότερα, από τη νομολογία προκύπτει ότι το κράτος που ζητεί, κατά παρέκκλιση των κανόνων της Συνθήκης, την έγκριση νέων ή τροποποιημένων ενισχύσεων, υπέχει την υποχρέωση, δυνάμει του απορρέοντος από το άρθρο 10 ΕΚ καθήκοντος συνεργασίας με την Επιτροπή, να παράσχει όλα εκείνα τα στοιχεία βάσει των οποίων το θεσμικό αυτό όργανο θα μπορέσει να εξακριβώσει αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εγκρίσεως της παρεκκλίσεως (απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Απριλίου 1993, C-364/90, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-2097, σκέψη 20, και αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 15ης Ιουνίου 2005, Τ-171/02, Regione autonoma della Sardegna κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-2123, σκέψη 129, και της 6ης Απριλίου 2006, Τ-17/03, Schmitz-Gotha Fahrzeugwerke κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-1139, σκέψη 48). Εξάλλου, η Επιτροπή μπορεί να εκδώσει απόφαση βάσει των στοιχείων που έχει στη διάθεσή της, σε περίπτωση κατά την οποία το κράτος μέλος, κατά παράβαση της υποχρεώσεως συνεργασίας που υπέχει, δεν της παράσχει τα πληροφοριακά στοιχεία που του ζήτησε είτε προκειμένου να εξετάσει τον χαρακτηρισμό και το συμβατό με την κοινή αγορά μιας νέας ή μιας τροποποιημένης ενισχύσεως, είτε προκειμένου να ελέγξει τη σύννομη εφαρμογή ενισχύσεως που είχε προηγουμένως εγκριθεί. Πάντως, πριν λάβει μια τέτοια απόφαση, η Επιτροπή οφείλει να ζητήσει από το κράτος μέλος να της παράσχει, εντός της τασσόμενης προθεσμίας, όλα τα απαιτούμενα προς άσκηση του ελέγχου της πληροφοριακά στοιχεία. Μόνον αν το κράτος μέλος παραλείψει, παρά την εντολή της Επιτροπής, να της παράσχει τα στοιχεία που ζήτησε, μπορεί αυτή να τερματίσει τη διαδικασία και να εκδώσει απόφαση διαπιστώνουσα, βάσει των στοιχείων που έχει στη διάθεσή της, αναλόγως της περιπτώσεως, την ύπαρξη και/ή το συμβατό της ενισχύσεως με την κοινή αγορά (βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-301/87, Γαλλία κατά Επιτροπής, γνωστή ως «Boussac», Συλλογή 1990, σ. I-307, σκέψη 22, και Γερμανία και Pleuger Worthington κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 34, σκέψη 26), ή απόφαση διαπιστώνουσα τη σύννομη εφαρμογή προηγουμένως εγκριθείσας ενισχύσεως (βλ. τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου Saxonia Edelmetalle και Zemag κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 34, σκέψη 93, και της 19ης Οκτωβρίου 2005, Τ-318/00, Freistaat Thüringen κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-4179, σκέψη 73).

37 Σκοπός των δικονομικών αυτών υποχρεώσεων που υπέχουν το οικείο κράτος μέλος και η Επιτροπή είναι η παροχή στη δεύτερη της δυνατότητας να ασκεί τον έλεγχό της βάσει αρκούντως σαφών και ακριβών πληροφοριακών στοιχείων,

διασφαλιζομένου του δικαιώματος ακροάσεως του οικείου κράτους μέλους. Πράγματι, πρέπει να τονιστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας σε οποιαδήποτε διαδικασία κινούμενη εναντίον ενός προσώπου και ικανή να καταλήξει σε πράξη που το βλάπτει, συνιστά θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου και πρέπει να διασφαλίζεται ακόμη και εν απουσία ειδικής κανονιστικής ρυθμίσεως (απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Φεβρουαρίου 1992, C-48/90 και C-66/90, Κάτω Χώρες και PTT Nederland κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. I-565, σκέψη 44· βλ., επίσης, απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Μαρτίου 2003, T-228/99 και T-233/99, Westdeutsche Landesbank Girozentrale και Land Nordrhein-Westfalen κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-435, σκέψη 121).

38 Εν προκειμένω, οι δικονομικές υποχρεώσεις περί των οποίων έγινε λόγος ανωτέρω επαναλαμβάνονται και συγκεκριμενοποιούνται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στο άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 2, στο άρθρο 10, στο άρθρο 13, παράγραφος 1, και στο άρθρο 16 του κανονισμού 659/1999.

39 Στην υπό κρίση υπόθεση, η προσφεύγουσα προσάπτει, ουσιαστικώς, στην Επιτροπή ότι παρέλειψε να συγκεκριμενοποιήσει και να ζητήσει τα ουσιώδη αποδεικτικά στοιχεία που θα μπορούσαν να διαλύσουν τις αμφιβολίες της ως προς τον χαρακτηρισμό των εξεταζομένων μέτρων ή ως προς το συμβατό των ενισχύσεων με τη Συνθήκη. Με τον τρόπο αυτό, το καθού όργανο αντέστρεψε το βάρος αποδείξεως και προσέβαλε το δικαίωμα ακροάσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. Η προσβολή αυτού του δικαιώματος επηρέασε άμεσα το αποτέλεσμα της διαδικασίας (αποφάσεις του Δικαστηρίου Boussac, προαναφερθείσα στη σκέψη 36, σκέψη 31, και απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Μαρτίου 1990, C-142/87, Βέλγιο κατά Επιτροπής, γνωστή ως «Tubemeuse», Συλλογή 1990, σ. I-959, σκέψη 48). Επίσης, έθιξε το δικαίωμα ακροάσεως της προσφεύγουσας, πλήρως ελεγχόμενης από το Δημόσιο, η οποία αποτελούσε τη μόνη δυνατή πηγή των ουσιωδών αποδεικτικών στοιχείων τα οποία η Επιτροπή έκρινε ως ελλείποντα.

40 Από τα επιχειρήματα αυτά προκύπτει ότι η προσφεύγουσα, προβάλλουσα προσβολή του δικαιώματος ακροάσεως του οικείου κράτους μέλους, καθώς και προσβολή του δικού της δικαιώματος ακροάσεως, αιτιάται ειδικότερα την Επιτροπή ότι δεν

ενημέρωσε ούτε την Ελληνική Δημοκρατία ούτε την ΟΑ για σημαντικές κατά την άποψη αυτού του θεσμικού οργάνου πτυχές, ως προς τις οποίες εξακολουθούσε να έχει αμφιβολίες, καθώς και ότι παρέλειψε να ζητήσει συμπληρωματικά πληροφοριακά στοιχεία ως προς αυτές τις πτυχές πριν εκδώσει την προσβαλλόμενη απόφαση.

41 Οι αιτιάσεις περί αντιστροφής του βάρους αποδείξεως και περί προσβολής αντιστοίχως του δικαιώματος ακροάσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, που προέβαλε διαδοχικώς η προσφεύγουσα αναφορικά με την ενίσχυση για την αναδιάρθρωση και τις διάφορες προβαλλόμενες νέες ενισχύσεις, τις οποίες έκρινε ασύμβατες με την κοινή αγορά η προσβαλλόμενη απόφαση, πρέπει να εξεταστούν υπό το πρίσμα των διαδικαστικών αρχών που προαναφέρθηκαν.

II — *Επί του λόγου που αντλείται από προσβολή του δικαιώματος ακροάσεως της προσφεύγουσας*

42 Όσον αφορά τον λόγο που αντλείται από προσβολή του δικαιώματος ακροάσεως της προσφεύγουσας, πρέπει εξ αρχής να τονιστεί ότι το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ παρέχει τη δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι αντλούντες δικαιώματα από το υπό εξέταση μέτρο, να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους. Η διάταξη αυτή έχει ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι οι ενδιαφερόμενοι έχουν μόνον το δικαίωμα να μετέχουν στη διοικητική διαδικασία σε βαθμό επαρκή λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 25ης Ιουνίου 1998, Τ-371/94 και Τ-394/94, British Airways κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-2405, σκέψη 60, και Westdeutsche Landesbank Girozentrale και Land Nordrhein-Westfalen κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 37, σκέψη 125). Ο σεβασμός των κατ' αυτόν τον τρόπο προσδιορισθέντων διαδικαστικών δικαιωμάτων των ενδιαφερομένων συνιστά ουσιώδη τύπο η μη τήρηση του οποίου δύναται να επιφέρει ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως. Τούτο συμβαίνει, ιδίως, στην περίπτωση κατά την οποία δεν παρασχέθηκε πράγματι η δυνατότητα στους δικαιούχους μιας ενισχύσεως που πρέπει να επιστραφεί να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους στο πλαίσιο τυπικής διαδικασίας εξετάσεως, επειδή δεν είχαν εξατομικευτεί από την Επιτροπή με την απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας ή σε μεταγενέστερο στάδιο και δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο ότι, ελλείψει μιας τέτοιας παρατυπίας, η διαδικασία θα μπορούσε να έχει καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση του Πρωτοδικείου της 22ας Φεβρουαρίου 2006, Τ-34/02, Le Levant 001 κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-267, σκέψεις 82 έως 95, και 137).

43 Εντούτοις, δεδομένου ότι η διαδικασία σχετικά με θέματα κρατικών ενισχύσεων κινείται μόνον κατά του οικείου κράτους μέλους, οι ενδιαφερόμενοι δεν μπορούν, κατ' αρχήν, να επικαλεστούν δικαιώματα άμυνας αναγνωριζόμενα υπέρ των προσώπων εκείνων κατά των οποίων κινείται μια διαδικασία και τα οποία μπορούν να ζητήσουν συζήτηση με την Επιτροπή στηριζόμενη στην αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, όπως ακριβώς δικαιούται το οικείο κράτος μέλος (αποφάσεις του Πρωτοδικείου British Airways κ.λπ. κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 42, σκέψη 60, Westdeutsche Landesbank Girozentrale και Land Nordrhein-Westfalen κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 37, σκέψεις 122 και 125, της 8ης Ιουλίου 2004, Τ-198/01, Technische Glaswerke Ilmenau κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-2717, σκέψη 192, και Schmitz-Gotha Fahrzeugwerke κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 36, σκέψη 54).

44 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι η προσφεύγουσα δεν επικαλέστηκε κάποια ειδική περίσταση που να δικαιολογεί το συμπέρασμα ότι δεν μετέσχε επαρκώς στη διοικητική διαδικασία, λαμβανομένων υπόψη των περιστατικών της υποθέσεως. Το μόνο στοιχείο που προέβαλε σχετικώς η ενδιαφερόμενη, ότι δηλαδή αποτελούσε τη μόνη δυνατή πηγή των αποδεικτικών στοιχείων που εκτιμούσε ως αναγκαία η Επιτροπή, δεν δικαιολογούσε την εκ μέρους αυτού του οργάνου αίτηση παροχής πληροφοριακών στοιχείων. Πράγματι, όπως υπογραμμίστηκε (βλ. σκέψη 36 ανωτέρω), στο οικείο κράτος μέλος απόκειται να παράσχει, κατόπιν αιτήσεως της Επιτροπής, όλα τα απαιτούμενα πληροφοριακά στοιχεία. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν εθίγησαν τα διαδικαστικά δικαιώματα της προσφεύγουσας ούτε από την προβαλλόμενη έλλειψη προσδιορισμού εκ μέρους της Επιτροπής των απαιτουμένων ουσιωδών αποδεικτικών στοιχείων προς άρση των αμφιβολιών της ούτε από το γεγονός ότι το εν λόγω θεσμικό όργανο δεν ζήτησε την παροχή συμπληρωματικών πληροφοριών (βλ. σκέψη 40 ανωτέρω). Επομένως, οι αιτιάσεις αυτές θα εξεταστούν αποκλειστικώς στο πλαίσιο εξετάσεως του λόγου που αντλείται από προσβολή του δικαιώματος ακροάσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, που έχει επίσης προβάλλει η προσφεύγουσα.

45 Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η προσφεύγουσα είχε τη δυνατότητα να μετάσχει εμμέσως στη διοικητική διαδικασία, μέσω του ενδιαφερομένου κράτους μέλους, που είναι ο μοναδικός της μέτοχος. Εξάλλου, από τη δικογραφία προκύπτει ότι διευθυντικά στελέχη της ΟΑ έλαβαν μέρος σε συναντήσεις εκπροσώπων των υπηρεσιών της Επιτροπής και των ελληνικών αρχών, καθ' όλη τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας.

46 Για το σύνολο των λόγων αυτών, ο αντλούμενος από προσβολή του δικαιώματος ακροάσεως της προσφεύγουσας λόγος πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

III — *Όσον αφορά την ενίσχυση για την αναδιάρθρωση (άρθρα 1, 3 και 4 της προσβαλλομένης αποφάσεως)*

47 Η προσφεύγουσα αποκρούει τα στοιχεία βάσει των οποίων η Επιτροπή κατέληξε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι η υφιστάμενη ενίσχυση για την αναδιάρθρωση είναι ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά. Αμφισβητεί, πρώτον, το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι δεν εφαρμόστηκε το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998 (Α). Υποστηρίζει, στη συνέχεια, ότι η Ελληνική Δημοκρατία εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις που της επιβλήθηκαν με το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της αποφάσεως του 1998, όσον αφορά την εγκατάσταση συστήματος διαχειρίσεως πληροφοριών (στο εξής: ΣΔΠ) (Β). Επίσης, η Ελληνική Δημοκρατία εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις της που υπέχει από το άρθρο 1, παράγραφος 2, της αποφάσεως του 1998, τις σχετικές με την υποβολή εκθέσεων αφορωσών την τήρηση των όρων που επιβλήθηκαν με την απόφαση αυτή (Γ). Τέλος, τηρήθηκαν και οι όροι του άρθρου 1, στοιχεία β΄, γ΄ και ε΄, της αποφάσεως του 1994 (Δ).

Α — *Επί της προβαλλόμενης με την προσβαλλόμενη απόφαση μη εφαρμογής, στην πράξη, του προγράμματος αναδιαρθρώσεως*

48 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998 εφαρμόστηκε προς διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας της ΟΑ. Ισχυρίζεται, πρώτον, ότι στο συμπέρασμα της Επιτροπής περί μη εφαρμογής αυτού του προγράμματος δεν ελήφθη υπόψη η τροποποίησή του και, κατά συνέπεια, βαρύνεται με πλάνη περί τα πραγματικά περιστατικά, με πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και/ή

έλλειψη αιτιολογίας (1). Δεύτερον, η Επιτροπή δεν εξέτασε δεόντως αν η εγκριθείσα το 1998 ενίσχυση μπορούσε να θεωρηθεί συμβατή με το άρθρο 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ, βάσει του τροποποιημένου προγράμματος αναδιαρθρώσεως, το οποίο εφαρμοζόταν κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως. Συναφώς, η προσβαλλόμενη απόφαση βαρύνεται με πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και/ή με παράβαση του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ (2). Τρίτον, η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως καταλήγουσα στο συμπέρασμα ότι δεν ελήφθη κανένα μέτρο αναδιαρθρώσεως της ΟΑ (3).

1. Επί της αιτιάσεως περί μη συνεκτιμήσεως της τροποποιήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

49 Αφενός, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί τα πράγματα και πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως παραλείψασα να λάβει υπόψη την τροποποίηση του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, που ενέκρινε, όπως υποστηρίζει η προσφεύγουσα, το εν λόγω θεσμικό όργανο, στο πλαίσιο της διαδικασίας ενιαίας και παρατεταμένης αναδιαρθρώσεως που επιτυχώς εφάρμοσε η ΟΑ. Πράγματι, η Επιτροπή έλεγξε την τήρηση των υποχρεώσεων αναδιαρθρώσεως που επιβλήθηκαν στην ΟΑ σε σχέση με την αρχική μορφή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998. Κατά τον χρόνο, όμως, εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, το τροποποιημένο πρόγραμμα προέβλεπε την ιδιωτικοποίηση πλειοψηφικού ποσοστού του κεφαλαίου της Ολυμπιακής Αεροπορίας, μέτρα περιορισμού του κόστους και την πώληση μη ουσιωδών περιουσιακών στοιχείων. Η μόνη διακοπή της διαδικασίας αναδιαρθρώσεως έγινε λόγω των γεγονότων της 11ης Σεπτεμβρίου 2001. Το πρώτο μέρος της διαδικασίας ιδιωτικοποιήσεως είχε ήδη περατωθεί κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως.

50 Αφετέρου, η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ελλιπώς αιτιολογημένη, καθόσον η Επιτροπή δεν ανέλυσε το τροποποιημένο πρόγραμμα, αλλά στηρίχθηκε στο αρχικό

πρόγραμμα του 1998. Επομένως, η Επιτροπή δεν αιτιολόγησε δεόντως το συμπέρασμά της ότι το (τροποποιημένο) πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως δεν διασφάλιζε τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της Ολυμπιακής Αεροπορίας.

51 Προς στήριξη των ανωτέρω λόγων, η προσφεύγουσα αμφισβητεί το βάσιμο του περιεχόμενου στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 173) ισχυρισμού της Επιτροπής ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν πρότεινε τις τροποποιήσεις εκείνες του προγράμματος αναδιαρθρώσεως που έκρινε επιβεβλημένες. Υποστηρίζει ότι ήταν προφανές για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, κατά το στάδιο της διοικητικής διαδικασίας, ότι το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως είχε τροποποιηθεί.

52 Η Επιτροπή είχε δεχθεί από το 1999 ότι είχε επέλθει τροποποίηση του προγράμματος αναδιαρθρώσεως. Πράγματι, είχε ενθαρρύνει την υπό τη διεύθυνση της Speedwing τροποποίηση του προγράμματος αυτού, όπως προκύπτει από τις επιστολές της προς την Ελληνική Κυβέρνηση, της 12ης Μαΐου 1999, της 27ης Ιουλίου 1999 και της 23ης Αυγούστου 1999. Σχετικά με την πρώτη πρόταση τροποποιήσεως ενημερώθηκε με επιστολές της Ελληνικής Κυβερνήσεως της 7ης Μαΐου 1999, της 23ης Ιουνίου 1999 και της 7ης Ιουλίου 1999. Επομένως, το εξαιρετικά λεπτομερές πρόγραμμα Speedwing αποτέλεσε το πρώτο τροποποιημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως. Υποβλήθηκε στις 18 Νοεμβρίου 1999 στην Επιτροπή, συνοδευόμενο από επιστολή της Ελληνικής Κυβερνήσεως. Με την από 29 Μαρτίου 2000 επιστολή της προς την Ελληνική Δημοκρατία η Επιτροπή δέχθηκε ότι εφαρμοζόταν ήδη το πρόγραμμα Speedwing.

53 Επειδή, όμως, η Επιτροπή δεν ενέκρινε το πρόγραμμα Speedwing, η Ελληνική Κυβέρνηση την ενημέρωσε, ήδη από το 2000, ιδίως με τις επιστολές της 29ης Αυγούστου και της 6ης Σεπτεμβρίου 2000, αναφορικά με το δεύτερο τροποποιημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως, που προέβλεπε ιδιωτικοποίηση της ΟΑ, όπως ιδίως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 73 και 175 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Λεπτομερείς πληροφορίες αναφορικά με τη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως υποβλήθηκαν στην Επιτροπή ιδίως με το υπόμνημα που συνέταξε η Crédit Swiss First Boston τον Δεκέμβριο του 2000, ακολούθως δε με την από 16 Μαΐου 2001 επιστολή της Ελληνικής Κυβερνήσεως.

54 Από την ανταλλαγείσα αλληλογραφία προκύπτει ότι, από το 2000, το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως προέβλεπε ιδιωτικοποίηση πλειοψηφικού ποσοστού, μέτρα περιστολής του κόστους και πώληση μη ουσιωδών στοιχείων του ενεργητικού. Η προσφεύγουσα διευκρινίζει ότι τα μέτρα περιστολής του κόστους, τα οποία δέχθηκε η Επιτροπή, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 106 και 174), άρχισαν να εφαρμόζονται από το 1998, σύμφωνα με την απόφαση του 1998.

55 Από σειρά δηλώσεων της Επιτροπής προκύπτει ότι είχε αναγνωρίσει ότι το πρόγραμμα του 1998 τροποποιήθηκε προκειμένου να προσαρμοστεί στη νέα κατάσταση και ότι η αναδιάρθρωση της ΟΑ περιελάμβανε οπωσδήποτε ιδιωτικοποίηση. Πράγματι, στην από 4 Οκτωβρίου 2000 απόφασή της με την οποία εγκρίθηκε επισήμως η τροποποίηση του προγράμματος του 1998, η Επιτροπή δεν εξέφρασε επιφυλάξεις ως προς το στάδιο εφαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως, αλλά, αντιθέτως, αναφέρθηκε ρητώς στην ιδιωτικοποίηση τονίζοντας μεταξύ άλλων «[…] η παρούσα διοίκηση είναι μεταβατική, εν αναμονή της ιδιωτικοποιήσεως [της ΟΑ] στις αρχές του επόμενου έτους […]».

56 Επίσης, η Επιτροπή αναφέρεται στη λήψη αποφασιστικών μέτρων με σκοπό την ιδιωτικοποίηση, ιδίως με επιστολή της προς τις ελληνικές αρχές, της 25ης Απριλίου 2001, καθώς και με επιστολή της αντιπροέδρου της Επιτροπής, αρμόδιας για τις μεταφορές, κυρίας Loyola de Palacio, προς τον Έλληνα Υπουργό Μεταφορών και Επικοινωνιών, της 5ης Ιουλίου 2001. Πράγματι, στην επιστολή αυτή γίνεται λόγος για συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στις 29 Μαΐου 2001 μεταξύ υπαλλήλων της Επιτροπής και μελών του ιδιαίτερου γραφείου της κυρίας Loyola de Palacio, αφενός, και οικονομικών και νομικών συμβούλων της Ελληνικής Κυβερνήσεως, αφετέρου, «σχετικά με το ζήτημα της ιδιωτικοποιήσεως του ελληνικού αερομεταφορέα [ΟΑ] που βρίσκεται σε εξέλιξη».

57 Εξάλλου, η μη καταβολή της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως που εγκρίθηκε με την απόφαση του 1998 (22,9 εκατομμύρια ευρώ) αποδεικνύει ότι η Ελληνική Κυβέρνηση και η Επιτροπή είχαν δεχθεί ότι το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998 είχε τροποποιηθεί ήδη από το 1999, προκειμένου να προσαρμοστεί στην εξέλιξη

της συγκυρίας στην αγορά των αεροπορικών μεταφορών και στην κατάσταση της ΟΑ. Λαμβανομένης υπόψη της προβαλλόμενης αυτής τροποποιήσεως ή αυτής της εγκαταλείψεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως 1998, που εκφράζονται ιδίως με την καταβολή της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως, η προσβαλλόμενη απόφαση, διαπιστώνουσα τη μη εφαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 και διατάσσουσα την ανάκτηση της δευτέρας δόσεως της ενισχύσεως, συνιστά παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, των ουσιωδών τύπων και της αρχής ne bis in idem. Πράγματι, η Επιτροπή όφειλε να επισημάνει, πριν από την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι δεν αποδέχεται την προαναφερθείσα τροποποίηση. Επίσης, η μη καταβολή της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως έπρεπε να ληφθεί υπόψη από την Επιτροπή κατά τον καθορισμό του ποσού της προς ανάκτηση ενισχύσεως.

58 Η εφαρμογή του δεύτερου τροποποιημένου προγράμματος αναδιαρθρώσεως διακόπηκε κατόπιν των γεγονότων της 11ης Σεπτεμβρίου 2001. Με την από 1ης Φεβρουαρίου 2002 επιστολή της, η Ελληνική Κυβέρνηση κοινοποίησε στην Επιτροπή τα νέα μέτρα που έλαβε η ΟΑ, σύμφωνα προς το τροποποιημένο αυτό πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως, προκειμένου να αντιμετωπίσει τη μείωση που παρατηρήθηκε γενικώς στις αερομεταφορές. Η ιδιωτικοποίηση πλειοψηφικού ποσοστού της ΟΑ, τα μέτρα περιστολής του κόστους και η πώληση μη ουσιωδών στοιχείων του ενεργητικού συνιστούν πραγματικά και πρόσφορα μέτρα αναδιαρθρώσεως, υπό το πρίσμα των περιστάσεων αυτών.

59 Η παρούσα διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως κινήθηκε από τον Φεβρουάριο του 2002, επιτυχώς, όπως τονιζόταν στην επιστολή της Ελληνικής Κυβερνήσεως προς την Επιτροπή, της 22ας Φεβρουαρίου 2002. Πράγματι, το 2002 η δραστηριότητα της ΟΑ παρουσίασε σαφή βελτίωση. Η Ελληνική Δημοκρατία ενημέρωσε την Επιτροπή σχετικά με τη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως και τα μέτρα περιστολής του κόστους, ιδίως με την από 11 Απριλίου 2002 απάντησή της στην πρώτη διαταγή της Επιτροπής να της παράσχει πληροφοριακά στοιχεία, με την από 16 Ιουλίου 2002 επιστολή της και με την από 30 Σεπτεμβρίου 2002 απάντησή της στη δεύτερη εντολή παροχής πληροφοριακών στοιχείων της Επιτροπής της 9ης Αυγούστου 2002. Με την απάντησή της αυτή επιβεβαίωσε, μεταξύ άλλων, την πώληση του 58 % της θυγατρικής Olympic Catering.

60 Τα πρακτικά της συνεδριάσεως της 16ης Οκτωβρίου 2002 αποδεικνύουν ότι η Επιτροπή είχε για μία ακόμη φορά ενημερωθεί για την κατάσταση επ' αυτού του θέματος. Στα εν λόγω πρακτικά ρητώς αναφέρεται ότι το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998 (υπό τη μορφή που εγκρίθηκε το 1998) «δεν ήταν πλέον επίκαιρο» (τελευταία παράγραφος του σημείου 2, υπό τον τίτλο «Έκθεση των χρηματοπιστωτικών και εμπορικών δεδομένων». Στα πρακτικά αυτά τονιζόταν, επίσης, («Παράρτημα ΙΙ», παράγραφος 16) ότι η αρμόδια για τις μεταφορές επίτροπος κυρία Loyola de Palacio συνάντησε στις 2 και 3 Οκτωβρίου 2002 τον κ. Βερελή, Έλληνα Υπουργό Μεταφορών και Επικοινωνιών, και ζήτησε την κατάρτιση νέου προγράμματος αναδιαρθρώσεως προτού λήξει το 2002.

61 Επίσης, στη «Report on the Limited Review of [OA] Performance as Compared to its 2002 Financial Plan (July 2002)», η οποία κοινοποιήθηκε στον προϊστάμενο του ιδιαίτερου γραφείου της κυρίας de Palacio στις 5 Νοεμβρίου 2002 και απεστάλη στις υπηρεσίες της Επιτροπής στις 14 Νοεμβρίου 2002, γινόταν μνεία για αισθητή βελτίωση των αποτελεσμάτων λειτουργικής εκμεταλλεύσεως της ΟΑ κατά το έτος 2002. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η αναβολή, μετά τη λήξη του 2002, της ιδιωτικοποιήσεως πλειοψηφικού ποσοστού των πτητικών δραστηριοτήτων δεν είχε αισθητές συνέπειες.

62 Στις 21 Νοεμβρίου 2002 κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή η λεπτομερής έκθεση υπό τον τίτλο «Restructuring & Privatisation Report on OA (5 november 2002)» [*Αναδιάρθρωση και ιδιωτικοποίηση: έκθεση για την ΟΑ (5 Νοεμβρίου 2002)*]. Η έκθεση αυτή παρουσίαζε λεπτομερώς την πρόταση ιδιωτικοποιήσεως, μέχρι των στοιχείων περί του αριθμού του προσωπικού, και περιελάμβανε οικονομικές προβλέψεις για τις πτητικές δραστηριότητες στην περίοδο 2003 έως 2005, αποδεικνύοντας τη βιωσιμότητα της επιχειρήσεως.

63 Με επιστολή του της 2ας Δεκεμβρίου 2002 ο Έλληνας Υπουργός Μεταφορών και Επικοινωνιών ενημέρωσε την αρμόδια για τις μεταφορές Επίτροπο περί του ενδιαφέροντος που εκδήλωσαν έξι ιδιώτες επενδυτές για την αγορά της πλειοψηφίας των μετοχών της ΟΑ (βλ. την αιτιολογική σκέψη 9 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

64 Στο πλαίσιο αυτό, αντιθέτως προς όσα ισχυρίζεται η Επιτροπή, το δεύτερο τροποποιημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως της υποβλήθηκε «με όλες τις αναγκαίες διευκρινίσεις», σύμφωνα με το σημείο 32 των κοινοτικών κατευθυντηρίων γραμμών του 1999 όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων (ΕΕ C 288, σ. 2, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές). Ειδικότερα, η προαναφερθείσα έκθεση της 5ης Νοεμβρίου 2002 περιελάμβανε όλα «τα στοιχεία, παραδοχές, προβλέψεις, μέτρα, στόχους και προϋποθέσεις» που απαιτούνται, από τον τίτλο του δε προέκυπτε σαφώς ότι πρόκειται για πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως. Εξάλλου, οι ως άνω κατευθυντήριες γραμμές ορίζουν απλώς, στο σημείο 3.2.4, ότι ένα κράτος μέλος μπορεί «να ζητήσει» από την Επιτροπή να δεχθεί τροποποιήσεις του σχεδίου αναδιαρθρώσεως. Εν προκειμένω, η προαναφερθείσα εκτεταμένη αλληλογραφία μεταξύ Ελληνικής Δημοκρατίας και Επιτροπής συνιστά, κατά συνέπεια, εγκύρως υποβληθείσα αίτηση. Επίσης, το δεύτερο τροποποιημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως υποβλήθηκε στην Επιτροπή κατά την ίδια διαδικασία που ακολουθήθηκε αναφορικά με το πρόγραμμα Speedwing και η οποία ικανοποίησε προφανώς την Επιτροπή.

65 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο αναφερόμενος σε πραγματικό στοιχείο λόγος που προβάλλει η προσφεύγουσα, ότι δηλαδή της είχε υποβληθεί και είχε τύχει της εγκρίσεώς της το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεως, ουδέποτε είχε προβληθεί από την ΟΑ ή από τις ελληνικές αρχές στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, είτε υπό τη μορφή αιτήσεως συμπληρωματικής ενισχύσεως είτε υπό τη μορφή νέου προγράμματος αναδιαρθρώσεως που θα αντικαθιστούσε το πρόγραμμα του 1998. Ακόμα και κατά τη συνεδρίαση της 16ης Οκτωβρίου 2002, υπογραμμίστηκε ότι η Επιτροπή εξέταζε την εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας τήρηση των υποχρεώσεων που της επιβλήθηκαν με την απόφαση του 1998. Επομένως, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να προβάλει τον νέο αυτό πραγματικό λόγο (βλ., εξ αντιδιαστολής, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Darmon επί της υποθέσεως Γερμανία και Pleuger Worthington κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 34, σημεία 33 και 107, τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου British Airways κ.λπ. κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 42, σκέψη 81, και της 15ης Σεπτεμβρίου 1998, Τ-126/96 και Τ-127/96, BFM και EFIM κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-3437, σκέψη 88). Επί της ουσίας, η Επιτροπή αμφισβητεί ότι η ΟΑ αποτέλεσε αντικείμενο μιας «ενιαίας και παρατεταμένης διαδικασίας αναδιαρθρώσεως», βάσει ενός τροποποιημένου προγράμματος αναδιαρθρώσεως. Υποστηρίζει ότι το πρόγραμμα Speedwing ήταν εντελώς διαφορετικό από το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεως. Επίσης, μετά την εγκατάλειψη του προγράμματος Speedwing, δεν της υποβλήθηκε κανένα τροποποιημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως ούτε, κατά μείζονα λόγο, έτυχε της εγκρίσεώς της ένα τέτοιο πρόγραμμα.

66 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, κατά τη νομολογία (βλ. απόφαση BFM και EFIM κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 65, σκέψεις 98 έως 100), απλή γνωστοποίηση προθέσεων δεν συνιστά τροποποίηση προγράμματος αναδιαρθρώσεως. Απαιτείται η κατά τους προβλεπόμενους τύπους υποβολή τροποποιημένου προγράμματος (με στοιχεία, παραδοχές, προβλέψεις, μέτρα, στόχους και προϋποθέσεις), προκειμένου να εκτιμηθεί από την Επιτροπή. Εξάλλου, οι ελληνικές αρχές γνώριζαν τη διαδικασία που ακολουθείται σε μια τέτοια περίπτωση, αφού την ακολούθησαν τόσο στην περίπτωση της προσαρμογής του προγράμματος του 1994, που εγκρίθηκε από την Επιτροπή με την απόφαση του 1998, όσο και στην περίπτωση του προγράμματος Speedwing.

67 Εν προκειμένω, η αλληλογραφία που επικαλείται η προσφεύγουσα σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως πληρούσα τις προϋποθέσεις ενός τροποποιημένου προγράμματος αναδιαρθρώσεως. Ειδικότερα, η έκθεση υπό τον τίτλο «Report on the limited review of [OA] performance as compared to its 2002 financial plan» στηρίζεται σε μη αποδειχθέντα στοιχεία και υποθέσεις ή σε στοιχεία τα οποία, σε ορισμένες περιπτώσεις, αποδείχθηκαν ανακριβή και ελλιπή. Η έκθεση της 5ης Νοεμβρίου 2002 υπό τον τίτλο «Restructuring and Privatization» παρουσιάζει τη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως ως «concept», ενώ είχε υποβληθεί στην Επιτροπή τον Νοέμβριο του 2002, δηλαδή τουλάχιστον 2 μήνες προ της εκπνοής του εγκεκριμένου προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998. Εξάλλου, καμία από τις δύο αυτές εκθέσεις δεν είχε ρητώς υποβληθεί ως αναθεωρημένο πρόγραμμα.

68 Τέλος, το επιχείρημα ότι η μη καταβολή της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως αποδεικνύει ότι το πρόγραμμα του 1998 είχε τροποποιηθεί κατόπιν κοινής συμφωνίας προβάλλεται εκπροθέσμως, καθόσον δεν προβλήθηκε κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας. Είναι όμως και αβάσιμο. Άλλωστε, αντιφάσκει προς τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν στις 21 Νοεμβρίου 2002 οι ελληνικές αρχές, κατά τις οποίες η καταβολή της τελευταίας δόσεως δεν είχε εγκριθεί από την Επιτροπή, εμποδίζοντας, με τον τρόπο αυτό, το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως να αποδώσει καρπούς.

69 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, δεδομένου ότι επέκειτο η λήξη του εγκριθέντος με την απόφαση του 1998 προγράμματος αναδιαρθρώσεως, η Επιτροπή ήταν υποχρεωμένη να προβεί στην εκτίμηση της εφαρμογής αυτού του προγράμματος.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

70 Πρέπει να εξεταστεί η ένσταση απαραδέκτου που προβάλλει η Επιτροπή όσον αφορά το επιχείρημα της προσφεύγουσας περί τροποποιήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως, πριν από την εξέταση των λόγων που αντλούνται, αφενός, από έλλειψη αιτιολογίας και, αφετέρου, από πλάνη περί τα πραγματικά περιστατικά καθώς και από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως.

Επί της ενστάσεως απαραδέκτου που προέβαλε η Επιτροπή

71 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το επιχείρημα της προσφεύγουσας που στηρίζεται στην προβαλλόμενη παρουσίαση προγράμματος ιδιωτικοποιήσεως που τροποποιούσε το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998 είναι απαράδεκτο, καθόσον δεν προβλήθηκε κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας.

72 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι, στο πλαίσιο ασκήσεως προσφυγής ακυρώσεως δυνάμει του άρθρου 230 ΕΚ, η νομιμότητα κοινοτικής πράξεως πρέπει να εκτιμάται βάσει των πραγματικών και νομικών στοιχείων που ισχύουν κατά τον χρόνο εκδόσεως της πράξεως. Ειδικότερα, οι σύνθετες εκτιμήσεις στις οποίες προβαίνει η Επιτροπή πρέπει να εξετάζονται μόνο βάσει των στοιχείων που διέθετε κατά τον χρόνο στον οποίο τις πραγματοποίησε (αποφάσεις του Πρωτοδικείου British Airways κ.λπ. κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 42, σκέψη 81, και της 15ης Ιουνίου 2005, Τ-349/03, Corsica Ferries France κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-2197, σκέψη 142).

73 Επομένως, η προσφεύγουσα δεν θα μπορούσε, κατ' αρχήν, να προβάλει παραδεκτώς πραγματικά στοιχεία που ήταν άγνωστα στην Επιτροπή και τα οποία δεν της τα επισήμανε κατά τη διαδικασία εξετάσεως. Αντιθέτως, τίποτε δεν εμποδίζει την προσφεύγουσα να αναπτύξει κατά της τελικής αποφάσεως ένα νομικό ισχυρισμό τον οποίο δεν είχε προβάλει κατά το στάδιο της διοικητικής διαδικασίας (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 6ης Οκτωβρίου 1999, T-110/97, Kneissl Dachstein κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-2881, σκέψη 102, και Saxonia Edelmetalle κ.λπ. κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 34, σκέψη 68).

74 Εν προκειμένω, η Επιτροπή δεν αμφισβητεί ότι το ζήτημα της ιδιωτικοποιήσεως της ΟΑ, το οποίο εξετάστηκε κυρίως κατά την ανταλλαγή αλληλογραφίας μεταξύ αυτής και των ελληνικών αρχών, καθώς και σε ορισμένες εκθέσεις που της κοινοποιήθηκαν από τις εν λόγω αρχές , επί των οποίων η προσφεύγουσα στηρίζει τον λόγο της περί υπάρξεως τροποποιημένου και εγκεκριμένου από την Επιτροπή προγράμματος αναδιαρθρώσεως, της είχε γνωστοποιηθεί κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας.

75 Το ζήτημα αν υποβλήθηκε δεόντως στην Επιτροπή πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεως το οποίο τροποποιούσε το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998, προκειμένου να τύχει της εγκρίσεώς της, σύμφωνα με τους εφαρμοστέους διαδικαστικούς κανόνες, εμπίπτει στο πλαίσιο νομικής εκτιμήσεως, βάσει των προαναφερθέντων πραγματικών στοιχείων, τα οποία δεν αμφισβητείται ότι είχαν κοινοποιηθεί στην Επιτροπή.

76 Εφόσον, κατά συνέπεια, πρόκειται για νομικής φύσεως λόγο και όχι για επιχείρημα που αφορά αποκλειστικώς τα πραγματικά περιστατικά, η προσφεύγουσα μπορεί παραδεκτώς να προβάλει την ύπαρξη προγράμματος ιδιωτικοποιήσεως που αντικατέστησε το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998, ανεξαρτήτως του αν επικαλέστηκε τον λόγο αυτό κατά τη διοικητική διαδικασία.

77 Για τους ίδιους λόγους πρέπει επίσης να απορριφθεί η ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε η Επιτροπή αναφορικά με το νομικό επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι η μη καταβολή της τελευταίας δόσεως της εγκριθείσας με την απόφαση του 1998 ενισχύσεως απεδείκνυε ότι το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998 είχε τροποποιηθεί με σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής.

Επί του λόγου που αντλείται από έλλειψη αιτιολογίας

78 Επιβάλλεται αρχικώς να εξεταστεί η έκταση του επιχειρήματος της προσφεύγουσας περί ελλείψεως αιτιολογίας.

79 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει, συναφώς, ότι η υποχρέωση αιτιολογήσεως αποτελεί ουσιώδη τύπο που πρέπει να διακρίνεται από το ζήτημα του βασίμου της αιτιολογίας, δεδομένου ότι αυτή αφορά την ουσιαστική νομιμότητα της επίδικης πράξεως. Συνεπώς, οι αιτιάσεις και τα επιχειρήματα με τα οποία σκοπείται να αμφισβητηθεί το βάσιμο της πράξεως αυτής είναι αλυσιτελή στο πλαίσιο προβολής λόγου αντλούμενου από έλλειψη ή ανεπάρκεια της αιτιολογίας. Η απαιτούμενη κατά το άρθρο 253 ΕΚ αιτιολογία πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της συγκεκριμένης πράξεως και να προκύπτει εξ αυτής κατά τρόπο σαφή και μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση η συλλογιστική του οργάνου που εξέδωσε την πράξη ώστε οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και το αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να μπορεί να ασκήσει τον έλεγχό του (απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Μαρτίου 2001, C-17/99, Γαλλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. I-2481, σκέψεις 35 έως 38, αποφάσεις Corsica Ferries France κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 72, σκέψεις 52 και 59, και Schmitz-Gotha Fahrzeugwerke κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 36, σκέψεις 70 και 71).

80 Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία, το ζήτημα κατά πόσον η αιτιολογία μιας αποφάσεως είναι σύμφωνη προς τις απαιτήσεις του άρθρου 253 ΕΚ πρέπει να κρίνεται βάσει όχι μόνον του περιεχομένου της, αλλά και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται, καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα (αποφάσεις British Airways κ.λπ. και British Midland Airways κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 42, σκέψη 94, και Freistaat Thürigen κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 36, σκέψη 202).

81 Εν προκειμένω, προς στήριξη του λόγου που αντλεί από έλλειψη αιτιολογίας της προσβαλλομένης αποφάσεως, η προσφεύγουσα αιτιάται ουσιαστικώς την Επιτροπή ότι παρέλειψε να αιτιολογήσει την προσβαλλόμενη απόφαση ως προς τη μη βιωσιμότητα της ΟΑ, σε σχέση με το τροποποιημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως.

82 Δεν αμφισβητείται ότι στην προσβαλλόμενη απόφαση η Επιτροπή εξετάζει την πραγματική εφαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως σε σχέση με το πρόγραμμα που προέβλεπε η απόφαση του 1998. Εντούτοις, στην αιτιολογική σκέψη 173 της αποφάσεως αυτής αιτιολογεί τη στάση της αυτή με την έλλειψη, κατά την άποψή της, υποβολής εκ μέρους του ελληνικού Δημοσίου, μόνου μετόχου της ΟΑ, συγκεκριμένης προτάσεως τροποποιήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 για το υπόλοιπο της περιόδου αναδιαρθρώσεως, προκειμένου να γίνουν οι απαραίτητες προσαρμογές μετά την απόρριψη εκ μέρους της Επιτροπής του προγράμματος Speedwing. Στην αιτιολογική σκέψη 116, τρίτο εδάφιο, υπογραμμίζει σχετικώς ότι, μολονότι είχε σημειωθεί από το 1999 υπέρβαση ορίου ζημιών ίσου προς το 50 % του εταιρικού κεφαλαίου, δεν πραγματοποιήθηκε καμία αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου ούτε δρομολογήθηκαν έγκαιρα «ουσιαστικές προσαρμογές» στο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως.

83 Η εκτίμηση περί του αν η εξήγηση αυτή συνιστά, εν προκειμένω, επαρκή αιτιολογία πρέπει να γίνει λαμβανομένης υπόψη της διαδικασίας στο πλαίσιο της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση. Το Πρωτοδικείο υπογραμμίζει σχετικώς ότι, αφενός, με την απόφαση της 6ης Μαρτίου 2002 περί κινήσεως της τυπικής διαδικασίας εξετάσεως, η Επιτροπή επισήμανε, μεταξύ άλλων, ότι το σχέδιο αναδιαρθρώσεως του 1998 επί του οποίου στηρίχθηκε η απόφαση του 1998 περί εγκρίσεως της επίμαχης ενισχύσεως για την αναδιάρθρωση δεν εφαρμόστηκε όπως προβλεπόταν και ότι η ύπαρξη σοβαρών αμφιβολιών ως προς το συμβατό της παρούσας οικονομικής και χρηματοπιστωτικής καταστάσεως της ΟΑ με τις χρηματοπιστωτικές και λειτουργικές παραμέτρους του προγράμματος αυτού δικαιολογούσαν την επανεξέταση της αποφάσεως του 1998, υπό το πρίσμα της ορθής εφαρμογής αυτού του προγράμματος. Αφετέρου, από τον φάκελο δεν προκύπτει ότι οι ελληνικές αρχές υπέβαλαν στην Επιτροπή, μετά την εγκατάλειψη του σχεδίου Speedwing και πριν την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, στις 11 Δεκεμβρίου 2002, επισήμως και ρητώς αίτημα τροποποιήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, προκειμένου να γίνουν οι απαιτούμενες προσαρμογές αυτού του προγράμματος και, συγκεκριμένα, η ιδιωτικοποίηση της ΟΑ.

84 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν είχε την υποχρέωση να επεξηγήσει αναλυτικότερα, στην προσβαλλόμενη απόφαση, τους λόγους για τους οποίους έκρινε επιβεβλημένο τον έλεγχο εφαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, ως είχε αρχικώς το 1998.

85 Επομένως, ο λόγος που αντλείται από έλλειψη αιτιολογίας της αποφάσεως αυτής ως προς το αν το προβαλλόμενο από την προσφεύγουσα τροποποιημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως ήταν ικανό να εξασφαλίσει, εντός εύλογης προθεσμίας, τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της ΟΑ, είναι αβάσιμος.

86 Συνεπώς, οι αιτιάσεις περί μη συνεκτιμήσεως του τροποποιημένου προγράμματος αναδιαρθρώσεως πρέπει να εξεταστούν στο πλαίσιο των προβαλλομένων από την προσφεύγουσα λόγων περί πλάνης περί τα πραγματικά περιστατικά και πρόδηλης πλάνης εκτιμήσεως.

Επί των λόγων που αντλούνται από πλάνη περί τα πραγματικά περιστατικά και από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως

87 Η προσφεύγουσα προβάλλει τέσσερις δέσμες επιχειρημάτων προκειμένου να αποδείξει ότι το πρόγραμμα του 1998 αναθεωρήθηκε μετά την εγκατάλειψη του προγράμματος Speedwing. Πρέπει να διευκρινιστεί το νομικό πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται το επίμαχο ζήτημα, πριν εξεταστούν διαδοχικώς τα επιχειρήματα αυτά της προσφεύγουσας τα στηριζόμενα, πρώτον, στην κατά την άποψή της ενιαία και παρατεταμένη διαδικασία αναδιαρθρώσεως της ΟΑ και στην ανάγκη προσαρμογής του προγράμματος του 1998, δεύτερον, στη μη καταβολή της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως, τρίτον, στην απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2000 και, τέταρτον, στην ανταλλαγείσα αλληλογραφία μεταξύ ελληνικών αρχών και Επιτροπής καθώς και στις εκθέσεις που κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή κατά τη διοικητική διαδικασία.

— Νομικό πλαίσιο και ζήτημα που ανέκυψε στην υπό κρίση υπόθεση

88 Αποτελεί πάγια νομολογία ότι για να κριθούν σύμφωνες με το άρθρο 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ οι ενισχύσεις σε προβληματικές επιχειρήσεις πρέπει να συνδέονται

με συνεπές πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως που να έχει υποβληθεί στην Επιτροπή με όλες τις απαιτούμενες διευκρινίσεις (αποφάσεις Γαλλία κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 79, σκέψη 45, BFM και EFIM κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 65, σκέψη 98, και Technische Glaswerke Ilmenau κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 43, σκέψη 151). Στις προαναφερθείσες και εφαρμοστέες εν προκειμένω κατευθυντήριες γραμμές υπογραμμίζεται ότι το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως πρέπει να καθιστά δυνατή την εντός εύλογης προθεσμίας αποκατάσταση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας της επιχειρήσεως, ότι αυτό πρέπει να στηρίζεται σε βάσιμες υποθέσεις ως προς τους όρους μελλοντικής εκμεταλλεύσεως και ότι πρέπει να υποβάλλεται μαζί με όλες τις απαιτούμενες διευκρινίσεις (σημείο 3.2.2, στοιχείο β΄).

89 Επίσης, κατά τις κατευθυντήριες γραμμές, μετά την έγκριση μιας ενισχύσεως για την αναδιάρθρωση, απόκειται στην οικεία επιχείρηση να εφαρμόσει εξ ολοκλήρου το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως που έγινε δεκτό από την Επιτροπή και να εκπληρώσει όλες τις άλλες υποχρεώσεις που προβλέπονται στην απόφαση της Επιτροπής (σημείο 3.2.2, στοιχείο στ΄). Η εφαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως πραγματοποιείται υπό τον έλεγχο της Επιτροπής, η οποία πρέπει να είναι σε θέση να διαπιστώσει την ορθή εφαρμογή του σχεδίου αναδιαρθρώσεως μέσω τακτικών και λεπτομερών εκθέσεων που της κοινοποιεί το οικείο κράτος μέλος (σημείο 3.2.2, στοιχείο ζ΄).

90 Στις κατευθυντήριες γραμμές (σημείο 3.2.4) διευκρινίζεται, επίσης, ότι μετά την έγκριση μιας ενισχύσεως για την αναδιάρθρωση το οικείο κράτος μέλος μπορεί, κατά τη διάρκεια της αναδιαρθρώσεως, να ζητήσει από την Επιτροπή να δεχθεί τροποποιήσεις του σχεδίου αναδιαρθρώσεως και του ποσού της ενισχύσεως. Η Επιτροπή μπορεί να επιτρέψει τέτοιες τροποποιήσεις εφόσον συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις. Ειδικότερα, το αναθεωρημένο πρόγραμμα πρέπει να προβλέπει αποκατάσταση της βιωσιμότητας, πάντοτε εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος.

91 Κατά συνέπεια, από τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, και 88, παράγραφοι 2 και 3, ΕΚ, όπως αυτές έχουν ερμηνευθεί με την προαναφερθείσα νομολογία και τεθεί σε εφαρμογή με τις προαναφερθείσες διατάξεις των κατευθυντηρίων γραμμών, προκύπτει ότι οποιαδήποτε σημαντική τροποποίηση

προγράμματος αναδιαρθρώσεως που έχει γίνει δεκτό από την Επιτροπή προϋποθέτει, κατ' αρχήν, την υποβολή από το οικείο κράτος μέλος αναθεωρημένου προγράμματος περιλαμβάνοντος όλες τις αναγκαίες διευκρινίσεις ώστε να μπορέσει η Επιτροπή να εκτιμήσει το συμβατό της ενισχύσεως με την κοινή αγορά βάσει των όρων που προβλέπει το σημείο 3.2.4 των κατευθυντηρίων γραμμών.

92 Όσον αφορά τη διαδικασία, από τη νομολογία προκύπτει, επίσης, ότι, αν δεν τηρηθεί μία από τις προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτήθηκε η έγκριση της ενισχύσεως, η Επιτροπή δεν μπορεί κατά κανόνα να αποφασίσει παρέκκλιση από την προϋπόθεση αυτή χωρίς να κινήσει εκ νέου τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, παρά μόνον αν πρόκειται για σχετικά μικρές αποκλίσεις από την αρχική προϋπόθεση (απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Σεπτεμβρίου 1998, Τ-140/95, Ryanair κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. ΙΙ-3327, σκέψη 88). Ειδικότερα, όταν η προσαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως εγείρει αμφιβολίες ως προς το συμβατό της ενισχύσεως, η Επιτροπή υποχρεούται να επανεξετάσει σοβαρά το συμβατό αυτής της ενισχύσεως με την κοινή αγορά.

93 Οι διαδικαστικοί αυτοί κανόνες επιβεβαιώνουν ότι, ελλείψει πλήρους εφαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως που έγινε αποδεκτό με την απόφαση με την οποία εγκρίθηκε ενίσχυση για την αναδιάρθρωση, η Επιτροπή δεν μπορεί να εγκρίνει, ενδεχομένως, σημαντική τροποποίηση του προγράμματος αυτού παρά μόνον κατόπιν επισταμένης και κατά τους προβλεπόμενους τύπους εξετάσεως της συμφωνίας του αναθεωρημένου προγράμματος που υπέβαλε το οικείο κράτος μέλος με τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις των κατευθυντηρίων γραμμών. Κατά συνέπεια, ελλείψει υποβολής από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος αναθεωρημένου προγράμματος αναδιαρθρώσεως, η Επιτροπή, κατ' αρχήν, ούτε υποχρεούται ούτε δύναται —κατά την εκτίμηση της συμβατότητας της ενισχύσεως— να λάβει υπόψη τυχόν σημαντικές τροποποιήσεις του αρχικού προγράμματος στηριζόμενη απλώς στη διακήρυξη προθέσεων του ενδιαφερομένου κράτους μέλους.

94 Κατά συνέπεια, πρέπει εν προκειμένω να εξεταστεί αν, ελλείψει δεύτερης κατά τους προβλεπόμενους τύπους υποβληθείσας αιτήσεως τροποποιήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως μετά την εγκατάλειψη του πρώτου αναθεωρημένου προγράμματος

αναδιαρθρώσεως που κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή, δηλαδή του σχεδίου Speedwing (βλ. σκέψεις 13 και 83 ανωτέρω), μπορεί, παρά ταύτα, από τα διάφορα στοιχεία που προέβαλε η προσφεύγουσα να θεωρηθεί ότι υποβλήθηκε στην Επιτροπή δεύτερη αίτηση τροποποιήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 με όλες τις διευκρινίσεις που ήσαν αναγκαίες για την εκ μέρους της εκτίμηση του συμβατού της ενισχύσεως.

— Εξέταση των επιχειρημάτων των σχετικών με την ενιαία και παρατεταμένη διαδικασία αναδιαρθρώσεως της ΟΑ και την ανάγκη προσαρμογής του προγράμματος του 1998

95 Πρέπει, κατ' αρχάς, να τονιστεί ότι το επιχείρημα της προσφεύγουσας, κατά το οποίο η ΟΑ ακολούθησε ενιαία και παρατεταμένη διαδικασία αναδιαρθρώσεως, στο πλαίσιο της οποίας τροποποιήθηκε το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998, είναι, εν πάση περιπτώσει, αλυσιτελές. Πράγματι, ανεξαρτήτως της φύσεως των εφαρμοσθέντων ή σχεδιασθέντων μέτρων αναδιαρθρώσεως, εφόσον σκοπός των αρμόδιων εθνικών αρχών είναι, όπως εν προκειμένω, η ουσιαστική προσαρμογή του αρχικού προγράμματος του 1998 (βλ. σκέψη 97 κατωτέρω), αυτές όφειλαν να υποβάλουν προς έγκριση στην Επιτροπή αναθεωρημένο πρόγραμμα, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες διατάξεις των κατευθυντηρίων γραμμών, προκειμένου να παράσχουν τη δυνατότητα στο όργανο αυτό να ελέγξει τη συμβατότητα της ενισχύσεως με την κοινή αγορά, βάσει αυτού του αναθεωρημένου προγράμματος. Ειδικότερα, δεν αρκούσε να ζητηθεί από την Επιτροπή η επανεξέταση της χρηματοοικονομικής καταστάσεως της ΟΑ, ανεξαρτήτως της πραγματικής εφαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, όπως επανειλημμένως έπραξαν οι ελληνικές αρχές κατά την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 184). Επισημαίνεται, επίσης, ότι η αναδιάρθρωση της ΟΑ άρχισε από το 1994, όπως υπογραμμίζεται στην τελική έκθεση που κατάρτισε η Deloitte & Touche για το πρόγραμμα Speedwing τον Μάρτιο του 2000, προσαρμογή του προγράμματος του 1994 και επέκταση της περιόδου αναδιαρθρώσεως, αναγκαίες για την εξυγίανση της ΟΑ σύμφωνα με τους σκοπούς που έθετε το αρχικό πρόγραμμα, είχαν εγκριθεί από την Επιτροπή με την απόφαση του 1998, κατόπιν της κοινοποιήσεως εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας, τον Ιούλιο του 1998, αναθεωρημένου προγράμματος αναδιαρθρώσεως συνοδευόμενου από λεπτομερές πρόγραμμα εφαρμογής (βλ. τις αιτιολογικές σκέψεις 40, 46, 78 και 85 της αποφάσεως αυτής). Με το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998 επιδιωκόταν η αποκατάσταση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας της ΟΑ με πλήρη εφαρμογή των μέτρων αναδιαρθρώσεως που προέβλεπε το πρόγραμμα του 1994 και με την προσθήκη άλλων μέτρων αναδιαρθρώσεως προκειμένου να ληφθεί υπόψη η δυσμενής εξέλιξη των οικονομικών αποτελεσμάτων της ΟΑ κατά το 1997.

96 Επιπλέον, τα μέτρα αναδιαρθρώσεως της ΟΑ που εφαρμόστηκαν διαδοχικώς κατά την περίοδο εφαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 εντάσσονται σε διαφορετικές στρατηγικές, με αποτέλεσμα τη διακοπή της ομαλής συνέχισης της διαδικασίας αναδιαρθρώσεως. Πράγματι, όπως δέχθηκαν οι ελληνικές αρχές, ιδίως με την απάντησή τους της 11ης Απριλίου 2002 στη διαταγή της 6ης Μαρτίου 2002 περί παροχής πληροφοριών, «η φιλοσοφία του προγράμματος Speedwing διέφερε σημαντικά από εκείνη του προγράμματος που εγκρίθηκε το 1998, καθόσον ήταν περισσότερο επικεντρωμένη στην επέκταση και αύξηση των εσόδων παρά στον περιορισμό των δαπανών». Το πρόγραμμα Speedwing, συνοδευόμενο από πρόγραμμα επιχειρήσεως, κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή τον Νοέμβριο του 1999 (βλ. σκέψη 13 ανωτέρω). Πάντως, η εφαρμογή του προγράμματος αυτού είχε ήδη αρχίσει από τον Αύγουστο του 1999, χωρίς την έγκριση της Επιτροπής. Κατά συνέπεια, ανεστάλη η εφαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 από τον Αύγουστο του 1999 μέχρι την αποχώρηση της Speedwing, περί τα μέσα του 2000, από το θέρος δε του 2000 άρχισε ένα νέο στάδιο περιορισμού των δαπανών και εκ νέου εφαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998.

97 Πάντως, ήταν προφανές από το 1999 ότι ήταν αναγκαία μια ουσιαστική αναθεώρηση του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 προς εξασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας της ΟΑ, όπως υπογράμμισε η Ελληνική Κυβέρνηση, μεταξύ άλλων, στο πρόγραμμα Speedwing, αναφερόμενη ειδικότερα στην έκθεση Deloitte & Touche της 21ης Ιουλίου 1999 τη σχετική με την εφαρμογή του προγράμματος του 1998 (βλ. σκέψη 11 ανωτέρω). Πράγματι, στην έκθεση αυτή υπογραμμιζόταν ότι η κακή χρηματοοικονομική κατάσταση της ΟΑ και η επιδείνωση των συνθηκών της αγοράς καθιστούσαν αναγκαία τη λήψη συμπληρωματικών μέτρων προς διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας της εταιρίας. Εξάλλου, η απόκλιση των χρηματοοικονομικών αποτελεσμάτων της ΟΑ από εκείνα που προέβλεπε το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998 είχε ήδη υπογραμμιστεί με την κοινοποιηθείσα στις 7 Μαΐου 1999 έκθεση περί της εφαρμογής του προγράμματος αυτού (βλ. σκέψη 10 ανωτέρω), στην οποία οι εν λόγω αρχές διευκρίνιζαν ότι, μετά την έκδοση της αποφάσεως του 1998, τα πραγματικά αποτελέσματα που απορρέουν από τους ελεγμένους λογαριασμούς της χρήσεως του 1997 αποδείχθηκαν «δυσμενέστερα και από τις πλέον απαισιόδοξες εκτιμήσεις του Φεβρουαρίου 1998, οπότε καταρτίστηκαν το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως και το επιχειρησιακό πρόγραμμα». Τέλος, από τα πρακτικά της συναντήσεως αυτής που τήρησε η Επιτροπή προκύπτει ότι, κατά τη συνάντηση με τους εκπροσώπους της Επιτροπής στις 16 Οκτωβρίου 2002, οι νομικοί σύμβουλοι της Ελληνικής Κυβερνήσεως επιβεβαίωσαν ότι το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998 δεν ήταν πλέον επίκαιρο από το 1999, λόγω των σημαντικών αποκλίσεων που σημειώθηκαν από το πρώτο έτος εφαρμογής αυτού του προγράμματος.

98 Λαμβανομένης υπόψη της εκτάσεως των τροποποιήσεων που έκριναν αναγκαίες τα δύο μέρη, δεν μπορούσαν να εφαρμοστούν με λιγότερη αυστηρότητα οι προαναφερθείσες απαιτήσεις (βλ. σκέψεις 91 και 93 ανωτέρω) οι σχετικές με την υποβολή εκ μέρους του οικείου κράτους μέλους, διαρκούσης της περιόδου αναδιαρθρώσεως, αναθεωρημένου προγράμματος αναδιαρθρώσεως, προκειμένου αυτό να υποβληθεί στην επισταμένη εξέταση της Επιτροπής, απλώς και μόνον επειδή η Επιτροπή ενεθάρρυνε —όπως η ίδια επισημαίνει— την τροποποίηση του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998. Πράγματι, η Επιτροπή ενεθάρρυνε την τροποποίηση αυτού του προγράμματος, αρχικώς υπό τη διεύθυνση της Speedwing, όπως ιδίως προκύπτει από τις από 27 Ιουλίου 1999 και 23 Αυγούστου 1999 επιστολές της, καθώς και από την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 29), κατόπιν δε μετά την εγκατάλειψη του προγράμματος Speedwing, όπως π.χ. προκύπτει από την από 29 Μαρτίου 2000 επιστολή της, από την επιστολή της αρμόδιας για τις μεταφορές Επιτρόπου, κυρίας Loyola de Palacio, της 5ης Ιουλίου 2001, και από το γεγονός ότι η εν λόγω Επίτροπος εξέφρασε, κατά τις συναντήσεις της με τον κ. Βερελή, Έλληνα Υπουργό Μεταφορών και Επικοινωνιών, που πραγματοποιήθηκαν στις 2 και 3 Οκτωβρίου 2002, τις αμφιβολίες της Επιτροπής ως προς τη βιωσιμότητα της ΟΑ και την επείγουσα ανάγκη καταρτίσεως νέου προγράμματος αναδιαρθρώσεως πριν από τη λήξη του εφαρμοζόμενου προγράμματος αναδιαρθρώσεως, όπως προκύπτει από το παράρτημα ΙΙ των πρακτικών της συναντήσεως της 16ης Οκτωβρίου 2002.

99 Επίσης, από τη δικογραφία προκύπτει ότι επανειλημμένως και ιδίως με την από 23 Αυγούστου 1999 προαναφερθείσα επιστολή της, μολονότι η Επιτροπή δήλωσε ότι διάκειται ευνοϊκώς σε μια τροποποίηση του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, επέμεινε στο γεγονός ότι έπρεπε να εξετάσει λεπτομερώς το νέο αναθεωρημένο πρόγραμμα πριν λάβει την τελική της απόφαση ως προς τη συμβατότητα της ενισχύσεως. Προκαταρκτικώς, η Επιτροπή είχε, μεταξύ άλλων, υπογραμμίσει ότι οι αρμόδιες εθνικές αρχές όφειλαν να δώσουν προτεραιότητα στον προσδιορισμό των αναθεωρημένων χρηματοοικονομικών προβλέψεων που αφορούσαν όλη τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος (βλ. την από 12 Μαΐου 1999 επιστολή της Επιτροπής στις ελληνικές αρχές).

100 Στο πλαίσιο αυτό, η ύπαρξη συναίνεσης μεταξύ ελληνικών αρχών και Επιτροπής, διαρκούσας της διοικητικής διαδικασίας, επί της ανάγκης προσαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, δεν δικαιολογεί, καθεαυτή, το συμπέρασμα ότι υποβλήθηκε στην Επιτροπή προς έγκριση νέο αναθεωρημένο πρόγραμμα σύμφωνο προς τις προαναφερθείσες απαιτήσεις (βλ. σκέψεις 91 και 93 ανωτέρω).

— Εξέταση του επιχειρήματος περί μη καταβολής της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως

101 Όσον αφορά τη μη καταβολή της τρίτης και τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως, σαφώς προκύπτει από τα έγγραφα της δικογραφίας ότι οφειλόταν στη μη εκτέλεση του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998. Πράγματι, η απόφαση του 1998 (άρθρο 1, παράγραφος 2) εξαρτούσε την καταβολή αυτής της δόσεως, ύψους 22,9 εκατομμυρίων ευρώ, από την τήρηση του συνόλου των προϋποθέσεων που έθετε η απόφαση αυτή προς διασφάλιση της συμβατότητας της ενισχύσεως με την κοινή αγορά και την πραγματική εφαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, καθώς και από την επίτευξη των αναμενομένων αποτελεσμάτων (ιδίως όσον αφορά τον λόγο κόστους και παραγωγικότητας). Κατόπιν, όμως, της κοινοποιήσεως εκ μέρους των ελληνικών αρχών, στις 7 Μαΐου 1999, της εκθέσεως που προέβλεπε το άρθρο 1, παράγραφος 2, της αποφάσεως του 1998 πριν από την καταβολή της τελευταίας δόσεως, η Επιτροπή επισήμανε στις ελληνικές αρχές, ιδίως με την από 27 Ιουλίου 1999 προαναφερθείσα επιστολή της, ότι από την ανάλυση των σχετικών με την εφαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 παραβάσεων που περιείχε η έκθεση Deloitte & Touche της 21ης Ιουλίου 1999 (βλ. σκέψεις 10 και 11 ανωτέρω) προέκυπτε ότι αδυνατούσε να λάβει απόφαση υπέρ της καταβολής της τελευταίας δόσεως. Όπως υπογράμμισε το Πρωτοδικείο (βλ. σκέψη 98 ανωτέρω), η Επιτροπή με την επιστολή της αυτή ζήτησε από την Ελληνική Κυβέρνηση να της υποβάλει προσαρμοσμένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως της ΟΑ, προκειμένου να εξετάσει αν δικαιολογείται η καταβολή κεφαλαίου ύψους 22,9 εκατομμυρίων ευρώ. Με την από 18 Νοεμβρίου 1999 επιστολή της, με την οποία κοινοποίησε στην Επιτροπή το πρόγραμμα Speedwing (βλ. σκέψη 13 ανωτέρω), η Ελληνική Κυβέρνηση ζήτησε από το εν λόγω θεσμικό όργανο να της επιτρέψει την καταβολή της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως, κατόπιν γενομένου ελέγχου με βάση το αναθεωρημένο πρόγραμμα. Εντούτοις, με την από 17 Δεκεμβρίου 1999 επιστολή, ζήτησε από την Επιτροπή να αναβάλει την έκδοση αποφάσεώς της περί της καταβολής της τελευταίας δόσεως, προκειμένου να παράσχει τη δυνατότητα στις ελληνικές αρχές να προβούν σε εκτίμηση των ενδεχόμενων συνεπειών της μέλλουσας να κινηθεί διαδικασίας πραγματοποιήσεως ιδιωτικής επενδύσεως στην ΟΑ και την κατάρτιση του καλύτερου δυνατού προγράμματος προς διασφάλιση της βιωσιμότητας της ΟΑ. Πράγματι, η συναφθείσα με τη Speedwing σύμβαση προέβλεπε υπέρ της British Airways δικαίωμα προαίρεσης για την αγορά, πριν από τον Ιούλιο του έτους 2000, μετοχών της ΟΑ μέχρι ποσοστού 20 % του κεφαλαίου της. Στο πλαίσιο αυτό, η μη καταβολή της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως δεν εξηγείται από το γεγονός ότι η Ελληνική Κυβέρνηση και η Επιτροπή έκριναν ότι είχε αναθεωρηθεί το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998, για τον πρόσθετο λόγο ότι το πρόγραμμα Speedwing είχε πράγματι απορριφθεί κατόπιν της κοινοποιήσεως εκ μέρους της Επιτροπής στις ελληνικές αρχές, με το από 20 Μαρτίου 2000 έγγραφο, της τελικής δυσμενούς εκθέσεως που συνέταξε η Deloitte & Touche τον Μάρτιο του 2000 (βλ. σκέψη 14 ανωτέρω).

102 Από τις μεταγενέστερες εξελίξεις της υποθέσεως δεν μπορεί, επίσης, να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η μη καταβολή της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως αποδεικνύει την τροποποίηση του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998. Επειδή η British Airways δεν υπέβαλε πρόταση αγοράς πριν από τον Ιούλιο του 2000, η Ελληνική Κυβέρνηση ενημέρωσε την Επιτροπή, με το από 29 Αυγούστου 2000 έγγραφό της, αναφορικά με την απόφασή της να κινήσει διεθνή διαδικασία προσφορών προς εξεύρεση στρατηγικού επενδυτή. Με την επιστολή της αυτή επανέλαβε το αίτημά της για αναβολή εκδόσεως αποφάσεως της Επιτροπής επί της αποδεσμεύσεως της τελευταίας δόσεως, πριν η ΟΑ «εκτιμήσει τα αποτελέσματα της προσπάθειας αυτής» ιδιωτικοποιήσεως. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει απλώς και μόνον ότι η Επιτροπή είχε ενημερωθεί σχετικά με το σχέδιο ιδιωτικοποιήσεως πλειοψηφικού ποσοστού της ΟΑ που απέβλεπε στην ευχερέστερη επίτευξη των σκοπών του προγράμματος αναδιαρθρώσεως (βλ. σκέψη 106 κατωτέρω). Κατά συνέπεια, μολονότι με την από 11 Απριλίου 2002 απάντησή τους (σημείο 1.9) οι ελληνικές αρχές παρουσίασαν το «πάγωμα» της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως ως αποτέλεσμα της καλής τους θελήσεως για εξεύρεση συναινετικής λύσεως με την Επιτροπή, εντούτοις, το «πάγωμα» αυτό δεν μπορεί να ερμηνευθεί, στο πλαίσιο που εκτέθηκε ανωτέρω, ως αποτέλεσμα της υποβολής αιτήσεως αναθεωρήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως συνοδευόμενης από την υποβολή αναθεωρημένου προγράμματος σύμφωνα με τις διατάξεις των κατευθυντηρίων γραμμών. Το πάγωμα αυτό οφειλόταν αποκλειστικώς στην εκ μέρους της Επιτροπής εφαρμογή του άρθρου 1, παράγραφος 2, της αποφάσεως του 1998 (βλ. σκέψη 101 ανωτέρω).

103 Κατά συνέπεια, αντιθέτως προς όσα ισχυρίζεται η προσφεύγουσα, η μη καταβολή της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ένδειξη τροποποιήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 ή ως ένδειξη υποβολής στην Επιτροπή αιτήσεως αναθεωρήσεως αυτού του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, συνοδευόμενης από την υποβολή αναθεωρημένου προγράμματος, μετά την εγκατάλειψη του προγράμματος Speedwing.

104 Επομένως, παρά τη μη καταβολή της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως, το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998 παρέμενε πλήρως έγκυρο και εξακολουθούσε να δεσμεύει πλήρως την προσφεύγουσα, σύμφωνα με τις διατάξεις των κατευθυντηρίων γραμμών (βλ. σκέψη 89 ανωτέρω). Ειδικότερα, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η Επιτροπή δεν είχε την υποχρέωση να δηλώσει, πριν από την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι δεν αποδέχεται την προβαλλόμενη τροποποίηση του προγράμματος αυτού η οποία θα είχε ως συνέπεια τη μη

καταβολή της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως. Εξάλλου, δεν είχε την υποχρέωση, κατά τον έλεγχο, με την προσβαλλόμενη απόφαση, της τηρήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 και κατά τη διατύπωση της θέσεώς της αναφορικά με την ανάκτηση της ήδη καταβληθείσας ενισχύσεως, την οποία έκρινε ασύμβατη με την κοινή αγορά, να λάβει υπόψη της την προβαλλόμενη τροποποίηση και τη μη καταβολή της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως εφόσον δεν της είχε δεόντως κοινοποιηθεί τροποποίηση του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998. Επομένως, οι συμπληρωματικοί λόγοι που προβάλλει η προσφεύγουσα αναφορικά με το επιχείρημα αυτό της μη καταβολής της τελευταίας δόσεως, αντλούμενοι από παράβαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, ουσιωδών τύπων και της αρχής ne bis in idem, πρέπει επίσης να απορριφθούν ως εντελώς αβάσιμοι.

— Εξέταση του σχετικού με την απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2000 επιχειρήματος

105 Ομοίως, η μνεία —στην απόφαση της Επιτροπής της 4ης Οκτωβρίου 2000 να μην προβάλει αντίρρηση στην τροποποίηση της αποφάσεως του 1998— του προσωρινού χαρακτήρα της διευθύνσεως της ΟΑ, εν αναμονή της ιδιωτικοποιήσεως της ΟΑ στις αρχές του 2001, δεν δικαιολογεί την υπόθεση ότι ένα δεύτερο τροποποιημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως, το οποίο περιελάμβανε και την ιδιωτικοποίηση της ΟΑ, είχε υποβληθεί στην Επιτροπή μετά την εγκατάλειψη του προγράμματος Speedwing. Στο πλαίσιο της αποφάσεως της 4ης Οκτωβρίου 2000, η προαναφερθείσα μνεία συνιστούσε απλώς έναν από τους λόγους της αποφάσεως της Επιτροπής να παρατείνει την προθεσμία χρησιμοποιήσεως των νέων εγγυήσεων δανείων που είχαν εγκριθεί με την απόφαση του 1998 (βλ. σκέψεις 16 και 17 ανωτέρω). Αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς που προέβαλε η προσφεύγουσα κατά την προφορική διαδικασία με την απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2000, κρίθηκε ότι αποκλειστικώς και μόνον η ελάσσονος σημασίας τροποποίηση που αφορούσε την προαναφερθείσα παράταση της προθεσμίας χρησιμοποιήσεως των εγγυήσεων για τη σύναψη νέων δανείων δεν εγείρει αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα της ενισχύσεως, σύμφωνα με τη νομολογία που απορρέει από την προαναφερθείσα στη σκέψη 92 απόφαση Ryanair.

106 Επομένως, η απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2000, την οποία προβάλλει η προσφεύγουσα, δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι συνιστά ένδειξη υποβολής στην Επιτροπή δεύτερου αναθεωρημένου προγράμματος περιλαμβάνοντος τη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως ούτε ένδειξη εγκρίσεως αυτού του προγράμματος.

— Εξέταση των επιχειρημάτων που αντλούνται από την αλληλογραφία μεταξύ ελληνικών αρχών και Επιτροπής και τις υποβληθείσες προς το εν λόγω θεσμικό όργανο εκθέσεις

107 Υπενθυμίζεται, προκαταρκτικώς, ότι ούτε η τακτική ενημέρωση της Επιτροπής περί της εφαρμογής του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεως πλειοψηφικού ποσοστού της ΟΑ, ειδικότερα περί της τύχης των δύο διαδοχικών διαδικασιών ιδιωτικοποιήσεως που κινήθηκαν, αντιστοίχως, στις αρχές του θέρους του 2000 και τον Φεβρουάριο του 2002, ούτε οι συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν με αυτό το αντικείμενο μεταξύ των συμβούλων της Ελληνικής Κυβερνήσεως και των υπηρεσιών της Επιτροπής μπορούσαν να απαλλάξουν τις ελληνικές αρχές από την υποχρέωση υποβολής προς έγκριση στην Επιτροπή, με όλες τις απαιτούμενες διευκρινίσεις, οποιασδήποτε σημαντικής τροποποιήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998.

108 Κατά συνέπεια, πρέπει να εξεταστεί αν η αλληλογραφία και οι διάφορες εκθέσεις που προβάλλει η προσφεύγουσα επιτρέπουν τη συναγωγή του συμπεράσματος ότι είχε υποβληθεί στην Επιτροπή αίτημα τροποποιήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως συνοδευόμενη από αναθεωρημένο πρόγραμμα, σύμφωνα προς τις απαιτήσεις των κατευθυντηρίων γραμμών, σε σχέση είτε με την πρώτη είτε με τη δεύτερη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως.

109 Όσον αφορά την πρώτη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως, κατόπιν της εκδόσεως, τον Σεπτέμβριο του 2000, της απαιτούμενης αποφάσεως προκειμένου να κινηθεί η διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως πλειοψηφικού ποσοστού της ΟΑ, η προκήρυξη υποβολής προσφορών έγινε τον Δεκέμβριο του 2000, σύμφωνα με τα στοιχεία που περιέχει η από 11 Απριλίου 2002 απάντηση των ελληνικών αρχών στη διαταγή παροχής πληροφοριών της 6ης Μαρτίου 2002 (σημεία 2.7.4 και 2.19.2). Ο Έλληνας Υπουργός Μεταφορών και Επικοινωνιών υπογράμμισε, με την από 6 Σεπτεμβρίου 2000 επιστολή του προς την κυρία Loyola de Palacio, ότι, από τα στοιχεία που συγκέντρωσε η Crédit Swiss First Boston μεταξύ των ιδιωτών επενδυτών, ενδιαφέρον εκ μέρους τους εκδηλώθηκε μόνον υπό την προϋπόθεση πωλήσεως πλειοψηφικού πακέτου και εφόσον είναι «καθαρές» οι χρηματοοικονομικοί παράμετροι της ΟΑ. Όσον αφορά το από 20 Δεκεμβρίου 2000 υπόμνημα της Crédit Swiss First Boston, το οποίο κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή, σκοπός του ήταν να διευκολύνει περιορισμένο αριθμό εταιριών που εκδήλωσαν ενδιαφέρον για την αγορά της ΟΑ, στη λήψη της αποφάσεώς τους να προβούν ή μη σε συμπληρωματικές έρευνες ως προς την κατάσταση

αυτής της εταιρίας. Περιελάμβανε, μεταξύ άλλων, την έκθεση που κατάρτισε η Price Waterhouse Coopers (βλ. σκέψη 15 ανωτέρω). Το ζήτημα προσαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας της ΟΑ, δεν εξετάστηκε, πάντως, ούτε στο υπόμνημα αυτό ούτε στην προαναφερθείσα αλληλογραφία και απάντηση.

110 Το ίδιο ισχύει για το έγγραφο που απηύθυναν οι ελληνικές αρχές στην Επιτροπή στις 16 Μαΐου 2001, σε απάντηση του από 25 Απριλίου 2001 εγγράφου αυτού του οργάνου. Με το έγγραφο αυτό, το οποίο αφορούσε τις προκαταρκτικές συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν από τον Δεκέμβριο 2000 μεταξύ των εκπροσώπων της Επιτροπής και των συμβούλων της Ελληνικής Κυβερνήσεως αναφορικά με το σχέδιο ιδιωτικοποιήσεως της ΟΑ, η Επιτροπή, αφενός, εξέφρασε αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα της διαδικασίας υποβολής προσφορών με την άποψή της επί των ιδιωτικοποιήσεων, την οποία εξέθεσε στην *XXIII Εκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού*, του έτους 1993 (σημεία 402 και 403). Αφετέρου, η Επιτροπή τόνισε στο ίδιο αυτό έγγραφο ότι η τήρηση του προγράμματος αναδιαρθρώσεως και η αποκατάσταση της βιωσιμότητας της ΟΑ αποτελούσαν τις προϋποθέσεις κλειδιά σε σχέση με τις αποφάσεις του 1994 και του 1998.

111 Ως προς το τελευταίο αυτό ζήτημα, όμως, οι ελληνικές αρχές περιορίστηκαν, με την προαναφερθείσα απάντησή τους της 16ης Μαΐου 2001, να παραπέμψουν στις από 19 Φεβρουαρίου 2001 παρατηρήσεις τους αναφορικά με την καταγγελία της ΕΑΑ (βλ. σκέψη 18 ανωτέρω), χωρίς καν να επικαλεστούν ενδεχόμενη προσαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998. Εξάλλου, όσον αφορά τη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως, ενημέρωσαν απλώς την Επιτροπή περί της υποβολής τριών προσφορών εντός της ταχθείσας προθεσμίας και ανακοίνωσαν ότι η σχετική πράξη θα της κοινοποιηθεί μετά τις άτυπες διαβουλεύσεις με τις υπηρεσίες της. Από τις επιστολές που αντηλλάγησαν στις 25 Απριλίου και στις 16 Μαΐου 2001 προκύπτει, επίσης, ότι, κατά το στάδιο εκείνο, δεν υποβλήθηκε στην Επιτροπή καμία αίτηση αναθεωρήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως.

112 Με έγγραφο της 1ης Φεβρουαρίου 2002, οι ελληνικές αρχές ενημέρωσαν την Επιτροπή επί των διεξαγόμενων με έναν από τους υποβαλλόντες προσφορά συζητήσεις. Επίσης, κοινοποίησαν στο εν λόγω όργανο τα μέτρα περιστολής του κόστους εκμεταλλεύσεως, εξορθολογισμού του δικτύου της ΟΑ και βελτιώσεως

της αποδοτικότητας με κατάργηση των μειωμένων τιμολογίων και την εφαρμογή τεχνικών διαχειρίσεως της αποδοτικότητας. Τα συμπληρωματικά αυτά μέτρα, τα οποία ελήφθησαν προς αντιμετώπιση της κρίσεως της αγοράς αεροπορικών μεταφορών κατόπιν των γεγονότων της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 και είναι απολύτως σύμφωνα με το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998, δεν συνοδεύονταν, πάντως, από καμία αίτηση προσαρμογής αυτού του προγράμματος.

113 Επομένως, ούτε από τις επιστολές και τα έγγραφα που επικαλείται η προσφεύγουσα ούτε από άλλα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι μία, έστω σιωπηρή, αίτηση αναθεωρήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 υποβλήθηκε στην Επιτροπή, κατά τη διάρκεια της πρώτης διαδικασίας ιδιωτικοποιήσεως, η οποία διακόπηκε τον Φεβρουάριο του 2002 λόγω της αδυναμίας του επιλεγέντος διαγωνιζομένου να αποδείξει την οικονομική του φερεγγυότητα.

114 Όσον αφορά τη δεύτερη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως, η Ελληνική Κυβέρνηση ανακοίνωσε στην Επιτροπή, με την από 22 Φεβρουαρίου 2002 επιστολή του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών, ότι η διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως εισήρχετο σε νέο στάδιο κατά τη διάρκεια του οποίου επρόκειτο να τεθεί σε εφαρμογή πρόγραμμα αναδιοργανώσεως της ΟΑ με σκοπό την ίδρυση, εντός των επομένων μηνών, ενός νέου βιώσιμου αεροπορικού μεταφορέα. Παραλλήλως, η ΟΑ θα έπαυε όλες τις πτητικές της δραστηριότητες. Όλα τα στοιχεία του ενεργητικού και οι θυγατρικές της ΟΑ επρόκειτο να πωληθούν εντός προθεσμίας δύο ετών περίπου. Το λεπτομερές πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεως καθώς και το λεπτομερές επιχειρησιακό πρόγραμμα του νέου αεροπορικού μεταφορέα θα υποβάλλονταν εντός των προσεχών εβδομάδων στην Επιτροπή.

115 Όπως σαφέστατα προκύπτει από τα έγγραφα που διαβίβασαν στην Επιτροπή οι ελληνικές αρχές, η δεύτερη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως της ΟΑ απέβλεπε στη διευκόλυνση επιτεύξεως του κύριου σκοπού που επιδίωκε η απόφαση του 1998, δηλαδή την αποκατάσταση της βιωσιμότητας της επιχειρήσεως αυτής. Επομένως, πρέπει να εξεταστούν επισταμένως τα έγγραφα αυτά, προκειμένου να εκτιμηθεί αν μπορούν να θεωρηθούν ως περιλαμβάνοντα, έστω σιωπηρώς, αναθεωρημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως.

116 Με την από 11 Απριλίου 2002 απάντησή τους στην πρώτη εντολή παροχής πληροφοριών της 6ης Μαρτίου 2002, οι ελληνικές αρχές επισήμαναν ότι, από του θέρους του 2000, η προσπάθεια αναδιαρθρώσεως της ΟΑ περιελάμβανε δύο πτυχές, αφενός, τη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως πλειοψηφικού ποσοστού της ΟΑ, μέσω της οποίας θα επιτυγχανόταν η μακροπρόθεσμη αναδιάρθρωσή της και, αφετέρου και παραλλήλως, τον εξορθολογισμό των δραστηριοτήτων της ΟΑ (ιδίως μέσω του περιορισμού των ικανοτήτων και του κόστους λειτουργίας της), ώστε να μη διακινδυνεύσει η εκκρεμούσα διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως (σημεία 2.7.5, 2.3.13 και 2.7.1). Οι ελληνικές αρχές διευκρίνισαν ότι, μετά την οφειλόμενη σε διάφορους εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες καθυστέρηση εφαρμογής της αναδιαρθρώσεως της ΟΑ, η ιδιωτικοποίησή της αποσκοπούσε στην επιτάχυνση της προσπάθειας αναδιαρθρώσεως (σημείο 1.6). Συνοπτικώς εξέθεσαν ότι με την ιδιωτικοποίηση επιδιώκονταν τα εξής: η εταιρία Νέα Ολυμπιακή Αεροπορία (ΝΟΑ) θα ανελάμβανε μόνον τις πτητικές δραστηριότητες· την κύρια βάση της («hub») θα αποτελούσε ο διεθνής αερολιμένας Αθηνών στα Σπάτα· η ΝΟΑ θα είχε την οικονομική ευρωστία και τις ικανότητες που απαιτούνται προς διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητάς της· σκοπός ήταν η ελαχιστοποίηση της επιβαρύνσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας και του ομίλου ΟΑ από τους κινδύνους και τις εναπομένουσες δανειακές υποχρεώσεις του ομίλου ΟΑ κατόπιν της αναδιαρθρώσεώς του και η μεγιστοποίηση των εσόδων από την πώληση (σημείο 2.19.8).

117 Με την από 11 Απριλίου 2002 απάντησή τους οι ελληνικές αρχές υπογράμμισαν, ιδιαιτέρως, ότι η ιδιωτικοποίηση της ΟΑ δεν περιλαμβανόταν μεταξύ των προϋποθέσεων εγκρίσεως της εξεταζόμενης ενισχύσεως και ότι αποτελούσε για την Επιτροπή μία ακόμη διαβεβαίωση περί της σταθερής αποφάσεως της Ελληνικής Κυβερνήσεως να αναδιαρθρώσει την επιχείρηση. Υπογράμμισαν το γεγονός ότι η ιδιωτικοποίηση συνιστούσε ουσιώδες στοιχείο για την αναδιάρθρωση και την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της ΟΑ. Η αρχική ενημέρωση περί της πρώτης διαδικασίας ιδιωτικοποιήσεως, η οποία διακόπηκε τον Φεβρουάριο του 2002, έγινε από τον κ. Βερελή προς την κυρία Loyola de Palacio το θέρος του 2000, ενώ συμπληρωματικά ενημερωτικά στοιχεία παρασχέθηκαν κατά τη συνάντηση της 20ής Οκτωβρίου 2000. Έκτοτε, πραγματοποιήθηκε σειρά συναντήσεων μεταξύ των συμβούλων της Ελληνικής Κυβερνήσεως για την ιδιωτικοποίηση και των μελών του ιδιαίτερου γραφείου της κυρίας Loyola de Palacio και/ή των υπηρεσιών της Επιτροπής, προκειμένου να προσαρμοστούν τα πληροφοριακά αυτά στοιχεία, ειδικώς μετά τη δημοσίευση της προσκλήσεως εκδηλώσεως ενδιαφέροντος για την αγορά της ΟΑ και την κοινοποίηση του προαναφερθέντος υπομνήματος της 20ής Δεκεμβρίου 2000 (βλ. σκέψη 109 ανωτέρω), προκειμένου να διασφαλιστεί η εκ μέρους της Επιτροπής έγκριση της διαδικασίας ιδιωτικοποιήσεως και, κυρίως, η επίτευξη του σκοπού της αναδιαρθρώσεως (σκέψεις 2.19.3 έως 2.19.7).

118 Με την από 16 Ιουλίου 2002 επιστολή της η Ελληνική Κυβέρνηση ενημέρωσε την Επιτροπή ότι μέχρι το τέλος του επόμενου μήνα θα είχε ολοκληρωθεί η πώληση της Olympic Catering. Η διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως της ΟΑ καθώς και των κλάδων και θυγατρικών της αναμενόταν να έχει ολοκληρωθεί «μέχρι το τέλος του [προσεχούς] Οκτωβρίου».

119 Με την από 30 Σεπτεμβρίου 2002 απάντησή τους στη δεύτερη εντολή παροχής πληροφοριών της 9ης Αυγούστου 2002, οι ελληνικές αρχές υπενθύμισαν την εφαρμογή μέτρων περιστολής του κόστους και περιορισμού των παρεχόμενων υπηρεσιών. Τόνισαν, επίσης, ότι η οικονομική και επιχειρησιακή εξυγίανση της ΟΑ κατά το έτος 2002 αποδείκνυε τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του πτητικού κλάδου της επιχειρήσεως, υπό την προϋπόθεση κεφαλαιουχικής της ενισχύσεως, μέσω ιδίως της διαδικασίας ιδιωτικοποιήσεως. Διευκρίνισαν ότι ο σκοπός της ιδιωτικοποιήσεως ήταν διττός, δηλαδή, αφενός, η άμεση δημιουργία εσόδων από την πώληση μετοχών, συμμετοχών και κλάδων του ομίλου και, αφετέρου, η είσοδος ιδιωτικών κεφαλαίων στην εταιρία. Πριν από το τέλος του Οκτωβρίου 2002 επρόκειτο να υποβληθεί έκθεση σχετική με τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων με τους υποψήφιους επενδυτές. Τέλος, οι ελληνικές αρχές ενημέρωσαν την Επιτροπή ότι, σε περίπτωση αποτυχίας αυτής της προσπάθειας, οι πτητικές δραστηριότητες επρόκειτο να αποσπαστούν από τον όμιλο και να ανατεθούν σε μια θυγατρική της ΟΑ, τη ΝΟΑ. Διευκρίνισαν ότι η λύση αυτή προτιμήθηκε διότι η υγιής κατάσταση της ΝΟΑ της παρείχε ικανότητα δανεισμού και διότι οι νέες συμβάσεις εργασίας του ιπτάμενου προσωπικού της ΝΟΑ θα ήταν σύμφωνες προς τους όρους της αγοράς. Υπογράμμισαν ότι το πρόγραμμα χρηματοδοτήσεως της ΝΟΑ προέβλεπε τη σύναψη τραπεζικού δανείου με εγγύηση τις μετοχές της επιχειρήσεως. Συνοπτικώς, η ΝΟΑ είχε τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: αναδιαρθρωμένο και κερδοφόρο δίκτυο χωρίς διαρθρωτικώς ελλειμματικές γραμμές· περισσότερο ομοιογενή και σύγχρονο στόλο, προσαρμοσμένο στο αναδιαρθρωμένο δίκτυο και συλλογικές συμβάσεις σύμφωνες προς τους όρους της αγοράς.

120 Εξάλλου, όπως τονίστηκε (βλ. σκέψη 97 ανωτέρω), από τα πρακτικά της συναντήσεως της 16ης Οκτωβρίου 2002 προκύπτει ότι οι νομικοί σύμβουλοι της Ελληνικής Κυβερνήσεως υπογράμμισαν ότι το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998 έπαυσε να είναι επίκαιρο από το 1999 και ότι έπρεπε να ληφθούν υπόψη τα πραγματικά

και σημερινά δεδομένα προς εκτίμηση της βιωσιμότητας της ΟΑ. Πάντως, δεν έγινε καμία μνεία περί συγκεκριμένης αιτήσεως τροποποιήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, συνοδευόμενης με αναθεωρημένο πρόγραμμα που να λαμβάνει υπόψη τη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως.

121 Από τα προαναφερθέντα έγγραφα που μόλις εξετάστηκαν προκύπτει απλώς και μόνον ότι η Επιτροπή τηρήθηκε ενήμερη της εξελίξεως της διαδικασίας ιδιωτικοποιήσεως. Ειδικότερα, από τα έγγραφα αυτά προκύπτει ότι η διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως κινήθηκε από τις ελληνικές αρχές συμπληρωματικώς προς την εφαρμογή μέτρων αναδιαρθρώσεως —ιδίως την περιστολή του κόστους και τον περιορισμό των παρεχομένων υπηρεσιών— που εντάσσονταν στη λογική των μέτρων που προέβλεπε το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998. Πράγματι, από την απόφαση του 1998 προκύπτει ότι σκοπός αυτού του προγράμματος ήταν η αποκατάσταση της βιωσιμότητας της ΟΑ με την περιστολή του κόστους εκμεταλλεύσεως μέσω της αναδιοργανώσεως του διαρθρωτικού κόστους, βελτιώσεως της αποδόσεως και αναδιοργανώσεως της επιχειρήσεως. Οι διάδικοι δεν αμφισβητούν ότι, από το 1999, το πρόγραμμα αυτό αποδείχθηκε ανεπαρκές για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας της ΟΑ, ιδίως λόγω της επιδεινώσεως της χρηματοοικονομικής καταστάσεως της επιχειρήσεως. Στο πλαίσιο αυτό, όπως ιδίως προκύπτει από την προαναφερθείσα απάντηση της 30ής Σεπτεμβρίου 2002 στη δεύτερη διαταγή παροχής πληροφοριών, η αναδιοργάνωση και η ιδιωτικοποίηση της ΟΑ απέβλεπαν, κυρίως, αφενός, στην άμεση δημιουργία πρόσθετων ταμειακών διαθεσίμων με τη χωριστή πώληση μη ουσιωδών στοιχείων του ενεργητικού και διαφόρων παρεπόμενων δραστηριοτήτων, προς μείωση των χρεών της ΟΑ και, αφετέρου, στην ενοποίηση και την ιδιωτικοποίηση πλειοψηφικού ποσοστού των πτητικών δραστηριοτήτων που ασκούσαν έως τότε η ΟΑ και οι θυγατρικές της Μακεδονικές Αερογραμμές και Ολυμπιακή Αεροπλοΐα, προς δημιουργία ταμειακών διαθεσίμων μέσω της εισφοράς κεφαλαίων στη μελλοντική ιδιωτική αεροπορική εταιρία.

122 Πάντως, με τα προαναφερθέντα έγγραφα οι ελληνικές αρχές δεν πρότειναν κατά τρόπο σαφή και ακριβή συγκεκριμένη προσαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998. Αντιθέτως, περιορίστηκαν να προτείνουν στην Επιτροπή τη μη περαιτέρω εφαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, τονίζοντας ιδιαιτέρως ότι η ιδιωτικοποίηση της ΟΑ —τις λεπτομέρειες της οποίας επρόκειτο να

θέσουν υπό την έγκριση της Επιτροπής (βλ. σκέψεις 110, 111, 114 και 117 στο τέλος, ανωτέρω)— αποτελούσαν επιβεβαίωση της σταθερής αποφάσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας να αναδιαρθρώσει την επιχείρηση (βλ. σκέψεις 117 και 120 ανωτέρω). Καθόσον, όμως, το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998 δέσμευε ιδίως τη δικαιούχο επιχείρηση, το οικείο κράτος μέλος δεν μπορούσε να το τροποποιήσει παρά μόνον υποβάλλοντας προς έγκριση στην Επιτροπή αναθεωρημένο πρόγραμμα, όπως ήδη τονίστηκε (βλ. σκέψεις 89 έως 93 ανωτέρω).

123 Εντούτοις, διαπιστώνεται σχετικώς ότι οι δύο εκθέσεις της Deloitte & Touche που κοινοποίησαν οι ελληνικές αρχές στην Επιτροπή τον Νοέμβριο του 2002 δεν περιείχαν άλλα στοιχεία δυνάμενα να ερμηνευθούν ως συνιστώντα αίτηση αναθεωρήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, συνοδευόμενη από αναθεωρημένο πρόγραμμα.

124 Πράγματι, μολονότι η έκθεση Deloitte & Touche υπό τον τίτλο «Report on the Limited Review of Olympic Airways Performance as compared to its 2002 Financial Plan (July 2002)», που κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή μαζί με την προαναφερθείσα επιστολή της 13ης Νοεμβρίου 2002, επιβεβαίωνε τη σχετική βελτίωση των αποτελεσμάτων εκμεταλλεύσεως της ΟΑ κατά το 2002, σε σύγκριση με τις προγενέστερες χρήσεις, εντούτοις, η έκθεση αυτή δεν περιείχε καμία αίτηση προσαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, ιδίως όσον αφορά τους προβλεπόμενους χρηματοπιστωτικούς δείκτες και τη διάρκεια της περιόδου αναδιαρθρώσεως, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η βελτίωση αυτή και οι συνέπειες της κινηθείσας διαδικασίας ιδιωτικοποιήσεως. Στην έκθεση απεριφράστως τονιζόταν ότι ως μοναδικό αντικείμενό της είχε τον περιορισμένο έλεγχο των προβλεπομένων λειτουργικών αποτελεσμάτων της ΟΑ, πλην της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας και των Μακεδονικών Αερογραμμών, για την οκτάμηνη περίοδο μεταξύ Ιανουαρίου και Αυγούστου 2002, προκειμένου να διευκολυνθούν οι διευθύνοντες την ΟΑ ως προς την εκτίμηση του εύλογου χαρακτήρα των χρηματοοικονομικών προβλέψεων για το 2002. Στην έκθεση τονιζόταν ότι το χρηματοοικονομικό πρόγραμμα της ΟΑ για το 2002 ήταν το αποτέλεσμα συγκερασμού πολλών αλλαγών οργανωτικής, λειτουργικής και εμπορικής φύσεως που αποσκοπούσε —μεταξύ άλλων παραγόντων— στον έλεγχο των δραστηριοτήτων, στην αύξηση των τιμών και, κατά το δυνατόν, στον έλεγχο του κόστους (σημείο 2.1). Στην έκθεση αυτή, η διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως που είχε αρχίσει το 2002 αναφερόταν απλώς και μόνο στο πλαίσιο της εκθέσεως του πλαισίου («background») εντός του οποίου καταρτίστηκε το χρηματοοικονομικό πρόγραμμα για το 2002. Στην έκθεση αυτή τονιζόταν σχετικώς ότι η πώληση μη ουσιωδών στοιχείων του ενεργητικού και η αναδιάρθρωση/ιδιωτικοποίηση των πτητικών

δραστηριοτήτων, παραλλήλως προς την εφαρμογή της στρατηγικής περιορισμού των ικανοτήτων, περιστολής του κόστους και βελτιώσεως των εισοδημάτων και των αποδόσεων, θα οδηγούσαν, κατά το 2002, σε οικονομικά αποτελέσματα καλύτερα από εκείνα των προηγουμένων ετών. Δεν περιείχε καμία πρόβλεψη ως προς τα αποτελέσματα της ΟΑ των χρήσεων 2003 και 2004, κατά τη διάρκεια των οποίων θα συνεχιζόταν η προσπάθεια ιδιωτικοποιήσεως του ομίλου ΟΑ.

125 Με την έκθεση Deloitte & Touche υπό τον τίτλο «Restructuring and Privatization (November 5th, 2002)», η οποία κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή μαζί με την επιστολή της 21ης Νοεμβρίου 2002, οι ελληνικές αρχές απλώς συμπλήρωσαν ορισμένες πληροφορίες που είχαν προηγουμένως κοινοποιηθεί στο θεσμικό αυτό όργανο σχετικά με τη δεύτερη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως. Η έκθεση αυτή, η οποία δεν αναφερόταν ούτε στο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998 ούτε στη χρηματοοικονομική κατάσταση της ΟΑ, περιείχε συνοπτική παρουσίαση των προβλεπόμενων ισολογισμών της μέλλουσας να συσταθεί αεροπορικής εταιρίας ΝΟΑ, καθώς και τα προβλεπόμενα αποτελέσματα χρήσεως αυτής, για τα έτη 2003, 2004 και 2005. Δεν συνοδευόταν, πάντως, από την κοινοποίηση, περί της οποίας είχε γίνει λόγος στην από 22 Φεβρουαρίου 2002 επιστολή (βλ. σκέψη 114 ανωτέρω), ενός πραγματικού επιχειρησιακού προγράμματος της νέας αυτής εταιρίας. Στην έκθεση αυτή αναφερόταν απλώς και μόνον ότι σκοπός της επιχειρούμενης ιδιωτικοποιήσεως ήταν η δημιουργία μιας ιδιωτικής αεροπορικής εταιρίας, με βάση τον υφιστάμενο όμιλο ΟΑ, κατά τη διάρκεια του 2003. Η νέα μέθοδος συνίστατο στην αναδιάρθρωση του ομίλου ΟΑ ώστε να περιλάβει όλες τις πτητικές δραστηριότητες και να απαλλαγεί από όλες τις άλλες δραστηριότητες. Η αναζήτηση ιδιωτικών κεφαλαίων θα γινόταν χωριστά για κάθε δραστηριότητα. Η ΝΟΑ θα ήταν μια αποδοτική αεροπορική εταιρία, μη βαρυνόμενη από τα χρηματοοικονομικά προβλήματα του παρελθόντος. Ο ιδιώτης επενδυτής που θα είχε την πλειοψηφία των μετοχών της θα εισέφερε νέα ιδιωτικά κεφάλαια και θα ανελάμβανε τη διαχείριση της ΝΟΑ. Η έκθεση προέβλεπε, μεταξύ άλλων, τη μεταβίβαση από τον όμιλο της ΟΑ, σε τιμές αγοράς, των αναγκαίων για τη λειτουργία της νέας αεροπορικής εταιρίας στοιχείων ενεργητικού (αεροσκάφη, σήμα, εμπορικές σχέσεις, ωράρια πτήσεων από και προς τα αεροδρόμια της Κοινότητας, ακίνητα), και την πρόσληψη από τη ΝΟΑ του προσωπικού του ομίλου ΟΑ βάσει νέων ανταποκρινόμενων στους όρους του ανταγωνισμού συμβάσεων εργασίας. Η θυγατρική Μακεδονικές Αερογραμμές θα αποτελούσε τη βάση της ΝΟΑ. Η νέα αεροπορική εταιρία θα εκμεταλλευόταν ένα λιγότερο εκτεταμένο και διαρθρωτικώς αποδοτικό δίκτυο. Η έκθεση περιείχε στοιχεία ως προς τις αεροπορικές γραμμές που θα εξυπηρετούντο, τον αριθμό των αεροσκαφών και την προβλεπόμενη μείωση του προσωπικού. Η διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως θα ακολουθούσε δύο στάδια: το στάδιο Α, το οποίο είχε ήδη αρχίσει, που θα ολοκληρωνόταν με την επιλογή ιδιώτη επενδυτή, και το στάδιο Β, κατά το οποίο θα διεξάγονταν διαπραγματεύσεις με τον εν λόγω επενδυτή. Η ΝΟΑ θα ήταν έτοιμη να λειτουργήσει («take off») πριν από τον χειμώνα του 2003. Όσον αφορά τις άλλες δραστηριότητες, πλην των πτητικών, η χωριστή ιδιωτικοποίηση των διαφόρων θυγατρικών επρόκειτο να ολοκληρωθεί τον Ιούνιο του 2003, ενώ η ιδιωτικοποίηση των κλάδων τον Ιούνιο του 2004.

126 Από την ανάλυση του περιεχομένου της προκύπτει ότι η προαναφερθείσα έκθεση δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως περιέχουσα σιωπηρώς αίτημα συγκεκριμένης προσαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, λαμβάνουσας υπόψη την αναδιοργάνωση και την ιδιωτικοποίηση του ομίλου ΟΑ. Πράγματι, μολονότι η αναδιοργάνωση και η ιδιωτικοποίηση, που απέβλεπαν ακριβώς στη διευκόλυνση της αναδιαρθρώσεως και την εντός ευλόγου χρόνου αποκατάσταση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας της ΟΑ, συνεπάγονταν οπωσδήποτε προσαρμογή του προγράμματος του 1998, εντούτοις οι ελληνικές αρχές όφειλαν να προτείνουν σαφώς και επακριβώς τις συγκεκριμένες προσαρμογές που επιθυμούσαν, όσον αφορά όχι μόνον τα συμπληρωματικά μέτρα αναδιαρθρώσεως που απέβλεπαν στον περιορισμό του κόστους και των ικανοτήτων, αλλά και τις οικονομικές προβλέψεις για την περίοδο που θα αφορούσε το αναθεωρημένο πρόγραμμα. Ούτε όμως στην προαναφερθείσα έκθεση περί της αναδιαρθρώσεως και της ιδιωτικοποιήσεως της ΟΑ ούτε στα λοιπά έγγραφα του φακέλου υπάρχει πρόβλεψη επί των αναμενομένων αποτελεσμάτων των συμπληρωματικών μέτρων αναδιαρθρώσεως και της ιδιωτικοποιήσεως επί των προβλεπομένων στην απόφαση του 1998 οικονομικών παραμέτρων της ΟΑ και, ειδικότερα, επί της μακροπρόθεσμης οικονομικής βιωσιμότητας της ΟΑ και, έτι ειδικότερον, επί της ικανότητάς της να απορροφήσει τα χρέη της και να καταστεί οικονομικώς ανεξάρτητη (βλ. σκέψη 121 ανωτέρω). Ως προς το ζήτημα αυτό, η προαναφερθείσα έκθεση περιέχει απλώς και μόνον υπόμνηση της πωλήσεως της Olympic Catering έναντι 16 εκατομμυρίων ευρώ και τις προβλεπόμενες ημερομηνίες πωλήσεως των λοιπών θυγατρικών και κλάδων δραστηριότητας του ομίλου, η οποία επρόκειτο να πραγματοποιηθεί σε δύο στάδια, εκ των οποίων το δεύτερο θα ολοκληρωνόταν τον Ιούνιο του 2004.

127 Συνεπώς, η έκθεση της 5ης Νοεμβρίου 2002 περί της αναδιαρθρώσεως και της ιδιωτικοποιήσεως της ΟΑ, όπως συμπληρώθηκε από τα λοιπά πληροφοριακά στοιχεία που παρασχέθηκαν στην Επιτροπή στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας και τα οποία εκτέθηκαν ανωτέρω, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως περιέχουσα σιωπηρώς αναθεωρημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως. Πράγματι, σε όλα τα σχετικά έγγραφα το βάρος δίδεται στη βιωσιμότητα της σχεδιαζόμενης νέας αεροπορικής εταιρίας, της ΝΟΑ, απαλλαγμένης από όλα τα χρέη, χωρίς να παρέχεται κανένα συγκεκριμένο και ακριβές στοιχείο ως προς τα ιδιαίτερα μέτρα αντιμετωπίσεως των ειδικών προβλημάτων της ΟΑ (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση BFM και EFIM κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 65, σκέψη 88).

128 Εξάλλου, ελλείψει επαρκώς ακριβών στοιχείων ως προς τη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως, η προαναφερθείσα έκθεση δεν μπορεί, επίσης, να θεωρηθεί ως περιέχουσα

αίτημα εγκρίσεως λεπτομερούς προγράμματος ιδιωτικοποιήσεως, η κοινοποίηση του οποίου είχε, επίσης, αναγγελθεί στην Επιτροπή με την από 22 Φεβρουαρίου 2002 επιστολή (βλ. σκέψεις 114 και 122 ανωτέρω). Υπό τις περιστάσεις αυτές, υπενθυμίζοντας ότι ο έλεγχος του τρόπου ιδιωτικοποιήσεως της ΟΑ διακρίνεται από τον έλεγχο της εκτελέσεως της εξεταζόμενης ενισχύσεως για την αναδιάρθρωση, το Πρωτοδικείο υπογραμμίζει ότι τα αφορώντα αποκλειστικώς τη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως της ΟΑ πληροφοριακά στοιχεία που περιέχονται στην προαναφερθείσα έκθεση περί της αναδιαρθρώσεως και της ιδιωτικοποιήσεως της εταιρίας αυτής δεν δύνανται, κατά μείζονα λόγο, να εκληφθούν ως περιέχοντα συγκεκριμένο αίτημα αναθεωρήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, υπό την έννοια της παρατάσεως της περιόδου αναδιαρθρώσεως, προκειμένου να ενσωματωθούν τα εικαζόμενα αποτελέσματα της αναδιαρθρώσεως και της ιδιωτικοποιήσεως της ΟΑ, ώστε να αποκατασταθεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της εταιρίας, καθόσον δεν είχαν ακόμη προσδιορισθεί με σαφήνεια ούτε οι λεπτομέρειες της ιδιωτικοποιήσεως.

129 Στο πλαίσιο αυτό, η ενημέρωση της Επιτροπής, με την από 2 Δεκεμβρίου 2002 επιστολή της Ελληνικής Κυβερνήσεως, περί του ότι έξι υποψήφιοι, έχοντες αποδείξει την οικονομική τους φερεγγυότητα, είχαν εκδηλώσει ενδιαφέρον για την εξαγορά της ΟΑ και ότι ένας εξ αυτών επρόκειτο να επιλεγεί εντός των προσεχών ημερών, ώστε οι διαπραγματεύσεις να ολοκληρωθούν εντός συντόμου προθεσμίας, δεν μπορεί, επίσης, να νοηθεί ως περιέχουσα σιωπηρό αίτημα συγκεκριμένης τροποποιήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998.

130 Για όλους του λόγους αυτούς, οι επιστολές, οι ενημερώσεις και τα έγγραφα που απεστάλησαν στην Επιτροπή δεν μπορούν να θεωρηθούν ως περιέχοντα σιωπηρώς αίτημα προσαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, συνοδευόμενο από αναθεωρημένο σχέδιο, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες διατάξεις της Συνθήκης και τις κατευθυντήριες γραμμές (βλ. σκέψεις 90 και 91, ανωτέρω).

131 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι η προσφεύγουσα δεν απέδειξε ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως διαπιστώνουσα, με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 173), ότι δεν υποβλήθηκε διαρκούσης της διοικητικής

διαδικασίας κανένα νέο αίτημα συγκεκριμένης τροποποιήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως, μετά την εγκατάλειψη του προγράμματος Speedwing, και εξετάζουσα το συμβατό της συγκεκριμένης ενισχύσεως σε σχέση με το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998.

132 Πρέπει να προστεθεί ότι από τη δικογραφία δεν προκύπτει, αλλά ούτε η προσφεύγουσα το υποστήριξε, ότι οι ελληνικές αρχές πρότειναν στην Επιτροπή, κατόπιν της κοινοποιήσεως προς το εν λόγω θεσμικό όργανο των εκθέσεων Deloitte & Touche τον Νοέμβριο 2002, να της υποβάλουν εντός βραχείας προθεσμίας, ως συμπλήρωμα των εκθέσεων αυτών, προσαρμοσμένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως.

133 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή υπερέβη τα όρια της εξουσίας της εκτιμήσεως εκδίδοντας, στις 11 Δεκεμβρίου 2002, την προσβαλλόμενη απόφαση βάσει του μη προσαρμοσμένου προγράμματος αναδιαρθρώσεως.

134 Βάσει όλων αυτών των σκέψεων, οι λόγοι που αντλούνται από την πλάνη περί τα πραγματικά περιστατικά και την πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

2. Επί της προβαλλόμενης παραβάσεως του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ και της πρόδηλης πλάνης εκτιμήσεως

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

135 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν εξέτασε προσηκόντως αν η υπό εξέταση ενίσχυση, που εγκρίθηκε το 1998, μπορούσε, δυνάμει του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, να θεωρηθεί ως συμβατή με την κοινή αγορά.

136 Κατά την άποψή της, η Επιτροπή έπρεπε να στηριχθεί στο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως όπως αυτό είχε στις 11 Δεκεμβρίου 2002, λαμβάνοντας υπόψη την πιθανότητα της ιδιωτικοποιήσεως, τα μέτρα περιορισμού του κόστους και τη βελτίωση των λειτουργικών αποτελεσμάτων κατά το 2002, οπότε θα είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η εγκριθείσα το 1998 ενίσχυση θα μπορούσε να εγκριθεί εκ νέου.

137 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι οι τέσσερις όροι για την έγκριση ενισχύσεων αναδιαρθρώσεως που θέτουν οι κατευθυντήριες γραμμές του 1999 (σημείο 3.2.2) συνέτρεχαν εν προκειμένω, αντιθέτως προς τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 182 έως 185).

138 Όσον αφορά, πρώτον, τον σχετικό με τη βιωσιμότητα όρο, η προσφεύγουσα αμφισβητεί, ειδικότερα, την ορθότητα της αναλύσεως της Επιτροπής (αιτιολογικές σκέψεις 103 έως 117 της προσβαλλομένης αποφάσεως), κατά την οποία τα αποτελέσματα λειτουργικής εκμεταλλεύσεως της ΟΑ εξακολουθούσαν να μην είναι ικανοποιητικά. Η ανάλυση αυτή δεν λαμβάνει υπόψη τις εκτιμήσεις που περιέχονται στην προαναφερθείσα έκθεση Deloitte & Touche, περί περιορισμένης εξετάσεως των επιδόσεων της ΟΑ σε σύγκριση με το χρηματοοικονομικό πρόγραμμά της για το 2002. Πράγματι, κατά την έκθεση αυτή (σελίδα 16), «υπήρξε αξιοσημείωτη βελτίωση στην εξέλιξη του ebitda ["Earnings before Interests, Taxes and Depreciation of Assets", αποτελέσματα προ τόκων, φόρων και προβλέψεων για αποσβέσεις] από το 1999, και παρά το πολύ αρνητικό κλίμα στον τομέα των αερομεταφορών συνολικά» και «από αυτό συνάγεται ότι οι επιδόσεις λειτουργικής εκμεταλλεύσεως της ΟΑ [...] οδεύουν προς τη σωστή κατεύθυνση». Στην προαναφερθείσα έκθεση διευκρινίζεται σχετικώς (σελίδα 18) ότι, κατά το πιθανότερο σενάριο για το 2002, η ΟΑ θα παρουσιάσει μικρή ζημία λειτουργικής εκμεταλλεύσεως ύψους 39,1 εκατομμυρίων ευρώ. Αν η ζημία αυτή συγκριθεί με την εκτίμηση της ζημίας για το 2001, ύψους 148,75 εκατομμυρίων ευρώ, αντιπροσωπεύει μια αξιοσημείωτη μεταμόρφωση της εταιρίας, η οποία καθίσταται ακόμη περισσότερο αξιοσημείωτη αν ληφθεί υπόψη η επίπτωση των 26,5 εκατομμυρίων ευρώ λόγω πρόσθετων τελών στο Διεθνές Αεροδρόμιο Αθηνών (ΔΑΑ). Η προσφεύγουσα τονίζει ότι η βελτίωση αυτή αποκτά ακόμα μεγαλύτερη σημασία από το γεγονός ότι διάφοροι παράγοντες ώθησαν σε μείωση τα κέρδη των περισσότερων μεγάλων ευρωπαϊκών αεροπορικών εταιριών κατά τη διάρκεια της περιόδου 1998-2002. Ολόκληρος ο τομέας αντιμετώπισε μείωση της ζητήσεως σε ευρωπαϊκό επίπεδο από το 1998 και, ιδίως, μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001.

139 Επίσης, εκφράζοντας τη δυσαρέσκειά της διότι τα έκτακτα κέρδη συνιστούν «εφάπαξ» συμβολή (αιτιολογική σκέψη 113 της προσβαλλομένης αποφάσεως) και αναλύοντας την κατάσταση του μετοχικού κεφαλαίου της ΟΑ στο σύνολό της (αιτιολογική σκέψη 116 της προσβαλλομένης αποφάσεως), προς θεμελίωση του συμπεράσματός της ότι η εταιρία αντιμετώπιζε «συνολική χρηματοοικονομική κατάρρευση» (αιτιολογική σκέψη 184 της προσβαλλομένης αποφάσεως), η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της το γεγονός ότι η ΟΑ βρισκόταν σε πορεία ιδιωτικοποιήσεως.

140 Είχε, όμως, καταρτιστεί λεπτομερές και συνεπές πρόγραμμα, το οποίο εκτίθεται στην προαναφερθείσα έκθεση για την αναδιοργάνωση και την ιδιωτικοποίηση της ΟΑ της 5ης Νοεμβρίου 2002. Προβλεπόταν η ιδιωτικοποίηση πλειοψηφικού ποσοστού, μέτρα περιστολής του κόστους και χωριστή εκποίηση των μη ουσιωδών στοιχείων του ενεργητικού ώστε να αποκατασταθεί η αυτοδύναμη βιωσιμότητα της ΟΑ εντός ευλόγου προθεσμίας, όπως απαιτούν οι κατευθυντήριες γραμμές. Οι πτητικές δραστηριότητες επρόκειτο να πωληθούν κατά πλειοψηφία και ο ιδιώτης επενδυτής να εισφέρει σημαντικό μετοχικό κεφάλαιο. Οι πτητικές δραστηριότητες θα ήταν επικερδείς εξ αρχής, όπως καταδεικνύόταν στον ισολογισμό και στον συνοπτικό λογαριασμό προβλεπομένων κερδών και ζημιών που περιείχε η προαναφερθείσα έκθεση. Η ιδιωτικοποίηση άρχισε με την πώληση του 58 % των μετοχών της Olympic Catering και συνεχίστηκε με την εκδήλωση ενδιαφέροντος έξι επενδυτών για κατά πλειοψηφία συμμετοχή στις πτητικές δραστηριότητες της ΟΑ. Κατά το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεως, τα στοιχεία του παθητικού που θα εξακολουθούσαν να βαρύνουν την ΟΑ θα εξοφλούνταν από το προϊόν της χωριστής πωλήσεως των διαφόρων παρεπομένων δραστηριοτήτων και από τα ταμειακά διαθέσιμα. Το ζήτημα που έπρεπε να εξετασθεί δεν ήταν αν, υπό τη σημερινή της μορφή, η ΟΑ αποτελούσε βιώσιμη επιχείρηση, αλλά αν, λαμβανομένης υπόψη της βελτιώσεως των αποτελεσμάτων λειτουργικής χρήσεως που διαπίστωσε η Deloitte & Touche και της ευρισκόμενης σε εξέλιξη στις 11 Δεκεμβρίου 2002 διαδικασίας ιδιωτικοποιήσεως, η επιχείρηση, στα διάφορα τμήματα αυτής, ήταν βιώσιμη. Ειδικότερα, η ΟΑ δεν υποστήριξε ότι έκτακτες περιστάσεις, όπως οι εκποιήσεις στις οποίες προέβη, αποτελούσαν κρίσιμα στοιχεία για την εκτίμηση της αυτοδύναμης βιωσιμότητας των πτητικών δραστηριοτήτων της ΟΑ. Απλώς, οι περιστάσεις αυτές συνέβαλαν στη δημιουργία πρόσθετων ταμειακών διαθεσίμων που έδιναν τη δυνατότητα στον όμιλο της ΟΑ να προβεί στην ιδιωτικοποίηση.

141 Όσον αφορά τις λεπτομέρειες των έκτακτων εσόδων, η Επιτροπή υπέπεσε, οπωσδήποτε, σε πλάνη κατά την ανάλυσή τους. Πράγματι, αντιθέτως προς τον ισχυρισμό που διατυπώνει (αιτιολογική σκέψη 115 της προσβαλλομένης αποφάσεως), της είχαν παρασχεθεί συγκεκριμένα στοιχεία ως προς την εισροή πρόσθετων έκτακτων εσόδων ύψους περίπου 112 εκατομμυρίων ευρώ με την προαναφερθείσα έκθεση για την

περιορισμένη εξέταση των επιδόσεων της ΟΑ σε σύγκριση με το χρηματοοικονομικό της πρόγραμμα του 2002 (σελίδα 73). Επιπροσθέτως, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της το γεγονός ότι η ΟΑ αποφάσισε, στο τέλος Οκτωβρίου του 2000, να διακόψει τα δρομολόγιά της προς Αυστραλία, γεγονός που επρόκειτο να βελτιώσει το ετήσιο αποτέλεσμά της κατά 20 εκατομμύρια ευρώ περίπου ετησίως, κατά την προαναφερθείσα έκθεση (σελίδα 15). Τέλος, η Επιτροπή αγνόησε ότι η ΟΑ είχε κινήσει διαδικασίες διαιτησίας προκειμένου να επιτύχει πρόσθετη αποζημίωση ύψους 55 περίπου εκατομμυρίων ευρώ για την πρόωρη εκδίωξή της από το παλαιό αερολιμένα Αθηνών (Ελληνικό) (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 160 και 35 έως 37 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

142 Όσον αφορά το χρονοδιάγραμμα ιδιωτικοποιήσεως, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, αντιθέτως από τη δοθείσα εκ μέρους της Επιτροπής ερμηνεία της από 16 Ιουλίου 2002 επιστολής της Ελληνικής Κυβερνήσεως, περί της οποίας έγινε λόγος ανωτέρω, τόσο από το γενικό πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται όσο και από την ίδια την επιστολή προκύπτει ότι η Ελληνική Κυβέρνηση επισήμαινε ότι η διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως θα ολοκληρωνόταν μέχρι τον Οκτώβριο 2003 —και όχι μέχρι τον Οκτώβριο του 2002. Τούτο είναι συνεπές με την προαναφερθείσα έκθεση της 5ης Νοεμβρίου 2002 (σελίδες 17 και 21) που προέβλεπε την πώληση των πτητικών δραστηριοτήτων «πριν από τον χειμώνα του 2003», τη δε πώληση των περισσοτέρων θυγατρικών και επιχειρηματικών μονάδων κατά τη διάρκεια του 2003. Εν πάση περιπτώσει, λόγω της γενικής κάμψεως των ευρωπαϊκών αερομεταφορών μετά το 1998, καθώς και των γεγονότων ανωτέρας βίας της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, θα μπορούσε να δικαιολογηθεί, κατά τις κατευθυντήριες γραμμές, καθυστέρηση, στο πλαίσιο των τροποποιήσεων, «μόνο για λόγους πέρα από τον έλεγχο της εταιρίας ή του κράτους μέλους».

143 Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει, ακολούθως, ότι το τροποποιημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως προέβλεπε μείωση των πτητικών δραστηριοτήτων στην αγορά, προκειμένου να αποφευχθούν αδικαιολόγητες νοθεύσεις του ανταγωνισμού. Επίσης, η ενίσχυση περιοριζόταν στο ελάχιστο. Η προσβαλλόμενη, όμως, απόφαση δεν εξέτασε τα ζητήματα αυτά.

144 Επίσης, ικανοποιήθηκαν οι απαιτήσεις των τροποποιημένων προγραμμάτων αναδιαρθρώσεως (σημείο 3.2.4. των κατευθυντηρίων γραμμών). Τέλος, το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως, όπως είχε στις 11 Δεκεμβρίου 2002, πληρούσε, επίσης, τις απαιτήσεις των κατευθυντηρίων γραμμών της 10ης Δεκεμβρίου 1994 σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων [87 και 88 ΕΚ] και του άρθρου 61 της Συμφωνίας ΕΟΧ για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα των αερομεταφορών (ΕΕ C 350, σ. 5).

145 Η Επιτροπή, αντιτάσσει ότι οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας στηρίζονται στην προϋπόθεση ότι είχε υποβληθεί στο εν λόγω θεσμικό όργανο πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεως, προκειμένου να ελεγχθεί και να εγκριθεί. Τέτοιο, όμως, πρόγραμμα δεν είχε υποβληθεί ούτε ως αναθεωρημένο πρόγραμμα τροποποιητικό του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 ούτε ως αίτημα πρόσθετης ενισχύσεως.

146 Εν πάση περιπτώσει, η διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως, αφού διήλθε ανεπιτυχώς διάφορα στάδια, το τελευταίο των οποίων αναμενόταν να ολοκληρωθεί στα τέλη Οκτωβρίου 2002, κατά την από 16 Ιουλίου 2002 επιστολή της Ελληνικής Κυβερνήσεως, εξακολουθούσε να εμφανίζεται, στην έκθεση της 5ης Νοεμβρίου 2002, για την αναδιάρθρωση και την ιδιωτικοποίηση της ΟΑ, ως «concept», δηλαδή ως ένα θεωρητικό ενδεχόμενο.

147 Εξάλλου, δεν υπήρχαν ελεγμένα οικονομικά στοιχεία για το 2001 —γεγονός που καθιστούσε δυσχερή την εκτίμηση της πραγματικής χρηματοοικονομικής καταστάσεως της ΟΑ— στη δε έκθεση που υπέβαλαν για τη χρήση 2000, οι ελεγκτές τόνισαν ότι προέβησαν στην παροχή της βεβαιώσεώς τους στηριζόμενοι «στη ρητή παραδοχή ότι η εταιρία θα εξακολουθήσει να ασκεί τις δραστηριότητές της ως ενεργός όμιλος επιχειρήσεων». Στην έκθεση της Deloitte & Touche για τον περιορισμένο έλεγχο των επιδόσεων της ΟΑ σε σύγκριση με το χρηματοοικονομικό της πρόγραμμα του 2000 (σημεία 1.1, 1.3 και 1.5) υπογραμμιζόταν ότι τα διαθέσιμα πληροφοριακά στοιχεία για την ΟΑ δεν ελέγχθηκαν και, σε ορισμένες περιπτώσεις, αποδείχθηκαν ανακριβή και ελλιπή, έστω και αν οι διαφορές δεν ήταν σημαντικές.

148 Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή ανέλυσε τα πληροφοριακά στοιχεία που υπήρχαν για το σύνολο της περιόδου 1998 έως 2002 και εξέτασε επισταμένως τις εξελίξεις που σημειώθηκαν κατά το έτος 2002.

149 Η Επιτροπή αμφισβητεί το βάσιμο των επιχειρημάτων της προσφεύγουσας περί βελτιώσεως των λειτουργικών αποτελεσμάτων της ΟΑ το 2002. Υποστηρίζει ότι η εκτίμηση ενός προγράμματος αναδιαρθρώσεως πρέπει να καλύπτει όλη τη διάρκεια

αυτού, δηλαδή, εν προκειμένω, τα έτη 1998 έως 2002. Εξάλλου, προέκυψε σημαντικό ποσοστό έκτακτων κερδών από το έτος 2000, με αποτέλεσμα τη μείωση των ζημιών της ΟΑ. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι εξακολουθεί να παραμένει απαράδεκτο το προσδοκώμενο χαμηλό αποτέλεσμα των αποτελεσμάτων χρήσεως για το 2002. Παρά την πιθανή σχετική βελτίωση των δεικτών για το 2002, η ΟΑ εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σοβαρές οικονομικές δυσχέρειες στηριζόμενη αποκλειστικά, από του τέλους του 2000, στον δανεισμό για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων της.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

150 Υπενθυμίζεται, προκαταρκτικώς, ότι κατά πάγια νομολογία, η Επιτροπή διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 3, ΕΚ. Δεδομένου ότι ο κοινοτικός δικαστής δεν μπορεί να υποκαταστήσει την Επιτροπή στην εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των περίπλοκων οικονομικών δεδομένων, ο έλεγχος του Πρωτοδικείου πρέπει, κατά συνέπεια, να περιορίζεται στον έλεγχο της τηρήσεως των κανόνων διαδικασίας και της αιτιολογίας, της ακρίβειας των πραγματικών περιστατικών και της ελλείψεως προδήλου πλάνης εκτιμήσεως και καταχρήσεως εξουσίας (βλ. αποφάσεις Ryanair κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 92, σκέψη 90, Technische Glaswerke Ilmenau κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 43, σκέψη 148, Corsica Ferries France SAS κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 72, σκέψεις 137 και 138, και Schmitz-Gotha Fahrzeuge κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 36, σκέψη 41).

151 Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998 δεν τέθηκε πλήρως σε εφαρμογή. Αντιθέτως, υπογραμμίζει με τα έγγραφά της ότι το πρόγραμμα αυτό είχε παύσει να είναι επίκαιρο από μακρού χρόνου. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 181), η Ελληνική Κυβέρνηση, μολονότι στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας υποστήριξε ότι επιτεύχθηκαν ή βρίσκονταν σε προωθημένο στάδιο επιτεύξεως όλοι οι σκοποί που είχαν τεθεί με τις αποφάσεις του 1994 και του 1998, η ίδια υπογράμμισε —στην έκθεσή της υπό τον τίτλο «Synopsis of the Government of the Hellenic Republic's Case for [OA] on Key Issues», που επισυνάφθηκε στην από 21 Νοεμβρίου 2002 επιστολή της προς την Επιτροπή (σελίδες 5 και 32)— ότι ουδέποτε κατέστη δυνατή η πλήρης εφαρμογή προγράμματος αναδιαρθρώσεως της ΟΑ, λόγω εσωτερικών και εξωτερικών εμποδίων.

152 Σχετικώς, η προσφεύγουσα υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι η εξεταζόμενη ενίσχυση, η οποία εγκρίθηκε το 1998, έπρεπε να θεωρηθεί συμβατή με την κοινή αγορά, δυνάμει του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ, καθόσον, λαμβανομένων υπόψη των μέτρων περιστολής του κόστους, της βελτιώσεως των οικονομικών επιδόσεων της ΟΑ κατά το 2002 και της κινηθείσας διαδικασίας ιδιωτικοποιήσεως, οι επιχειρήσεις και, ιδιαιτέρως, η νέα αεροπορική επιχείρηση που θα προέκυπτε από τη χωριστή ιδιωτικοποίηση των διαφόρων κλάδων δραστηριοτήτων της ΟΑ θα ήταν βιώσιμες.

153 Υπενθυμίζεται, σχετικώς, ότι, ελλείψει υποβολής αιτήσεως συγκεκριμένης προσαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, σύμφωνα με τις διατάξεις των κατευθυντηρίων γραμμών, η Επιτροπή ορθώς εξέτασε το συμβατό της ενισχύσεως για την αναδιάρθρωση σε σχέση με το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998 που αφορούσε την περίοδο 1998-2002 (βλ. σκέψη 131 ανωτέρω), παραλείψασα, κατά συνέπεια, να λάβει υπόψη παράταση της περιόδου αναδιαρθρώσεως και, ειδικότερα, τις σχετιζόμενες με τη μεταγενέστερη εφαρμογή προγράμματος ιδιωτικοποιήσεως προβλέψεις, όπως ιδίως προκύπτει από την προαναφερθείσα έκθεση Deloitte & Touche της 5ης Νοεμβρίου 2002 και από άλλα πληροφοριακά στοιχεία που περιήλθαν σε γνώση του εν λόγω θεσμικού οργάνου κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας.

154 Επομένως, τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας που στηρίζονται στα προβλεπόμενα αποτελέσματα της ιδιωτικοποιήσεως της ΟΑ επί της βιωσιμότητας των διαφόρων επιχειρήσεων που θα προέκυπταν από την ιδιωτικοποίηση αυτή δεν είναι λυσιτελή για την εκτίμηση του βασίμου της προσβαλλομένης αποφάσεως.

155 Ειδικότερα, προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν υπερέβη τα όρια της εξουσίας της εκτιμήσεως παραλείποντας, ιδίως, να λάβει υπόψη της την αναμενόμενη εισφορά κεφαλαίου λόγω της ιδιωτικοποιήσεως πλειοψηφικού ποσοστού των πτητικών δραστηριοτήτων του ομίλου που επρόκειτο να συγκεντρωθούν σε μία επιχείρηση, διαδικασία η οποία επρόκειτο να ολοκληρωθεί, κατά τις προβλέψεις της Ελληνικής Κυβερνήσεως, πριν από τον χειμώνα του 2003, καθώς και τη δημιουργία ταμειακών διαθεσίμων που θα προέκυπτε, μεταξύ άλλων, από τη χωριστή ιδιωτικοποίηση των διαφόρων θυγατρικών και παρεπόμενων κλάδων δραστηριοτήτων της ΟΑ, εφόσον δεν είχε ακόμη τεθεί σε εφαρμογή η ιδιωτικοποίηση αυτή.

156 Πρέπει σχετικώς να τονιστεί ότι, κατά την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, είχε υλοποιηθεί μόνον η πώληση της θυγατρικής Olympic Catering, όπως βεβαιώνουν οι απαντήσεις των ελληνικών αρχών της 30ής Σεπτεμβρίου 2002. Όσον αφορά τη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως των πτητικών δραστηριοτήτων, μολονότι δεν αμφισβητείται ότι έξι υποψήφιοι συγκεντρώνοντες τα οικονομικά εχέγγυα είχαν εκδηλώσει ενδιαφέρον για την εξαγορά της ΟΑ, όπως προκύπτει από την επιστολή της Ελληνικής Κυβερνήσεως της 2ας Δεκεμβρίου 2002 (βλ. σκέψη 129 ανωτέρω), εντούτοις μόνον το πρώτο βήμα αυτής της διαδικασίας είχε υλοποιηθεί. Ουδείς από τους διαγωνιζομένους δεν είχε ακόμη επιλεγεί και οι διαπραγματεύσεις δεν είχαν αρχίσει, ώστε καμία συγκεκριμένη έκβαση να μην μπορεί να εικασθεί κατά τρόπο αρκούντως ακριβή και αξιόπιστο. Επίσης, η κοινοποίηση της ιδιωτικοποιήσεως, την οποία είχαν αναγγείλει οι ελληνικές αρχές, δεν είχε ακόμη πραγματοποιηθεί, όπως ήδη επισημάνθηκε (βλ. σκέψη 128 ανωτέρω).

157 Στο πλαίσιο αυτό, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η Επιτροπή, εν πάση περιπτώσει, ορθώς εκτίμησε την πραγματική χρηματοοικονομική κατάσταση της ΟΑ, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη τα έκτακτα κέρδη και το επίπεδο του εταιρικού της κεφαλαίου, κατά τον Δεκέμβριο του 2002, και όχι στηριζόμενη στις προοπτικές της μέλλουσας διαδικασίας ιδιωτικοποιήσεως.

158 Εξάλλου, πρέπει να τονιστεί ότι, η προσβαλλόμενη απόφαση της Επιτροπής δεν στηρίχτηκε αποκλειστικώς στην έλλειψη εφαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 προκειμένου να στηρίξει το συμπέρασμά της περί μη αποκαταστάσεως της βιωσιμότητας της ΟΑ.

159 Βεβαίως, η Επιτροπή έκρινε ότι δεν ήταν σε θέση να εκτιμήσει την πραγματική εφαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως της ΟΑ παρά μόνο σε σχέση με το πρόγραμμα που προέβλεπε η απόφαση του 1998, εφόσον το οικείο κράτος μέλος δεν είχε υποβάλει καμία αίτηση αυξήσεως της ενισχύσεως ή προσαρμογής του προγράμματος μετά την αποχώρηση της διευθυντικής ομάδας της Speedwing, κατά το θέρος του 2000 (αιτιολογική σκέψη 173).

160 Υπό τις συνθήκες αυτές, μετά τη διαπίστωση ότι δεν τηρήθηκαν οι κύριοι χρηματοοικονομικοί δείκτες που προέβλεπε η απόφαση του 1998, η Επιτροπή κατέληξε ότι η μη εφαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως της ΟΑ, από το 1999, είχε ως συνέπεια την αδυναμία επιτεύξεως των αρχικώς τεθέντων σκοπών, ιδίως δε του κυριότερου εξ αυτών, δηλαδή της αποκαταστάσεως της βιωσιμότητας της επιχειρήσεως (αιτιολογικές σκέψεις 179, 181 και 184).

161 Εντούτοις, η Επιτροπή πρόσθεσε ότι, ακόμη και αν η χρηματοοικονομική κατάσταση της ΟΑ εκτιμάτο ανεξαρτήτως της πραγματικής εφαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, θα ήταν αδύνατον να αποδειχθεί η βιωσιμότητα της επιχειρήσεως, είτε βραχυπροθέσμως είτε μακροπροθέσμως, λόγω της πλήρους οικονομικής της καταρρεύσεως, καθόσον η ΟΑ δεν είχε πλέον ίδια κεφάλαια, παρά μόνο χρέη (αιτιολογική σκέψη 184).

162 Η προσφεύγουσα αντιτάσσει ότι η εκτίμηση αυτή έρχεται σε αντίθεση με την αξιοσημείωτη βελτίωση των αποτελεσμάτων χρήσεως κατά το 2002, σε σχέση με τα προγενέστερα έτη, ιδίως σε σχέση με το έτος 2001, παρά τη δυσμενέστατη συγκυρία που έπληξε το σύνολο του τομέα των ευρωπαϊκών αεροπορικών μεταφορών.

163 Το Πρωτοδικείο επισημαίνει, σχετικώς, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 116, 172 έως 174 και 179) της Επιτροπής στηρίχθηκε, ιδίως, στα ακόλουθα δεδομένα, τα οποία δεν αμφισβήτησε η προσφεύγουσα. Πρώτον, κατά την περίοδο από τον Αύγουστο 1999 έως το θέρος του 2000, οι προσπάθειες αναδιαρθρώσεως και ειδικώς περιστολής του κόστους, που αποτελούσαν σε συνδυασμό με τη βελτίωση της αποδοτικότητας της ΟΑ κύριο στοιχείο του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, ανεστάλησαν, προκειμένου να εφαρμοστεί το πρόγραμμα Speedwing (βλ. σκέψη 96 ανωτέρω). Δεύτερον, μετά την αποχώρηση της Speedwing, άρχισε η εφαρμογή νέων μέτρων περιστολής του κόστους, κατά τα μέσα του 2000. Τρίτον, εν τω μεταξύ, η εταιρία απώλεσε, από το 1999, το 50 % του εταιρικού της κεφαλαίου. Επίσης η διαδοχή σταδίων περιστολής του κόστους (1998—αρχές 1999) και επεκτάσεως των δραστηριοτήτων (τέλος 1999—αρχές 2000) προκάλεσε αναστάτωση στην εταιρία. Τέταρτον, οι χρηματοοικονομικοί δείκτες (που εξετάστηκαν στην

αιτιολογική σκέψη 105 της προσβαλλομένης αποφάσεως) για τις χρήσεις 1998 έως 2002 αποκλίνουν σημαντικώς από τους κύριους δείκτες που προέβλεπε η απόφαση του 1998. Πέμπτον, το 2000, τα ίδια κεφάλαια προσήγγισαν το μηδέν. Κατά τους μη ελεγμένους λογαριασμούς για το 2001, το ύψος τους κατήλθε σε – 136 εκατομμύρια ευρώ. Έκτον, στις 31 Δεκεμβρίου 2002, παρά το θετικό αποτέλεσμα των έκτακτων εσόδων επί της καταστάσεως της ΟΑ, το εταιρικό κεφάλαιο παρέμεινε, εν πάση περιπτώσει, αρνητικό. Το ύψος των ιδίων κεφαλαίων ανερχόταν σε – 139 εκατομμύρια ευρώ κατά το «πιθανότερο σενάριο» κατά την εκτίμηση της Deloitte & Touche στην προαναφερθείσα έκθεσή της για την περιορισμένη εξέταση των επιδόσεων της ΟΑ σε σύγκριση με το χρηματοοικονομικό της πρόγραμμα του 2002. Έβδομον, από του έτους 2000, η ΟΑ εξαρτάται αποκλειστικά από τον δανεισμό για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της. Το 2001 με δανεισμό χρηματοδοτήθηκε όχι μόνον το σύνολο των παγίων ενεργητικών της εταιρίας, αλλά και το αρνητικό εταιρικό της κεφάλαιο. Όγδοον, λόγω ελλείψεως ταμειακών διαθεσίμων, τα βραχυπρόθεσμα χρέη της ΟΑ ανήλθαν από 116 εκατομμύρια ευρώ το 1999 σε 252 εκατομμύρια ευρώ το 2000 και σε 342 εκατομμύρια ευρώ το 2001. Ένατον, μεταξύ των δεικτών που προέβλεπε η απόφαση του 1998, ο λόγος δανεισμού, που προκύπτει από τη διαίρεση του συνόλου των χρεών της εταιρίας με το εταιρικό της κεφάλαιο, που, κατά την απόφαση του 1998, έπρεπε το 2000 να είναι μεταξύ 2,22 και 2,76, ανήλθε σε 303 κατά το τέλος του 2000, οπότε το εταιρικό κεφάλαιο είχε σχεδόν εξαφανιστεί. Για τις μεταγενέστερες χρήσεις ήταν πλέον αδύνατος ο υπολογισμός του λόγου δανεισμού, λόγω του αρνητικού εταιρικού κεφαλαίου. Δέκατον, αν πράγματι επραγματοποιούντο τα προβλεπόμενα για το έτος 2002 έκτακτα κέρδη, η επίτευξη λόγου δανεισμού 2,76, ίσου προς τον λόγο που είχε εγκριθεί για τη χρήση 2000, σε συνδυασμό με επίπεδο συνολικών χρεών ύψους 575 εκατομμυρίων ευρώ για το τέλος του 2000 και ύψους 825 εκατομμυρίων ευρώ για το τέλος του 2001, θα απαιτούσε το εταιρικό κεφάλαιο της ΟΑ να ανέρχεται τουλάχιστον σε 200 έως 300 εκατομμύρια ευρώ. Συνεπώς, προς κάλυψη του αρνητικού εταιρικού κεφαλαίου του έτους 2001 ήταν αναγκαία η εισφορά κεφαλαίου ύψους 350 έως 450 εκατομμυρίων ευρώ, υπό την προϋπόθεση, πάντως, ότι η ΟΑ θα εμφάνιζε, από το 2003, τουλάχιστον έναν ισορροπημένο ισολογισμό στο όριο της αποδοτικότητας.

164 Εν προκειμένω, οι απόψεις των διαδίκων διίστανται ως προς την ανάλυση των οικονομικών αποτελεσμάτων για το 2002, ιδίως όσον αφορά, αφενός, την εξέλιξη του ebitda και των αποτελεσμάτων λειτουργικής εκμεταλλεύσεως και, αφετέρου, των έκτακτων προσόδων.

165 Όσον αφορά, πρώτον, την ανάλυση της εξελίξεως του ebitda και του αποτελέσματος λειτουργικής εκμεταλλεύσεως της ΟΑ, επισημαίνεται ότι, στο χρηματοοικονομικό

πρόγραμμα της ΟΑ του 2002, με ημερομηνία Ιουλίου 2002, το ebitda είχε υπολογιστεί στο θετικό ύψος των 11 εκατομμυρίων ευρώ. Εντούτοις, όπως προκύπτει από την έκθεση της Deloitte & Touche για την περιορισμένη εξέταση των επιδόσεων της Ολυμπιακής Αεροπορίας σε σύγκριση με το χρηματοοικονομικό της πρόγραμμα του 2002, κατά το πιθανότερο σενάριο, το ebitda θα έφθανε το αρνητικό ύψος των 39,1 εκατομμυρίων ευρώ (σελίδα 16). Η προσφεύγουσα ορθώς επισημαίνει σχετικώς ότι, λαμβανομένης υπόψη της δυσμενούς συγκυρίας, ο αριθμός αυτός αντιπροσωπεύει αισθητή βελτίωση σε σύγκριση με τα αρνητικά ποσά του ebitda ύψους 148,8 εκατομμυρίων ευρώ κατά το 2001 και 132,4 εκατομμυρίων ευρώ κατά το 2000.

166 Με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 110 και 111), η Επιτροπή υπογράμμισε, πάντως, ότι το ebitda έπρεπε κυρίως να καλύψει την απόσβεση παγίων στοιχείων του ενεργητικού, καθώς και την επιβάρυνση από τους τόκους. Το ποσό όμως των δύο αυτών στοιχείων κόστους το 2002 εκτιμώταν σε 52 εκατομμύρια ευρώ, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε η ΟΑ στην Επιτροπή. Κατόπιν αυτού, η Επιτροπή υπογράμμισε, χωρίς να το αμφισβητήσει η προσφεύγουσα, ότι η αφαίρεση αυτού του ποσού του ebitda μετέτρεπε το αποτέλεσμα λειτουργικής εκμεταλλεύσεως, ή καθαρό αποτέλεσμα προ φόρων και εκτάκτων εσόδων (EBT), σε ζημία μεγαλύτερη από 41 εκατομμύρια ευρώ κατά το χρηματοοικονομικό πρόγραμμα του 2002, και σε 92 εκατομμύρια ευρώ κατά το πιθανότερο σενάριο το στηριζόμενο στην ανάλυση της Deloitte & Touche στην προαναφερθείσα έκθεση. Η απόφαση πάντως του 1998 προέβλεπε θετικό αποτέλεσμα λειτουργικής χρήσεως ύψους 24,9 εκατομμυρίων ευρώ για το 2002. Πάντως, η Επιτροπή δέχθηκε ότι οι ζημίες αυτές συνιστούσαν πιθανή σχετική βελτίωση σε σύγκριση με τις προγενέστερες χρήσεις. Εντούτοις, έκρινε τη βελτίωση αυτή ανεπαρκή.

167 Όσον αφορά, ειδικότερα, την απόφαση διακοπής του δρομολογίου προς Αυστραλία, την οποία επικαλέστηκε η προσφεύγουσα, και η οποία, κατά την προαναφερθείσα έκθεση Deloitte & Touche (σελίδες 15 και 54), θα είχε ως αποτέλεσμα μείωση κατά 2,9 εκατομμύρια ευρώ των ζημιών για το 2002 και μεταγενέστερη βελτίωση του αποτελέσματος λειτουργικής εκμεταλλεύσεως κατά 20 περίπου εκατομμύρια ευρώ ετησίως, διαπιστώνεται ότι εντάσσεται στα μέτρα περιστολής του κόστους, τα οποία ελήφθησαν μετά την εγκατάλειψη του προγράμματος Speedwing και τα οποία συνεκτιμήθηκαν στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 175). Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν εξέτασε ειδικώς τη μείωση κόστους που προέκυψε από την απόφαση διακοπής του δρομολογίου προς Αυστραλία, για τον πρόσθετο λόγο ότι οι σχετικές μειώσεις, δηλαδή

οι προβλεπόμενες κατά τη διάρκεια εφαρμογής του εξεταζόμενου προγράμματος αναδιαρθρώσεως, υπολογιζόμενες σε 2,9 εκατομμύρια ευρώ το 2002, δεν ήταν αρκετές ώστε να επηρεάσουν σημαντικά τα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα της ΟΑ για τη χρήση αυτή του 2002.

168 Όσον αφορά την εκτίμηση των επιπτώσεων των γεγονότων της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 και της δυσμενούς συγκυρίας στον τομέα των ευρωπαϊκών αεροπορικών μεταφορών από το 1998, ιδίως δε από τον Σεπτέμβριο του 2001, στην εξέλιξη της ebitda, η Επιτροπή επισήμανε με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 177) ότι, ελλείψει ελεγμένων λογαριασμών για το 2001, δεν μπορούσε ευχερώς να εκτιμήσει την πραγματική επίπτωση των γεγονότων της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 επί της χρηματοοικονομικής καταστάσεως της ΟΑ. Έκρινε πάντως ότι η μη τήρηση του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 θα μπορούσε να διαπιστωθεί από το 1999, επιβεβαιώθηκε δε κατά τα έτη που ακολούθησαν, ανεξαρτήτως των επιπτώσεων των γεγονότων της 11ης Σεπτεμβρίου και του αντισταθμιστικού ποσού, ύψους 5 εκατομμυρίων ευρώ το 2002, που χορηγήθηκε στην ΟΑ κατόπιν των γεγονότων αυτών, καθώς και το κλείσιμο του εναέριου χώρου το οποίο αποτελεί αντικείμενο χωριστής εξετάσεως (αιτιολογική σκέψη 114).

169 Επιβάλλεται, συναφώς, να υπογραμμιστεί ότι η προσφεύγουσα δεν προσκόμισε κανένα αποδεικτικό στοιχείο δυνάμενο να στηρίξει την υπόθεση ότι η μη εκτέλεση του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 οφείλεται, έστω και μερικώς, στα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001. Επίσης, και εν πάση περιπτώσει, ακόμη κι αν γίνει δεκτό ότι η μη εκτέλεση του προγράμματος αυτού δεν μπορεί να καταλογιστεί στην ΟΑ ή στην Ελληνική Δημοκρατία —πράγμα που εν προκειμένω δεν αποδείχθηκε— το στοιχείο αυτό δεν αρκεί, πάντως, για την απαλλαγή της Ελλάδας από την υποχρέωση υποβολής στην Επιτροπή αιτήσεως τροποποιήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998.

170 Όσον αφορά, δεύτερον, την ανάλυση των έκτακτων κερδών, η Επιτροπή υπογράμμισε, με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 113), ότι σημαντικό μέρος των κερδών αυτών που πραγματοποιήθηκαν από το 2000 οφείλεται στην εκποίηση μη ουσιωδών στοιχείων του ενεργητικού. Η Επιτροπή επισήμανε ότι, κατά το 2002, το ποσό των έκτακτων κερδών (τα οποία συνίσταντο στην τελευταία δόση, ύψους

6 εκατομμυρίων ευρώ, της αποζημιώσεως για τη μετακίνηση στο αεροδρόμιο των Σπάτων, και από την πώληση παγίων στοιχείων του ενεργητικού και χρηματοοικονομικών παγίων στοιχείων, όπως μερίδια συμμετοχής) προβλεπόταν ότι θα ανέλθει σε 60 εκατομμύρια ευρώ. Μολονότι δέχθηκε ότι τα κέρδη αυτά θα μπορούσαν να συμβάλουν στη βελτίωση της χρηματοοικονομικής καταστάσεως της ΟΑ, εντούτοις υπογράμμισε ότι ουδόλως επηρέασαν τη διάρθρωση των δαπανών της εταιρίας. Ορθώς η Επιτροπή έκρινε ότι μόνον τα προερχόμενα από τη λειτουργική εκμετάλλευση κέρδη θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν τη μακροπρόθεσμη επιβίωση της ΟΑ.

171 Επίσης, η Επιτροπή έκρινε, με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 115), ως μη αξιόπιστα, ελλείψει οριστικών αποδείξεων, τα στοιχεία που αφορούν τα συμπληρωματικά έκτακτα κέρδη που υπολογίζονταν για το 2002, ύψους 112 εκατομμυρίων ευρώ. Κατά την Επιτροπή, σύμφωνα με τις πληροφορίες που της παρέσχε η ΟΑ κατά την προαναφερθείσα συνάντηση της 16ης Οκτωβρίου 2002, το ως άνω ποσό θα μπορούσε να αντιστοιχεί, μέχρι του ύψους των 37 εκατομμυρίων ευρώ, στην πώληση μεριδίων της ΟΑ στις δραστηριότητες τροφοδοσίας και στα συστήματα κράτησης θέσεων, ενώ το υπόλοιπο ποσό (75 εκατομμύρια ευρώ) θα προερχόταν από την πώληση και την επανεκμίσθωση αεροσκαφών.

172 Ως προς το θέμα αυτό, το επιχείρημα της προσφεύγουσας περί του προβαλλομένου πεπλανημένου χαρακτήρα αυτής της αναλύσεως της Επιτροπής, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που περιέχει η προαναφερθείσα έκθεση Deloitte & Touche (σελίδα 73), πρέπει να απορριφθεί. Πράγματι, η έκθεση αυτή δεν περιέχει καμία συμπληρωματική διευκρίνιση ως προς τα εν λόγω έκτακτα κέρδη. Αναφέρει απλώς το προϊόν της πωλήσεως της θυγατρικής Olympic Catering (υπολογιζόμενο σε 11 εκατομμύρια ευρώ μετά την αφαίρεση της συμμετοχής της ΟΑ στις υποχρεώσεις κοινωνικής ασφάλισης που βάρυναν την Olympic Catering), το αναμενόμενο (μη υπολογιζόμενο) ποσό της πωλήσεως της θυγατρικής Galileo Hellas, καθώς και το αναμενόμενο προϊόν της πωλήσεως και της επανεκμισθώσεως αεροσκαφών, υπολογιζόμενο από την ΟΑ σε 75 εκατομμύρια ευρώ. Από την έκθεση, όμως, της Deloitte & Touche για την αναδιάρθρωση και την ιδιωτικοποίηση της ΟΑ προκύπτει μόνον ότι η Galileo International είχε εκφράσει «εξαιρετικά ζωηρό» ενδιαφέρον για την εξαγορά της Galileo Hellas και ότι, κατά το εκτιμώμενο χρονοδιάγραμμα, η διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως, η οποία κινήθηκε τον Νοέμβριο του 2002, επρόκειτο να ολοκληρωθεί τον Ιανουάριο του 2003. Επίσης, όσον αφορά τις προαναφερθείσες εκτιμήσεις για το προϊόν από την πώληση αεροσκαφών, καμία από τις δύο εκθέσεις Deloitte & Touche που κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή τον Νοέμβριο του 2002 δεν περιείχε επεξηγήσεις θεμελιώνουσες τις εκτιμήσεις αυτές σε σχέση, αφενός, με την

καθαρή λογιστική αξία των αεροσκαφών —μετά τις αποσβέσεις— ύψους 41 εκατομμυρίων ευρώ η οποία αναγράφεται —κατά τα περιλαμβανόμενα στην προσβαλλόμενη απόφαση στοιχεία (αιτιολογική σκέψη 115) τα οποία δεν αμφισβήτησε η προσφεύγουσα— στον τελευταίο ισολογισμό της ΟΑ της 31ης Δεκεμβρίου 2001, και, αφετέρου, ως προς το επίπεδο της τιμής πωλήσεως μεταχειρισμένων αεροσκαφών. Στην έκθεση Deloitte & Touche για την περιορισμένη εξέταση των επιδόσεων της Ολυμπιακής Αεροπορίας σε σύγκριση με το χρηματοοικονομικό της πρόγραμμα του 2002 (σελίδα 73) αναφέρεται απλώς ότι, κατά την ΟΑ, οι εκτιμήσεις αυτές στηρίζονταν στις προσφορές «της αγοράς» που της είχαν υποβληθεί για τα αεροσκάφη αυτά.

173 Όσον αφορά την καταβληθείσα από το ελληνικό Δημόσιο αποζημίωση για τη μετακίνηση από το αεροδρόμιο του Ελληνικού στο αεροδρόμιο των Σπάτων, η προαναφερθείσα έκθεση Deloitte & Touche περιείχε τη διευκρίνιση (σελίδα 21) ότι καταβλήθηκε αποζημίωση ύψους 138,7 εκατομμυρίων ευρώ (καθώς και ότι το λειτουργικό κόστος ήταν σημαντικά υψηλότερο στο αεροδρόμιο των Σπάτων). Από την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 160 και 200) προκύπτει ότι η Επιτροπή έκρινε την αποζημίωση αυτή, ύψους 138,7 εκατομμυρίων ευρώ, ως μη υπερβολική και ως μη περιλαμβάνουσα, κατά συνέπεια, κανένα στοιχείο κρατικής ενισχύσεως. Υπογράμμισε, σχετικώς, ότι το συμπληρωματικό ποσό των 55 εκατομμυρίων που είχε ζητήσει η ΟΑ δεν ζητείται πλέον από την Ελληνική Δημοκρατία. Συνεπώς, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας (βλ. σκέψη 141 ανωτέρω), δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη της το συμπληρωματικό ποσό των 55 εκατομμυρίων ευρώ που είχε ζητηθεί, μολονότι με την από 11 Απριλίου 2002 απάντησή τους (σημείο 2.17.10) οι ελληνικές αρχές την ενημέρωσαν περί της αποφάσεως της ΟΑ να αμφισβητήσει το τελικό ποσό της καθορισθείσας από την Ελληνική Κυβέρνηση αποζημιώσεως. Πράγματι, η προσφεύγουσα δεν προσδιορίζει, στα έγγραφά της, ούτε το στάδιο —κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως— της διαδικασίας διαιτησίας που επικαλείται σχετικώς ούτε αν παρέσχε επί του θέματος αυτού ακριβείς πληροφορίες στην Επιτροπή. Ελλείψει, όμως, διαιτητικής αποφάσεως κατά τον χρόνο εκείνο, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη της το απλό ενδεχόμενο συμπληρωματικής αποζημιώσεως. Επίσης, πρέπει να τονιστεί ότι, εν πάση περιπτώσει, η ενδεχόμενη χορήγηση συμπληρωματικής αποζημιώσεως υπέκειτο στον έλεγχο της Επιτροπής, προκειμένου να διερευνηθεί μήπως περιλαμβάνει στοιχείο κρατικής ενισχύσεως (αιτιολογική σκέψη 35 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

174 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τα επιχειρήματα που προέβαλε η προσφεύγουσα δεν δικαιολογούν το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή

υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως κρίνοντας, όχι μόνο λόγω της αποκλίσεως των αποτελεσμάτων λειτουργικής εκμεταλλεύσεως της ΟΑ σε σύγκριση με τους προβλεπόμενους στην απόφαση του 1998 δείκτες, κατά την εξεταζόμενη περίοδο και ιδίως κατά το 2002 (βλ. σκέψη 166 ανωτέρω), αλλά κυρίως λόγω του εύρους των χρεών της εταιρίας και της ελλείψεως ιδίων κεφαλαίων (βλ. σκέψεις 161 και 163 ανωτέρω), ότι, παρά την πιθανή βελτίωση των αποτελεσμάτων λειτουργικής εκμεταλλεύσεως για το 2002, σε σχέση με τα αποτελέσματα των προγενεστέρων χρήσεων, δεν είχε αποκατασταθεί η βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της ΟΑ, και αποφαινόμενη ότι η ενίσχυση για την αναδιάρθρωση είναι ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά.

175 Υπό τις συνθήκες αυτές, παρέλκει η εξέταση των όρων περί της προλήψεως στρεβλώσεων στον ανταγωνισμό και περί περιορισμού στο ελάχιστο του ποσού της ενισχύσεως, οι οποίοι δεν εξετάστηκαν με την προσβαλλόμενη απόφαση, όπως εξάλλου επισημαίνει η προσφεύγουσα.

176 Για όλους αυτούς τους λόγους, ο λόγος που αντλείται από παράβαση του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

3. Επί του προφανώς πεπλανημένου χαρακτήρα της εκτιμήσεως ότι δεν ελήφθη κανένα μέτρο αναδιαρθρώσεως

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

177 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί τη διαπίστωση περί της μη λήψεως κανενός μέτρου αναδιαρθρώσεως κατά τον προσήκοντα χρόνο και/ή περί της μη τροποποιήσεως του προγράμματος (αιτιολογικές σκέψεις 172 έως 181 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

Η πλήρης διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως πλειοψηφικού ποσοστού, περιστολής του κόστους και πωλήσεως στοιχείων του ενεργητικού, σύμφωνα με το τροποποιημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 2000, κινήθηκε κατά το 2000 και συνεχίστηκε με συνέπεια μέχρι τις 11 Δεκεμβρίου 2002. Η Επιτροπή τηρήθηκε κανονικώς ενήμερη των μέτρων αναδιαρθρώσεως, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 73, 106, 172 και 175).

178 Τα εφαρμοσθέντα από την ΟΑ μέτρα περιστολής του κόστους προκύπτουν, ιδίως, από τα διαβιβασθέντα στην Επιτροπή έγγραφα, όπως η από 1 Φεβρουαρίου 2002 επιστολή της Ελληνικής Κυβερνήσεως, η από 11 Απριλίου 2002 απάντησή της στην πρώτη διαταγή της Επιτροπής περί παροχής πληροφοριών, η από 30 Σεπτεμβρίου 2002 απάντησή της στη δεύτερη διαταγή παροχής πληροφοριών, και οι από 21 Νοεμβρίου 2002 παρατηρήσεις της, υπό τον τίτλο «Συνοπτική παρουσίαση από την Ελληνική Δημοκρατία βασικών ζητημάτων της υπόθεσης σχετικά με την [ΟΑ]».

179 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τα επιχειρήματα αυτά πρέπει να απορριφθούν.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

180 Πρέπει, πρώτον, να τονιστεί ότι οι αιτιάσεις που διατυπώνει η προσφεύγουσα στηρίζονται σε πεπλανημένη ερμηνεία της προσβαλλομένης αποφάσεως. Συγκεκριμένα, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η Επιτροπή, μολονότι διαπιστώνει ότι δεν επιτεύχθηκαν οι καθοριζόμενοι με την απόφαση του 1998 σκοποί, κυρίως η αποκατάσταση της βιωσιμότητας της ΟΑ, εντούτοις, δεν προβαίνει στη διαπίστωση περί της μη εφαρμογής οποιουδήποτε μέτρου αναδιαρθρώσεως. Όσον αφορά ειδικότερα τα μέτρα περιστολής του κόστους, από την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 172 έως 175) προκύπτει σαφώς ότι η Επιτροπή εξέτασε τις πολιτικές που διαδοχικώς εφάρμοσε η ΟΑ. Αφού πρώτα διαπίστωσε ότι, από το 1999, δεν επιτεύχθηκαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, κατόπιν του πρώτου σταδίου περιστολής του κόστους (1998-αρχές 1999), το οποίο ακολούθησε στάδιο επεκτάσεως υπό τη διεύθυνση της Speedwing, η Επιτροπή υπογράμμισε ότι μετά την αποχώρηση της Speedwing ξεκίνησε νέο στάδιο περιστολής του κόστους, κατά το πνεύμα του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998.

181 Πρέπει, ακολούθως, να υπομνησθεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εξέτασε τα μέτρα αναδιαρθρώσεως που εφαρμόστηκαν σε σχέση με το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998. Πράγματι, όπως έχει ήδη κριθεί (βλ. σκέψη 131 ανωτέρω), οι ελληνικές αρχές δεν υπέβαλαν καμία αίτηση συγκεκριμένης προσαρμογής του προγράμματος αυτού, όπως προβλέπουν οι σχετικές διατάξεις των κατευθυντηρίων γραμμών. Επομένως, η Επιτροπή παρέλειψε να εξετάσει τα προβλεπόμενα στο πλαίσιο του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεως μέτρα, καθόσον αυτά δεν είχαν συγκεκριμενοποιηθεί κατά τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος. Αντιθέτως, πρέπει να σημειωθεί ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της τις συνέπειες, ιδίως, επί της χρηματοοικονομικής καταστάσεως της ΟΑ, των μέτρων ιδιωτικοποιήσεως που είχαν πράγματι τεθεί σε εφαρμογή κατά την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, όπως η πώληση του 58 % της θυγατρικής Olympic Catering.

182 Από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει, συνεπώς, ότι η Επιτροπή προέβη στην εκτίμηση της εφαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως βάσει του συνόλου των μέτρων που ελήφθησαν καθ' όλη τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος, προκειμένου να εξακριβώσει αν είχε επιτευχθεί ο σκοπός του προγράμματος, που συνίστατο στην αποκατάσταση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας της επιχειρήσεως.

183 Επομένως, η αιτίαση ότι η Επιτροπή έκρινε ότι δεν είχε τεθεί σε εφαρμογή κανένα μέτρο αναδιαρθρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

Β — *Επί της προβαλλομένης αθετήσεως εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας της υποχρεώσεως εφαρμογής λειτουργικού ΣΔΠ, που προέβλεπε το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της αποφάσεως του 1998*

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

184 Η προσφεύγουσα επισημαίνει ότι, με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 118), η Επιτροπή τονίζει ότι η Ελληνική Δημοκρατία εφάρμοσε ΣΔΠ. Το

μοναδικό αμφισβητούμενο στοιχείο είναι ο «λειτουργικός και επαρκής» χαρακτήρας αυτού του ΣΔΠ. Η Επιτροπή δέχθηκε, επίσης, (αιτιολογική σκέψη 186 της προσβαλλομένης αποφάσεως) ότι ήταν ανεπαρκής η προθεσμία για την εφαρμογή ενός τέτοιου προγράμματος, η οποία είχε οριστεί για την 1η Δεκεμβρίου 1998 με το άρθρο 1, στοιχείο δ΄, της αποφάσεως του 1998.

185 Στο πλαίσιο αυτό, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι το γεγονός ότι το ΣΔΠ δεν περιελάμβανε τις θυγατρικές της ΟΑ δεν σημαίνει ότι δεν ήταν λειτουργικό και επαρκές. Η Επιτροπή συγχέει το ζήτημα του λειτουργικού και επαρκούς χαρακτήρα του ΣΔΠ της ΟΑ με το ευρύτερο, αλλά πολύ διαφορετικό, ζήτημα του εκσυγχρονισμού και της μετατροπής των υποσυστημάτων μεταδόσεως οικονομικών δεδομένων της ΟΑ. Δεν αμφισβητείται ότι η ποιότητα των συστημάτων αυτών επηρεάζει την ποιότητα των αποτελεσμάτων του ΣΔΠ, όχι όμως και την ποιότητα σχεδιασμού και λειτουργικής ικανότητας αυτού καθεαυτού του ΣΔΠ. Οι πραγματογνώμονες της Επιτροπής αναγνώρισαν την ποιότητα σχεδιασμού και λειτουργικότητας του ΣΔΠ. Η ποιότητα, όμως, των αποτελεσμάτων του ΣΔΠ εξαρτάται από τον εκσυγχρονισμό και τη σταδιακή βελτίωση των υποσυστημάτων συγκεντρώσεως δεδομένων σχετικών με τις δαπάνες και τα έσοδα της ΟΑ. Η σταδιακή αυτή διαδικασία δεν περιοριζόταν μόνο στη διασφάλιση του συμβατού μιας πληθώρας ασυμβίβαστων συστημάτων πληροφορικής —τουλάχιστον 44—, αλλά απαιτούσε, επίσης, την εκπαίδευση μεγάλου αριθμού υπαλλήλων ασχολουμένων με τις δραστηριότητες συγκεντρώσεως δεδομένων, καθώς και την αντιμετώπιση ενός πολύ σημαντικού όγκου συσσωρευμένων δεδομένων των οποίων η επεξεργασία είχε καθυστερήσει. Το γεγονός ότι η Επιτροπή όρισε την 1η Δεκεμβρίου 1998, τρεισήμισι μόλις μήνες μετά την έκδοση της αποφάσεως του 1998, ως αρχική ημερομηνία εφαρμογής ενός ΣΔΠ *«πλήρως επιχειρησιακού και κατάλληλου»* αρκεί προς απόδειξη του ότι οι διατάξεις του άρθρου 1, στοιχείο 1, σημείο δ΄, της αποφάσεως του 1998 δεν εφαρμόζονταν ως προς την υιοθέτηση υποσυστημάτων.

186 Υπό τις συνθήκες αυτές, η απόφαση βαρύνεται με πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, καθόσον διαπιστώνει ότι οι ελληνικές αρχές αθέτησαν την απορρέουσα από το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της αποφάσεως του 1998 υποχρέωση.

187 Η απόφαση πάσχει επίσης ως εκ του ότι η Επιτροπή δεν εκπλήρωσε την υποχρέωσή της να αποδείξει την κατάσταση του ΣΔΠ της ΟΑ. Η Επιτροπή εξέδωσε απόφαση αναφορικά με το ΣΔΠ η οποία, όπως η ίδια δέχεται (αιτιολογική σκέψη 187 της αποφάσεως), δεν στηρίζεται επί επαρκών αποδεικτικών στοιχείων.

188 Ειδικότερα, η Επιτροπή προσέβαλε το δικαίωμα ακροάσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας και της προσφεύγουσας. Δεν υπέβαλε κανένα συμπληρωματικό αίτημα παροχής πληροφοριών αναφορικά με το ΣΔΠ και δεν ενημέρωσε ούτε την Ελληνική Δημοκρατία ούτε την προσφεύγουσα περί των αμφιβολιών που εξακολουθούσε να έχει ως προς τον λειτουργικό και επαρκή χαρακτήρα του ΣΔΠ.

189 Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει, σχετικώς, ότι παρέσχε διευκρινίσεις για την κατάσταση του ΣΔΠ με την από 11 Απριλίου 2002 απάντησή της στην πρώτη διαταγή παροχής πληροφοριών της 6ης Μαρτίου 2002. Πράγματι, η έκθεση περί της καταστάσεως του ΣΔΠ τον Απρίλιο 2002, περιλαμβανόμενη ως το υπ' αριθ. 39 συνημμένο των παρατηρήσεών της, διακρίνει σαφώς μεταξύ της καταλληλότητας του ΣΔΠ της ΟΑ (πολύ υψηλής ποιότητας) και της ανάγκης εκσυγχρονισμού των διαφόρων υποσυστημάτων μεταδόσεως δεδομένων εντός του ΣΔΠ. Η έκθεση βεβαίωσε ότι η κατάρτιση του ΣΔΠ ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο του 2000 και ότι το ΣΔΠ εγκαταστάθηκε σε 34 χρήστες της ΟΑ τον Οκτώβριο του 2000, καθώς και ότι ολοκληρώθηκαν δευτερεύουσες βελτιώσεις των συστημάτων (των εσόδων το 1999, των μισθών το 2000 και του Oracle Financials το 2001). Στη δεύτερη διαταγή παροχής πληροφοριών η Επιτροπή δεν έκανε καμία άλλη μνεία στο ΣΔΠ.

190 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η ΟΑ και οι θυγατρικές της δεν διέθεταν, κατά την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, κανένα αξιόπιστο ΣΔΠ, οπότε ήταν αδύνατο να στηρίξουν την εκτίμησή της ως προς τον τρόπο διαχειρίσεως της ΟΑ επί αξιόπιστων στοιχείων ή να παράσχουν αξιόπιστες πληροφορίες. Τούτο βεβαιώνουν και οι παρατηρήσεις των ελεγκτών στο πιστοποιητικό ελέγχου των λογαριασμών της ΟΑ για το 2002.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

191 Το Πρωτοδικείο κρίνει ότι πρέπει να εξεταστούν, πρώτον, υπό το πρίσμα των αρχών που διατυπώθηκαν ανωτέρω (βλ. σκέψεις 34 έως 41 ανωτέρω), οι λόγοι που

αντλούνται από παράβαση των κανόνων περί του βάρους αποδείξεως και από προσβολή του δικαιώματος ακροάσεως, όσον αφορά την προβαλλόμενη αθέτηση εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας να μεριμνήσει ώστε την 1η Δεκεμβρίου 1998 η ΟΑ να έχει θέσει σε πλήρη εφαρμογή ένα λειτουργικό και επαρκές ΣΔΠ.

192 Όπως προκύπτει από την πρώτη διαταγή παροχής πληροφοριών (αιτιολογικές σκέψεις 51 έως 53, 88 και 90), η Επιτροπή αναφέρθηκε διεξοδικώς, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη τα πορίσματα της εκθέσεως που κατάρτισε το 1999 η εταιρία ανεξάρτητων συμβούλων Alan Stratford and Associates, στο ζήτημα της εφαρμογής λειτουργικού και επαρκούς ΣΔΠ και ζήτησε από την Ελληνική Δημοκρατία να της παράσχει όλα τα απαιτούμενα πληροφοριακά στοιχεία προκειμένου να εξετάσει τη συμβατότητα της ενισχύσεως.

193 Συναφώς, από την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 118), την πρώτη διαταγή παροχής πληροφοριών και τη σύνοψη της προαναφερθείσας εκθέσεως Alan Stratford and Associates, που επισυνάφθηκε ως το υπ' αριθ. 39 συνημμένο στην από 11 Απριλίου 2002 απάντηση των ελληνικών αρχών, προκύπτει ότι η έκθεση αυτή επισήμανε ορισμένα δυνητικώς αδύναμα σημεία του ΣΔΠ. Στην έκθεση τονιζόταν, μεταξύ άλλων, ότι η αποτελεσματικότητα του συστήματος εξαρτάται από «τη συμβατική ανάθεση και την αποτελεσματική υλοποίηση του νέου συστήματος τήρησης των λογαριασμών για τα έσοδα» και ότι το ΣΔΠ δεν είχε εφαρμογή, μεταξύ άλλων, στη θυγατρική Ολυμπιακή Αεροπλοΐα και ότι δεν περιελάμβανε ορισμένες βασικές πληροφορίες διαχειριστικής υφής, πράγμα που περιόριζε σε σημαντικό βαθμό την ικανότητα των διευθυντικών οργάνων να σχηματίζουν ακριβή εικόνα εποπτείας για το σύνολο των πτητικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

194 Κατόπιν των ζητημάτων σχετικά με το ΣΔΠ που τέθηκαν με την έκθεση Alan Stratford and Associates και επαναλήφθηκαν στην πρώτη διαταγή παροχής πληροφοριών, οι ελληνικές αρχές είχαν την υποχρέωση, ως εκ του καθήκοντος συνεργασίας που υπέχουν, να παράσχουν όλα τα απαιτούμενα πληροφοριακά στοιχεία προκειμένου να αποδειχθεί ο λειτουργικός και επαρκής χαρακτήρας του ΣΔΠ. Με τη δεύτερη διαταγή παροχής πληροφοριών, η Επιτροπή ζήτησε εκ νέου από την Ελληνική Δημοκρατία να παράσχει όλα τα απαιτούμενα πληροφοριακά στοιχεία

προκειμένου να εξετάσει το συμβατό με το άρθρο 87 ΕΚ των μέτρων ενισχύσεως που αφορούσε η από 6 Μαρτίου 2002 απόφασή της, δηλώνοντας απεριφράστως την πρόθεσή της να προβεί στην έκδοση οριστικής αποφάσεως βάσει των διαθέσιμων πληροφοριακών στοιχείων (αιτιολογικές σκέψεις 7, 9 και 10).

195 Υπό τις συνθήκες αυτές, νομίμως η Επιτροπή εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση βάσει των απαντήσεων που της έδωσαν οι ελληνικές αρχές.

196 Επομένως, ο λόγος που αντλείται από προσβολή του δικαιώματος άμυνας της Ελληνικής Δημοκρατίας είναι αβάσιμος. Το ίδιο ισχύει για τον λόγο που αντλείται από προσβολή του δικαιώματος άμυνας της ΟΑ, όπως έχει ήδη τονιστεί (βλ. σκέψη 46 ανωτέρω).

197 Πρέπει να εξεταστεί, δεύτερον, αν η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμο, βάσει των πληροφοριακών στοιχείων που είχε στη διάθεσή της, ότι δεν τηρήθηκαν οι σχετικές με το ΣΔΠ δεσμεύσεις.

198 Προκαταρκτικώς επισημαίνεται ότι από την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 186) προκύπτει ότι, μετά τη δήλωση της Ελληνικής Δημοκρατίας ότι το ΣΔΠ τέθηκε σε εφαρμογή τον Οκτώβριο του 2000, η Επιτροπή δέχθηκε ότι η τετράμηνη προθεσμία που όριζε η απόφαση του 1998 δεν αρκούσε για την εφαρμογή αυτού του συστήματος.

199 Επίσης, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 46 και 47), η υποχρέωση δημιουργίας του ΣΔΠ επιβλήθηκε με την απόφαση του 1998 προκειμένου να παρασχεθεί στα διευθυντικά όργανα της ΟΑ η δυνατότητα να έχουν επί μονίμου βάσεως επαρκή πληροφόρηση ώστε να δύνανται

να παρακολουθούν την εξέλιξη εφαρμογής του αναθεωρημένου προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 και, εφόσον κριθεί αναγκαίο, να επιφέρουν νέες προσαρμογές. Πράγματι, με την απόφαση του 1998 (αιτιολογική σκέψη 85), η Επιτροπή διαπίστωσε ότι το τότε χρησιμοποιούμενο ΣΔΠ δεν εξασφάλιζε κατά τρόπο αξιόπιστο μια τέτοια πληροφόρηση. Οι ίδιες οι ελληνικές αρχές, εξάλλου, επισήμαναν, στην προαναφερθείσα έκθεση της 7ης Μαΐου 1999 για την εφαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως, ότι δεν κατέστη δυνατή η έγκαιρη επίτευξη ορισμένων από τους σκοπούς της αποφάσεως του 1998, διότι «τα πραγματικά αποτελέσματα του 1997 αποδείχθηκαν χειρότερα από τις πλέον απαισιόδοξες εκτιμήσεις που είχαν διατυπωθεί περί το τέλος Φεβρουαρίου 1998».

200 Υπό τις συνθήκες αυτές, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η επιβληθείσα με την απόφαση του 1998 υποχρέωση εφαρμογής πλήρως λειτουργικού και επαρκούς ΣΔΠ δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως αφορώσα μόνον τη δημιουργία ενός τέτοιου συστήματος το οποίο, αυτό καθεαυτό, αναγνωρίστηκε ως πολύ αποτελεσματικό, στο οποίο, όμως, ακόμη δεν είχε συνδεθεί το σύνολο των πληροφοριακών υποσυστημάτων συλλογής δεδομένων όπως, μεταξύ άλλων, το υποσύστημα εσόδων και δαπανών του ομίλου ΟΑ. Υπογραμμίζεται, επίσης, ότι η εφαρμογή του ΣΔΠ από όλες τις θυγατρικές αποτελούσε απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου το ελληνικό Δημόσιο να συγκεντρώσει επαρκή δεδομένα προς κατάρτιση ενοποιημένων λογαριασμών για την ΟΑ και τις θυγατρικές της, όπως προέβλεπε το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998.

201 Όπως, όμως, επισημαίνει η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 120), από τις πληροφορίες που διαβίβασαν οι ελληνικές αρχές, συγκεκριμένα με το υπ' αριθ. 39 συνημμένο της από 11 Απριλίου 2002 απαντήσεώς τους, δεν προκύπτει ότι τηρήθηκαν οι προαναφερθείσες υποχρεώσεις για την πλήρη εφαρμογή του ΣΔΠ, είτε όσον αφορά την πρόσβαση στο σύστημα είτε όσον αφορά την εφαρμογή του από όλες τις θυγατρικές.

202 Στο πλαίσιο αυτό, ελλείψει προσκομίσεως αποδεικτικών στοιχείων περί του αντιθέτου από τις ελληνικές αρχές στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, η Επιτροπή ορθώς έκρινε, με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 121 έως 137 και 141), ότι η μη εφαρμογή λειτουργικού και επαρκούς ΣΔΠ επιβεβαιώθηκε από τα σχόλια που περιείχαν οι λογιστικές εκθέσεις των ετών 1998, 1999 και 2000 περί

των ελλείψεων του λογιστικού συστήματος διαχειρίσεως και εσωτερικού ελέγχου, καθώς και από τις σημαντικές καθυστερήσεις υποβολής ελεγμένων λογαριασμών. Η Επιτροπή επισήμανε, σχετικώς, με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 136), ότι στην προαναφερθείσα έκθεση Deloitte & Touche, για την περιορισμένη εξέταση των επιδόσεων της ΟΑ σε σύγκριση με το χρηματοοικονομικό της πρόγραμμα του 2002, τονιζόταν ότι:

«Όπως σημειώσαμε στις προηγούμενες εκθέσεις, η διαχείριση των πληροφοριών βασίζεται σε μη μηχανογραφημένα συστήματα τα οποία, σε ορισμένες περιπτώσεις, είναι αναξιόπιστα ή ασυνεπή.»

203 Επίσης και εν πάση περιπτώσει, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι, κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, η πρόσβαση στο ΣΔΠ ήταν ακόμη περιορισμένη και ότι το σύστημα αυτό δεν εφαρμοζόταν στις θυγατρικές της ΟΑ, όπως στην Ολυμπιακή Αεροπλοΐα και στις Μακεδονικές Αερογραμμές.

204 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι οι λόγοι που αντλούνται από παράβαση των κανόνων περί του βάρους αποδείξεως, από προσβολή του δικαιώματος ακροάσεως και από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως πρέπει να απορριφθούν.

Γ — *Επί της προβαλλομένης αθετήσεως εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας της υποχρεώσεως υποβολής εκθέσεων*

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

205 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι υπέβαλε στην Επιτροπή εκθέσεις επί της τηρήσεως των όρων που τέθηκαν προς διασφάλιση του συμβατού της ενισχύσεως με την κοινή

αγορά και της εφαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, καθώς και επί της επιτεύξεως των επιδιωκομένων αποτελεσμάτων, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 2, της αποφάσεως του 1998.

206 Ειδικότερα, η εκτίμηση της Επιτροπής περί μη τηρήσεως της υποχρεώσεως υποβολής τέτοιων εκθέσεων κατά τον Μάρτιο και τον Οκτώβριο του 2000 (αιτιολογική σκέψη 180 της προσβαλλομένης αποφάσεως) πρέπει να ακυρωθεί λόγω πρόδηλης πλάνης εκτιμήσεως. Συγκεκριμένα, οι εκθέσεις αυτές, αποβλέπουσες στον έλεγχο της εκ μέρους της ΟΑ τηρήσεως των λεπτομερειών του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, απώλεσαν, εν προκειμένω, τον λόγο υπάρξεως κατόπιν της τροποποιήσεως του προγράμματος αυτού, καθόσον δεν απέμενε καμία δυνατότητα στην ΟΑ να αποτρέψει τις ζημίες μέχρι το 2000. Εξάλλου, στην προαναφερθείσα επιστολή της 29ης Μαρτίου 2000 προς την Ελληνική Δημοκρατία, η Επιτροπή τόνιζε: «[…] επειδή η ΟΑ λειτουργεί πλέον επί τη βάσει ενός διαφορετικού προγράμματος αναδιαρθρώσεως, η έκθεση αυτή θα πρέπει να εστιαστεί στα μέτρα τα οποία έχουν ληφθεί από τον Νοέμβριο 1999 προκειμένου να εφαρμοστεί το νέο σχέδιο Speedwing […]». Επειδή, όμως, η Επιτροπή δεν δέχθηκε το πρόγραμμα Speedwing, η εφαρμογή του οποίου ανεστάλη και τελικώς εγκαταλείφθηκε το θέρος του 2000, έκθεση με αντικείμενο το στάδιο εφαρμογής αυτού του προγράμματος κατά τον Μάρτιο του 2000 δεν θα είχε καμία χρησιμότητα.

207 Η θέση που υιοθετεί η Επιτροπή είναι υπερβολικά προσκολλημένη στους τύπους. Πράγματι, τον Μάρτιο 2000 έλαβε τη λεπτομερή έκθεση της Deloitte & Touche επί του προγράμματος Speedwing και, επομένως, είχε στη διάθεσή της μια οικονομική αξιολόγηση της καταστάσεως της ΟΑ για την περίοδο αυτή του έτους. Μετά την αποχώρηση της Speedwing, κατά το θέρος του 2000, η Ελληνική Δημοκρατία υπέβαλε δεύτερο τροποποιημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως —το οποίο προέβλεπε την πλήρη ιδιωτικοποίηση της ΟΑ— το οποίο είχε διεξοδικώς συζητήσει με την Επιτροπή. Η χρηματοοικονομική κατάσταση της ΟΑ και η ικανότητά της τηρήσεως αυτού του προγράμματος εξετάστηκαν από την Crédit Swiss First Boston σε πληροφοριακό υπόμνημα 160 σελίδων που διαβιβάστηκε στην Επιτροπή στις 20 Δεκεμβρίου 2000.

208 Εν πάση περιπτώσει, ακόμα κι αν υποτεθεί ότι η προσφεύγουσα αθέτησε την υποχρέωσή της περί υποβολής εκθέσεων κατά τους μήνες Μάρτιο και Οκτώβριο του 2000, πράγμα το οποίο η ίδια αμφισβητεί, η επιβληθείσα για την παράλειψη αυτή κύρωση, δηλαδή η ανάκτηση σημαντικού μέρους της ενισχύσεως, είναι δυσανάλογη.

209 Κατά την Επιτροπή το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί. Υπογραμμίζει ότι η μη υποβολή των απαιτουμένων εκθέσεων κατά τους μήνες Μάρτιο και Οκτώβριο του 2000, παραλλήλως με τη μη έγκαιρη υποβολή ελεγμένων ισολογισμών της επιχειρήσεως (αιτιολογικές σκέψεις 132 και 133 της προσβαλλομένης αποφάσεως), δεν την εμπόδισε να ελέγξει την τήρηση των δεσμεύσεων που απορρέουν από την απόφαση του 1998, την εφαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως και την επίτευξη των αναμενομένων αποτελεσμάτων βάσει των καθοριζομένων στην απόφαση του 1998 δεικτών. Επίσης, δεδομένου ότι η ΟΑ δεν είχε θέσει σε εφαρμογή λειτουργικό ΣΔΠ, οι παρασχεθείσες στην Επιτροπή πληροφορίες δεν στηρίζονταν σε κατάλληλο σύστημα διαχειρίσεως λογιστικών στοιχείων.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

210 Πρέπει προκαταρκτικώς να τονιστεί ότι οι εκτιμήσεις της οικονομικής καταστάσεως της ΟΑ που περιέχει η έκθεση Deloitte & Touche του Μαρτίου του 1999 περί του αναθεωρημένου προγράμματος αναδιαρθρώσεως που επεξεργάστηκε η Speedwing, ακολούθως δε το υπόμνημα της Crédit Swiss First Boston του Δεκεμβρίου του 2000 (βλ. σκέψη 109 ανωτέρω), δεν μπορούν να θεωρηθούν ως έγκυρα υποκατάστατα των εκθέσεων που η Ελληνική Δημοκρατία όφειλε να υποβάλει στην Επιτροπή, κατά τους μήνες Μάρτιο και Οκτώβριο του 2000, ως προς την τήρηση όλων των προϋποθέσεων που έθετε η απόφαση του 1998 προς διασφάλιση της συμβατότητας της ενισχύσεως και εφαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998.

211 Πράγματι, ως εκ του αντικειμένου τους, τα δύο αυτά έγγραφα, τα οποία αφορούσαν αντιστοίχως το πρόγραμμα Speedwing και τη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεως, δεν αναφέρονταν στο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998. Επειδή, όμως, το

πρόγραμμα Speedwing τελικώς εγκαταλείφθηκε, οι δε ελληνικές αρχές δεν υπέβαλαν ακολούθως κανένα νέο αναθεωρημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως, όπως προκύπτει από τα όσα προεκτέθηκαν (βλ. σκέψη 131 ανωτέρω), τα προαναφερθέντα έγγραφα, τα οποία επικαλέστηκε η προσφεύγουσα, στερούνται λυσιτέλειας εν προκειμένω.

212 Βεβαίως, με την από 29 Μαρτίου 2000 προαναφερθείσα επιστολή της, η Επιτροπή επισήμανε ότι η έκθεση που έπρεπε να της υποβληθεί κατά το τέλος Μαρτίου του 1998, δυνάμει της αποφάσεως του 1998, έπρεπε να αφορά κυρίως τα μέτρα που ελήφθησαν στο πλαίσιο του προγράμματος Speedwing, το οποίο εφαρμόστηκε πριν εγκριθεί από το εν λόγω θεσμικό όργανο. Εντούτοις, η ανάγκη προσαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως της ΟΑ προκειμένου να καταστεί δυνατή η επίτευξη των επιδιωκομένων με το πρόγραμμα αυτό σκοπών δεν καθιστούσε περιττές τις προβλεπόμενες με την απόφαση του 1998 εκθέσεις, εφόσον το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998 δεν είχε αποτελέσει αντικείμενο τροποποιήσεως εγκεκριμένης από την Επιτροπή. Εξάλλου, η Επιτροπή επέμεινε σχετικώς, με την προαναφερθείσα επιστολή της, στην ανάγκη υποβολής εκθέσεως σχετικά με την τήρηση όλων των όρων που προέβλεπε η απόφαση του 1998.

213 Στο πλαίσιο αυτό, σαφώς προκύπτει ότι η υποχρέωση υποβολής εκθέσεων κατά τους μήνες Μάρτιο και Οκτώβριο του 2000 δεν τηρήθηκε.

214 Εξάλλου, εντός του ως άνω πλαισίου και λαμβανομένης υπόψη της αιτιολογίας της προσβαλλομένης αποφάσεως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η ανάκτηση του ποσού της ενισχύσεως είναι δυσανάλογη, όπως επικουρικώς υποστηρίζει η προσφεύγουσα. Πράγματι και εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 3 της προσβαλλομένης αποφάσεως επιβάλλει στην Ελληνική Δημοκρατία να προβεί στην ανάκτηση της δευτέρας δόσεως της ενισχύσεως, λόγω μη εφαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 και ορισμένων όρων από τους οποίους είχε εξαρτηθεί η αρχική έγκριση, και όχι για τον μοναδικό λόγο ότι αθετήθηκε η υποχρέωση υποβολής εκθέσεων κατά τους μήνες Μάρτιο και Οκτώβριο του 2000, όπως προβλέπει το άρθρο 1, παράγραφος 2, της αποφάσεως του 1998, με αποτέλεσμα να καταστεί αδύνατη η τακτική παρακολούθηση της εφαρμογής των ενισχύσεων για την αναδιάρθρωση.

215 Συνεπώς, οι λόγοι που αντλούνται από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας πρέπει να απορριφθούν.

Δ — Περί της προβαλλομένης αθετήσεως εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 1, στοιχεία β΄, γ΄ και ε΄ της αποφάσεως του 1994

1. Επί της προβαλλομένης αθετήσεως εκ μέρους της Ελλάδας των υποχρεώσεών της που απορρέουν από το άρθρο 1, στοιχείο β΄, της αποφάσεως του 1994

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

216 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και/ή δεν αιτιολόγησε επαρκώς και/ή υπέπεσε σε νομική πλάνη καταλήγοντας στο συμπέρασμα, με την αιτιολογική σκέψη 204 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι η εφαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας επί της προσφεύγουσας είχε ως συνέπεια την παράβαση του άρθρου 1, στοιχείο β΄, της αποφάσεως του 1994 που επιβάλλει στην Ελληνική Κυβέρνηση την υποχρέωση τηρήσεως της «δεσμεύσεως» να μην παρεμβαίνει στο εξής στη διαχείριση της ΟΑ παρά μόνον εντός των αυστηρών ορίων που της επιβάλλει η ιδιότητα του μετόχου.

217 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί τους ισχυρισμούς της Επιτροπής που περιέχουν οι αιτιολογικές σκέψεις 59, 60, 146, 203 και 204 της προσβαλλομένης αποφάσεως, κατά τους οποίους, μολονότι η ΟΑ δεν αποτελεί πλέον ΔΕΚΟ, δηλαδή επιχείρηση εμπίπτουσα στον ελληνικό νόμο 2414/1996 περί «κοινωφελών επιχειρήσεων» (αιτιολογική σκέψη 144), αλλά κανονική ανώνυμη εταιρία δημόσιας ωφέλειας,

εξακολουθούσε να επωφελείται, κατά παράβαση της ελληνικής νομοθεσίας, των διατάξεων μιας ειδικής νομοθεσίας (νόμοι 2271/94, ΦΕΚ Α΄ 229/23.12.1994· 2190/94, ΦΕΚ Α΄ 28/03.03.1994· 2527/97, ΦΕΚ Α΄ 206/08.10.1997· και 2602/98, ΦΕΚ Α΄ 83/16.04.1998), η οποία, γενικώς, εφαρμόζεται επί των ΔΕΚΟ.

218 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η εφαρμογή επί της ΟΑ ορισμένων διατάξεων της προαναφερθείσας ειδικής νομοθεσίας είναι απολύτως σύμφωνη προς την ελληνική νομοθεσία. Συγκεκριμένα, ο νόμος 2271/94 προβλέπει ότι η ΟΑ και οι θυγατρικές της παύουν να εμπίπτουν στη νομοθεσία περί δημοσίων επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας (ΔΕΚΟ), πλην των άρθρων 1 έως 24 του νόμου 2190/94. Το άρθρο 14, παράγραφος 1, πέμπτη περίπτωση, του νόμου 2190/94 ορίζει ότι ο νόμος αυτός εφαρμόζεται όχι μόνον επί των επιχειρήσεων που ανταποκρίνονται στον ορισμό των ΔΕΚΟ, αλλά και επί των ιδιωτικού δικαίου επιχειρήσεων που ανήκουν στο ελληνικό Δημόσιο. Η ΟΑ ανήκε, κατά την εν λόγω ημερομηνία, κατά 100 % στο ελληνικό Δημόσιο. Επομένως, οι διατάξεις περί προσλήψεως και διαχειρίσεως προσωπικού, που προβλέπουν οι νόμοι 2271/94, 2190/94, 2527/97 και 2602/98, εξακολουθούσαν να εφαρμόζονται κανονικώς επί της ΟΑ.

219 Ειδικότερα, κατά τον νόμο 2602/98, που είχε εφαρμογή κατά την έκδοση της αποφάσεως του 1998, η πρόσληψη όλων των κατηγοριών μόνιμου προσωπικού της ΟΑ υπαγόταν στις διαδικασίες που θεσπίστηκαν με τον γενικό κανονισμό προσωπικού ο οποίος, στην πράξη, χορηγούσε απόλυτη διακριτική ευχέρεια στο διοικητικό συμβούλιο. Η πρόσληψη εποχιακού προσωπικού υπαγόταν σε ειδική διαδικασία προβλεπόμενη στον νόμο 2190/94, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 2527/97, ο οποίος εισήγαγε κάποια ευελιξία. Με την απόφασή της του 1998 (αιτιολογική σκέψη 66, στοιχείο α΄), η Επιτροπή δέχθηκε, εξάλλου, ότι αυτή η κατά παρέκκλιση νέα διαδικασία σε σχέση με την εφαρμοζόμενη στο μόνιμο προσωπικό διασφάλιζε «την απαιτούμενη ευελιξία καθώς και τη διαφάνεια». Επομένως, η Επιτροπή κατέληξε ότι οι προαναφερθείσες διατάξεις δεν αντιβαίνουν στο άρθρο 1, στοιχείο β΄, της αποφάσεως του 1994.

220 Μετά την έκδοση της αποφάσεως του 1998, οι προαναφερθείσες νομικές διατάξεις δεν τροποποιήθηκαν. Ελλείψει εξηγήσεως ως προς τη σιωπηρή μεταβολή της εκτιμήσεως της Επιτροπής, όσον αφορά τη συμβατότητα των διατάξεων αυτών, η

προσβαλλόμενη απόφαση είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη. Επιπλέον, τα συμπεράσματα της Επιτροπής, στις αιτιολογικές σκέψεις 203 και 204 της προσβαλλομένης αποφάσεως, τελούν σε αντίθεση προς την αιτιολογική σκέψη 192, που διαλαμβάνει ότι οι προαναφερθέντες ελληνικοί νόμοι δεν αντιστρατεύονται τις δεσμεύσεις που απορρέουν από το άρθρο 1, στοιχεία β΄, γ΄ και στ΄, της αποφάσεως του 1994.

221 Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καταλήγοντας στο ότι η φερόμενη δυσκίνητη νομοθετική διαδικασία για την πρόσληψη προσωπικού παρείχε πλεονέκτημα στην ΟΑ κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ.

222 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η προσφεύγουσα στηρίζεται σε πεπλανημένη ερμηνεία της προσβαλλομένης αποφάσεως. Θεωρεί, εν πάση περιπτώσει, ως αλυσιτελές το στοιχείο ότι η ελληνική νομοθεσία προβλέπει ρητώς την εφαρμογή ορισμένων ειδικών διατάξεων επί των ιδιωτικών επιχειρήσεων που ανήκουν στο Δημόσιο. Με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 146), υπογράμμισε ότι, κατά τις ελληνικές αρχές, η ΟΑ δεν αποτελεί πλέον «ΔΕΚΟ» και, κατά συνέπεια, υπάγεται μόνο στις γενικές διατάξεις του νόμου 2190/1920 περί ανωνύμων εταιριών του ιδιωτικού δικαίου. Βάσει αυτού έκρινε ότι ορισμένες διατάξεις των νόμων 2271/94 και 2602/98 πρέπει να προσαρμοστούν αναλόγως. Ελλείψει τέτοιας προσαρμογής, η ΟΑ θα αποτελούσε εξαιρετική περίπτωση, όπως επισήμανε η Επιτροπή με την αιτιολογική σκέψη 203 της προσβαλλομένης αποφάσεως.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

223 Ορθώς η Επιτροπή προβάλλει ότι οι αιτιάσεις της προσφεύγουσας στηρίζονται σε πεπλανημένη ερμηνεία του αιτιολογικού της προσβαλλομένης αποφάσεως.

224 Πρέπει, προκαταρκτικώς, να τονιστεί ότι η Επιτροπή ρητώς αναγνωρίζει, με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 138), ότι οι διατάξεις της υπό εξέταση ελληνικής νομοθεσίας (νόμοι 2271/94, 2602/98, 2527/98 και 2414/96) περί προσλήψεως και διαχειρίσεως του προσωπικού εγκρίθηκαν στο πλαίσιο της αποφάσεως του 1998. Την εποχή εκείνη η ΟΑ αποτελούσε «ΔΕΚΟ». Μετά όμως την έκδοση της αποφάσεως του 1998 το καθεστώς της άλλαξε. Οι διάδικοι συμφωνούν ότι, από το 1999, η ΟΑ δεν εμπίπτει πλέον στις διατάξεις του νόμου 2414/96 περί «ΔΕΚΟ», αλλά στο κοινό δίκαιο των ανωνύμων εταιριών, πλην ορισμένων διατάξεων της προαναφερθείσας νομοθεσίας που εξακολουθούν να εφαρμόζονται επ' αυτής (αιτιολογικές σκέψεις 144 και 146 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

225 Εντός αυτού του νέου πλαισίου, η Επιτροπή υπογραμμίζει, πάντοτε κατά την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 192), ότι τα πληροφοριακά στοιχεία που διαβίβασαν οι ελληνικές αρχές επιβεβαιώνουν ότι η προαναφερθείσα νομοθεσία δεν αντιβαίνει προς τις απορρέουσες από το άρθρο 1, στοιχεία β΄, γ΄ και στ΄, της αποφάσεως του 1994 δεσμεύσεις. Καταλήγει στο συμπέρασμα (αιτιολογική σκέψη 225) ότι οι αμφιβολίες που την οδήγησαν να κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως, οι οποίες εκτίθενται ακριβώς στις αιτιολογικές σκέψεις 59 και 60 της προσβαλλομένης αποφάσεως, διαλύθηκαν όσον αφορά την τήρηση των απορρεουσών από το άρθρο 1, στοιχεία β΄ και στ΄, της αποφάσεως του 1994 δεσμεύσεων.

226 Συνεπώς, από το άρθρο 1, παράγραφος 1, εδάφιο 2, στοιχείο β΄, του διατακτικού της προσβαλλομένης αποφάσεως —που διαπιστώνει ότι δεν τηρήθηκε ο όρος για τη χορήγηση ενισχύσεως για την αναδιάρθρωση ο σχετικός με την τήρηση των 24 ειδικών δεσμεύσεων που ανέλαβε η Ελληνική Δημοκρατία— ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των αιτιολογικών σκέψεων αυτής της αποφάσεως, ιδίως των όσων διατυπώνονται στις αιτιολογικές σκέψεις 192 και 225, προκύπτει αναμφισβητήτως ότι η Επιτροπή δεν κατέληξε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, στο ότι συντρέχει παράβαση του άρθρου 1, στοιχείο β΄, της αποφάσεως του 1994.

227 Υπό τις συνθήκες αυτές, οι αιτιάσεις που διατυπώνει η προσφεύγουσα, σε σχέση με την προβαλλόμενη παράβαση εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 1, στοιχείο β΄, της αποφάσεως του 1994, στερούνται εντελώς αντικειμένου.

228 Επίσης, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, από το άρθρο 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως, το οποίο παραθέτει τις νέες ενισχύσεις που κρίθηκαν ασύμβατες και δεν αφορά τους προαναφερθέντες νόμους, προκύπτει προφανώς ότι η εφαρμογή επί της ΟΑ των νόμων αυτών δεν θεωρήθηκε, τελικώς, από την Επιτροπή ως νέα ενίσχυση.

229 Επομένως, οι λόγοι που αντλούνται από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, ανεπαρκή αιτιολογία και πλάνη περί το δίκαιο πρέπει να απορριφθούν.

2. Επί της προβαλλομένης παραβάσεως εκ μέρους της Ελλάδας των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 1, στοιχείο γ΄, της αποφάσεως του 1994

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

230 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, κατ' αρχάς, ότι το συμπέρασμα της Επιτροπής ως προς την παράβαση του άρθρου 1, στοιχείο γ΄, της αποφάσεως του 1994 στηρίζεται σε πεπλανημένη ερμηνεία αυτού του άρθρου. Συγκεκριμένα, η παραπομπή του άρθρου αυτού στο «φορολογικό καθεστώς» του κοινού δικαίου και στην απαλλαγή από τους φόρους που οφείλονται στο πλαίσιο της αναδιαρθρώσεως της ΟΑ καθιστά σαφές ότι το άρθρο αυτό δεν αφορά θέματα όπως η δημοσίευση των ετήσιων ισολογισμών της ΟΑ ή το επίπεδο των ιδίων κεφαλαίων. Αφορά απλώς το ζήτημα αν η ΟΑ υπάγεται στην ίδια ελληνική φορολογική νομοθεσία όπως οποιαδήποτε άλλη εταιρία του ιδιωτικού δικαίου. Το ζήτημα αυτό εξετάστηκε ρητώς στις παραγράφους των αποφάσεων του 1994 και 1998 που σχετίζονται με το άρθρο 1, στοιχείο γ΄.

231 Επίσης, ακόμα και αν υποτεθεί ότι η ερμηνεία του άρθρου 1, στοιχείο γ΄, της αποφάσεως του 1994 που προτείνει η Επιτροπή είναι ορθή, πράγμα που αμφισβητεί η προσφεύγουσα, η προσβαλλόμενη απόφαση βαρύνεται με πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και/ή ανεπαρκή αιτιολογία.

232 Πράγματι, πρώτον, η καθυστέρηση στη δημοσίευση των ισολογισμών της ΟΑ από το 1999 ήταν αποτέλεσμα της ανάγκης να θεμελιωθεί μια σταθερή λογιστική βάση για το αναδιαρθρωτικό πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεως της επιχειρήσεως, που ξεκίνησε το 2000. Η καθυστέρηση αυτή δεν έπαυσε να μειώνεται. Πράγματι, οι ισολογισμοί για το οικονομικό έτος 2001 δημοσιεύθηκαν τον Ιούνιο του 2003 και εκείνοι του οικονομικού έτους 2002 περατώθηκαν τον Οκτώβριο του 2003.

233 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται, ειδικότερα, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν αποδεικνύει ότι η τήρηση των λογιστικών βιβλίων της δεν ήταν ορθή βάσει του ελληνικού φορολογικού δικαίου. Επιπλέον, αν γίνει δεκτή η θέση της Επιτροπής, μια απλή παράβαση της ελληνικής φορολογικής νομοθεσίας εκ μέρους της προσφεύγουσας θα συνιστούσε παράβαση του άρθρου 1, στοιχείο γ΄, της αποφάσεως του 1994. Όμως, το άρθρο αυτό αφορά αποκλειστικώς το ζήτημα αν η προσφεύγουσα υπόκειται ή όχι στην ίδια ελληνική φορολογική νομοθεσία όπως κάθε άλλη επιχείρηση του ιδιωτικού δικαίου. Η Επιτροπή δεν απέδειξε με την προσβαλλόμενη απόφαση ότι δεν ισχύει κάτι τέτοιο.

234 Επιπροσθέτως, το επιχείρημα της Επιτροπής κατά το οποίο η έλλειψη δημοσιευμένων ισολογισμών της προσφεύγουσας εμποδίζει τον έλεγχο της τηρήσεως εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας των δεσμεύσεων που απορρέουν από τις αποφάσεις του 1994 και του 1998 είναι προφανώς άσχετο προς το ζήτημα «του φορολογικού καθεστώτος ανώνυμης εταιρίας του κοινού δικαίου» στο οποίο αναφέρεται το άρθρο 1, στοιχείο γ΄, της αποφάσεως του 1994.

235 Δεύτερον, η Επιτροπή προέβη σε πεπλανημένη αξιολόγηση του ελληνικού νόμου 2190/1920. Όσον αφορά, κατ' αρχάς, την ανεπάρκεια των ιδίων κεφαλαίων, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι ο νόμος αυτός δεν προβλέπει κυρώσεις δυνάμενες να επιβληθούν σε ανώνυμη εταιρία, όταν τα ίδια κεφάλαια της επιχειρήσεως μειώνονται

κάτω του 50 % του κεφαλαίου της και οι μέτοχοι της εταιρίας δεν διαλύουν την επιχείρηση και δεν λαμβάνουν άλλα κατάλληλα μέτρα για τη διόρθωση της καταστάσεως αυτής. Το γεγονός ότι τέτοιες κυρώσεις δεν έχουν επιβληθεί στην ΟΑ δεν συνιστά, κατά συνέπεια, παράβαση του άρθρου 1, στοιχείο γ΄, της αποφάσεως του 1994. Εν πάση περιπτώσει, ο μέτοχος της ΟΑ, δηλαδή η Ελληνική Κυβέρνηση, έλαβε σημαντικά μέτρα προς αντιμετώπιση του προβλήματος του αρνητικού μετοχικού κεφαλαίου της ΟΑ, ειδικότερα δε το της πλήρους ιδιωτικοποιήσεως, συνοδευόμενης, μεταξύ άλλων, από την πώληση μη ουσιωδών δραστηριοτήτων.

236 Όσον αφορά, ακολούθως, την καθυστερημένη παρουσίαση και δημοσίευση των ετήσιων ισολογισμών, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι το άρθρο 48α του νόμου 2190/1920 προβλέπει ότι, σε περίπτωση που μια ανώνυμη εταιρία δεν υποβάλλει στις αρμόδιες αρχές τους ετήσιους ισολογισμούς της, όπως εγκρίθηκαν από τη γενική συνέλευση των μετόχων, επί τρία τουλάχιστον έτη, είναι δυνατόν να ανακληθεί η άδεια λειτουργίας της ως αερομεταφορέα. Τούτο, όμως, δεν συμβαίνει εν προκειμένω. Άλλωστε, το πολύ μικρό ποσό (146 ευρώ) του προστίμου που προβλέπει ο προαναφερθείς νόμος σε περίπτωση καθυστερημένης υποβολής των ετήσιων ισολογισμών μιας εταιρίας αποδεικνύει ότι ο Έλληνας νομοθέτης δεν θεωρεί μια τέτοια καθυστέρηση ως σοβαρή παράβαση του εταιρικού δικαίου.

237 Τρίτον, η κύρωση που συνίσταται στην ανάκληση της άδειας ενός αερομεταφορέα, όπως προβλέπουν το άρθρο 3, παράγραφος 1, και το άρθρο 5, παράγραφος 5, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2407/1992 του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1992, περί της εκδόσεως αδειών των αερομεταφορέων (ΕΕ L 240, σ. 1), αποβλέπει στη διασφάλιση των «κατάλληλων υπηρεσιών» και «υψηλών επιπέδων ασφάλειας», όπως αναφέρεται στο προοίμιο του κανονισμού. Ο κανονισμός αυτός παρέχει την ευχέρεια σε κάθε κράτος μέλος να προσδιορίσει αν πρέπει να επιβληθεί μια τέτοια κύρωση, υπό το πρίσμα πληροφοριών σχετικών με την οικονομική κατάσταση ενός αερομεταφορέα. Εν προκειμένω, η καθυστέρηση στην παρουσίαση και τη δημοσίευση των ισολογισμών της ΟΑ για τα έτη 1999 έως 2001 δεν δικαιολογούν την κύρωση αυτή η οποία, εν πάση περιπτώσει, θα ήταν δυσανάλογη. Συγκεκριμένα, κατά την περίοδο αυτή, οι ελληνικές αρχές είχαν επαρκή πληροφόρηση προκειμένου να αποφασίσουν αν η επίτευξη των προαναφερθέντων σκοπών γενικού συμφέροντος που επιδιώκει ο κανονισμός 2407/1992 κατέστη επισφαλής λόγω της οικονομικής καταστάσεως της ΟΑ.

238 Τέλος, η προσφεύγουσα διευκρινίζει ότι δεν αναφέρεται ούτε στο άρθρο 48 του νόμου 2190/1920 ούτε στον ελληνικό κανονισμό για την εγκατάσταση αερομεταφορέων και την παροχή υπηρεσιών αερομεταφοράς, διότι οι διατάξεις αυτές δεν μνημονεύονται στην προσβαλλόμενη απόφαση.

239 Η Επιτροπή αντιτάσσει, πρώτον, ότι το επιχείρημα της προσφεύγουσας κατά το οποίο η δημοσίευση των ισολογισμών δεν αποτελεί φορολογικό θέμα δεν είχε προβληθεί κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας. Επιπλέον, με το επιχείρημα αυτό δίδεται μεγαλύτερη βαρύτητα στον τύπο παρά στην ουσία.

240 Η Επιτροπή υπογραμμίζει, ακολούθως, ότι, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η προσφεύγουσα, με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 126) διαπιστώνει ότι η προσφεύγουσα δεν τηρούσε δεόντως τα λογιστικά της βιβλία. Από το πιστοποιητικό ελέγχου των ορκωτών λογιστών της 1ης Δεκεμβρίου 2003, που συνοδεύει τον ισολογισμό του 2002 (παράρτημα Ι του υπομνήματος ανταπαντήσεως), προκύπτει ότι η προσφεύγουσα δεν τήρησε τις διατάξεις της φορολογικής νομοθεσίας, ιδίως εκείνες του κώδικα φορολογικών στοιχείων που αφορούν την τήρηση των βιβλίων και στοιχείων. Επομένως, τα στοιχεία πολλών λογαριασμών απαιτήσεων και υποχρεώσεων, μεταξύ άλλων, δεν ήταν διασταυρωμένα και ως εκ τούτου υπήρχε αδυναμία επιβεβαιώσεως των υπολοίπων αυτών των λογαριασμών. Ελλείψει αξιόπιστων στοιχείων ως προς τα αποτελέσματα της εταιρίας, ήταν αδύνατος ο έλεγχος της εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας τηρήσεως των υποχρεώσεών της και η ορθή εφαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998.

241 Υπό τις συνθήκες αυτές, τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας που στηρίζονται στην προβαλλόμενη πλάνη της Επιτροπής κατά την αξιολόγηση του νόμου 2190/1920 είναι αλυσιτελή. Ειδικότερα, η Επιτροπή επισήμανε, με την αιτιολογική σκέψη 195 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι το φορολογικό σύστημα της ΟΑ διέφερε από εκείνο των λοιπών ανωνύμων εταιριών ιδιωτικού δικαίου, καθόσον η Ελληνική Δημοκρατία ανέχθηκε την εκ μέρους της ΟΑ αθέτηση της υποχρεώσεως έγκαιρης υποβολής ελεγμένων ισολογισμών, καθώς και την ανεπάρκεια των κεφαλαίων της προσφεύγουσας.

242 Η Επιτροπή προσθέτει ότι το άρθρο 48 του νόμου 2190/1920 προβλέπει ανάκληση της συστατικής πράξεως της εταιρίας στην περίπτωση που το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων της εταιρίας είναι μικρότερο του 1/10 του μετοχικού της κεφαλαίου, όπως συνέβαινε στην προκειμένη περίπτωση.

243 Επίσης, η προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 195) αναφέρεται όχι μόνον στις παραβάσεις του ελληνικού νόμου 2190/1920 και του κανονισμού (ΕΟΚ) 2407/92, αλλά και στην ακολουθούμενη από την Ελληνική Δημοκρατία πρακτική να μην προσφεύγει στα μέσα που διαθέτει βάσει της εθνικής νομοθεσίας ή να μην ανακαλεί την άδεια αερομεταφορέα κατ' εφαρμογήν του ελληνικού κανονισμού εγκαταστάσεως αεροπορικών εταιριών και παροχής υπηρεσιών αεροπορικού μεταφορέα. Ο εν λόγω κανονισμός προβλέπει, πράγματι, την ανάκληση της άδειας αερομεταφορέα, ιδίως λόγω της μη υποβολής περιοδικών δεδομένων, της μη καταβολής τελών προσγειώσεως και σταθμεύσεως ή όταν οι ζημίες του αερομεταφορέα υπερβαίνουν τα δύο τρίτα του καταβεβλημένου εταιρικού του κεφαλαίου, προϋποθέσεις που συνέτρεχαν όλες στην περίπτωση της ΟΑ, όπως κατ' επανάληψη εκτίθεται στην απόφαση.

244 Όσον αφορά τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2407/92, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η εκ μέρους της ΟΑ αθέτηση της υποχρεώσεως που υπείχε, ως αερομεταφορέας, να υποβάλλει ετησίως στις αρχές ελεγμένους ισολογισμούς για την προγενέστερη χρήση, όπως προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 6, του εν λόγω κανονισμού, συνιστά λόγο ανακλήσεως της άδειας εκμεταλλεύσεως αερομεταφορέα.

245 Εν πάση περιπτώσει, αντιθέτως προς τα επιχειρήματα που προβάλλει η προσφεύγουσα, το άρθρο 5, παράγραφος 5, του κανονισμού 2407/1992 παρείχε τη δυνατότητα στην αρμόδια για την έκδοση αδειών ελληνική αρχή να ανακαλέσει την άδεια λειτουργίας της ΟΑ, λόγω της καταστάσεως χρηματοοικονομικής καταρρεύσεως στην οποία βρισκόταν η εταιρία αυτή (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 116 και 195 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

246 Κατά την προαναφερθείσα νομολογία (βλ. σκέψεις 72 και 73 ανωτέρω), πρέπει να απορριφθεί, εκ προοιμίου, η ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε η Επιτροπή κατά του επιχειρήματος της προσφεύγουσας ότι η δημοσίευση ισολογισμών δεν εμπίπτει στο «φορολογικό καθεστώς». Πράγματι, το επιχείρημα αυτό ανάγεται στη νομική εκτίμηση και δεν στηρίζεται επί νέων πραγματικών στοιχείων.

247 Όσον αφορά, πρώτον, την ερμηνεία της έννοιας «φορολογικό καθεστώς ανώνυμης εταιρίας του κοινού δικαίου», που χρησιμοποιείται στο άρθρο 1, στοιχείο γ΄, της αποφάσεως του 1994, πρέπει να τονιστεί ότι οι αποφάσεις του 1994 και του 1998 δεν περιέχουν σαφή ορισμό αυτής της έννοιας. Από την απόφαση, όμως, του 1994 (σελίδα 9) προκύπτει σαφώς ότι, στο πλαίσιο των σχετικών με το καθεστώς της ΟΑ συζητήσεων κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας που περατώθηκε με την έκδοση αυτής της αποφάσεως, η Ελληνική Κυβέρνηση βεβαίωσε ότι η ΟΑ υπαγόταν στο καθεστώς του κοινού δικαίου, ιδίως ως προς την κοινωνική, λογιστική και χρηματοοικονομική πτυχή και ότι μόνο στον φορολογικό τομέα εξακολουθούσε να υφίσταται ένα κατά παρέκκλιση καθεστώς υπέρ της ΟΑ.

248 Στο πλαίσιο αυτό δεν μπορεί ο προαναφερθείς όρος «φορολογικό καθεστώς του κοινού δικαίου» να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν εμπίπτουν σ' αυτόν ζητήματα σχετικά με τη δημοσίευση των ετήσιων ισολογισμών και/ή με το επίπεδο ιδίων κεφαλαίων, όπως προτείνει η προσφεύγουσα. Πράγματι, η σχετική με το φορολογικό καθεστώς δέσμευση του ελληνικού Δημοσίου σαφώς προϋποθέτει ότι, στους άλλους τομείς, ιδίως στον λογιστικό και χρηματοοικονομικό τομέα, η ΟΑ υπέκειτο, κατ' αρχήν, στο καθεστώς του κοινού δικαίου. Συναφώς, από τις αποφάσεις του 1994 και του 1998 προκύπτει πράγματι ότι απέβλεπαν, μέσω των δεσμεύσεων που ανέλαβε το ελληνικό Δημόσιο, στην κατ' αρχήν άρση κάθε κατά παρέκκλιση ευνοϊκής μεταχειρίσεως της ΟΑ. Επομένως, το άρθρο 1, στοιχείο γ΄, της αποφάσεως του 1994 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επέβαλλε στην Ελληνική Δημοκρατία την υποχρέωση να εξομοιώσει το καθεστώς της ΟΑ προς εκείνο των ανωνύμων εταιριών του κοινού δικαίου και να εφαρμόσει επ' αυτής ένα τέτοιο καθεστώς.

249 Επίσης, από τα επιχειρήματα της Επιτροπής, τα οποία δεν αντέκρουσε ως προς το σημείο αυτό η προσφεύγουσα, προκύπτει ότι η επί μακρό χρονικό διάστημα αδυναμία μιας εταιρίας να δημοσιεύσει εγκαίρως τους ισολογισμούς της συνεπάγεται, επίσης, αθέτηση της υποχρεώσεως καταρτίσεως και καταχωρίσεως των ισολογισμών στα βιβλία που οφείλει κατά τον νόμο να τηρεί.

250 Κατά συνέπεια, πρέπει να εξεταστεί αν η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως καταλήγοντας, με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 141 και ιδίως 195), ότι δεν τηρήθηκε το άρθρο 1, στοιχείο γ΄ της αποφάσεως του 1994, διότι οι ελληνικές αρχές ανέχθηκαν —χωρίς να επιβάλλουν τις κυρώσεις που προβλέπει ο ελληνικός νόμος 2190/1920 και ο κανονισμός 2407/1992— αφενός, την εκ μέρους της ΟΑ καθυστερημένη δημοσίευση των ετήσιων ισολογισμών της και, αφετέρου, το ανεπαρκές επίπεδο των ιδίων κεφαλαίων της.

251 Η Επιτροπή διευκρινίζει σχετικώς, με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 195), ότι η ανοχή αυτή αποδεικνύει ότι η Ελληνική Δημοκρατία επέτρεψε τη συνέχιση των δραστηριοτήτων της ΟΑ μετά το 2000, χωρίς να λάβει συμπληρωματικά μέτρα αναδιαρθρώσεως, ενώ υπό κανονικές συνθήκες μια άλλη εταιρία θα είχε διακόψει τις δραστηριότητες της.

252 Στο Πρωτοδικείο εναπόκειται να εξετάσει, από πλευράς εθνικής νομοθετικής ρυθμίσεως όπως αυτή που προκύπτει από τα όσα εξέθεσαν οι διάδικοι και του κανονισμού 2407/92, επί των οποίων η Επιτροπή στηρίζει την προσβαλλόμενη απόφαση, αν το θεσμικό αυτό όργανο υπερέβη τα όρια της εξουσίας του εκτιμήσεως καταλήγοντας ουσιαστικώς στο συμπέρασμα ότι η Ελληνική Δημοκρατία μεταχειρίστηκε την ΟΑ κατά παρέκκλιση των ισχυόντων κανόνων αθετώντας την απορρέουσα από το άρθρο 1, στοιχείο γ΄, της αποφάσεως του 1994 υποχρέωση με το να επιτρέψει τη συνέχιση των δραστηριοτήτων αυτής της εταιρίας χωρίς τη λήψη συμπληρωματικών μέτρων αναδιαρθρώσεως παρά, αφενός, τη συστηματικώς καθυστερημένη δημοσίευση ελεγμένων ισολογισμών και, αφετέρου, τη σοβαρώς επιδεινωθείσα χρηματοοικονομική κατάσταση της ΟΑ.

253 Το Πρωτοδικείο επισημαίνει, προκαταρκτικώς, ως προς το ζήτημα αυτό ότι ορθώς η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι, η προσβαλλόμενη απόφαση, δεν αναφέρεται ούτε στο άρθρο 48 του ελληνικού νόμου 2190/1920 ούτε στον ελληνικό κανονισμό για την εγκατάσταση αεροπορικών εταιριών και την παροχή μεταφορικών υπηρεσιών, που επικαλέστηκε η Επιτροπή ενώπιον του Πρωτοδικείου (βλ. σκέψεις 242 και 243 ανωτέρω). Η απόφαση αυτή αναφέρεται αποκλειστικώς στο άρθρο 47 του νόμου 2190/1920 και στις διατάξεις του νόμου αυτού που αφορούν τη δημοσίευση ισολογισμών, καθώς και τις σχετικές διατάξεις του κανονισμού 2407/92 (αιτιολογικές σκέψεις 49 και 195).

254 Κατά τη νομολογία, όμως, η αιτιολογία μιας αποφάσεως πρέπει να περιέχεται στην ίδια την απόφαση οι δε μεταγενέστερες διευκρινίσεις της Επιτροπής δεν μπορούν, πλην εξαιρετικών περιπτώσεων, να ληφθούν υπόψη. Επομένως, η απόφαση πρέπει να είναι αφεαυτής επαρκής και η αιτιολογία της να μην προκύπτει από μεταγενέστερες γραπτές ή προφορικές διευκρινίσεις, όταν η συγκεκριμένη απόφαση έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής ενώπιον του κοινοτικού δικαστή (βλ. την απόφαση Corsica Ferries France κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 72, σκέψη 287).

255 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να εξεταστεί αν, στο πλαίσιο της υπό κρίση διαφοράς, πρέπει να απορριφθούν οι μεταγενέστερες αυτές διευκρινίσεις περί των πραγματικών περιστατικών.

256 Καθόσον το συμπέρασμα της Επιτροπής περί παραβάσεως του άρθρου 1, στοιχείο γ΄, της αποφάσεως του 1994 στηρίζεται κυρίως στην έλλειψη επιβολής των προβλεπομένων από την εθνική νομοθεσία κυρώσεων ή καθόσον από τη δικογραφία δεν προκύπτει ότι το ζήτημα που αφορά ειδικότερα την προβαλλόμενη παράβαση του άρθρου 48 του ελληνικού νόμου 2190/1920 και του προαναφερθέντος ελληνικού κανονισμού αποτέλεσε αντικείμενο συζητήσεως μεταξύ των μερών στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, εναπέκειτο στην Επιτροπή να προσδιορίσει, με την προσβαλλόμενη απόφαση, τις διατάξεις εκείνες της εθνικής νομοθεσίας στις οποίες αναφερόταν ή τουλάχιστον να διευκρινίσει το περιεχόμενό τους. Επομένως, η στηριζόμενη στην εθνική αυτή νομοθεσία συμπληρωματική αιτιολογία δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη.

257 Επίσης, πρέπει, πρώτον, να απορριφθεί το από 1 Δεκεμβρίου 2003 πιστοποιητικό ελέγχου των ορκωτών λογιστών που συνόδευε τον ισολογισμό του 2002, καθόσον είναι μεταγενέστερο της ημερομηνίας εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως. Πράγματι, κατά τη νομολογία, στο πλαίσιο προσφυγής ακυρώσεως βάσει του άρθρου 230 ΕΚ, η νομιμότητα μιας κοινοτικής πράξεως πρέπει να εκτιμάται βάσει των υφισταμένων κατά την ημερομηνία εκδόσεως της πράξεως πραγματικών και νομικών δεδομένων. Ιδίως, οι περίπλοκες εκτιμήσεις της Επιτροπής πρέπει να εξετάζονται αποκλειστικώς βάσει των στοιχείων που αυτή είχε στη διάθεσή της όταν προέβαινε στις εκτιμήσεις αυτές (βλ. τις αποφάσεις British Airways κ.λπ. κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 42, σκέψη 81, και Corsica Ferries France κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 72, σκέψη 142).

258 Κατόπιν των προκαταρκτικών αυτών παρατηρήσεων, πρέπει να εξεταστούν, πρώτον, τα επιχειρήματα των διαδίκων σχετικά με τις κυρώσεις που προβλέπει το άρθρο 47 του ελληνικού νόμου 2190/1920 και οι διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) 2407/92, σε περίπτωση σοβαρής επιδεινώσεως της χρηματοοικονομικής καταστάσεως μιας αεροπορικής εταιρίας. Συναφώς, δεν αποτελεί αντικείμενο αμφισβητήσεως μεταξύ των διαδίκων ότι, όταν τα ίδια κεφάλαια μιας επιχειρήσεως μειώνονται σε επίπεδο κάτω του 50 % του εταιρικού της κεφαλαίου, το άρθρο 47 του ελληνικού νόμου 2190/1920 επιβάλλει στο διοικητικό συμβούλιο να συγκαλέσει γενική συνέλευση των μετόχων εντός προθεσμίας έξι μηνών από της λήξεως της τελευταίας οικονομικής χρήσεως, προκειμένου να αποφασίσει τη διάλυση της επιχειρήσεως ή τη λήψη άλλων κατάλληλων μέτρων για την αντιμετώπιση αυτής της καταστάσεως.

259 Στο πλαίσιο αυτό, λαμβανομένης ειδικότερα υπόψη της ανάγκης προσαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998, διαπιστωθείσας από το 1999, το προβαλλόμενο από την προσφεύγουσα γεγονός ότι ο ελληνικός νόμος δεν προβλέπει κύρωση σε περίπτωση μη λήψεως από τη γενική συνέλευση των προαναφερθέντων μέτρων δεν αποκλείει το ενδεχόμενο η έλλειψη αντιδράσεως εκ μέρους του ελληνικού Δημοσίου, μοναδικού μετόχου της ΟΑ, να εκληφθεί ως σημαντική ένδειξη δικαιολογούσα το συμπέρασμα ότι η ΟΑ έτυχε ειδικής μεταχειρίσεως. Από της απόψεως αυτής, το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι ελήφθησαν σημαντικά μέτρα, υπό τη μορφή της ιδιωτικοποιήσεως της ΟΑ, προς εξυγίανση της χρηματοοικονομικής καταστάσεως της εταιρίας αυτής, δεν αρκεί για να θεμελιώσει το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως. Πράγματι, όπως τονίστηκε, δεν υποβλήθηκε στην Επιτροπή κανένα αναθεωρημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως και δεν της κοινοποιήθηκε κανένα πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεως (βλ. σκέψεις 128 και 130, ανωτέρω).

260 Εξάλλου, το άρθρο 5, παράγραφος 5, του κανονισμού (ΕΚ) 2407/92 εξουσιοδοτεί τις αρμόδιες για τη χορήγηση των αδειών αρχές να προβαίνουν σε εκτίμηση των χρηματοοικονομικών αποτελεσμάτων όταν σαφώς προκύπτει ότι ο αερομεταφορέας αντιμετωπίζει χρηματοοικονομικά προβλήματα και να αναστέλλουν ή να ανακαλούν την άδεια όταν δεν έχουν πλέον τη βεβαιότητα ότι ο αερομεταφορέας είναι ικανός να ανταποκριθεί στις τρέχουσες ή δυνητικές υποχρεώσεις του κατά το διάστημα μιας δωδεκάμηνης περιόδου. Αντιθέτως προς την ερμηνεία που προτείνει η προσφεύγουσα, το άρθρο αυτό, σε συνδυασμό με την έβδομη αιτιολογική σκέψη του ιδίου κανονισμού κατά την οποία «είναι απαραίτητο να εξασφαλισθεί ότι ένας αερομεταφορέας εκτελεί δρομολόγια ανά πάσα στιγμή υπό υγιείς οικονομικές συνθήκες και με υψηλό επίπεδο ασφάλειας», παρέχει τη δυνατότητα στις ως άνω αρχές να ανακαλούν την άδεια του αερομεταφορέα όταν αυτός εξαρτάται για διάστημα μεγαλύτερο των δώδεκα μηνών από τον δανεισμό για τη χρηματοδότηση όχι μόνον του συνόλου των παγίων στοιχείων του ενεργητικού του, αλλά, επίσης, του αρνητικού εταιρικού του κεφαλαίου, όπως συνέβαινε με την ΟΑ κατά τα μη αμφισβητηθέντα από την προσφεύγουσα στοιχεία της προσβαλλομένης αποφάσεως (βλ. σκέψη 163 ανωτέρω). Μολονότι η μη χρήση της απλής αυτής δυνατότητας δεν μπορεί, αφεαυτής, να αποτελέσει επαρκή απόδειξη περί της εφαρμογής κατά παρέκκλιση καθεστώτος, εντούτοις, μπορεί να θεωρηθεί ως συμπληρωματική ένδειξη, μολονότι εμφανίζεται ως σχετικώς ισχνή.

261 Όσον αφορά, δεύτερον, τις κυρώσεις για την καθυστερημένη παρουσίαση και δημοσίευση ελεγμένων ισολογισμών, από τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας προκύπτει, χωρίς τούτο να αντικρούεται από την Επιτροπή (βλ. σκέψεις 236 και 241 ανωτέρω), ότι για τις καταλογισθείσες στην ΟΑ καθυστερήσεις η ελληνική νομοθεσία προβλέπει ως κύρωση πρόστιμο μόνον 146 ευρώ.

262 Εντούτοις, λαμβανομένης υπόψη της διαδικασίας αναδιαρθρώσεως της ΟΑ, η οποία είχε αρχίσει από το 1994, των χρηματοοικονομικών δυσχερειών που αντιμετώπιζε από πολλών ετών και του γεγονότος ότι ο όμιλος ανήκει κατά 100 % στο ελληνικό Δημόσιο, το στοιχείο και μόνον ότι ο ελληνικός νόμος δεν προβλέπει σημαντικές κυρώσεις για την περίπτωση καθυστερήσεων όπως αυτές που προαναφέρθηκαν δεν δικαιολογεί το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως κρίνοντας ότι η συστηματική καθυστέρηση παρουσιάσεως ισολογισμών, που παρεμπόδιζε τη συνεπή εφαρμογή και την αυστηρή παρακολούθηση του προγράμματος αναδιαρθρώσεως της ΟΑ, αποτελούσε ένδειξη περί του ότι η ΟΑ έτυχε ευνοϊκού

καθεστώτος σε σχέση με τις άλλες ανώνυμες εταιρίες του ιδιωτικού δικαίου, αντιθέτως προς την απορρέουσα από το άρθρο 1, στοιχείο γ΄, της αποφάσεως του 1994 υποχρεώσεως, όπως αυτή προσδιορίστηκε στη σκέψη 248 ανωτέρω.

263 Επίσης, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή, από τον συνδυασμό των άρθρων 3, παράγραφος 1, και 5, παράγραφος 6, του κανονισμού 2407/92 προκύπτει ότι τα κράτη μέλη δύνανται να ανακαλέσουν την άδεια λειτουργίας αερομεταφορέων οι οποίοι δεν υποβάλλουν, για κάθε οικονομική χρήση και χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, ελεγμένους ισολογισμούς για τις προγενέστερες χρήσεις στις χορηγούσες τις άδειες λειτουργίας τους αρχές. Στο πλαίσιο της υπό κρίση διαφοράς, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή υπερέβη τα όρια της εξουσίας της εκτιμήσεως, κρίνοντας ότι η μη εφαρμογή αυτής της διατάξεως, έστω και αν προέβλεπε απλώς δυνατότητα, συνιστά, εν προκειμένω, συμπληρωματική ένδειξη περί της ευνοϊκής κατά παρέκκλιση μεταχειρίσεως της ΟΑ.

264 Για όλους αυτούς τους λόγους δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως στηρίζοντας στη δέσμη ενδείξεων που αναλύθηκαν ανωτέρω το συμπέρασμά της περί αθετήσεως της απορρέουσας από το άρθρο 1, στοιχείο γ΄, της αποφάσεως του 1994 υποχρεώσεως.

265 Ως προς το ζήτημα αυτό, η προσβαλλόμενη απόφαση είναι επαρκώς αιτιολογημένη, καθόσον σαφώς επεξηγεί ότι η ανοχή που επέδειξαν οι ελληνικές αρχές έναντι της εκ μέρους της ΟΑ παραβάσεως των προαναφερθεισών διατάξεων της ελληνικής νομοθεσίας και του κανονισμού 2407/92 αποδεικνύει ότι η εταιρία αυτή απολάμβανε ειδικού καθεστώτος (βλ. σκέψεις 251 και 253 ανωτέρω).

266 Επομένως, οι λόγοι που αντλούνται από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και ανεπαρκή αιτιολογία πρέπει να απορριφθούν.

3. Επί της προβαλλομένης αθετήσεως εκ μέρους της Ελλάδας της υποχρεώσεως που απορρέει από το άρθρο 1, στοιχείο ε΄, της αποφάσεως του 1994

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

267 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως και/ή σε πλάνη περί το δίκαιο και ότι αιτιολόγησε ανεπαρκώς την προσβαλλόμενη απόφαση καταλήγοντας στο ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη το άρθρο 1, στοιχείο ε΄, της αποφάσεως του 1994, περί της υποχρεώσεως μη χορηγήσεως νέας ενισχύσεως στην ΟΑ (αιτιολογική σκέψη 196 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

268 Επισημαίνει, πρώτον, ότι το συμπέρασμα της Επιτροπής (αιτιολογικές σκέψεις 203 και 204 της προσβαλλομένης αποφάσεως) περί παραβάσεως του άρθρου 1, στοιχείο β΄, της αποφάσεως του 1994 περιελήφθη εσφαλμένως στο σημείο 6.2 της προσβαλλομένης αποφάσεως το σχετικό με την «προβαλλόμενη νέα ενίσχυση». Παράβαση του άρθρου αυτού θα συνιστούσε παράβαση όρου αφορώντος υφιστάμενη ενίσχυση και όχι τη χορήγηση νέας ενισχύσεως. Συνεπώς, το συμπέρασμα αυτό βαρύνεται με πλάνη εκτιμήσεως και/ή πλάνη περί το δίκαιο.

269 Εξάλλου, η Επιτροπή δέχθηκε σχετικώς, με το υπόμνημά της αντικρούσεως, ότι η προβαλλόμενη ευνοϊκή μεταχείριση της ΟΑ βάσει των νόμων 2190/1920, 2271/94, 2602/98 και 2414/96 δεν περιελήφθη στις νέες ενισχύσεις που διαπιστώθηκαν με το άρθρο 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Συνεπώς, οι προαναφερθέντες ελληνικοί νόμοι δεν αντιβαίνουν προς το άρθρο 1, στοιχείο ε΄, της αποφάσεως του 1994. Κατά συνέπεια, το άρθρο 1 της προσβαλλομένης αποφάσεως πρέπει να ακυρωθεί, καθόσον στηρίζεται σ' αυτήν την προβαλλόμενη παράβαση.

270 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί, ακολούθως, την προβαλλόμενη συμπληρωματική παράβαση του όρου που θέτει το άρθρο 1, στοιχείο ε΄, της αποφάσεως του 1994. Υπογραμμίζει ότι διατυπώνει τα σχετικά επιχειρήματά της στο πλαίσιο της εξετάσεως του άρθρου 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως περί των προβαλλομένων νέων ενισχύσεων.

271 Εν προκειμένω, η Επιτροπή δεν εξέτασε, στην προσβαλλόμενη απόφαση, αν η ανάκτηση όλου του ποσού της ενισχύσεως για την αναδιάρθρωση που εγκρίθηκε το 1999, λόγω παραβάσεως του άρθρου 1, στοιχείο ε΄, της αποφάσεως του 1994, είναι σύμφωνη προς την αρχή της αναλογικότητας.

272 Εξάλλου, ακόμα κι αν υποτεθεί ότι τα μέτρα τα οποία αφορά το άρθρο 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως συνιστούν ενισχύσεις, πράγμα που αμφισβητεί η προσφεύγουσα, η Επιτροπή θα έπρεπε να εξετάσει αν αυτές μπορούν να θεωρηθούν συμβατές με την κοινή αγορά, δυνάμει του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ. Εν προκειμένω, όμως, η Επιτροπή δεν εξήγησε τους λόγους για τους οποίους η αρχή της «εφάπαξ ενισχύσεως» («one time, last time»), κατά την έννοια των κατευθυντηρίων γραμμών του 1999, παραβιάστηκε λόγω της χορηγήσεως νέας ενισχύσεως. Πράγματι, τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 συνιστούσαν «συνθήκες εξαιρετικές, απρόβλεπτες και μη δυνάμενες να καταλογιστούν στην επιχείρηση», δικαιολογούσες, κατά το σημείο 48 αυτών των κατευθυντηρίων γραμμών, τη χορήγηση νέας ενισχύσεως.

273 Συναφώς, η προσφεύγουσα αμφισβητεί το ότι οι περισσότερες νέες ενισχύσεις που προβάλλονται με την προσβαλλόμενη απόφαση είναι προγενέστερες της 11ης Σεπτεμβρίου 2001. Εν προκειμένω, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν αναφέρει με σαφήνεια πότε η «ανοχή» ενός ιδιώτη πιστωτή θα είχε λήξει σε σχέση με τη μη πληρωμή των υπό εξέταση χρεών. Επομένως, είναι αδύνατον να καθοριστεί από τη διενέργεια ποιας καταβολής αυτή η φερόμενη ανοχή άρχισε να αποτελεί παράνομη ενίσχυση. Η πλειονότητα, όμως, των προβαλλομένων νέων ενισχύσεων ανάγεται σε περίοδο προσεγγίζουσα την 11η Σεπτεμβρίου 2001. Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή όφειλε να είχε εξετάσει αν οι προβαλλόμενες ενισχύσεις ήταν σύμφωνες προς το άρθρο 87, παράγραφος 3, ΕΚ. Στο πλαίσιο αυτό, όφειλε να εξετάσει αν είχε εφαρμογή η προαναφερθείσα αρχή της εφάπαξ ενισχύσεως.

274 Η Επιτροπή αντικρούει τους ισχυρισμούς αυτούς. Όσον αφορά τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας περί της αρχής της «εφάπαξ ενισχύσεως», αντιτάσσει ότι η προσφεύγουσα δεν της ζήτησε να εγκρίνει τις νέες αυτές ενισχύσεις, επικαλούμενη π.χ. εξαιρετικές περιστάσεις δυνάμει του σημείου 48 των κατευθυντηρίων γραμμών. Επίσης, οι περισσότερες από τις νέες ενισχύσεις που προσάπτει στην Ελληνική Δημοκρατία

είναι προγενέστερες της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 (αιτιολογικές σκέψεις 147, 150, 152, 155 και 156 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Η Επιτροπή παραπέμπει, ως προς τα ζητήματα αυτά, στα όσα διατύπωσε στο πλαίσιο της εξετάσεως του άρθρου 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

275 Αρκεί να τονιστεί σχετικώς ότι η Επιτροπή κατέληξε στη μη τήρηση εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας της απορρέουσας από το άρθρο 1, στοιχείο ε΄, της αποφάσεως του 1994 υποχρεώσεως να σταματήσει τη χορήγηση ενισχύσεων στην ΟΑ διότι μια σειρά νέων ενισχύσεων χορηγήθηκε στην αεροπορική αυτή εταιρία. Καθόσον τα συμπεράσματα της Επιτροπής περί χορηγήσεως νέων ενισχύσεων αμφισβητούνται από την προσφεύγουσα στο δεύτερο μέρος της προσφυγής της, οι αιτιάσεις της προσφεύγουσας περί της προβαλλόμενης παραβάσεως του άρθρου 1, στοιχείο ε΄, της αποφάσεως του 1994 δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο χωριστής εξετάσεως, όπως άλλωστε δέχεται η ίδια η προσφεύγουσα (βλ. σκέψη 270 ανωτέρω).

276 Εντούτοις, πρέπει εξ αρχής να τονιστεί ότι το συμπέρασμα στο οποίο θα καταλήξει η εξέταση των αιτιάσεων περί χορηγήσεως νέων ενισχύσεων δεν πρόκειται να επηρεάσει το ποσό της ενισχύσεως αναδιαρθρώσεως που πρέπει να ανακτηθεί. Ειδικότερα, η επιστροφή ολόκληρης της δεύτερης δόσεως της ενισχύσεως για την αναδιάρθρωση, ύψους 41 εκατομμυρίων ευρώ, είναι, εν πάση περιπτώσει, σύμφωνη προς την αρχή της αναλογικότητας που επικαλέστηκε η προσφεύγουσα. Πράγματι, το άρθρο 3 της προσβαλλομένης αποφάσεως, που επιβάλλει την ανάκτηση αυτού του ποσού, στηρίζεται τόσο στην έλλειψη εφαρμογής προγράμματος αναδιαρθρώσεως —επαρκούς ήδη λόγου δικαιολογούντος την ανάκτηση— όσο και στην αθέτηση σειράς υποχρεώσεων εκ μέρους του ελληνικού Δημοσίου, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η υποχρέωση αποχής από τη χορήγηση νέων ενισχύσεων.

277 Όσον αφορά τις αιτιάσεις που προβάλλει η προσφεύγουσα αναφορικά με την εκ μέρους της Επιτροπής εξέταση, σε σχέση με την παράβαση του άρθρου 1, στοιχείο β΄, της αποφάσεως του 1994, της εφαρμογής εκ μέρους της ΟΑ ορισμένων διατάξεων της

ελληνικής νομοθεσίας κανονικώς εφαρμοζομένων μόνον επί δημοσίων επιχειρήσεων στο πλαίσιο του κεφαλαίου της προσβαλλομένης αποφάσεως περί νέων ενισχύσεων (βλ. σκέψεις 268 και 269 ανωτέρω), αρκεί να υπομνησθεί ότι, εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή δεν δέχθηκε τα μέτρα αυτά, στο διατακτικό της προσβαλλομένης αποφάσεως, ούτε ως υφιστάμενη ούτε ως νέα ενίσχυση (βλ. σκέψεις 226 έως 228 ανωτέρω). Συνεπώς, οι αιτιάσεις αυτές πρέπει να απορριφθούν ως άνευ αντικειμένου.

278 Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι ο επικουρικός λόγος που προβάλλει η προσφεύγουσα, κατά τον οποίο οι προβαλλόμενες νέες ενισχύσεις πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να θεωρηθούν συμβατές με την κοινή αγορά δυνάμει του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ (βλ. σκέψεις 272 και 273 ανωτέρω), δεν επανελήφθη στο δεύτερο μέρος της προσφυγής. Επίσης, ο λόγος αυτός είναι, εν πάση περιπτώσει, αβάσιμος καθόσον, εν προκειμένω, οι ελληνικές αρχές δεν ζήτησαν από την Επιτροπή να εγκρίνει τη χορήγηση νέων ενισχύσεων λόγω, ιδίως, των συνεπειών των γεγονότων της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 επί της αγοράς αεροπορικών μεταφορών. Ελλείψει τέτοιου αιτήματος, συνοδευόμενου από αναθεωρημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως, η Επιτροπή δεν είχε την υποχρέωση ούτε ήταν σε θέση να εξετάσει αν οι συμπληρωματικές αυτές ενισχύσεις που χορηγήθηκαν κατά την περίοδο αναδιαρθρώσεως μπορούσαν να κριθούν συμβατές με την κοινή αγορά, δυνάμει του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ. Επομένως, ορθώς η Επιτροπή κατέληξε, με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 223 και 224), ότι, εν πάση περιπτώσει, οι προβαλλόμενες νέες ενισχύσεις δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για την κατά παρέκκλιση έγκρισή τους που προβλέπει το άρθρο 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ.

279 Επομένως, οι λόγοι που αντλούνται από παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας και από παράβαση του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ, καθώς και από ανεπαρκή αιτιολογία πρέπει να απορριφθούν.

280 Στο στάδιο αυτό πρέπει να εξεταστούν οι λόγοι που προέβαλε η προσφεύγουσα προκειμένου να αμφισβητήσει τον χαρακτηρισμό των επίμαχων μέτρων ως νέες ενισχύσεις.

IV — *Όσον αφορά τις προβαλλόμενες νέες ενισχύσεις (άρθρα 2, 3 και 4 της προσβαλλομένης αποφάσεως)*

281 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί την προσβαλλόμενη απόφαση καθόσον διαπιστώνει τη χορήγηση και επιβάλλει την ανάκτηση των νέων ενισχύσεων που χορηγήθηκαν υπό μορφή ανοχής της διαιωνιζόμενης μη πληρωμής: των αερολιμενικών τελών που οφείλονται στον «Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών» (στο εξής: ΔΑΑ)· του ΦΠΑ επί των καυσίμων και των ανταλλακτικών· των μισθωμάτων και των αερολιμενικών τελών που οφείλονταν σε άλλους αερολιμένες πλην του ΔΑΑ· του τέλους που αποκαλείται «σπατόσημο», και των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως. Υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, ότι η Επιτροπή παρέλειψε να προσδιορίσει επακριβώς τις προβαλλόμενες αυτές νέες ενισχύσεις, των οποίων την ανάκτηση επιβάλλει η προσβαλλόμενη απόφαση και θεωρεί πεπλανημένη την ερμηνεία που δίδει στην απόφαση αυτή η Επιτροπή.

282 Πριν εξεταστούν διαδοχικώς, για κάθε μία από τις προβαλλόμενες αυτές νέες ενισχύσεις, οι λοιπές αιτιάσεις που προβάλλει η προσφεύγουσα, πρέπει, πρώτα, να εξεταστεί η προαναφερθείσα αιτίαση περί μη προσδιορισμού των νέων ενισχύσεων που πρέπει να ανακτηθούν και να ερμηνευθεί η προσβαλλόμενη απόφαση, αφού προηγουμένως υπομνησθεί, προκαταρκτικώς, το περιεχόμενο του κριτηρίου του ιδιώτη πιστωτή και η έκταση του ελέγχου του Πρωτοδικείου στο πλαίσιο εφαρμογής αυτού του κριτηρίου, καθώς και οι σχετικές με την αιτιολόγηση της προσβαλλομένης αποφάσεως απαιτήσεις.

A — *Προκαταρκτικές παρατηρήσεις επί του κριτηρίου του ιδιώτη πιστωτή και επί της εκτάσεως του ελέγχου του Πρωτοδικείου, καθώς και επί των σχετικών με την αιτιολόγηση απαιτήσεων*

283 Όσον αφορά, πρώτον, το κριτήριο του ιδιώτη πιστωτή και τον εκ μέρους του Πρωτοδικείου έλεγχο εφαρμογής αυτού του κριτηρίου, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, απλώς και μόνον το γεγονός ότι μια διευκόλυνση παρέχεται κατά διακριτική ευχέρεια από τον δημόσιο πιστωτή δεν αρκεί για να χαρακτηριστεί ως κρατική ενίσχυση. Η παρασχεθείσα διευκόλυνση πληρωμής πρέπει να είναι προδήλως σημαντικότερη από εκείνη που θα είχε παράσχει ο ιδιώτης πιστωτής ευρισκόμενος σε ανάλογη θέση έναντι του οφειλέτη του, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του ύψους της

οφειλής, των μέσων παροχής ένδικης προστασίας που έχει στη διάθεσή του ο δημόσιος πιστωτής, τις πιθανότητες εξυγιάνσεως της καταστάσεως του οφειλέτη σε περίπτωση που επιτραπεί η συνέχιση της δραστηριότητάς του, καθώς και ο κίνδυνος που διατρέχει ο πιστωτής να υποστεί μεγαλύτερες ζημίες σε περίπτωση συνεχίσεως της δραστηριότητας (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Ιουνίου 1999, C-256/97, DM Transport, Συλλογή 1999, σ. I-3913, σκέψη 30, και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mischo στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Οκτωβρίου 2000, C-480/98, Ισπανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-8717, I-8720, σκέψεις 34 έως 37, καθώς και απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Μαΐου 2000, T-46/97, SIC κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-2125, σκέψη 95).

284 Συναφώς, πρέπει επίσης να υπομνησθεί ότι η έννοια της κρατικής ενισχύσεως, όπως ορίζεται στη Συνθήκη, έχει νομικό χαρακτήρα και πρέπει να ερμηνεύεται βάσει αντικειμενικών στοιχείων. Για τον λόγο αυτό, ο κοινοτικός δικαστής οφείλει, κατ' αρχήν, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τα συγκεκριμένα στοιχεία της διαφοράς της οποίας επελήφθη όσο και τον τεχνικό ή περίπλοκο χαρακτήρα των εκτιμήσεων στις οποίες προέβη η Επιτροπή, να ασκεί πλήρη έλεγχο του κατά πόσον ένα μέτρο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ (απόφαση του Πρωτοδικείου της 11ης Ιουλίου 2002, T-152/99, HAMSA κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-3049, σκέψη 159).

285 Πάντως, όταν η εκ μέρους της Επιτροπής εκτίμηση του αν ένα μέτρο ανταποκρίνεται στο κριτήριο του ιδιώτη πιστωτή συνεπάγεται περίπλοκη οικονομική εκτίμηση, ως προς την οποία η Επιτροπή διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως, ο δικαστικός έλεγχος περιορίζεται στο αν τηρήθηκαν οι διαδικαστικοί κανόνες και η υποχρέωση αιτιολογήσεως, στο υποστατό των πραγματικών περιστατικών που ελήφθησαν υπόψη για την αμφισβητούμενη επιλογή και στο αν συντρέχει πρόδηλη πλάνη κατά την εκτίμηση αυτών των πραγματικών περιστατικών ή κατάχρηση εξουσίας. Ειδικότερα, δεν εναπόκειται στο Πρωτοδικείο να υποκαταστήσει την Επιτροπή στην οικονομική της εκτίμηση (απόφαση HAMSA κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 284, σκέψη 127).

286 Όσον αφορά, δεύτερον, την υποχρέωση αιτιολογήσεως, η προσφεύγουσα ορθώς υποστηρίζει ότι η αιτιολογία δεν μπορεί να περιορίζεται στη διαπίστωση ότι το εν λόγω μέτρο αποτελεί ενίσχυση, αλλά πρέπει να αναφέρεται στα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα στους ενδιαφερομένους

να διατυπώσουν λυσιτελώς την άποψή τους ως προς το αληθές και το βάσιμο των προβαλλομένων περιστατικών και στον κοινοτικό δικαστή να ασκήσει τον έλεγχό του (απόφαση του Πρωτοδικείου της 26ης Φεβρουαρίου 2002, Τ-323/99, INMA και Itainvest κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-545, σκέψη 57).

287 Δεν απαιτείται, πάντως, η αιτιολογία να διευκρινίζει όλα τα σχετικά πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το αν η αιτιολογία μιας πράξεως ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του άρθρου 253 ΕΚ πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει του περιεχομένου της, αλλά και του πλαισίου της καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα (βλ. απόφαση Westdeutsche Landesbank Girozentrale και Land Nordrhein-Westfalen κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 37, σκέψη 279).

Β — *Επί της αιτιάσεως περί μη προσδιορισμού των προς ανάκτηση νέων ενισχύσεων και επί της ερμηνείας της προσβαλλομένης αποφάσεως*

288 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν καθιστά δυνατό τον ακριβή προσδιορισμό των νέων ενισχύσεων που θεωρούνται ασυμβίβαστες με τη Συνθήκη και των οποίων την ανάκτηση ζητεί η Επιτροπή. Συνεπώς, η Ελληνική Δημοκρατία δεν μπορεί να προσδιορίσει το ύψος των προς ανάκτηση ενισχύσεων. Ειδικότερα, η Επιτροπή όφειλε να προσδιορίσει για κάθε εξεταζόμενη νέα ενίσχυση το οικονομικό πλεονέκτημα που αποκόμισε η ΟΑ εκ της ανοχής της διαιωνίσεως της μη καταβολής της οφειλής της. Το πλεονέκτημα αυτό δεν αντιστοιχεί οπωσδήποτε στο οφειλόμενο ποσό. Συνίσταται στο χρηματικό κέρδος που απορρέει από τη διαφορά μεταξύ της θεωρητικής συμπεριφοράς ενός ιδιώτη πιστωτή και της πραγματικής συμπεριφοράς της Ελληνικής Κυβερνήσεως, κατά περίπτωση. Συνεπώς, η Επιτροπή όφειλε να προσδιορίσει τη συμπεριφορά που θα είχε υιοθετήσει ο ιδιώτης πιστωτής, ορίζοντας π.χ. μετά την παρέλευση πόσου χρόνου καθυστερήσεως θα κινούσε μια ένδικη διαδικασία.

289 Συνεπώς, η προσβαλλόμενη απόφαση στερείται αιτιολογίας και παραβιάζει την αρχή της ασφάλειας δικαίου, όσον αφορά το ποσό της προς ανάκτηση νέας ενισχύσεως.

290 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει, σχετικώς, ότι το επιχείρημα της προσφεύγουσας που μόλις εκτέθηκε έχει απορριφθεί από το Δικαστήριο με την απόφασή του της 12ης Μαΐου 2005, C-415/03, Επιτροπή κατά Ελλάδας (Συλλογή 2005, σ. I-3875).

291 Πράγματι, με την απόφαση αυτή το Δικαστήριο δέχθηκε το αίτημα της Επιτροπής που στηριζόταν στο άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ, να διαπιστωθεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν έλαβε όλα τα αναγκαία μέτρα για την επιστροφή των ενισχύσεων που κρίθηκαν παράνομες και ασύμβατες με την κοινή αγορά, πλην εκείνων που αφορούσαν τις εισφορές στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (στο εξής: ΙΚΑ). Ειδικότερα, προκειμένου περί νέων ενισχύσεων —πλην των εισφορών προς το ΙΚΑ— των οποίων η ανάκτηση διατάχθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση, το Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα που προέβαλε η Ελληνική Δημοκρατία, ότι δεν ήταν δυνατή η εκτέλεση αυτής της αποφάσεως λόγω ελλείψεως επακριβών ενδείξεων ως προς τα ποσά που πρέπει να ανακτηθούν. Το Δικαστήριο υπενθύμισε σχετικώς, με τις σκέψεις 39 έως 41 της αποφάσεώς του, ότι καμία διάταξη του κοινοτικού δικαίου δεν απαιτεί από την Επιτροπή, όταν διατάσσει την ανάκτηση ενισχύσεως κηρυχθείσας ασύμβατης προς την κοινή αγορά, να καθορίζει το ακριβές ύψος της ενισχύσεως που πρέπει να ανακτηθεί. Συγκεκριμένα, αρκεί η απόφαση της Επιτροπής να περιέχει στοιχεία βάσει των οποίων ο αποδέκτης της να μπορεί να καθορίσει ο ίδιος, χωρίς υπερβολικές δυσχέρειες, το ύψος αυτό. Το Δικαστήριο κατέληξε ότι, κατά συνέπεια, η Επιτροπή μπορούσε ευλόγως να περιοριστεί στη διαπίστωση της υποχρεώσεως ανακτήσεως των εν λόγω ενισχύσεων και να αφήσει στις εθνικές αρχές τη μέριμνα για τον υπολογισμό του ακριβούς ποσού που πρέπει να ανακτηθεί, το οποίο μπορούσε να συναχθεί από την ερμηνεία του άρθρου 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως, σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές σκέψεις 206 έως 208 αυτής.

292 Εν προκειμένω, προκύπτει σαφώς, αντιθέτως προς την άποψη που υποστηρίζει η προσφεύγουσα, ότι η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να προσδιορίζει, για κάθε

νέα ενίσχυση, ποίου ποσού την καθυστερημένη καταβολή θα είχε παύσει να ανέχεται ένας ιδιώτης πιστωτής, ποιά ακριβώς μέτρα θα είχε αυτός λάβει και ποιά τα αποτελέσματά τους, ώστε να δυνηθεί το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να εκφράσει ποσοτικώς, κατά περίπτωση, το όφελος που αποκόμισε η ΟΑ.

293 Επιβάλλεται συναφώς να τονιστεί ότι το πλεονέκτημα που αποκομίζει οφειλέτης από την ανοχή της μη πληρωμής ή από την καθυστερημένη καταβολή της οφειλής, κατ' αρχήν, συνίσταται ακριβώς στη μη καταβολή ή στην καθυστερημένη καταβολή του ποσού αυτής της οφειλής, αφότου αυτή καταστεί απαιτητή. Το πλεονέκτημα αυτό δεν αντιστοιχεί οπωσδήποτε στο ποσό που θα είχε μπορέσει να ανακτήσει ένας ιδιώτης πιστωτής σε περίπτωση που θα έπαυε να ανέχεται τη μη καταβολή ή την καθυστερημένη καταβολή.

294 Ειδικότερα, προκειμένου να καθοριστεί αν, εν προκειμένω, παρασχέθηκε πλεονέκτημα στην ΟΑ, η Επιτροπή όφειλε, απλώς, να εξετάσει αν, το αργότερο κατά την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, ένας ιδιώτης πιστωτής ευρισκόμενος σε παρόμοια κατάσταση θα είχε παύσει προφανώς να ανέχεται τη μη καταβολή ή την καθυστερημένη καταβολή, με βάση τα νομολογιακά κριτήρια που προαναφέρθηκαν (βλ σκέψη 283 ανωτέρω). Εν προκειμένω, η εξέταση αυτή δεν απαιτούσε ακριβή προσδιορισμό του χρόνου που αυτός ο ιδιώτης πιστωτής θα έπαυε να ανέχεται τη μη καταβολή ή την καθυστερημένη καταβολή και θα ελάμβανε μέτρα για την ικανοποίηση της απαιτήσεώς του.

295 Επομένως, οι λόγοι που αντλούνται από έλλειψη αιτιολογίας και από παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου, σε σχέση με την προβαλλόμενη έλλειψη προσδιορισμού των προς ανάκτηση νέων ενισχύσεων, πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

296 Επίσης, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι από την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 229) προκύπτει ότι μέχρι την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως του 1998 δεν είχε χορηγηθεί καμία νέα ενίσχυση.

297 Η ερμηνεία αυτή της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι πεπλανημένη. Πράγματι, από την απόφαση αυτή (αιτιολογική σκέψη 230) σαφώς προκύπτει ότι η Επιτροπή επέβαλε την πλήρη ανάκτηση των παράνομων νέων ενισχύσεων, καθόσον, αντιθέτως προς την ενίσχυση για αναδιάρθρωση που είχε ήδη εξεταστεί με την απόφαση του 1998, οι νέες ενισχύσεις ουδέποτε αποτέλεσαν αντικείμενο αποφάσεως δυνάμενης να δημιουργήσει την προσδοκία ότι δεν επρόκειτο να απαιτηθεί η ανάκτηση των ενισχύσεων. Κατά συνέπεια, μόνον η πρώτη δόση της ενισχύσεως για αναδιάρθρωση, που χορηγήθηκε πριν από τις 14 Αυγούστου 1998, εξαιρέθηκε από την υποχρέωση ανακτήσεως (βλ. σκέψη 25 ανωτέρω).

Γ — *Όσον αφορά την προβαλλόμενη ανοχή της διαιωνίσεως της μη καταβολής των αερολιμενικών τελών στο «ΔΑΑ»*

298 Κατά την προσφεύγουσα, η επίμαχη συμπεριφορά δεν μπορεί να καταλογιστεί στο ελληνικό Δημόσιο και δεν συνεπάγεται μεταφορά κρατικών πόρων. Εξάλλου, η Επιτροπή αντέστρεψε το βάρος αποδείξεως και προσέβαλε το δικαίωμα ακροάσεως της προσφεύγουσας και/ή της Ελληνικής Δημοκρατίας. Τέλος, η προσβαλλόμενη απόφαση βαρύνεται με έλλειψη αιτιολογίας και πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως ως προς την εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη πιστωτή.

1. Επιχειρήματα των διαδίκων ως προς την προβαλλόμενη δυνατότητα καταλογισμού της επίμαχης συμπεριφοράς στο ελληνικό Δημόσιο

299 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η προβαλλόμενη ανοχή της μη καταβολής αερολιμενικών τελών στο ΔΑΑ δεν μπορεί να καταλογιστεί στο Δημόσιο. Προκαταρκτικώς επισημαίνει ότι, η προσβαλλόμενη απόφαση της Επιτροπής διακρίνει μεταξύ της φυσικής οντότητας που αποτελεί το ΔΑΑ, στα Σπάτα, και της νομικής οντότητας που έχει την ευθύνη για την εκμετάλλευση του αεροδρομίου αυτού, της εταιρίας ιδιωτικού δικαίου «Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών ΑΕ» (στο εξής: ΔΑΑ ΑΕ), που ανήκει

κατά 55 % στο ελληνικό Δημόσιο και κατά 45 % σε ιδιωτικές εταιρίες. Η ΔΑΑ ΑΕ λειτουργεί βάσει του καταστατικού της και της σύμβασης ανάπτυξης αεροδρομίου που συνάφθηκε μεταξύ του ελληνικού Δημοσίου και τριών ιδιωτικών επιχειρήσεων που κατέχουν το 45 % του κεφαλαίου της. Τα δύο αυτά έγγραφα κυρώθηκαν με τον νόμο 2338/1995.

300 Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή έσφαλε στην εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών στηριχθείσα σιωπηρώς, εκδίδοντας την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 210), στο γεγονός ότι η ελληνική Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (στο εξής: ΥΠΑ) διαχειριζόταν το ΔΑΑ, προκειμένου να καταλογίσει την προβαλλόμενη ανοχή στο Δημόσιο. Πράγματι, η ΥΠΑ αποτελεί δημόσια υπηρεσία του Υπουργείου Μεταφορών επιφορτισμένη με την ανάπτυξη και την εποπτεία των αεροπορικών μεταφορών στην Ελλάδα.

301 Εν πάση περιπτώσει, στην αμφισβητούμενη από την προσφεύγουσα περίπτωση κατά την οποία η προσβαλλόμενη απόφαση δεν στηρίζεται στο δεδομένο ότι τον ΔΑΑ διαχειρίζεται η ΥΠΑ, η απόφαση στερείται αιτιολογίας και βαρύνεται με πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά τη δυνατότητα καταλογισμού στο ελληνικό Δημόσιο της προβαλλόμενης ανοχής.

302 Η προσφεύγουσα δεν αρνείται ότι η ΔΑΑ ΑΕ μπορεί να εμπίπτει στον «δημόσιο τομέα», λαμβανομένης, ιδίως, υπόψη, της οδηγίας 80/723/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 25ης Ιουνίου 1980, περί της διαφάνειας των οικονομικών σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών και των δημοσίων επιχειρήσεων (ΕΕ L 195, σ. 35). Το στοιχείο αυτό, πάντως, δεν μπορεί να θεμελιώσει το συμπέρασμα ότι τα υπό εξέταση μέτρα μπορούν να καταλογιστούν στο ελληνικό Δημόσιο. Πράγματι, κατά την απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Μαΐου 2002, C-482/99, Γαλλία κατά Επιτροπής, γνωστή ως «Stardust Marine» (Συλλογή 2002, σ. I-4397, σκέψεις 52 και 55), πρέπει να εξετάζεται κατά πόσον οι δημόσιες αρχές ενεπλάκησαν, καθ' οποιονδήποτε τρόπο, στη λήψη των μέτρων αυτών.

303 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, σχετικώς, ότι τα στοιχεία που επικαλέστηκε η Επιτροπή δεν ευσταθούν. Πρώτον, το μοναδικό στοιχείο ότι το ελληνικό Δημόσιο κατέχει το 55 % της ΔΑΑ ΑΕ, διορίζει τέσσερα από τα εννέα μέλη του διοικητικού

συμβουλίου και τον πρόεδρο της εταιρίας αυτής, δεν ασκεί επιρροή, όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο η εταιρία αυτή αποφάσισε να λάβει τα δύο εξεταζόμενα μέτρα. Κατά την προαναφερθείσα σύμβαση αναπτύξεως αεροδρομίου, την ευθύνη για τη λειτουργική διοίκηση της ΔΑΑ ΑΕ έχει το διοικητικό συμβούλιο και κάθε μέλος του οφείλει να ενεργεί ανεξάρτητα από τους μετόχους. Το λειτούργημα του προέδρου θα μπορούσε, απλώς, να χαρακτηριστεί ως συμβολικό. Υπό τις συνθήκες αυτές, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της Επιτροπής, τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως είναι πολύ διαφορετικά από εκείνα βάσει των οποίων εκδόθηκε η διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 3ης Μαΐου 1985, 67/85 R, 68/85 R και 70/85 R, Van der Kooy κατά Επιτροπής (Συλλογή 1985, σ. 1315). Στην υπόθεση Van der Kooy, το ολλανδικό Δημόσιο κατείχε το 50 % των μετοχών και διόριζε τα μισά μέλη του διοικητικού συμβουλίου της επιχειρήσεως (Gasunie) που είχε χορηγήσει την εν λόγω κρατική ενίσχυση. Ο Ολλανδός Υπουργός Οικονομικών είχε την εξουσία να εγκρίνει τις τιμές και έκανε χρήση της αρμοδιότητας αυτής. Το Δικαστήριο κατέληξε ότι τα διάφορα στοιχεία «θεωρούμενα στο σύνολό τους» θεμελίωναν το συμπέρασμα ότι οι πράξεις της Gasunie μπορούσαν να καταλογιστούν στο ολλανδικό Δημόσιο. Αντιθέτως, στην προκειμένη περίπτωση, το ελληνικό Δημόσιο δεν ασκεί κανένα άμεσο έλεγχο στον καθορισμό των τελών εκ μέρους της ΔΑΑ ΑΕ. Τέλος, η σύμβαση διακανονισμού των οφειλών τελούσε πράγματι υπό την ευθύνη του διευθύνοντος συμβούλου της ΔΑΑ ΑΕ.

304 Δεύτερον, η Επιτροπή δεν εξηγεί γιατί το γεγονός ότι, κατά τη σύμβαση αναπτύξεως αεροδρομίου, κανένα πρόσωπο ή πρόσωπα, εκτός του ελληνικού Δημοσίου, δεν επιτρέπεται να κατέχουν το 50 % ή περισσότερο των μετοχών της ΔΑΑ ΑΕ (άρθρο 2.8.1) ή ότι η εταιρία αυτή δεν επιτρέπεται να κατέχει μετοχικό μερίδιο σε εταιρία η οποία αναπτύσσει δραστηριότητα άλλη από αυτή για την οποία ιδρύθηκε η ΔΑΑ ΑΕ (άρθρο 3.1.3), επιτρέπει το συμπέρασμα ότι το ελληνικό Δημόσιο δεν είναι άμοιρο της ανοχής που επιδείχθηκε ως προς την καταβολή εκ μέρους της ΟΑ των οφειλομένων στη ΔΑΑ ΑΕ τελών. Το ίδιο ισχύει για το γεγονός ότι το ελληνικό Δημόσιο έχει το δικαίωμα, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να διακόψει τη λειτουργία του αεροδρομίου (άρθρο 11.1 της προαναφερθείσας συμβάσεως), ειδικότερα για «λόγους εθνικής άμυνας». Τέτοια δικαιώματα σκοπούντα στην προστασία ενός πέραν του κοινού μέτρου επενδυτή δεν ασκούν εν προκειμένω επιρροή.

305 Τρίτον, τα δικαιώματα και προνόμια που έχουν παραχωρηθεί στην ΟΑ δυνάμει του άρθρου 13.4.2 της συμβάσεως αναπτύξεως αεροδρομίου δεν σχετίζονται με τα εξεταζόμενα εν προκειμένω ζητήματα. Οι διατάξεις αυτές αφορούν κυρίως το δικαίωμα

της ΟΑ να χρησιμοποιεί το αεροδρόμιο. Όσον αφορά το χρέος της ΟΑ, η ΔΑΑ ΑΕ οφείλει να αντιμετωπίζει την εταιρία ως τρίτο μέρος, χωρίς να της παρέχει καμία προτίμηση. Η αρχή αυτή εμφαίνεται στο άρθρο 13.4.2(γ), όπου απαιτείται από τη ΔΑΑ ΑΕ να χορηγεί στην ΟΑ ορισμένα δικαιώματα στον αερολιμένα, αλλά δηλώνεται σαφώς ότι τα σχετικά μισθώματα και τέλη θα πρέπει να υπολογίζονται «σ' αυτή τη βάση [...] όπως και για κάθε άλλη αεροπορική εταιρία». Στο άρθρο 13.4.2(ε) ορίζεται επίσης ότι, ως προς την άσκηση των δραστηριοτήτων και την παροχή των υπηρεσιών που αναφέρονται στο άρθρο 13.4.2(γ), η ΟΑ «θα υπόκειται στους γενικούς εφαρμοστέους στην περίπτωση κανόνες».

306 Τέταρτον, το γεγονός ότι το ελληνικό Δημόσιο δικαιούται να παρέχει, σε ορισμένες περιπτώσεις, ένα δευτερεύον ανασφάλιστο δάνειο στην ΔΑΑ ΑΕ αν η ΟΑ δεν δύναται να καταβάλει τα τέλη που οφείλονται στην ΔΑΑ ΑΕ (άρθρο 13.4.3 της συμβάσεως αναπτύξεως αεροδρομίου) δεν δικαιολογεί, επίσης, το συμπέρασμα ότι το ελληνικό Δημόσιο συνέπραξε στη λήψη κάποιου από τα εν λόγω δύο μέτρα. Η Επιτροπή εξέτασε λεπτομερώς το άρθρο 13.4.3 με την ανάλυσή της των ενδεχόμενων επιπτώσεων σε σχέση με κρατικές ενισχύσεις που συνεπάγονταν οι διακανονισμοί για την παραχώρηση, οι οποίοι εγκρίθηκαν στις 12 Ιουνίου 1996 (υπόθεση NN 27/96). Η Επιτροπή κατέληξε ότι ο μηχανισμός δεν συνεπάγεται χορήγηση κρατικών ενισχύσεων στην ΟΑ. Η διάταξη αυτή έχει ακόμη μικρότερη σημασία στην προκειμένη περίπτωση αφού δεν προβλήθηκε καν ο ισχυρισμός ότι η ΔΑΑ ΑΕ την είχε επικαλεστεί.

307 Πέμπτον, οι φορολογικές απαλλαγές που παρέχονται στην ΔΑΑ ΑΕ δυνάμει του άρθρου 25 της συμβάσεως αναπτύξεως αεροδρομίου εφαρμόζονται ανεξαρτήτως του αν έχει συναφθεί ή έχει τεθεί σε ισχύ σύμβαση διακανονισμού των οφειλών με την ΟΑ και εμπίπτουν στους διακανονισμούς που ενέκρινε η Επιτροπή το 1996.

308 Υπό τις συνθήκες αυτές, η προσφεύγουσα υπενθυμίζει ότι, με την προαναφερθείσα απόφαση Stardust Marine, σκέψη 302 ανωτέρω, το Δικαστήριο δεν διαπίστωσε καταλογισμό των πραγματικών περιστατικών, παρά το ότι η σχέση μεταξύ του γαλλικού

Δημοσίου και της Altus/SBT (στην πραγματικότητα μέτοχο κατά 100 % με εκπροσώπηση στο διοικητικό συμβούλιο της Altus) ήταν τουλάχιστον τόσο στενή, αν όχι στενότερη, από τη σχέση μεταξύ του ελληνικού Δημοσίου και της ΔΑΑ ΑΕ (μέτοχος κατά 55 % και εκπροσώπηση στο διοικητικό συμβούλιο, ενώ οι λοιποί μέτοχοι είναι ισχυρές ιδιωτικές επιχειρήσεις).

309 Η Επιτροπή αμφισβητεί ότι στήριξε τις διαπιστώσεις της στο ότι η ΔΑΑ ενεργούσε υπό την ευθύνη της ΥΠΑ.

310 Για να αποδείξει τη δυνατότητα καταλογισμού των συγκεκριμένων μέτρων στο Δημόσιο, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι αρκεί να αποδειχθεί ότι η συγκεκριμένη επιχείρηση δεν μπορούσε να λάβει τη σχετική απόφαση «χωρίς να λάβει υπόψη τις απαιτήσεις των δημοσίων αρχών» (βλ. τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Jacobs στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Stardust Marine, σκέψη 302 ανωτέρω, Συλλογή 2002, σ. I-4400, σκέψεις 51 έως 78).

311 Εν προκειμένω, η δυνατότητα καταλογισμού των υπό εξέταση μέτρων ενισχύσεως στη ΔΑΑ προκύπτει από μεγάλο αριθμό ενδείξεων που εμφαίνουν ότι το ελληνικό Δημόσιο ασκεί εξουσία επιρροής κατά τη λήψη ορισμένων αποφάσεων ιδιαιτέρας σημασίας, όπως το ζήτημα των συσσωρευμένων οφειλών της ΟΑ έναντι της ΔΑΑ.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

312 Πρέπει να εξεταστούν διαδοχικώς οι λόγοι που αντλούνται από πλάνη περί τα πραγματικά περιστατικά, έλλειψη αιτιολογίας και πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, όσον αφορά τη δυνατότητα καταλογισμού στο ελληνικό Δημόσιο της προβαλλομένης ανοχής της μη καταβολής των αερολιμενικών τελών που οφείλονται στον ΔΑΑ.

313 Η Επιτροπή επισήμανε, στην αιτιολογική σκέψη 210 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι προβαλλόμενες πέντε νέες ενισχύσεις έπρεπε να καταλογιστούν στο ελληνικό Δημόσιο, βάσει των κριτηρίων που απορρέουν από την προαναφερθείσα απόφαση Stardust Marine, σκέψη 302 ανωτέρω. Προέβαλε σχετικώς τρεις λόγους. Πρώτον, η Επιτροπή επισήμανε: «δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι πρόκειται για το ίδιο το Δημόσιο που ανέχεται τον συνεχή ετεροχρονισμό, τη μη καταβολή των διαφόρων επιβαρύνσεων, τελών και φόρων που οφείλονται από την ΟΑ, καθώς και την παράβαση των διατάξεων της οικείας κοινοτικής και ελληνικής νομοθεσίας». Δεύτερον, υπογράμμισε ότι: «Στον βαθμό που αυτό αφορά τους αερολιμένες, οι ελληνικές αρχές διακήρυξαν ότι όλοι οι αερολιμένες που λειτουργούν με ευθύνη της [ΥΠΑ] χρηματοδοτούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό και ότι όλα τα έσοδα που πηγάζουν από τις δραστηριότητές τους [τροφοδοτούν] τον κρατικό προϋπολογισμό. Οι αερολιμένες στην Ελλάδα δεν είναι οικονομικά αυτοδύναμοι ούτε και η [ΥΠΑ]». Τρίτον, η Επιτροπή εξέτασε ειδικώς τη δυνατότητα καταλογισμού της ανοχής της μη καταβολής των εισφορών του ΙΚΑ.

314 Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα στηρίζεται στον δεύτερο από τους προαναφερθέντες λόγους και υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δικαιολόγησε τη δυνατότητα καταλογισμού στο ελληνικό Δημόσιο της ανοχής της μη καταβολής των τελών που οφείλονται στον ΔΑΑ, με την εσφαλμένη άποψη ότι τον ΔΑΑ διαχειρίζεται μια ελληνική αρχή, η ΥΠΑ.

315 Ο λόγος αυτός, που αντλείται από πλάνη περί τα πράγματα, δεν μπορεί να γίνει δεκτός, καθόσον ο δεύτερος από τους προαναφερθέντες λόγους ουδόλως αφορά τον ΔΑΑ. Πράγματι, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η έλλειψη ακριβούς μνείας, στην προσβαλλόμενη απόφαση, της εταιρίας «ΔΔΑ ΑΕ», η οποία εκμεταλλεύεται το ΔΔΑ στα Σπάτα, ουδόλως αποδεικνύει ότι η Επιτροπή θεώρησε το αεροδρόμιο αυτό ως υποκείμενο στη διαχείριση της ΥΠΑ. Η απόφαση της Επιτροπής (αιτιολογικές σκέψεις 92, 156, 207 και άρθρο 2 του διατακτικού) αναφέρεται συστηματικώς στον ΔΑΑ με τους όρους «αεροδρόμιο των Σπάτων», εννοώντας τη νομική οντότητα που αποτελεί η προαναφερθείσα εταιρία, και όχι μόνον τις αερολιμενικές εγκαταστάσεις των Σπάτων.

316 Επίσης, η Επιτροπή χρησιμοποιεί τον όρο «αερολιμένες» αναφερόμενη σε άλλους αερολιμένες πλην του ΔΑΑ (αιτιολογικές σκέψεις 92, 151, 152 και 209 και άρθρο 2

του διατακτικού). Υπ' αυτήν επίσης την έννοια χρησιμοποιείται ο όρος αυτός στον δεύτερο λόγο (βλ. σκέψη 313 ανωτέρω), που προαναφέρθηκε στην αιτιολογική σκέψη 210. Αυτή είναι η μόνη αξιόπιστη ερμηνεία, τόσο στο πλαίσιο του συστήματος της προσβαλλομένης αποφάσεως όσο και σε σχέση με το περιεχόμενο του δεύτερου αυτού λόγου, ο οποίος αφορά ειδικώς την έλλειψη αυτονομίας καταρτίσεως προϋπολογισμού των άλλων αεροδρομίων πλην του ΔΑΑ, οι οποίοι λειτουργούν υπό την ευθύνη της ΥΠΑ.

317 Όσον αφορά την αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως, επισημαίνεται ότι, έστω και λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου της υπό κρίση διαφοράς και ειδικότερα του γεγονότος ότι το ελληνικό Δημόσιο εμπλέκεται ευθέως στη διαχείριση της προσφεύγουσας, ο πρώτος λόγος της αποφάσεως αυτής, κατά τον οποίο «δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι πρόκειται για το ίδιο το Δημόσιο που ανέχεται τον συνεχή ετεροχρονισμό […]», περιορίζεται στη διατύπωση του συμπεράσματος της Επιτροπής, χωρίς προβολή οποιουδήποτε αιτιολογικού στοιχείου. Η απλή, όμως, επανάληψη αυτού του συμπεράσματος δεν παρέχει τη δυνατότητα στην προσφεύγουσα να προβάλει λυσιτελώς την άποψή της σχετικά με το υποστατό και το βάσιμο της απόψεως της Επιτροπής ότι το ελληνικό Δημόσιο ενεπλέκετο στην ανοχή της μη καταβολής των οφειλομένων στο ΔΑΑ τελών, ούτε στο Πρωτοδικείο να ασκήσει τον έλεγχό του σύμφωνα με την πάγια νομολογία (βλ. σκέψεις 286 και 287 ανωτέρω).

318 Επομένως, η προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει να ακυρωθεί λόγω ελλείψεως αιτιολογίας, όσον αφορά την προβαλλόμενη ανοχή της διαιωνίσεως της μη καταβολής των αερολιμενικών τελών που οφείλονται στο ΔΑΑ.

319 Υπό τις συνθήκες αυτές, παρέλκει η εξέταση του αν η εκτίμηση της Επιτροπής ως προς τη δυνατότητα καταλογισμού της συγκεκριμένης συμπεριφοράς στο ελληνικό Δημόσιο βαρύνεται με πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, καθώς και η εξέταση των λοιπών ζητημάτων που ανέκυψαν στο πλαίσιο αυτό, σχετικά, αφενός με την προβαλλόμενη μεταφορά κρατικών πόρων και, αφετέρου, με το βάρος αποδείξεως και το δικαίωμα ακροάσεως και, τέλος, με την εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη πιστωτή.

Δ — Επί της προβαλλομένης ανοχής της διαιωνίσεως της μη καταβολής του ΦΠΑ επί των καυσίμων και των ανταλλακτικών

1. Επί της προβαλλομένης νέας ενισχύσεως της σχετικής με τον ΦΠΑ επί των καυσίμων

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

320 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί, πρώτον, την ορθότητα του ισχυρισμού ότι η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα δεν κατέβαλε ΦΠΑ επί των καυσίμων κατά τους μήνες Ιανουάριο έως Μάιο του 2001 και κατά τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2001.

321 Η καταβολή αυτή βεβαιώνεται τουλάχιστον για τους μήνες Μάρτιο και Απρίλιο του 2001 από τα χρεωστικά τιμολόγια (περιλαμβάνοντα τον ΦΠΑ) της ΟΑ προς την Ολυμπιακή Αεροπλοΐα για την προμήθεια καυσίμων κατά τη διάρκεια των δύο αυτών μηνών, που περιελήφθησαν στις παρατηρήσεις που διαβίβασε η Ελληνική Δημοκρατία στις 11 Απριλίου 2002.

322 Συναφώς, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της τη γενικής φύσεως εξήγηση που παρέσχε η Ελληνική Δημοκρατία, με τις από 25 Οκτωβρίου 2001 και 11 Απριλίου 2001 παρατηρήσεις της επί του μηχανισμού πληρωμής εκ μέρους της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας των καυσίμων που αγόραζε.

323 Συναφώς, η Επιτροπή στηρίχθηκε στις μηνιαίες δηλώσεις ΦΠΑ της προσφεύγουσας και της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας. Ειδικότερα, από τον πίνακα που επισυνάπτεται ως υπ' αριθ. 29 συνημμένο της απαντήσεως της 11ης Απριλίου 2002 στην πρώτη διαταγή παροχής πληροφοριών προκύπτει ότι η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα δεν κατέβαλε ΦΠΑ στο Δημόσιο κατά τη διάρκεια των επίμαχων επτά μηνών.

324 Οι πληρωμές, όμως, του ΦΠΑ προς το Δημόσιο πραγματοποιούνται αποκλειστικώς για τους μήνες κατά τους οποίους ο ΦΠΑ που εισπράχθηκε από τις πωλήσεις υπερβαίνει τον ΦΠΑ που καταβλήθηκε για τις αγορές. Επιπλέον, οι μηνιαίες δηλώσεις ΦΠΑ της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας που κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή καλύπτουν κάθε είδους αγορές και πωλήσεις και όχι αποκλειστικώς τις αγορές καυσίμων (ή ανταλλακτικών).

325 Εν προκειμένω, οι μηνιαίες δηλώσεις ΦΠΑ που υποβλήθηκαν στην Επιτροπή με το παράρτημα 9 των παρατηρήσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας της 25ης Οκτωβρίου 2001 και εκ νέου με το παράρτημα 53 της απαντήσεως της 11ης Απριλίου 2002 καταδεικνύουν ότι ο ΦΠΑ που κατέβαλε η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα επί των αγορών κατά τους μήνες Ιανουάριο έως Μάιο του 2001 υπερέβαιναν τα έσοδα από ΦΠΑ τα οποία προέρχονταν από πωλήσεις υποκείμενες στον ΦΠΑ. Το ίδιο ισχύει για τις δηλώσεις ΦΠΑ για τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2001.

326 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως θεωρώντας ότι η έλλειψη αποδείξεων καταβολής του ΦΠΑ για τους εν λόγω επτά μήνες δικαιολογούσε το συμπέρασμα ότι η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα δεν είχε καταβάλει ΦΠΑ επί των καυσίμων κατά τους μήνες αυτούς.

327 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, δεύτερον, ότι η Επιτροπή δεν εκπλήρωσε την υποχρέωσή της ως προς το βάρος αποδείξεως και προσέβαλε το δικαίωμα ακροάσεως της ίδιας και της Ελληνικής Δημοκρατίας στο ζήτημα του ΦΠΑ επί των καυσίμων.

328 Εν προκειμένω, η Ελληνική Δημοκρατία απάντησε επαρκώς και καλοπίστως σε όλες τις αιτήσεις παροχής πληροφοριών της Επιτροπής, ειδικότερα στις δύο διαταγές. Ειδικότερα, παρά τα προαναφερθέντα χρεωστικά τιμολόγια που της κοινοποιήθηκαν, η Επιτροπή ουδέποτε επισήμανε στην Ελληνική Δημοκρατία ότι κατά την άποψή της οι αποδείξεις αυτές δεν ήταν επαρκείς ούτε ότι κατά την άποψή της έλειπαν αποδεικτικά στοιχεία καταβολής του ΦΠΑ επί των καυσίμων κατά τη διάρκεια των εν λόγω επτά μηνών.

329 Η Επιτροπή αμφισβητεί, πρώτον, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση βαρύνεται με πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως των αποδεικτικών στοιχείων περί καταβολής του ΦΠΑ επί των καυσίμων εκ μέρους της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας.

330 Αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η προσφεύγουσα, η Επιτροπή ουδόλως άφησε να εννοηθεί ότι είχε τη βεβαιότητα ότι η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα κατέβαλλε ΦΠΑ επί των καυσίμων πλην των επτά επιμάχων μηνών του 2001. Στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 150 και 206) υπογραμμίζει ότι δεν προσκομίστηκε κανένα αποδεικτικό στοιχείο όσον αφορά τις καταβολές κατά τις περιόδους από Ιανουάριο έως Μάιο και από Νοέμβριο έως Δεκέμβριο του 2001.

331 Η γενικής φύσεως εξήγηση η σχετική με το σύστημα καταβολής του ΦΠΑ της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας, την οποία προέβαλε η προσφεύγουσα, στερείται λυσιτέλειας καθόσον δεν αποτελεί απόδειξη πληρωμής.

332 Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι οι μηνιαίες δηλώσεις ΦΠΑ κάνουν αποκλειστικά λόγο για τον ΦΠΑ που δηλώθηκε ότι έχει καταβληθεί και έχει εισπραχθεί. Η προσφεύγουσα όφειλε να αποδείξει ότι, για την προμήθεια καυσίμων κατά τους επίδικους επτά μήνες, η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα της κατέβαλε όντως τον εν λόγω ΦΠΑ για να εκκαθαρίσει τα αντίστοιχα χρεωστικά τιμολόγια. Όμως, η προσφεύγουσα δεν προσκόμισε κανένα αποδεικτικό στοιχείο καταβολής. Επίσης, αν για τους επτά επίμαχους μήνες τα έσοδα της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας από ΦΠΑ επί των εισροών από τις πωλήσεις που υπόκεινται σε ΦΠΑ, ήταν υψηλότερα από τον ΦΠΑ επί των εκροών που καταβλήθηκε για τις αγορές, η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα όφειλε να καταβάλει τη διαφορά στο Δημόσιο. Συνεπώς, η προσφεύγουσα έπρεπε να αποδείξει με συγκεκριμένα στοιχεία ποιες ήταν, για κάθε έναν από τους εν λόγω επτά μήνες, οι εισπράξεις της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας από ΦΠΑ επί των πωλήσεων και ποια ήταν τα ποσά ΦΠΑ που πράγματι καταβλήθηκαν για τις αγορές.

333 Επιπλέον, όπως τονίζει η ίδια η προσφεύγουσα, στις μηνιαίες δηλώσεις ΦΠΑ ουδόλως διευκρινίζεται αν έχει συμπεριληφθεί ο ΦΠΑ επί των καυσίμων για τους επίμαχους επτά μήνες.

334 Τέλος, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η διασταύρωση εκ μέρους των φορολογικών αρχών των μηνιαίων δηλώσεων ΦΠΑ της ΟΑ και της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας δεν προσφέρουν καμία εγγύηση ακρίβειας. Πράγματι, από τη γνωμάτευση του φοροτεχνικού συμβούλου της ΟΑ, που επισυνάφθηκε ως παράρτημα 1 στις παρατηρήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας της 11ης Απριλίου 2002, προκύπτει ότι δεν ενημερώνονταν τα σχετικά με τον ΦΠΑ βιβλία της ΟΑ.

335 Δεύτερον, η Επιτροπή δεν παρέβη τους κανόνες περί του βάρους αποδείξεως ούτε προσέβαλε το δικαίωμα ακροάσεως της προσφεύγουσας και της Ελληνικής Δημοκρατίας. Με τις δύο διαταγές παροχής πληροφοριών, ζήτησε όλα τα απαιτούμενα πληροφοριακά στοιχεία.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

336 Η Επιτροπή διαπίστωσε με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 150 και 206) την απουσία οποιουδήποτε αποδεικτικού στοιχείου καταβολής εκ μέρους της θυγατρικής Ολυμπιακής Αεροπλοΐας του ΦΠΑ επί των καυσίμων για τους μήνες από Ιανουάριο έως Μάιο του 2001, καθώς και για τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2001. Επισήμανε, απλώς, ότι «δεν είναι σε θέση να αποκλείσει το ενδεχόμενο να συνιστούν κρατική ενίσχυση». Αντιθέτως, πλην της προαναφερθείσας περιόδου των επτά μηνών, δεν αμφισβητεί την καταβολή ΦΠΑ επί των καυσίμων.

337 Για να καταλήξει στο συμπέρασμά της ως προς την επίμαχη περίοδο, η Επιτροπή στηρίχθηκε, ιδίως, σε πίνακα υπό τον τίτλο «Πληρωμές ΦΠΑ 2001» περιλαμβανόμενο ως παράρτημα υπ' αριθ. 29 —περί του οποίου γίνεται λόγος στην αιτιολογική σκέψη 150 της προσβαλλομένης αποφάσεως— της από 11 Απριλίου 2002 απαντήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. Όπως, επίσης, προκύπτει από τη σύνοψη των παρατηρήσεων των ελληνικών αρχών, που δίδεται στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 91), τα δικαιολογητικά επί των οποίων στηρίχθηκε η Επιτροπή ήσαν οι δηλώσεις ΦΠΑ που προσκόμισαν οι εν λόγω αρχές.

338 Από τον προαναφερθέντα αυτόν συνοπτικό πίνακα, ο οποίος εμφαίνει μόνο για κάθε μήνα του 2001 το ποσό του ΦΠΑ που κατέβαλε η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα και σημειώνει μια παύλα έναντι των επτά επίμαχων μηνών, προκύπτει ότι η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα δεν κατέβαλε ΦΠΑ κατά τη διάρκεια των επτά αυτών μηνών.

339 Συναφώς, οι μηνιαίες δηλώσεις ΦΠΑ της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας για τους μήνες από Ιανουάριο έως Αύγουστο του 2001, οι οποίες διαβιβάστηκαν στην Επιτροπή στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, επεξηγούν, για τους υπό εξέταση μήνες, την έλλειψη οφειλής ΦΠΑ της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας που εμφαίνεται στον προαναφερθέντα πίνακα. Πράγματι, από τις δηλώσεις αυτές προκύπτει ότι το ποσό ΦΠΑ που κατέβαλε η εταιρία αυτή για τις αγορές, κατά τους μήνες Ιανουάριο έως Μάιο του 2001, υπερέβαινε τον ΦΠΑ που εισέπραξε από την πώληση εισιτηρίων, ώστε η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα να παρουσιάζει, από της απόψεως αυτής, πιστωτικό υπόλοιπο.

340 Εξάλλου, κατά τη διοικητική διαδικασία η Επιτροπή είχε στη διάθεσή της τα περιλαμβάνοντα ΦΠΑ χρεωστικά τιμολόγια της ΟΑ προς την Ολυμπιακή Αεροπλοΐα για την προμήθεια καυσίμων κατά τους μήνες Μάρτιο και Απρίλιο του 2001. Στα δύο αυτά χρεωστικά τιμολόγια αναφερόταν απλώς ότι είχε υπολογιστεί από την ΟΑ ΦΠΑ επί των καυσίμων.

341 Όσον αφορά τα χρεωστικά τιμολόγια για τους μήνες Ιανουάριο, Φεβρουάριο, Μάιο, Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2001, καθώς και τις δηλώσεις ΦΠΑ της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας για τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2001, δεν αμφισβητείται ότι δεν κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας. Συνεπώς, δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη, σύμφωνα με την προαναφερθείσα νομολογία (βλ. σκέψεις 72 και 73 ανωτέρω).

342 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει αρχικώς να εξεταστεί αν, βάσει των προαναφερθέντων εγγράφων, ιδίως δε του πίνακα που περιλαμβάνεται ως παράρτημα 29 στην από 11 Απριλίου 2002 απάντηση, και των δηλώσεων ΦΠΑ για τους Ιανουάριο έως Μάιο

του 2001, επί των οποίων στήριξε η Επιτροπή την προσβαλλόμενη απόφαση, ορθώς το εν λόγω θεσμικό όργανο κατέληξε στο συμπέρασμα περί της υπάρξεως νέας ενισχύσεως υπό μορφή ανοχής της διαιωνίσεως της μη καταβολής του οφειλόμενου από την Ολυμπιακή Αεροπλοΐα ΦΠΑ επί των καυσίμων.

343 Η προσφεύγουσα ορθώς επισημαίνει, συναφώς, ότι οι μηνιαίες δηλώσεις ΦΠΑ της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας δεν παρέχουν καμία ένδειξη ως προς το ποσό ΦΠΑ επί των καυσίμων που καταβλήθηκε επί των εισροών. Πράγματι, από τις δηλώσεις αυτές δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί ο δηλωθείς ΦΠΑ επί των καυσίμων. Εμφαίνουν, απλώς και μόνον, προβαίνοντας σε ενοποίηση αναλόγως του εφαρμοστέου συντελεστή φόρου, αφενός, τα συνολικά δηλωθέντα ποσά πωλήσεων επί των οποίων η επιχείρηση εισπράττει τον ΦΠΑ επί των εκροών (καθώς και τα αντίστοιχα ποσά του ΦΠΑ) και, αφετέρου, τα δηλωθέντα συνολικά ποσά των πραγματοποιηθεισών αγορών που υπόκεινται σε ΦΠΑ (καθώς και τα αντίστοιχα ποσά του ΦΠΑ).

344 Επίσης, σύμφωνα με τις επεξηγήσεις της προσφεύγουσας τις οποίες δεν αμφισβήτησε η Επιτροπή, το γεγονός ότι δεν είχε καταβληθεί ΦΠΑ από την Ολυμπιακή Αεροπλοΐα κατά την επίμαχη περίοδο, όπως προκύπτει από τον προαναφερθέντα πίνακα, οφείλεται στο πιστωτικό ή μηδενικό υπόλοιπο ΦΠΑ κατά την περίοδο αυτή, γεγονός που μπορεί να ελεγχθεί βάσει των διαθεσίμων μηνιαίων δηλώσεων, τουλάχιστον για τους μήνες από Ιανουάριο έως Μάιο του 2001(βλ. σκέψη 325 ανωτέρω).

345 Από τον προαναφερθέντα πίνακα προκύπτει ότι οι μηνιαίες δηλώσεις για πέντε από τους επτά επίμαχους μήνες, που εμφαίνουν πιστωτικό υπόλοιπο, δεν έχουν ούτε μεγαλύτερη ούτε μικρότερη αποδεικτική αξία από τις δηλώσεις ΦΠΑ που εμφαίνουν χρεωστικό υπόλοιπο ΦΠΑ, εκτός της επίμαχης περιόδου.

346 Εξάλλου, πρέπει να τονιστεί, ότι, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η Επιτροπή έλαβε υπόψη της, στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 91), το σύστημα πληρωμής εκ μέρους της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας των

αγορών καυσίμων, όπως αυτό αναλύθηκε στις από 25 Οκτωβρίου 2001 παρατηρήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας και στην από 11 Απριλίου 2002 απάντησή της. Κατά το σύστημα αυτό, η ΟΑ αγόραζε καύσιμα για λογαριασμό της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας και στη συνέχεια χρέωνε στη δεύτερη το συνολικό κόστος του καυσίμων, περιλαμβάνοντας τον ΦΠΑ στην τιμή αγοράς.

347 Από τις αρχές που διέπουν την είσπραξη του ΦΠΑ προκύπτει σαφώς ότι ο ΦΠΑ που όφειλε να καταβάλλει η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα για τις αγορές καυσίμων σε καμία περίπτωση δεν έπρεπε να καταβληθεί απευθείας από την εν λόγω εταιρία στο Δημόσιο, αλλά στον προμηθευτή της, δηλαδή στην ΟΑ, η οποία όφειλε να καταβάλλει τον εισπραττόμενο ΦΠΑ στο Δημόσιο και, επομένως, να τον δηλώνει στα εκ του ΦΠΑ έσοδα (ΦΠΑ επί των εκροών).

348 Στο πλαίσιο αυτό, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν περιέχει αιτιολογία επεξηγούσα τη συλλογιστική της Επιτροπής. Ειδικότερα, η αιτιολογική σκέψη 150, όπου επισημαίνεται η έλλειψη «αποδεικτικού στοιχείου από το οποίο να προκύπτει ότι η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα κατέβαλε τον αντίστοιχο ΦΠΑ στις φορολογικές αρχές» κατά την επίμαχη περίοδο, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως περιέχουσα κατανοητή αιτιολογία, καθόσον αντιφάσκει με το γεγονός ότι στη σκέψη 91 της προσβαλλομένης αποφάσεως η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη της ότι η ΟΑ χρέωνε στην Ολυμπιακή Αεροπλοΐα την τιμή του καυσίμου περιλαμβανομένου ΦΠΑ.

349 Βάσει των ανωτέρω σκέψεων και δεδομένου ότι η τήρηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως συνιστά ουσιώδη τύπο η παραβίαση του οποίου μπορεί να εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από τον κοινοτικό δικαστή, διαπιστώνεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση βαρύνεται με αθέτηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, καθόσον δέχεται ότι υπήρξε ανοχή ως προς τη μη καταβολή ΦΠΑ επί των καυσίμων εκ μέρους της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας για τους μήνες Ιανουάριο έως Μάιο του 2001 και για τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2001. Επομένως, παρέλκει η εξέταση των λοιπών λόγων που προέβαλε σχετικώς η προσφεύγουσα.

2. Επί της προβαλλομένης νέας ενισχύσεως της σχετικής με τον ΦΠΑ επί των ανταλλακτικών

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

350 Η προσφεύγουσα εκθέτει ότι οι αγορές ανταλλακτικών για την Ολυμπιακή Αεροπλοΐα πραγματοποιούνται σε κεντρικό επίπεδο από την ΟΑ. Η ΟΑ εξαιρείται από τον ΦΠΑ ως διεθνής αερομεταφορέας. Αντιθέτως, η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα δεν εξαιρείται, καθώς δραστηριοποιείται μόνον εντός της χώρας. Η προσφεύγουσα δέχεται ότι, εκ λάθους, η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα παρέβη την ελληνική νομοθεσία σχετικά με τον ΦΠΑ, μη καταβάλλοντας στο ελληνικό Δημόσιο τον ΦΠΑ επί των ανταλλακτικών.

351 Εντούτοις, το στοιχείο αυτό δεν συνιστά ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, καθόσον η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα δεν αποκόμισε κανένα πλεονέκτημα από τη μη καταβολή του ΦΠΑ επί των ανταλλακτικών. Πράγματι, αν η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα είχε καταβάλει αυτόν τον ΦΠΑ, θα είχε απλώς μειώσει κατά το ίδιο ποσό τη μηνιαία καταβολή του ΦΠΑ στο ελληνικό Δημόσιο.

352 Κατά την Επιτροπή, η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας σχετικά με την έλλειψη πλεονεκτήματος δεν προβλήθηκε κατά τη διοικητική διαδικασία και, ως εκ τούτου, είναι απαράδεκτη.

353 Εξάλλου, στην προκειμένη περίπτωση, η προσφεύγουσα δεν προσκόμισε κανένα αποδεικτικό στοιχείο προς στήριξη των κατά προσέγγιση υπολογισμών στους οποίους προβαίνει. Συγκεκριμένα, δεν διευκρίνισε ποιο είναι το ακριβές ποσό του εν λόγω ΦΠΑ ούτε προσδιόρισε ποιες ήταν οι αγορές ανταλλακτικών και ποιο χρονικό διάστημα αφορούσαν.

354 Από την επιστολή της 26ης Ιουνίου 2003, που απηύθυνε η Ελληνική Δημοκρατία στην Επιτροπή, προκύπτει ότι η Ελληνική Δημοκρατία ρητώς αναγνωρίζει ότι, κατά το 1998, η ΟΑ δεν εισέπραξε από την Ολυμπιακή Αεροπλοΐα συγκεκριμένο ποσό ΦΠΑ (202 694,53 ευρώ) προερχόμενο από την πώληση ανταλλακτικών και ότι δεν συμπεριέλαβε το ποσό αυτό στην αντίστοιχη δήλωση ΦΠΑ. Η Ελληνική Δημοκρατία διαβεβαίωσε την Επιτροπή ότι η προσφεύγουσα θα υπέβαλλε σχετική συμπληρωματική δήλωση ΦΠΑ για το έτος 1998, εντός του 2003. Κατά τη γνωμάτευση του φορολογικού συμβούλου της ΟΑ που περιέχει η από 11 Απριλίου 2002 απάντηση της Ελληνικής Δημοκρατίας στην πρώτη διαταγή, τα βιβλία της ΟΑ σχετικά με τον ΦΠΑ δεν ενημερώνονταν. Η διασταύρωση των σχετικών με τον ΦΠΑ στοιχείων της προσφεύγουσας και της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας δεν ήταν, επομένως, δυνατή μέσω της επαληθεύσεως από τις φορολογικές αρχές των μηνιαίων δηλώσεων ΦΠΑ.

355 Η κατάσταση των ισολογισμών της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας δεν είναι καλύτερη. Οι ισολογισμοί για τα οικονομικά έτη 1998, 1999, 2000 και 2001 δημοσιεύθηκαν καθυστερημένα. Εξάλλου, στο πιστοποιητικό ελέγχου που συνοδεύει τον ισολογισμό του 2001, οι ορκωτοί λογιστές επισήμαναν τις ασάφειες στους δοσοληπτικούς λογαριασμούς μεταξύ της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας και της μητρικής της εταιρίας και την έλλειψη, όσον αφορά τις συναλλαγές αυτές, των παραστατικών που προβλέπει η φορολογική νομοθεσία.

356 Βάσει των στοιχείων αυτών, η Επιτροπή φρονεί ότι η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα, λόγω της μη καταβολής ΦΠΑ, παρά την υποχρέωσή της, αποκόμισε πραγματικό οικονομικό πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών της, ανεξαρτήτως του αν το ποσό που πράγματι δεν καταβλήθηκε συμπεριλήφθηκε ή όχι στις σχετικές δηλώσεις ΦΠΑ.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

357 Πρέπει να απορριφθεί ευθύς εξ αρχής η ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε η Επιτροπή κατά του επιχειρήματος της προσφεύγουσας περί ελλείψεως

πλεονεκτήματος. Πράγματι, προκειμένου περί νομικού επιχειρήματος, αυτό δεν μπορεί, σύμφωνα με πάγια νομολογία (βλ. σκέψεις 72 και 73 ανωτέρω), να θεωρηθεί ως εκπροθέσμως προβληθέν, είτε προβλήθηκε είτε όχι στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας.

358 Επίσης, κατά τη νομολογία (βλ. σκέψη 254 ανωτέρω), δεν πρέπει να ληφθεί υπόψη η από 26 Ιουνίου 2003 επιστολή της Ελληνικής Δημοκρατίας, την οποία προσκόμισε η προσφεύγουσα και την οποία επικαλείται η Επιτροπή, καθόσον αυτή είναι μεταγενέστερη της προσβαλλομένης αποφάσεως.

359 Ειδικότερα, η προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 150 και 206) αναφέρεται στη μη πληρωμή εκ μέρους της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας του ΦΠΑ επί των αγορών ανταλλακτικών, από τον μήνα Ιανουάριο έως τον μήνα Μάιο του 2001 και κατά τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2001. Η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα δεν κατέβαλε αυτόν τον ΦΠΑ.

360 Επομένως, πρέπει να εξεταστεί το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι η μη καταβολή του ΦΠΑ επί των ανταλλακτικών δεν μπορούσε να έχει όφελος για την Ολυμπιακή Αεροπλοΐα.

361 Υπενθυμίζεται ότι, κατ' αρχήν, ο ΦΠΑ είναι ουδέτερος όσον αφορά την κατάσταση μιας επιχειρήσεως από πλευράς ανταγωνισμού. Πράγματι, ο ΦΠΑ που καταβάλλει ο υποκείμενος στον φόρο μπορεί είτε να εκπέσει άμεσα ως φόρος εισροών, είτε να ανακτηθεί εντός συντόμου χρονικού διαστήματος. Το μοναδικό ενδεχομένως όφελος που θα μπορούσε να αποκομίσει η Ολυμπιακή Αεροπλοΐα από τη μη καταβολή του ΦΠΑ επί των ανταλλακτικών θα μπορούσε να συνίσταται, ίσως, σε ένα ταμειακό πλεονέκτημα λόγω της προσωρινής εκταμιεύσεως του φόρου εισροών (βλ., υπ' αυτή την έννοια, τις προτάσεις της γενικής εισαγγελέα Kokott της 7ης Σεπτεμβρίου 2006 στην υπόθεση C-369/04, Hutchison 3G UK κ.λπ., απόφαση της 26ης Ιουνίου 2007, Συλλογή, 2007, σ. I-5247, I-5249 σημεία 137 και 138).

362 Πρέπει σχετικώς να σημειωθεί ότι το άρθρο 10 της έκτης οδηγίας του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών — Κοινό σύστημα φόρου προστιθεμένης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση (ΕΕ ειδ έκδ. 09/001, σ. 49), όπως έχει τροποποιηθεί, προβλέπει ότι ο φόρος καθίσταται απαιτητός κατά τον χρόνο παραδόσεως των αγαθών ή παροχής των υπηρεσιών. Κατά παρέκκλιση, τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια να προβλέπουν ότι, για ορισμένες πράξεις ή ορισμένες κατηγορίες υποκειμένων στον φόρο, ο φόρος καθίσταται απαιτητός το αργότερο κατά τον χρόνο εκδόσεως του τιμολογίου ή κατά τον χρόνο εισπράξεως του τιμήματος. Όσον αφορά το δικαίωμα εκπτώσεως, τούτο γεννάται, δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, κατά τον χρόνο κατά τον οποίο ο εκπεστέος φόρος καθίσταται απαιτητός.

363 Στο πλαίσιο αυτό, η μη καταβολή ΦΠΑ επί των ανταλλακτικών της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας δεν αρκεί, κατ' αρχήν, προς συναγωγή του συμπεράσματος ότι η εταιρία αυτή αποκόμισε όφελος κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ. Η Επιτροπή όφειλε να εξακριβώσει αν, υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, αυτή η παράλειψη καταβολής συνεπαγόταν πράγματι ταμειακό πλεονέκτημα για την ενδιαφερόμενη εταιρία.

364 Η προσβαλλόμενη, όμως, απόφαση (αιτιολογική σκέψη 206) της Επιτροπής στηρίχθηκε αποκλειστικώς στη μη καταβολή του ΦΠΑ αυτού, για να καταλήξει στην ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως, Παρέλειψε να εξετάσει αν αυτή η μη καταβολή συνεπαγόταν πραγματικό οικονομικό πλεονέκτημα για την Ολυμπιακή Αεροπλοΐα και, κατά συνέπεια, ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ.

365 Επομένως, η προσβαλλόμενη απόφαση βαρύνεται με παράβαση του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, καθόσον διαπιστώνει ότι η ανοχή της μη καταβολής ΦΠΑ επί των ανταλλακτικών συνιστά κρατική ενίσχυση.

Ε — *Όσον αφορά την προβαλλόμενη ανοχή της διαιωνίσεως της μη καταβολής των οφειλομένων σε άλλα αεροδρόμια πλην του ΔΑΑ μισθωμάτων και αερολιμενικών τελών*

366 Κατά την προσφεύγουσα, η Επιτροπή αντέστρεψε το βάρος αποδείξεως και προσέβαλε το δικαίωμα ακροάσεως της προσφεύγουσας και/ή της Ελληνικής Δημοκρατίας. Επιπλέον, η προσβαλλόμενη απόφαση βαρύνεται με πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά την ανάλυση της συμφωνίας συμψηφισμού που συνήφθη μεταξύ του ελληνικού Δημοσίου και της ΟΑ στις 24 Ιουνίου 1999 και κυρώθηκε με τον ελληνικό νόμο 2733/99 (ΦΕΚ Α΄ 155/30.07.1999· στο εξής: συμφωνία συμψηφισμού της 24ης Ιουνίου 1999 ή συμφωνία συμψηφισμού). Τέλος, η απόφαση αυτή βαρύνεται με πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και/ή ανεπαρκή αιτιολογία, όσον αφορά την εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη πιστωτή.

367 Πριν εξεταστούν διαδοχικώς οι τρεις αυτές αιτιάσεις, πρέπει, πρώτα, να τονιστεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση της Επιτροπής εξετάζει, αφενός, τον συμψηφισμό των οφειλομένων αερολιμενικών τελών και μισθωμάτων, για διάφορες περιόδους μεταξύ των ετών 1994 και 1998 σε διάφορα ελληνικά αεροδρόμια πλην του ΔΑΑ (αιτιολογικές σκέψεις 151 έως 153 και 209), και, αφετέρου, τα ύψους 2,46 εκατομμυρίων ευρώ μισθώματα τα οφειλόμενα στα άλλα αυτά, πλην του ΔΑΑ, αεροδρόμια, για διάφορες περιόδους περιλαμβανόμενες, κατά την απόφαση αυτή, μεταξύ των ετών 1998 και 2001 (αιτιολογικές σκέψεις 154 και 206).

368 Πράγματι, η προαναφερθείσα συμφωνία προέβλεπε τον συμψηφισμό των χρεών της ΟΑ προς το ελληνικό Δημόσιο για μισθώματα και αερολιμενικά τέλη που κατέστησαν απαιτητά στις 31 Δεκεμβρίου 1998, με τα χρέη του Δημοσίου έναντι της ΟΑ για την ίδια περίοδο. Από τη συμφωνία αυτή προκύπτει ότι το ποσό των αμοιβαίων χρεών που συμψηφίστηκαν ανήλθε σε 28,9 εκατομμύρια ευρώ. Τα χρέη της ΟΑ έναντι της ελληνικής Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) συνίσταντο σε τέλη οφειλόμενα για την περίοδο μεταξύ Νοεμβρίου 1994 και 31ης Δεκεμβρίου 1998, καθώς και σε μισθώματα οφειλόμενα για την περίοδο μεταξύ 1996 και 1998.

369 Με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 152 και 209), η Επιτροπή έκρινε, ουσιαστικώς, ότι ο νόμος 2733/1999 και η συμφωνία συμψηφισμού ήταν

ασαφής ως προς την περίοδο στην οποία αντιστοιχούσαν τα χρέη του Δημοσίου και δεν συνοδευόταν από επαρκείς αποδείξεις ως προς τον υπολογισμό των αμοιβαίων χρεών. Ελλείψει αποδείξεων ως προς τα συμψηφισθέντα ποσά, ο συμψηφισμός δεν αποδείκνυε, κατά την Επιτροπή, την ανυπαρξία κρατικής ενισχύσεως.

370 Επίσης, ως προς την καταβολή των προαναφερθέντων μισθωμάτων, ύψους 2,46 εκατομμυρίων ευρώ περίπου (1,6 εκατομμύρια ευρώ για την ΟΑ και 860 000 ευρώ για την Ολυμπιακή Αεροπλοΐα), για τις διάφορες περιόδους τις περιλαμβανόμενες, κατά την προσβαλλόμενη απόφαση, μεταξύ των ετών 1998 και 2001, η Επιτροπή έκρινε ότι δεν είχε προσκομιστεί κανένα στοιχείο περί της πληρωμής. Αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, από τις αιτιολογικές αυτές σκέψεις της προσβαλλομένης αποφάσεως, σε συνδυασμό με το άρθρο 2 του διατακτικού της, προκύπτει σαφώς ότι κατά την Επιτροπή η ανοχή της μη καταβολής αυτών των μισθωμάτων συνιστούσε ασυμβίβαστη κρατική ενίσχυση.

1. Επί του βάρους αποδείξεως και του δικαιώματος ακροάσεως

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

371 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση χωρίς να έχει τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία όσον αφορά, πρώτον, τα ποσά που αφορά η συμφωνία συμψηφισμού και, δεύτερον, την καταβολή μισθωμάτων ύψους 2,6 εκατομμυρίων ευρώ για διάφορες περιόδους περιλαμβανόμενες μεταξύ των ετών 1998 και 2001. Επίσης, δεν παρασχέθηκε στην προσφεύγουσα και στην Ελληνική Δημοκρατία η δυνατότητα να αναπτύξουν τις απόψεις τους επί των ζητημάτων αυτών.

372 Πρώτον, όσον αφορά το κύρος της συμφωνίας συμψηφισμού και του πεδίου εφαρμογής της, η Ελληνική Δημοκρατία απάντησε στις καταγγελίες της ΥΠΑ.

Κοινοποίησε ανάλυση των χρεών που αποτελούσαν το αντικείμενο της συμφωνίας συμψηφισμού με τις από 19 Φεβρουαρίου 2001 παρατηρήσεις της επί της πρώτης καταγγελίας. Κατόπιν της από 5 Ιουλίου 2001 επιστολής της Επιτροπής, με την οποία ζητούσε «κατάλληλες πληροφορίες» και «επιβεβαίωση ότι τα οφειλόμενα αερολιμενικά τέλη και μισθώματα έχουν καταβληθεί προσηκόντως από την ΟΑ», παρασχέθηκαν συμπληρωματικά πληροφοριακά στοιχεία με τις από 25 Οκτωβρίου 2001 παρατηρήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας επί της δεύτερης καταγγελίας της ΥΠΑ. Η Επιτροπή ουδέποτε ζήτησε συμπληρωματικά ειδικά πληροφοριακά στοιχεία.

373 Η πρώτη διαταγή παροχής πληροφοριών δεν αφορούσε τα μισθώματα και τα τέλη που αποτελούσαν αντικείμενο της συμφωνίας συμψηφισμού, αλλά το είδος των χρεών από το 1998 έως τις 6 Μαρτίου 2002. Παρά ταύτα, η Ελληνική Δημοκρατία, με την από 11 Απριλίου 2002 απάντησή της, παρέσχε, μεταξύ άλλων, ανάλυση των χρεών που αφορούσε η συμφωνία συμψηφισμού. Κατόπιν αυτών των απαντήσεων, η Επιτροπή δεν έθεσε κανένα συμπληρωματικό ερώτημα ως προς τη συμφωνία αυτή. Με τη δεύτερη διαταγή παροχής πληροφοριών, ζήτησε τα «ακριβή αριθμητικά και ποσοτικά στοιχεία περί των δαπανών εκμεταλλεύσεως που δεν κατέβαλε η Ολυμπιακή Αεροπορία κατά το 2001 (με ειδικό προσδιορισμό των τελών της χρήσεως 2001 και των τελών που αφορούν προγενέστερες χρήσεις)». Η αίτηση αυτή δεν αφορούσε τα μισθώματα και τα αερολιμενικά τέλη του προς τη λήξεως του 1998 χρόνου.

374 Δεύτερον, όσον αφορά την καταβολή αερολιμενικών μισθωμάτων ύψους 2,46 εκατομμυρίων ευρώ για διάφορες περιόδους περιλαμβανόμενες, κατά την προσβαλλόμενη απόφαση, μεταξύ των ετών 1998 και 2001, η προσφεύγουσα επισημαίνει με το υπόμνημα απαντήσεως ότι, όπως προκύπτει από το παράρτημα 18 των από 11 Απριλίου 2002 παρατηρήσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας, το ποσό αυτό των 2,46 εκατομμυρίων ευρώ περιελάμβανε, στην πράξη, διάφορα αερολιμενικά μισθώματα οφειλόμενα από την ΟΑ και την Ολυμπιακή Αεροπλοΐα για διάφορες περιόδους μεταξύ Ιανουαρίου και Απριλίου του 2002. Υποστηρίζει ότι οι πληροφορίες κατά τις οποίες το ποσό αυτό δεν είχε ακόμη εκκαθαριστεί κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή με την από 11 Απριλίου 2002 απάντηση της Ελληνικής Δημοκρατίας στην πρώτη διαταγή. Με τη δεύτερη διαταγή, η Επιτροπή ζήτησε πληροφορίες για το πρόγραμμα εξοφλήσεως χρεών μετά την 1η Ιανουαρίου 2002. Εντούτοις, με την από 30 Σεπτεμβρίου 2002 απάντηση της Ελληνικής Δημοκρατίας δεν παρασχέθηκε κανένα στοιχείο, καθόσον δεν είχε ακόμη καταρτιστεί τέτοιο πρόγραμμα εξοφλήσεως.

375 Η Επιτροπή φρονεί ότι, τόσο ως προς τα στοιχεία υπολογισμού των χρεών του ελληνικού Δημοσίου έναντι της ΟΑ όσο και ως προς τα μη καταβληθέντα μισθώματα, ρητώς ζήτησε τα απαιτούμενα αποδεικτικά στοιχεία, ιδίως με τις δύο διαταγές της.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

376 Όσον αφορά τον λόγο που αντλείται από προσβολή του δικαιώματος ακροάσεως της προσφεύγουσας, εξ αρχής υπενθυμίζεται ότι έχει ήδη απορριφθεί για τους λόγους που εκτέθηκαν ανωτέρω (βλ. σκέψεις 42 έως 46 ανωτέρω).

377 Στο παρόν στάδιο πρέπει να εξεταστεί αν τηρήθηκαν οι κανόνες περί βάρους αποδείξεως και δικαιώματος ακροάσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας.

378 Όσον αφορά, πρώτον, τα αμοιβαία χρέη που αποτέλεσαν αντικείμενο της συμφωνίας συμψηφισμού της 24ης Ιουνίου 1999, ούτε οι από 19 Φεβρουαρίου 2001 παρατηρήσεις των ελληνικών αρχών επί της πρώτης καταγγελίας της ΥΠΑ, στις οποίες είχε επισυναφθεί, μεταξύ άλλων, εσωτερικό υπηρεσιακό σημείωμα της ΟΑ της 15ης Φεβρουαρίου 2001, ούτε οι από 25 Οκτωβρίου 2001 παρατηρήσεις τους επί της δεύτερης καταγγελίας και τα παραρτήματά τους δεν δικαιολογούν το ύψος των επίμαχων μισθωμάτων και των απαιτήσεων της ΟΑ έναντι του Δημοσίου που αποτελούν το αντικείμενο της συμφωνίας συμψηφισμού. Η Επιτροπή απλώς ενημερώθηκε για τη συμφωνία συμψηφισμού, το δε προαναφερθέν εσωτερικό υπηρεσιακό σημείωμα της 15ης Φεβρουαρίου 2001, στο οποίο γινόταν μνεία του νόμου 2733/1999 με τον οποίο κυρώθηκε η συμφωνία αυτή, περιείχε απλώς και μόνον ανακεφαλαιωτικό πίνακα των αμοιβαίων χρεών που αποτέλεσαν αντικείμενο συμψηφισμού.

379 Πρέπει, επίσης, να τονιστεί ότι, με το σημείο 72 Ε της αποφάσεως της 6ης Μαρτίου 2002 περί κινήσεως της τυπικής διαδικασίας εξετάσεως, η Επιτροπή υπογράμμισε ότι η συμφωνία συμψηφισμού δεν παρείχε κατά τρόπο αντικειμενικό, λυσιτελή, διαφανή, ουδέτερο και μη εισάγοντα διακρίσεις τα στοιχεία σχετικά με τις συσσωρευμένες οφειλές εκάστου των δύο μερών και ως εκ τούτου εξέφρασε τις αμφιβολίες της ως προς τον τρόπο υπολογισμού των συμψηφισθέντων ποσών.

380 Ειδικότερα, με την πρώτη διαταγή παροχής πληροφοριών που απηύθυνε στην Ελληνική Δημοκρατία, με την προαναφερθείσα απόφαση της 6ης Μαρτίου 2002, η Επιτροπή ζήτησε, μεταξύ άλλων, τον πίνακα και τις λεπτομέρειες καταβολής εκ μέρους της ΟΑ των αερολιμενικών τελών στα αεροδρόμια του Ελληνικού και του ΔΑΑ, καθώς και όλα τα μισθώματα, τέλη, δικαιώματα και εισφορές που οφείλονταν στο αεροδρόμιο του Ελληνικού και στο ΔΑΑ, καθώς και σε όλα τα άλλα ελληνικά αεροδρόμια, από το 1998 έως την ημερομηνία εκδόσεως της διαταγής. Αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, το αίτημα αυτό αφορούσε σαφώς το σύνολο των μισθωμάτων και τελών που εξακολουθούσαν να οφείλονται κατά την ημερομηνία αυτή, περιλαμβανομένων, επομένως, των μη εξοφληθεισών οφειλών της περιόδου 1994-1998.

381 Μολονότι, όμως, από τα δικαιολογητικά που προσκόμισε η Ελληνική Δημοκρατία με την από 11 Απριλίου 2002 απάντησή της στην πρώτη διαταγή κάλυπταν πλήρως τα αερολιμενικά τέλη, όπως αναγνωρίζει η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 152), από τη δικογραφία δεν προκύπτει ότι η απάντηση αυτή ή τα παραρτήματά της κάλυπταν, επίσης, τα μισθώματα, καθώς και τις απαιτήσεις της ΟΑ έναντι του ελληνικού Δημοσίου.

382 Με τη δεύτερη διαταγή παροχής πληροφοριών, η Επιτροπή ζήτησε τόσο τα στοιχεία εκείνα που είχε ζητήσει με την πρώτη διαταγή και τα οποία δεν είχαν παρασχεθεί, όσο και ορισμένα συμπληρωματικά στοιχεία. Ειδικότερα, ζήτησε από την Ελληνική Δημοκρατία να της κοινοποιήσει, αφενός, ακριβή αριθμητικά στοιχεία σχετικά με την καταβολή των δαπανών εκμεταλλεύσεως εκ μέρους της ΟΑ κατά το 2001, προσδιορίζοντας τις δαπάνες για τη χρήση του 2001 και τις δαπάνες για τις προγενέστερες χρήσεις και, αφετέρου, το πρόγραμμα εξοφλήσεως των οφειλών από 1ης Ιανουαρίου 2002. Με την από 30 Σεπτεμβρίου 2002 απάντησή τους στη δεύτερη αυτή διαταγή, οι ελληνικές αρχές, πάντως, δεν προσκόμισαν κανένα αποδεικτικό στοιχείο ως προς

τις συμψηφισθείσες οφειλές, ιδίως ως προς τα ύψους 1,49 εκατομμυρίων ευρώ μισθώματα και τον τρόπο υπολογισμού των οφειλών του ελληνικού Δημοσίου έναντι της ΟΑ.

383 Καθόσον οι ελληνικές αρχές είχαν την υποχρέωση να προσδιορίσουν σαφώς στη συμφωνία της 24ης Ιουνίου 1999 το σύνολο των συμψηφιζομένων αμοιβαίων οφειλών, κατόπιν ιδίως της πρώτης διαταγής παροχής πληροφοριών και, κατά μείζονα λόγο, μετά τη δεύτερη διαταγή, ευλόγως η Επιτροπή στηρίχθηκε στα στοιχεία που είχε στη διάθεσή της και εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση χωρίς να ζητήσει πρόσθετες πληροφορίες προς συμπλήρωση των ελλειπόντων στοιχείων.

384 Όσον αφορά, δεύτερον, τα μισθώματα αερολιμένος, ύψους 2,46 εκατομμυρίων ευρώ που οφείλονταν για διάφορες περιόδους μετά το 1998, πρέπει προκαταρκτικώς να τονιστεί ότι δεν ασκεί επιρροή εν προκειμένω το γεγονός ότι η προσβαλλόμενη απόφαση πεπλανημένως αναφέρεται στην περίοδο 1998-2001, ενώ η επίμαχη οφειλή περιλαμβάνει, επίσης, μισθώματα για διάφορες περιόδους περιλαμβανόμενες μεταξύ των μηνών Ιανουαρίου και Απριλίου του 2002, όπως επισημαίνει η προσφεύγουσα και όπως, πράγματι, προκύπτει από το παράρτημα 18 της από 11 Απριλίου 2002 απαντήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας στην πρώτη διαταγή. Πράγματι, η προσβαλλόμενη απόφαση αφορά σαφώς την έλλειψη αποδείξεων περί καταβολής του συνόλου των μισθωμάτων, συνολικού ύψους 2,46 εκατομμυρίων ευρώ, περί των οποίων γίνεται λόγος στο ως άνω παράρτημα 18, τα οποία αφορούν διάφορες περιόδους περιλαμβανόμενες, πράγματι, μεταξύ 1998 και Απριλίου του 2002, και όχι μεταξύ Ιανουαρίου 2001 και Απριλίου του 2002, όπως υποστηρίζει η προσφεύγουσα. Ειδικότερα, η προσβαλλόμενη απόφαση επαναλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τα συνολικά ποσά που αφορούσαν, αντιστοίχως, ΟΑ και Ολυμπιακή Αεροπλοΐα, τα περιλαμβανόμενα στο προαναφερθέν παράρτημα 18.

385 Επομένως, αρκεί η διαπίστωση ότι νομίμως η Επιτροπή στήριξε την προσβαλλόμενη απόφαση επί ενός στοιχείου που είχε παράσχει η προσφεύγουσα με την από 11 Απριλίου 2002 απάντησή της, κατά το οποίο το ποσό των 2,46 εκατομμυρίων ευρώ, που

αντιστοιχεί στα μισθώματα αυτά, δεν είχε καταβληθεί. Πράγματι, στις μεταγενέστερες παρατηρήσεις της, ιδίως τις περιλαμβανόμενες στην από 30 Σεπτεμβρίου 2002 απάντησή της στη δεύτερη διαταγή, η προσφεύγουσα δεν επανήλθε επί του ζητήματος αυτού.

386 Επομένως, οι λόγοι που αντλούνται από παράβαση των κανόνων περί βάρους αποδείξεως και από προσβολή του δικαιώματος άμυνας της Ελληνικής Δημοκρατίας πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

2. Επί της αναλύσεως της συμφωνίας συμψηφισμού της 24ης Ιουνίου 1999

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

387 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η ανάλυση της συμφωνίας συμψηφισμού της 24ης Ιουνίου 1999, στην προσβαλλόμενη απόφαση, βαρύνεται με πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως.

388 Υποστηρίζει ότι μία από τις αιτιάσεις της Επιτροπής, στην αιτιολογική σκέψη 153 της προσβαλλομένης αποφάσεως, σχετίζεται με την προβαλλόμενη ανακολουθία μεταξύ του ποσού των 3 402 729 422 δραχμών (περίπου 9,99 εκατομμυρίων ευρώ), που μνημονεύεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, της συμφωνίας συμψηφισμού της 24ης Ιουνίου 1999, και του ποσού των 2 443 981 910 δραχμών (περίπου 7,17 εκατομμυρίων ευρώ), που αναφέρεται στο παράρτημα ΙΙ της συμφωνίας αυτής, ποσά τα οποία αμφότερα αφορούν οφειλές της ΥΠΑ προς την ΟΑ.

389 Η προσφεύγουσα διευκρινίζει ότι η διαφορά μεταξύ των δύο αυτών ποσών (958 747 512 δραχμές) αντιστοιχεί στους τόκους επί της προαναφερθείσας οφειλής ύψους 2 443 981 910 δραχμών. Πράγματι, μετά το δεύτερο ποσό, στο παράρτημα ΙΙ της συμφωνίας αυτής γίνεται αναφορά σε «τόκους» ύψους 958 747 512 δραχμών.

390 Επίσης, το ζήτημα των τόκων επί των λοιπών οφειλών του Δημοσίου προς την προσφεύγουσα, που δεν καλύπτονταν από τη συμφωνία συμψηφισμού, δεν ασκεί επιρροή προκειμένου να εκτιμηθεί αν η εν λόγω συμφωνία ενείχε κρατική ενίσχυση. Η ΟΑ εξακολουθούσε να οφείλει το ποσό των τόκων αυτών. Εν πάση περιπτώσει, οι αιτιάσεις της Επιτροπής έπρεπε να είχαν διατυπωθεί κατά τη διοικητική διαδικασία.

391 Η Επιτροπή αντιτάσσει ότι το παράρτημα ΙΙ της συμφωνίας συμψηφισμού κάνει μνεία περί οφειλών του Δημοσίου έναντι της ΟΑ, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1998, προερχομένων από διάφορες πηγές, μεταξύ των οποίων η ΥΠΑ. Σιωπηρώς, επομένως, συνάγεται ότι οι τόκοι αφορούν όλες τις προαναφερθείσες οφειλές. Εν πάση περιπτώσει, στην προσφεύγουσα εναπέκειτο να εξηγήσει γιατί οι οφειλές που δεν αφορούσαν την ΥΠΑ δεν ήσαν τοκοφόρες.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

392 Επισημαίνεται ότι η συμφωνία συμψηφισμού αναφέρεται στα συμψηφιζόμενα ποσά των αμοιβαίων οφειλών, χωρίς να διευκρινίζει αν τα ποσά αυτά περιλαμβάνουν τόκους επί των οφειλών αυτών.

393 Αντιθέτως, από το παράρτημα Ι της συμφωνίας συμψηφισμού της 24ης Ιουνίου 1999, περί των οφειλών της ΟΑ έναντι του ελληνικού Δημοσίου, ρητώς προκύπτει ότι το ποσό των 28,9 εκατομμυρίων ευρώ που αντιστοιχεί στις οφειλές της ΟΑ προς το ελληνικό Δημόσιο περιελάμβανε τόκους —ειδικότερα «καθυστερούμενες οφειλές» κατά τον κώδικα εισπράξεως δημοσίων εσόδων— μέχρι τις 31 Μαΐου 1999, για το τμήμα εκείνο της οφειλής της ΟΑ που είχε καταχωριστεί στην αρμόδια διοικητική αρχή ως δημόσιο έσοδο.

394 Επίσης, από τα αριθμητικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στον πίνακα του παραρτήματος ΙΙ της προαναφερθείσας συμφωνίας, περί των υποχρεώσεων του ελληνικού Δημοσίου έναντι της ΟΑ, προκύπτει αποκλειστικώς ότι το ποσό των κρατικών οφειλών που ελήφθη υπόψη στη συμφωνία συμψηφισμού περιελάμβανε επτά κατηγορίες οφειλών του Δημοσίου έναντι της ΟΑ, καθώς και «τόκους». Πράγματι, ο προαναφερθείς πίνακας εμφάνιζε το ποσό των συμψηφισθεισών οφειλών από επτά διαφορετικές πηγές, όπως από υπουργεία και οργανισμούς δημοσίου συμφέροντος. Υπό τις συνθήκες αυτές, το γεγονός και μόνον, που επικαλέστηκε η προσφεύγουσα, ότι οι οφειλές της ΥΠΑ αναφέρονταν ως έβδομη κατά σειρά πηγή, πριν από τους τόκους που αναφέρονταν στην όγδοη σειρά ακολουθούμενη από το άθροισμα, δεν δικαιολογεί το συμπέρασμα ότι οι τόκοι αυτοί αφορούσαν αποκλειστικώς το ποσό της οφειλής της ΥΠΑ.

395 Διαπιστώνεται, πάντως, ότι η προσφεύγουσα δεν προσκόμισε στοιχεία σχετικά με τη βάση και τον τρόπο υπολογισμού των τόκων που ελήφθησαν υπόψη στο πλαίσιο του συμψηφισμού, κατά τη διοικητική διαδικασία. Επίσης, ακόμα και αν υποτεθεί ότι οι υπό εξέταση τόκοι αφορούν αποκλειστικώς τις οφειλές της ΥΠΑ, πράγμα το οποίο δεν αποδείχθηκε, η προσφεύγουσα δεν παρέσχε πληροφοριακά στοιχεία επί της καταβολής τόκων επί των άλλων οφειλών, οι οποίες, κατά την άποψή της, δεν περιλαμβάνονται στη συμφωνία.

396 Στο πλαίσιο αυτό, ορθώς η Επιτροπή έκρινε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι η συμφωνία συμψηφισμού παρουσίαζε ασυνέπειες, καθόσον στην παρουσίαση των οφειλών του Δημοσίου, στο παράρτημα ΙΙ της συμφωνίας συμψηφισμού, εμφανιζόταν ότι οι οφειλές της ΥΠΑ ανέρχονταν σε 7,17 εκατομμύρια ευρώ περίπου (2 443 981 910 δραχμές) και όχι σε 9,99 εκατομμύρια ευρώ, όπως αναφέρεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, της ίδιας συμφωνίας.

397 Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να σημειωθεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 153) δεν στηρίζεται μόνο στην προαναφερθείσα ασυνέπεια των αριθμητικών δεδομένων των σχετικών με τις οφειλές της ΥΠΑ, αλλά, γενικότερα, στη μη εξειδίκευση των σχετικών περιόδων και στη μη δικαιολόγηση των ποσών των οφειλών του Δημοσίου έναντι της ΟΑ, από αεροπορικά εισιτήρια ή τιμολόγια.

398 Υπό τις συνθήκες αυτές, η εκτίμηση της Επιτροπής ως προς την αδυναμία της συμφωνίας συμψηφισμού να αποδείξει την έλλειψη κρατικής ενισχύσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί ως βαρυνόμενη με πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως.

399 Επομένως, ο λόγος που αντλείται από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

3. Επί του κριτηρίου του ιδιώτη πιστωτή

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

400 Πρώτον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση βαρύνεται με πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και έλλειψη αιτιολογίας καθόσον αφορά την εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη πιστωτή, επειδή έχει γενικό χαρακτήρα. Μια τέτοια αιτιολογία δεν επιτρέπει να κατανοηθεί ποιες ήταν, κατά τις σχετικές περιόδους, οι διευκολύνσεις που παραχωρήθηκαν στην ΟΑ σχετικά με τα μισθώματα και τα αερολιμενικά τέλη. Επίσης, δεν διευκρινίζει σε ποια στιγμή ο ιδιώτης πιστωτής θα είχε ασκήσει αγωγή, ούτε ποιες εναλλακτικές δυνατότητες, πέραν της συμφωνίας συμψηφισμού ή της αναγκαστικής εκτελέσεως για την άμεση καταβολή των αερολιμενικών μισθωμάτων ύψους 2,46 εκατομμυρίων ευρώ είχε στη διάθεσή του, αν ληφθούν υπόψη, ειδικότερα, τα ποσά που χρωστούσε στην προσφεύγουσα.

401 Δεύτερον, προς στήριξη του λόγου που αντλείται από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι η Επιτροπή θα έπρεπε να έχει εξετάσει αν ήταν «πρόδηλο» ότι ένας ιδιώτης πιστωτής «στην ίδια κατάσταση» με τον δημόσιο πιστωτή δεν θα είχε συνάψει τη συμφωνία συμψηφισμού της 24ης Ιουνίου 1999 και

θα είχε χρησιμοποιήσει όλα τα νόμιμα μέσα ώστε να πετύχει άμεση καταβολή των οφειλόμενων ποσών για αερολιμενικά τέλη και μισθώματα που αφορά η συμφωνία αυτή, καθώς και για τα προαναφερθέντα αερολιμενικά μισθώματα ύψους 2,46 εκατομμυρίων ευρώ, οφειλόμενα για διάφορες περιόδους, σύμφωνα με την προσφεύγουσα, μεταξύ Ιανουαρίου 2001 και Απριλίου 2002.

402 Προκειμένου να προσδιοριστεί αν είναι «πρόδηλο» ότι ένας ιδιώτης πιστωτής δεν θα είχε συνάψει τη συμφωνία συμψηφισμού, δεν θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη η χρηματοοικονομική κατάσταση της προσφεύγουσας το 2002. Θα έπρεπε, συναφώς, να ληφθεί υπόψη η κατάστασή της κατά τον Ιούνιο του 1999, δηλαδή κατά την ημερομηνία συνάψεως της συμφωνίας.

403 Εν προκειμένω, η Επιτροπή δεν απέδειξε με την προσβαλλόμενη απόφαση ότι ένας ιδιώτης πιστωτής δεν θα είχε αποδεχθεί παρόμοιο συμψηφισμό αμοιβαίων οφειλών. Το επιχείρημα της Επιτροπής κατά το οποίο η καταβολή τόκων υπερημερίας δεν εξαλείφει το αποκομισθέν πλεονέκτημα λόγω της καθυστερημένης πληρωμής χρεών στερείται σημασίας στο πλαίσιο της εκτιμήσεως της συμπεριφοράς του ιδιώτη πιστωτή. Επιπλέον, το επιχείρημα αυτό είναι αντιφατικό προκειμένου περί συμψηφισμού χρεών, όπως εν προκειμένω. Πράγματι, οποιοδήποτε υποτιθέμενο πλεονέκτημα που αποκτήθηκε λόγω της καθυστερημένης πληρωμής εξουδετερώνεται από το μειονέκτημα που προέκυψε λόγω της καθυστερημένης πληρωμής των χρεών του αντισυμβαλλομένου.

404 Επίσης, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της την εκ μέρους της προσφεύγουσας καταβολή ποσού 11,9 εκατομμυρίων ευρώ περίπου για αερολιμενικά μισθώματα και τέλη, κατά την περίοδο μεταξύ 5 Ιανουαρίου 1999 και 26 Σεπτεμβρίου 2001. Από τις καταβολές αυτές όμως προκύπτει ότι η προσφεύγουσα μπορούσε να θεωρηθεί ως «τακτικός και επιμελής πληρωτής». Τα μη εκκαθαρισμένα αερολιμενικά τέλη, ύψους 2,46 εκατομμυρίων ευρώ, για την περίοδο «από το 1998 έως το 2001» αντιπροσωπεύουν μικρό μόνον κλάσμα του προαναφερθέντος ποσού που κατέβαλε η προσφεύγουσα κατά την περίοδο αυτή για τη χρησιμοποίηση αεροδρομίων, δηλαδή του ποσού των 6 454 528 ευρώ (ποσό που προκύπτει από τα αποδεικτικά πληρωμής

που περιέχονται στο παράρτημα 30 των από 11 Απριλίου 2002 παρατηρήσεων), καθώς και ποσό 5 426 832 ευρώ (ποσό που προκύπτει από τα αποδεικτικά πληρωμής που περιέχονται στο παράρτημα 17 των από 11 Απριλίου 2002 παρατηρήσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας). Επίσης, η προσφεύγουσα κατέβαλε το σύνολο των αερολιμενικών μισθωμάτων και τελών κατά την περίοδο 1996 έως 1998, ύψους περίπου 6 050 376 ευρώ, τα οποία δεν περιελήφθησαν στη συμφωνία συμψηφισμού της 24ης Ιουνίου 1999, η οποία κάλυπτε κυρίως μισθώματα ύψους 1,49 εκατομμυρίων ευρώ, ως προς τα οποία η Επιτροπή έκρινε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι δεν παρασχέθηκε καμία διευκρίνιση.

405 Στο πλαίσιο αυτό, η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν εξακρίβωσε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, αν είναι πρόδηλον ότι, μετά την εξέταση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων των προβλεπομένων μέσων παροχής εννόμου προστασίας για την είσπραξη των οφειλομένων ποσών, ένας ιδιώτης πιστωτής θα είχε χρησιμοποιήσει «κάθε νόμιμο μέσο». Ειδικότερα, η προσφεύγουσα επισημαίνει ότι, αν, όπως ισχυρίζεται η Επιτροπή, οι οφειλές προς το Δημόσιο έχουν προτεραιότητα σε περιπτώσεις διαδικασιών κατασχέσεως και πτωχεύσεως, ένας ιδιώτης πιστωτής δεν θα ενδιαφερόταν για τη σώρευση μικρότερης προτεραιότητας πιστώσεων. Επίσης, ανεξαρτήτως της πιθανότητας επιτυχίας του προγράμματος αναδιαρθρώσεως, όλα τα υπόλοιπα ελληνικά αεροδρόμια πλην του ΔΑΑ, τα οποία ανήκουν στο Δημόσιο, θα έχαναν πρόωρα τον κυριότερο πελάτη τους στην περίπτωση κατά την οποία η ΟΑ εξαναγκαζόταν να κηρύξει πτώχευση.

406 Η Επιτροπή δέχεται ότι ο συμψηφισμός καθεαυτός δεν σημαίνει κρατική ενίσχυση. Εν προκειμένω, οι αιτιάσεις περί συμφωνίας συμψηφισμού αφορούσαν την έλλειψη στοιχείων σχετικών με τον υπολογισμό των οφειλών του ελληνικού Δημοσίου έναντι της ΟΑ. Επομένως, η συμφωνία συμψηφισμού δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη. Υπό τις συνθήκες αυτές, λόγω της εκτάσεως των διευκολύνσεων που παρασχέθηκαν στην ΟΑ και της επισφαλούς οικονομικής καταστάσεως της ΟΑ, ο ιδιώτης πιστωτής θα είχε επιδιώξει, με κάθε ένδικο βοήθημα, την καταβολή των οφειλομένων ποσών ή θα ζητούσε την ενεργοποίηση των υπέρ αυτού εγγυήσεων.

407 Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι ούτε τα ειδικότερα στοιχεία που περιλαμβάνονται στο παράρτημα 30 της από 11 Απριλίου 2002 απαντήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, που επικαλείται η προσφεύγουσα, ούτε η γενικότερη οικονομική κατάσταση της ΟΑ

θα μπορούσε να προσδώσει στην προσφεύγουσα τον χαρακτηρισμό του σταθερού και πρόθυμου πληρωτή. Τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στο παράρτημα 30 είναι αποσπασματικά και ασαφή. Ειδικότερα, μεγάλος αριθμός τιμολογίων σχετικών με τα μισθώματα δεν συνοδευόταν από αποδεικτικά πληρωμής.

408 Τέλος, η Επιτροπή θεώρησε ως μη καταβληθέντα μισθώματα, για την περίοδο 1998-2001, μόνον τα προαναφερθέντα μισθώματα ύψους 2,46 εκατομμυρίων ευρώ.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

409 Όσον αφορά, πρώτον, τον συμψηφισμό των οφειλών της ΟΑ προς αεροδρόμια άλλα πλην του ΔΑΑ, των συνισταμένων σε αερολιμενικά μισθώματα και τέλη, για διάφορες περιόδους προγενέστερες της 31ης Δεκεμβρίου 1998, είναι αναμφισβήτητο ότι ένας ιδιώτης πιστωτής δεν θα είχε συνάψει συμφωνία συμψηφισμού, όπως αυτή που συνάφθηκε στις 24 Ιουνίου 1999 μεταξύ του ελληνικού Δημοσίου και της ΟΑ, παρά μόνον αν οι δικές του οφειλές, που θα συνυπολογίζονταν στον συμψηφισμό, θα ήσαν βέβαιες και τα ποσά τους σαφώς καθορισμένα.

410 Εν προκειμένω, όμως, από τη δικογραφία προκύπτει ότι οι περίοδοι που αφορούσε ένα σημαντικό μέρος των αμοιβαίων πιστώσεων (μισθώματα οφειλόμενα από την ΟΑ για την περίοδο 1996-1998 και οφειλές υπουργείων και οργανισμών δημοσίου συμφέροντος), που συνυπολογίστηκαν στη συμφωνία συμψηφισμού της 24ης Ιουνίου 1999, δεν προσδιορίστηκαν επακριβώς από τις ελληνικές αρχές. Επίσης, οι εν λόγω αρχές δεν προσκόμισαν αποδείξεις (αεροπορικά εισιτήρια ή τιμολόγια) για το σύνολο των οφειλών του Δημοσίου έναντι της ΟΑ, κατά τη διοικητική διαδικασία.

411 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή υπερέβη τα όρια της εξουσίας της εκτιμήσεως κρίνοντας, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι η προαναφερθείσα συμφωνία συμψηφισμού δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη για την εκτίμηση της συμπεριφοράς που θα είχε υιοθετήσει ένας ιδιώτης πιστωτής ευρισκόμενος σε παρόμοια κατάσταση, προκειμένου να ανακτήσει τις ως άνω πιστώσεις αποτελούμενες από αερολιμενικά τέλη και μισθώματα, ύψους 28,9 εκατομμυρίων ευρώ, για διάφορες περιόδους περιλαμβανόμενες μεταξύ των ετών 1994 και 1998.

412 Επομένως, προς εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη πιστωτή, όσον αφορά τα μη καταβληθέντα μισθώματα και τέλη που καλύπτει η συμφωνία συμψηφισμού, η Επιτροπή νομίμως έλαβε υπόψη την οικονομική κατάσταση της προσφεύγουσας κατά τη διάρκεια όλης της περιόδου που αφορούν οι οφειλές αυτές, περιλαμβανομένης μεταξύ των ετών 1994 και 2002, αντί να στηριχθεί μάλλον στην κατάσταση της ΟΑ κατά την ημερομηνία συνάψεως αυτής της συμφωνίας περί συμψηφισμού, όπως προτείνει η προσφεύγουσα.

413 Όσον αφορά, ακολούθως, τα αερολιμενικά μισθώματα, ύψους 2,46 εκατομμυρίων ευρώ, για διάφορες περιόδους περιλαμβανόμενες μεταξύ των ετών 1998 και 2002 (βλ. σκέψη 384 ανωτέρω), υπενθυμίζεται ότι η προσφεύγουσα δέχθηκε, κατά την προφορική διαδικασία, ότι η οφειλή αυτή δεν είχε διακανονιστεί.

414 Στο πλαίσιο αυτό, λαμβανομένων υπόψη του υψηλού ποσού που αντιπροσωπεύουν τα μη καταβληθέντα μισθώματα και τέλη που όφειλε η ΟΑ για διάφορες περιόδους περιλαμβανόμενες μεταξύ των ετών 1994 και 2002, της παλαιότητας ενός μέρους αυτής της οφειλής και του κινδύνου που διέτρεχε ο πιστωτής να μην εισπράξει το ποσό αυτό, αλλά και να υποστεί πρόσθετες απώλειες λόγω της σοβαρώς επιδεινωθείσας οικονομικής καταστάσεως της προσφεύγουσας, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως κρίνοντας ότι ένας ιδιώτης πιστωτής δεν θα είχε προφανώς δεχθεί τη διαιώνιση της μη καταβολής αυτών των οφειλών.

415 Πρέπει, συναφώς, να τονιστεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι επαρκώς αιτιολογημένη από νομικής απόψεως. Πράγματι, στις αιτιολογικές σκέψεις 151 έως 154, 206 και 209, περιλαμβάνει λεπτομερή στοιχεία ως προς τα αερολιμενικά τέλη και μισθώματα που δεν εξοφλήθηκαν. Στο πλαίσιο αυτό, οι γενικής φύσεως αλλά ακριβείς επεξηγήσεις σχετικά με την εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη πιστωτή, που εκτίθενται στην αιτιολογική σκέψη 212 και παρουσιάζουν, ιδίως, τη χρηματοοικονομική κατάσταση της ΟΑ, παρέχουν πλήρως στους ενδιαφερομένους τη δυνατότητα να εκτιμήσουν τους λόγους που επέβαλαν τη λήψη αυτής της αποφάσεως όσον αφορά, ειδικότερα, τα προαναφερθέντα τέλη και μισθώματα και στο Πρωτοδικείο να ασκήσει τον έλεγχό του. Ειδικότερα, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, δεν απαιτείτο να καθορίσει η Επιτροπή τον ακριβή χρόνο κατά τον οποίο ένας ιδιώτης πιστωτής ευρισκόμενος σε παρόμοια κατάσταση θα είχε παύσει να ανέχεται τη μη καταβολή ή την καθυστερημένη καταβολή (βλ. σκέψεις 290 έως 295 ανωτέρω).

416 Επομένως, οι λόγοι που αντλούνται από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και έλλειψη αιτιολογίας πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

ΣΤ — *Επί της νέας ενισχύσεως που φέρεται προκύπτουσα από την προβαλλόμενη ανοχή της διαιωνίσεως της μη καταβολής του τέλους που αποκαλείται «σπατόσημο»*

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

417 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει να ακυρωθεί όσον αφορά την προβαλλόμενη ενίσχυση που προκύπτει από την ανοχή της διαιωνίσεως της μη καταβολής του αποκαλούμενου «σπατόσημου» κατά την περίοδο από τον Δεκέμβριο του 2000 έως τον Φεβρουάριο του 2002 και κατά τον Μάρτιο του 1999, τέλος το οποίο επέβαλε η Ελληνική Δημοκρατία στα αεροπορικά εισιτήρια με σκοπό να χρηματοδοτηθεί η ανάπτυξη αερολιμένων. Η προσφεύγουσα τονίζει ότι η Επιτροπή δεν τήρησε το βάρος αποδείξεως που φέρει και προσέβαλε το δικαίωμα άμυνας της Ελληνικής Δημοκρατίας και της ιδίας.

418 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, αν η Επιτροπή είχε αναζητήσει τα «ελλείποντα» αποδεικτικά στοιχεία, θα είχε συμπεράνει ότι επί του επίμαχου ποσού των 61 εκατομμυρίων ευρώ το ληξιπρόθεσμο ποσό για την περίοδο από τον Δεκέμβριο του 2000 έως τον Απρίλιο του 2001 είχε καταβληθεί (ύψους 19,3 εκατομμυρίων ευρώ) και το υπόλοιπο του αποκαλούμενου «σπατόσημου», που όφειλε η προσφεύγουσα, αποτελούσε αντικείμενο συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας, περί της οποίας γίνεται λόγος στην από 13 Νοεμβρίου 2002 επιστολή της Ελληνικής Δημοκρατίας. Επίσης, η προσφεύγουσα θα είχε την ευκαιρία να υποβάλει αποδεικτικά στοιχεία περί της πληρωμής του αποκαλούμενου «σπατόσημου» για τον Μάρτιο του 1999.

419 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Ελληνική Δημοκρατία ανταποκρίθηκε δεόντως και καλοπίστως στις αιτήσεις της Επιτροπής περί παροχής πληροφοριών. Όσον αφορά την καταβολή του αποκαλούμενου «σπατόσημου» κατά το 1999 και κατά την περίοδο μεταξύ Δεκεμβρίου 2000 και Φεβρουαρίου 2002, η Ελληνική Δημοκρατία παρέσχε, με την από 11 Απριλίου 2002 απάντησή της στην πρώτη διαταγή παροχής πληροφοριών, πλήρη στοιχεία, πλην της προσκομίσεως αποδεικτικών στοιχείων για την καταβολή του τέλους για τον μήνα Μάρτιο 1999 και για την περίοδο μεταξύ Δεκεμβρίου 2000 και Απριλίου 2001. Τα στοιχεία αυτά όμως δεν κοινοποιήθηκαν εκ λάθους. Επομένως, η Ελληνική Δημοκρατία δεν παρέσχε συμπληρωματικά στοιχεία για τις πληρωμές αυτές με την απάντησή της στη δεύτερη διαταγή παροχής πληροφοριών. Πάντως, στην απάντηση αυτή περιλαμβανόταν πίνακας των πληρωμών που πραγματοποιήθηκαν κατά το 2001. Στην απάντηση γινόταν μνεία περί οφειλών «σπατόσημου» ύψους 19,36 εκατομμυρίων ευρώ, καθώς και ύψους 27,3 εκατομμυρίων ευρώ που δεν είχαν ακόμη διακανονιστεί στις 31 Δεκεμβρίου 2001 και ο διακανονισμός των οποίων ήταν «επικείμενος».

420 Ελλείψει αιτήσεων παροχής πρόσθετων πληροφοριών, η Ελληνική Δημοκρατία και η προσφεύγουσα αγνοούσαν πλήρως τις αμφιβολίες της Επιτροπής ως προς την καταβολή του τέλους «σπατόσημο» για τον μήνα Μάρτιο 1999 και για την περίοδο μεταξύ Δεκεμβρίου 2000 και Φεβρουαρίου 2002. Εξάλλου, επτά περίπου εβδομάδες πριν από την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή δεν είχε εξετάσει αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία, όπως τούτο επιβεβαιώνεται από το προαναφερθέν εσωτερικό υπηρεσιακό σημείωμα της Επιτροπής της 18ης Οκτωβρίου 2002 και το προαναφερθέν παράρτημά του με τίτλο «Παράρτημα II—Historique».

421 Επίσης, όσον αφορά τη συμφωνία εξοφλήσεως οφειλών που αφορούσε την καταβολή του τέλους «σπατόσημο», η οποία συνάφθηκε τον Νοέμβριο του 2002, η προσφεύγουσα επισημαίνει ότι, με τις από 13 Νοεμβρίου 2002 παρατηρήσεις τους, οι ελληνικές αρχές επιβεβαίωσαν στην Επιτροπή ότι το προαναφερθέν ποσό των 31 εκατομμυρίων ευρώ αποτέλεσε αντικείμενο διακανονισμού σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις της εφαρμοστέας νομοθεσίας και διαδικασίας και ότι η σχετική απόφαση θα της διαβιβαζόταν προσεχώς.

422 Η προσφεύγουσα αποκρούει το σιωπηρό συμπέρασμα της Επιτροπής ότι η συμφωνία διακανονισμού των οφειλών αποτελούσε κρατική ενίσχυση. Πρέπει σχετικώς να προσδιοριστεί αν είναι πρόδηλον ότι ο ιδιώτης πιστωτής θα είχε συνάψει μια τέτοια συμφωνία. Εντούτοις, καθόσον η Επιτροπή δηλώνει ότι δεν διέθετε κανένα αποδεικτικό στοιχείο για τη σύναψη και την τήρηση της συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών και, προφανώς, κανένα αποδεικτικό στοιχείο για τους όρους μιας τέτοιας συμφωνίας, δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι είναι πρόδηλον ότι ένας ιδιώτης πιστωτής δεν θα είχε ενεργήσει κατά τον τρόπο που ενήργησε το ελληνικό Δημόσιο.

423 Εν πάση περιπτώσει, η συμφωνία διακανονισμού των οφειλών προβλέπει ότι το ποσό του τέλους «σπατόσημο» που όφειλε η προσφεύγουσα παρήγε τόκους υπερημερίας με επιτόκιο 5 % μηνιαίως μέχρι του ορίου του 300 %. Ένα τόσο υψηλό επιτόκιο αποτελεί παράγοντα που ένας ιδιώτης πιστωτής θα είχε λάβει υπόψη του, μαζί με άλλους σχετικούς παράγοντες. Επομένως, δεν είναι πρόδηλον ότι ένας ιδιώτης πιστωτής δεν θα είχε συνάψει την προαναφερθείσα συμφωνία.

424 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί. Αμφισβητεί ότι είχε την υποχρέωση να ζητήσει την παροχή νέων στοιχείων προς συμπλήρωση των πληροφοριών που έλειπαν μετά τις απαντήσεις στις δύο διαταγές παροχής πληροφοριών.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

425 Η Επιτροπή στηρίζει την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 155 και 208) στην έλλειψη αποδεικτικών πληρωμής του αποκαλούμενου «σπατόσημου», συνολικού ύψους 61 εκατομμυρίων ευρώ, για τον μήνα Μάρτιο 1999, καθώς και για την περίοδο από τον Δεκέμβριο 2000 έως τον Φεβρουάριο 2002, τεκμαίροντας την ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως υπό τη μορφή της ανοχής της μη καταβολής του τέλους μέχρι του ύψους του προαναφερθέντος ποσού.

426 Όσον αφορά τον λόγο που αντλείται από προσβολή του δικαιώματος ακροάσεως της προσφεύγουσας, αρκεί εξ αρχής να υπομνησθεί ότι πρέπει να απορριφθεί για τους λόγους που προεκτέθηκαν (βλ. σκέψεις 42 έως 46 ανωτέρω).

427 Συνεπώς, πρέπει να εξεταστεί αν η Επιτροπή τήρησε, ως προς το ζήτημα αυτό, το βάρος αποδείξεως και αν σεβάστηκε τα δικαιώματα άμυνας της Ελληνικής Δημοκρατίας, αναφορικά, αφενός, με τις αιτήσεις παροχής πληροφοριών που απηύθυνε στις ελληνικές αρχές στο πλαίσιο της διαδικασίας και, αφετέρου, με τις απαντήσεις που έδωσαν οι εν λόγω αρχές.

428 Με την πρώτη διαταγή παροχής πληροφοριών, η Επιτροπή ζήτησε τον πίνακα και τα λεπτομερή στοιχεία πληρωμής, εκ μέρους της ΟΑ, του αποκαλούμενου «σπατόσημου». Με τη δεύτερη διαταγή παροχής πληροφοριών, της 9ης Αυγούστου 2002, ζήτησε από τις ελληνικές αρχές να της παράσχουν τόσο τα στοιχεία που είχε ζητήσει με την πρώτη διαταγή και δεν παρασχέθηκαν, όσο και ορισμένα συμπληρωματικά πληροφοριακά στοιχεία, όπως τα ακριβή ποσά σχετικά, αφενός, με την καταβολή των εξόδων λειτουργικής εκμεταλλεύσεως της ΟΑ για το 2001, διευκρινίζοντας περαιτέρω τις επιβαρύνσεις για τη χρήση 2001 και, αφετέρου, τις επιβαρύνσεις των προγενέστερων χρήσεων, καθώς και σχετικά με την εξόφληση οφειλών από 1ης Ιανουαρίου 2002.

429 Η προσφεύγουσα δέχεται ότι, κατόπιν αυτής της διαταγής, παρέλειψε να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία περί της καταβολής του αποκαλούμενου «σπατόσημου» για τον μήνα Μάρτιο 1999, καθώς και το ανερχόμενο σε 19,3 εκατομμύρια ευρώ ποσό που αντιστοιχεί στην περίοδο μεταξύ των μηνών Δεκεμβρίου 2000 και Απριλίου 2001.

430 Επίσης, κατόπιν της δεύτερης διαταγής παροχής πληροφοριών, οι ελληνικές αρχές κοινοποίησαν απλώς, με την από 30 Σεπτεμβρίου 2002 απάντησή τους, πίνακα πληρωμών που πραγματοποιήθηκαν κατά το 2001. Επίσης, επισήμαναν ότι το ύψους 27,3 εκατομμυρίων ευρώ «σπατόσημο» δεν είχε ακόμη διακανονιστεί στις 31 Δεκεμβρίου 2001 και ότι «επίκειται» ο διακανονισμός του. Ούτε όμως ο πίνακας αυτός ούτε η δήλωση περί του επικείμενου διακανονισμού του υπολοίπου του τέλους για το 2001 μπορούν ευλόγως να εκληφθούν ως αποδεικτικά στοιχεία.

431 Υπό τις συνθήκες αυτές, ορθώς η Επιτροπή προβάλλει ότι δεν μπορούσε ευλόγως να υποθέσει ότι οι ελληνικές αρχές και η προσφεύγουσα, υποβάλλοντας, ως απάντηση στη δεύτερη διαταγή, πίνακα των μη καταβληθέντων ποσών του «σπατόσημου» κατά τις 31 Δεκεμβρίου 2001, καθώς και έγγραφο με το οποίο ανακοίνωναν ότι επέκειτο διακανονισμός, είχαν την εύλογη εντύπωση ότι προσκόμισαν τα αποδεικτικά στοιχεία που ζητήθηκαν.

432 Τέλος, από τα επιχειρήματα που προέβαλαν οι διάδικοι και από τα έγγραφα της δικογραφίας προκύπτει ότι με την από 13 Νοεμβρίου 2002 επιστολή της Ελληνικής Δημοκρατίας, η Επιτροπή ενημερώθηκε απλώς περί της συνάψεως, κατά την ελληνική νομοθεσία, συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών των σχετικών με το «σπατόσημο», ύψους 31 εκατομμυρίων ευρώ.

433 Υπό τις συνθήκες αυτές, ελλείψει οποιουδήποτε αποδεικτικού στοιχείου περί της συνάψεως αυτής της συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών, καθώς και οποιασδήποτε διευκρινίσεως σχετικής με τις περιόδους και τα αεροδρόμια που η συμφωνία

αυτή αφορούσε, καθώς και με τους προβλεπόμενους τόκους, τη συμφωνηθείσα σταδιακή καταβολή και το αν είχε ήδη πραγματοποιηθεί κάποια καταβολή, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη της αυτή τη συμφωνία στην προσβαλλόμενη απόφαση, προκειμένου να καθορίσει αν εξοφλήθηκε το εν λόγω ποσό του «σπατόσημου».

434 Επομένως, ορθώς η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα περί της διαιωνίσεως της ανοχής για μη καταβολή αυτού του ποσού, χωρίς να απαιτείται να εξεταστεί προηγουμένως αν ένας ιδιώτης πιστωτής θα είχε συνάψει ή όχι την προβαλλόμενη συμφωνία περί διακανονισμού των οφειλών.

435 Για όλους τους λόγους που προεκτέθηκαν, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή ούτε αγνόησε το βάρος αποδείξεως ούτε προσέβαλε το δικαίωμα άμυνας της Ελληνικής Δημοκρατίας εκδίδοντας την προσβαλλόμενη απόφαση βάσει των στοιχείων που της είχαν κοινοποιήσει οι ελληνικές αρχές κατόπιν των δύο διαταγών παροχής πληροφοριών.

436 Πράγματι, στην προσφεύγουσα εναπέκειτο να παράσχει τα απαιτούμενα πληροφοριακά στοιχεία από της πρώτης ήδη διαταγής και, κατά μείζονα λόγο, μετά τη δεύτερη. Εν προκειμένω, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η μη υποβολή συμπληρωματικών ερωτήσεων εκ μέρους της Επιτροπής στις ελληνικές αρχές δεν σημαίνει ελλιπή γνώση του φακέλου. Από της απόψεως αυτής, το περιεχόμενο του εσωτερικού υπηρεσιακού σημειώματος που επικαλέστηκε η προσφεύγουσα δεν παρέχει καμία προς τούτο ένδειξη.

437 Επομένως, οι λόγοι που αντλούνται από παράβαση των κανόνων περί του βάρους αποδείξεως και προσβολή του δικαιώματος άμυνας της Ελληνικής Δημοκρατίας πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

Ζ — Επί της νέας ενισχύσεως που φέρεται να προκύπτει από την προβαλλόμενη ανοχή της διαιωνίσεως της μη καταβολής των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως στο ΙΚΑ

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

438 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί ότι της είχε χορηγηθεί ενίσχυση υπό τη μορφή ανοχής της διαιωνιζόμενης μη καταβολής των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως, επειδή, κατά την Επιτροπή, δεν κατέβαλε τις εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως στο Ίδρυμα Κοινωνικής Ασφαλίσεως (ΙΚΑ) από το 1993 έως το 2001, ότι είχε συνάψει με το ΙΚΑ συμφωνία διακανονισμού των οφειλών, τον Απρίλιο του 2001, η οποία προέβλεπε τον διακανονισμό αυτών των εισφορών σε 24 μηνιαίες δόσεις, με μια κατ' αποκοπήν προκαταβολή, και ότι η ΟΑ παραβίασε τη συμφωνία αυτή παραλείψασα να καταβάλει τις μετά τη συμφωνία εισφορές για τους μήνες Οκτώβριο έως Δεκέμβριο 2001, ώστε το σύνολο της οφειλής να έχει καταστεί απαιτητό.

439 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, πρώτον, ότι η Επιτροπή δεν τήρησε τους κανόνες περί βάρους αποδείξεως και προσέβαλε το δικαίωμα ακροάσεως της ιδίας και της Ελληνικής Δημοκρατίας.

440 Παρά την απουσία οποιουδήποτε αιτήματος για περαιτέρω πληροφόρηση σχετικά με το ΙΚΑ στην πρώτη διαταγή παροχής πληροφοριών, η Ελληνική Κυβέρνηση υπενθύμισε, με την από 11 Απριλίου 2002 απάντησή της, τη σύναψη της συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών. Διαβίβασε στην Επιτροπή αποδείξεις πληρωμής εκ μέρους της ΟΑ προς το ΙΚΑ, βάσει αυτής της συμφωνίας, καθώς και έγγραφο του ΙΚΑ, της 3ης Απριλίου 2001, το οποίο βεβαίωνε τη συμφωνία αυτή και το οποίο είχε ήδη επισυναφθεί στις από 25 Οκτωβρίου 2001 παρατηρήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας επί της δεύτερης καταγγελίας.

441 Η Ελληνική Δημοκρατία παρέσχε συμπληρωματικές πληροφορίες με το παράρτημα ΙΙΙ της από 30 Σεπτεμβρίου 2002 απαντήσεώς της στη δεύτερη διαταγή παροχής πληροφοριών. Στο παράρτημα αυτό εμφαινόταν ότι το ποσό των εισφορών της ΟΑ

προς το ΙΚΑ, που δεν είχαν καταβληθεί στις 31 Δεκεμβρίου 2001, ανερχόταν σε 6 εκατομμύρια ευρώ περίπου και ότι το ποσό αυτό εξοφλήθηκε τον Ιανουάριο του 2002. Εξάλλου, επειδή η δεύτερη διαταγή αφορούσε αποκλειστικώς τις «μη καταβληθείσες» από την ΟΑ κατά το έτος 2001 δαπάνες λειτουργικής εκμεταλλεύσεως και επειδή η Επιτροπή δεν είχε δηλώσει ότι η από 11 Απριλίου 2002 απάντηση δεν περιείχε, κατά την άποψή της, αρκετά στοιχεία από τα οποία να προκύπτει η καταβολή των οφειλομένων μετά τη συμφωνία εισφορών προς το ΙΚΑ για τους μήνες Οκτώβριο έως Δεκέμβριο του 2001, η προσφεύγουσα δεν ερμήνευσε το αίτημα αυτό υπό την έννοια ότι αφορά τις νέες αυτές εισφορές, δεδομένου ότι τις είχε καταβάλει.

442 Κατόπιν αυτών των απαντήσεων, η Επιτροπή δεν κατέστησε γνωστό ότι εξακολουθούσε να διατηρεί αμφιβολίες ως προς την καταβολή εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως για την περίοδο από Οκτώβριο έως Δεκέμβριο του 2001 ή ως προς τα μέτρα που έλαβε το ΙΚΑ για την εκτέλεση της συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών του Απριλίου 2001.

443 Ο πραγματικός λόγος για τον οποίο η Επιτροπή δεν παρέσχε τη δυνατότητα στην Ελληνική Δημοκρατία και την προσφεύγουσα να προσκομίσουν τα αποδεικτικά εκείνα στοιχεία που η Επιτροπή θεωρούσε ως ελλείποντα οφείλεται στο ότι, μέχρι ένα πολύ προχωρημένο στάδιο της διαδικασίας, αγνοούσε τα στοιχεία που περιείχαν οι φάκελοί της. Τούτο προκύπτει από το εσωτερικό υπηρεσιακό σημείωμα της Επιτροπής της 18ης Οκτωβρίου 2002 και από το προαναφερθέν παράρτημα υπό τον τίτλο «Historique».

444 Δεύτερον, η προσφεύγουσα αμφισβητεί το βάσιμο των επιχειρημάτων της Επιτροπής ότι τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία ήταν ασαφή και εσφαλμένα.

445 Υποστηρίζει, ειδικότερα, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι πλημμελής λόγω πεπλανημένης εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών, καθόσον η Επιτροπή κακώς υπέθεσε ότι η προσφεύγουσα δεν είχε καταβάλει τις εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως που οφείλονταν στο ΙΚΑ για την περίοδο από Οκτώβριο έως Δεκέμβριο του 2001. Προβάλλει ότι οι πληροφορίες επί του εντάλματος πληρωμής που

περιλαμβάνονται στο παράρτημα 31 των από 11 Απριλίου 2002 παρατηρήσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας παρείχαν σαφή ένδειξη ότι η προσφεύγουσα είχε πραγματοποιήσει την πληρωμή τον Δεκέμβριο του 2001, έστω και αν το έγγραφο αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί ως τελειωτική απόδειξη πληρωμής. Αυτό το ένταλμα πληρωμής περιλαμβάνει στο κάτω πλαίσιο στην επάνω δεξιά γωνία τα αρχικά της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας (ΕΤΕ) και τον αριθμό της τραπεζικής επιταγής (20825222) που χρησιμοποίησε η προσφεύγουσα για την πληρωμή των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως του Δεκεμβρίου 2001. Ο ίδιος αριθμός τραπεζικής επιταγής εμφανίζεται και στο αντίγραφο κίνησης τραπεζικού λογαριασμού που έχει εκδώσει η εν λόγω τράπεζα και το οποίο επισυνάπτεται στην προσφυγή.

446 Επιπλέον, η προσβαλλόμενη απόφαση βαρύνεται με πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και πλάνη περί τα πράγματα, καθόσον η Επιτροπή κατέληξε στο ότι η προσφεύγουσα δεν κατέβαλε πρόστιμα ή ποινές σχετικά με τις απλήρωτες οφειλόμενες εισφορές της κατά διάφορες περιόδους από το 1993 έως το 2001.

447 Η προσφεύγουσα διευκρινίζει ότι, πριν από τη σύναψη της συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών του Απριλίου 2001, οι δεδουλευμένοι τόκοι επί των οφειλομένων εισφορών, που ανέρχονταν σε 21 εκατομμύρια ευρώ περίπου, δεν είχαν υπολογιστεί ή καταβληθεί. Εντούτοις, μόλις συνάφθηκε η συμφωνία αυτή, οι τόκοι επί του ποσού αυτού που αποτελούσε αντικείμενο της εν λόγω συμφωνίας υπολογίστηκαν σύμφωνα με τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας που εφαρμόζονται σχετικά με την επιβολή τόκων σε εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως των οποίων καθυστερείται η πληρωμή και προστέθηκαν στο ποσό αυτό. Το συνολικό ποσό, ύψους 32 εκατομμυρίων ευρώ περίπου, που αναφερόταν στη συμφωνία διακανονισμού περιελάμβανε, επομένως, τους δεδουλευμένους τόκους μέχρι την ημερομηνία συνάψεως αυτής της συμφωνίας. Εξάλλου, η συμφωνία αυτή προέβλεπε επιπλέον τόκο, για τους 24 μήνες που αφορούσε, ύψους περίπου 13 εκατομμυρίων ευρώ, ώστε η συνολική πληρωμή βάσει της συμφωνίας να ανέρχεται σε περίπου 45 εκατομμύρια ευρώ.

448 Όσον αφορά τους τόκους επί του προαναφερθέντος ποσού των 21 εκατομμυρίων ευρώ, τους δεδουλευμένους κατά την ημερομηνία συνάψεως της συμφωνίας, η προσφεύγουσα αμφισβητεί το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η προσαύξηση 120 %

που προβλέπει η ελληνική νομοθεσία καλύφθηκε σε περίοδο τριών ετών. Υποστηρίζει ότι το 99,7 % του προαναφερθέντος ποσού αφορούσε εισφορές οι οποίες κατέστησαν ληξιπρόθεσμες κατά την περίοδο μεταξύ Νοεμβρίου 2000 και Ιανουαρίου 2001.

449 Τέλος, η προσφεύγουσα αμφισβητεί το βάσιμο του επιχειρήματος της Επιτροπής σχετικά με την έλλειψη ειδικών στοιχείων για τα οφειλόμενα ποσά σε διάφορες χρονικές περιόδους και για τον υπολογισμό των τόκων. Η Επιτροπή δεν μπορούσε να θέσει, στο στάδιο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, τα ζητήματα που δεν είχε θέσει κατά τη διάρκεια της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ.

450 Τρίτον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση βαρύνεται με πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως και ανεπάρκεια αιτιολογίας ως προς την εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη πιστωτή.

451 Εν προκειμένω, η Επιτροπή όφειλε να προσδιορίσει αν είναι πρόδηλον ότι ένας ιδιώτης πιστωτής στη θέση του ΙΚΑ θα είχε χρησιμοποιήσει όλα τα νόμιμα μέσα ώστε να επιτύχει την άμεση καταβολή όλου του οφειλόμενου ποσού σύμφωνα με τη διαδικασία διακανονισμού, από της πρώτης καθυστερήσεως καταβολής —την οποία η προσφεύγουσα αμφισβητεί— εισφορών για τον μήνα Οκτώβριο του 2001, ή αν είναι πρόδηλον ότι δεν θα είχε συνάψει συμφωνία διακανονισμού τον Απρίλιο του 2001.

452 Τα ακόλουθα στοιχεία θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη. Πρώτον, σύμφωνα με τη σχετική ελληνική νομοθεσία, σε περίπτωση παραβάσεως μιας συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών, ένας οφειλέτης του ΙΚΑ μπορεί να ζητήσει νέο διακανονισμό του χρέους για την καταβολή των οφειλόμενων εισφορών.

453 Δεύτερον, ο ιδιώτης πιστωτής θα είχε οπωσδήποτε λάβει υπόψη την πραγματοποιηθείσα τον Ιούλιο του 2001 κατάσχεση ακινήτων της ΟΑ, για το συνολικό ποσό των 21 εκατομμυρίων ευρώ. Πράγματι, θα είχε ασφάλεια επί ποσού που αντιστοιχούσε στο 85 % περίπου του υπολοίπου του χρέους το οποίο εναπέμενε προς πληρωμή βάσει της συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών του Απριλίου 2001.

454 Τρίτον, ο ιδιώτης πιστωτής θα είχε εξετάσει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα προσφυγής σε όλα τα νόμιμα μέσα σε σχέση με τη σύναψη δεύτερης συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών. Επομένως, η χρησιμοποίηση όλων των νομίμων μέσων θα είχε οδηγήσει την ΟΑ σε πτώχευση, οπότε τα οφειλόμενα ποσά βάσει της συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών δεν θα μπορούσαν να καταβληθούν και ο ιδιώτης πιστωτής θα έχανε όλες τις μελλοντικές πληρωμές εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως εκ μέρους της ΟΑ.

455 Τέταρτον, η ΟΑ είχε ήδη πραγματοποιήσει σημαντικές πληρωμές βάσει της συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών και συνέχισε να καταβάλλει τις νέες εισφορές. Απέδειξε, επομένως, ότι είναι σταθερός και πρόθυμος πληρωτής.

456 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που παρασχέθηκαν με την από 11 Απριλίου 2002 απάντηση της Ελληνικής Δημοκρατίας στην πρώτη διαταγή παροχής πληροφοριών, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ΟΑ αθέτησε τη συμφωνία διακανονισμού των οφειλών παραλείπουσα να καταβάλει τις οφειλόμενες εισφορές για τους μήνες Οκτώβριο έως Δεκέμβριο 2001.

457 Επίσης, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι οι τόκοι υπερημερίας που κατά την προσφεύγουσα περιλαμβάνονται στο προαναφερθέν ποσό των 32 εκατομμυρίων ευρώ καταλογίστηκαν μετά τη σύναψη της συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών. Λόγω της κατ' έτος κεφαλαιοποιήσεως των τόκων, η ανώτατη προσαύξηση του 120 %

συμπληρώθηκε σε τρία περίπου χρόνια καθυστέρησης πληρωμής. Επομένως, ορισμένα ποσά δεν επιβαρύνθηκαν με τόκους κατά τη διάρκεια πέντε περίπου από τα οκτώ έτη καθυστερήσεως της πληρωμής μεταξύ 1993 και 2001.

458 Ως προς το συνολικό ποσό της πληρωμής, ανερχόμενο περίπου σε 45 εκατομμύρια ευρώ, το οποίο είχε προβλεφθεί με τη συμφωνία διακανονισμού των οφειλών του Απριλίου του 2001, η Επιτροπή προσάπτει στην προσφεύγουσα ότι δεν προσδιόρισε τα διάφορα ποσά των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως που οφείλονταν σε διάφορα χρονικά σημεία, και συνιστούν το οφειλόμενο κεφάλαιο, ούτε τον τρόπο υπολογισμού των τόκων, ώστε να καταστεί δυνατή η εκτίμηση της ακρίβειας του υπολογισμού, ούτε αν της έχουν επιβληθεί πρόστιμα για την καθυστέρηση αυτή.

459 Όσον αφορά την εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη πιστωτή, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η ενίσχυση συνίσταται στη διαιωνιζόμενη ανοχή για τη μη καταβολή των εισφορών από το 1993 έως το 2001 και στη μη λήψη μέτρων ανακτήσεως όλων των οφειλομένων εισφορών μετά τη λήξη της συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών.

460 Στο πλαίσιο αυτό, ακόμα και αν υποτεθεί ότι, για οποιονδήποτε λόγο, ο ιδιώτης πιστωτής είχε υποχρεωθεί να ανεχθεί τη μη καταβολή εισφορών επί μία συνεχή οκταετία και, στη συνέχεια, είχε συνάψει συμφωνία περί ρυθμίσεως των χρεών η οποία παραβιάστηκε λίγο μετά τη σύναψή της και αν ο οφειλέτης βρισκόταν σε κατάσταση πλήρους χρηματοοικονομικής καταρρεύσεως, ο ιδιώτης πιστωτής θα προσέφευγε σε κάθε διαθέσιμο νόμιμο μέσο προκειμένου να εισπράξει την απαίτησή του.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

461 Η προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 147 έως 149 και 205) αφορά τη μη καταβολή εκ μέρους της προσφεύγουσας υποχρεωτικών εισφορών κοινωνικής

ασφαλίσεως, για περιόδους εμπίπτουσες μεταξύ των ετών 1993 και 2001, και την παράλειψη επιβολής προστίμων ή της λήψεως άλλων μέτρων, όπως ο πλειστηριασμός, κατά τα προβλεπόμενα από την ελληνική νομοθεσία, και τις διέπουσες το ΙΚΑ ρυθμίσεις τις σχετικές με τον διακανονισμό των οφειλών. Στηρίζεται, ειδικότερα, στη διαπίστωση ότι, μετά τη σύναψη μεταξύ ΟΑ και ΙΚΑ, τον Απρίλιο του 2001, συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών που αφορούσαν συνολικό ποσό 45 εκατομμυρίων ευρώ, αποτελούμενο από το ποσό των προαναφερθεισών εισφορών και τις συσσωρευμένες προσαυξήσεις επί του ποσού αυτού, η ΟΑ δεν τήρησε τη συμφωνία αυτή, οπότε κατέστη απαιτητό το σύνολο της οφειλής της ανερχόμενης σε 45 εκατομμύρια ευρώ.

462 Η Επιτροπή έλαβε υπόψη, στην προσβαλλόμενη απόφαση, το ποσό των 45 εκατομμυρίων που ορίζεται στη συμφωνία περί διακανονισμού των οφειλών. Ειδικότερα, δεν αμφισβήτησε το ποσό των τόκων που περιλαμβάνεται στο ποσό αυτό των 45 εκατομμυρίων. Μετά τη διαπίστωση ότι, από το ποσό αυτό των 45 εκατομμυρίων ευρώ, ποσό ανερχόμενο, το έτος 2002, σε 17,6 εκατομμύρια ευρώ διακανονίστηκε, θεώρησε ότι το υπόλοιπο, ανερχόμενο σε 27,4 εκατομμύρια ευρώ κατέστη άμεσα απαιτητό, προσαυξημένο κατά τους τόκους υπερημερίας (αιτιολογικές σκέψεις 149 και 205 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

463 Επομένως, από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει σαφώς ότι η ενίσχυση που προκύπτει, κατά την Επιτροπή, από την ανοχή για τη μη καταβολή εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως συνίσταται ακριβώς στην ανοχή για τη μη καταβολή του προαναφερθέντος ποσού των 27,4 εκατομμυρίων ευρώ. Αντιθέτως, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν θεωρεί τη συμφωνία διακανονισμού των οφειλών που συνάφθηκε τον Απρίλιο του 2001 ως περιέχουσα κρατική ενίσχυση. Εντούτοις, η Επιτροπή έκρινε, με την απόφαση αυτή, ότι η μη λήψη μέτρων —πρόστιμα, πλειστηριασμός— κατά τη διάρκεια οκταετούς περιόδου περιλαμβανομένης μεταξύ των ετών 1993 και 2001, κατόπιν της μη καταβολής εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, ενίσχυε το τεκμαιρόμενο κατά την άποψή της συμπέρασμα ότι, καθ' όλη τη διάρκεια αυτών των ετών, το ΙΚΑ προφανώς δεν συμπεριφέρθηκε ως ένας ιδιώτης πιστωτής ευρισκόμενος σε παρόμοια κατάσταση.

464 Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως, όπως αυτό προεκτέθηκε, μπορεί να θεωρηθεί ότι προβάλλονται λυσιτελώς εκ μέρους των

διαδίκων εκείνες μόνον οι αιτιάσεις και τα επιχειρήματα που σχετίζονται με την προβαλλόμενη μη τήρηση της συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών και τη μη προσφυγή του ΙΚΑ σε όλα τα μέσα που θα του επέτρεπαν να εισπράξει το επίμαχο ποσό, ανερχόμενο σε 27,4 εκατομμύρια ευρώ, αυξημένο κατά τους τόκους. Ειδικότερα, οι αιτιάσεις της προσφεύγουσας κατά τις οποίες αυτή καθεαυτή η σύναψη της συμφωνίας διακανονισμού οφειλών θεωρήθηκε ως περιέχουσα στοιχεία κρατικής ενισχύσεως στερούνται αντικειμένου. Εξάλλου, το επιχείρημα της Επιτροπής σχετικά με τον υπολογισμό των τόκων που περιλαμβάνονται στο ποσό των 45 εκατομμυρίων ευρώ που ορίζεται στη συμφωνία διακανονισμού των οφειλών πρέπει, επίσης, να θεωρηθεί ως στερούμενο παντελώς αλυσιτέλειας, λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου της προσβαλλομένης αποφάσεως.

465 Επομένως, πρέπει, πρώτον, να εξεταστούν οι λόγοι που αντλούνται από παράβαση των κανόνων περί βάρους αποδείξεως, προσβολή του δικαιώματος άμυνας και πλάνη περί τα πράγματα, όσον αφορά το συμπέρασμα της Επιτροπής κατά το οποίο η ΟΑ «εμφανίζεται να μην έχει καταβάλει τις εισφορές για τους μήνες Οκτώβριο έως Δεκέμβριο 2001, παραβιάζοντας έτσι την προαναφερθείσα συμφωνία» (αιτιολογική σκέψη 205 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

466 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, συναφώς, όσον αφορά τα συγκεκριμένα αιτήματα περί καταβολής εκ μέρους της ΟΑ των εισφορών της, που διατύπωσε η Επιτροπή στις δύο διαταγές της περί παροχής πληροφοριών, ότι εναπέκειτο στην προσφεύγουσα να προσκομίσει όλα τα πρόσφορα αποδεικτικά στοιχεία αφορώντα, ιδίως, την εφαρμογή της προαναφερθείσας συμφωνίας διακανονισμού των οφειλών, χωρίς η Επιτροπή να υποχρεούται να ζητήσει συμπληρωματικές πληροφορίες ως προς τις εισφορές των μηνών από Οκτώβριο έως Δεκέμβριο 2001.

467 Πράγματι, από την πρώτη διαταγή παροχής πληροφοριών που περιείχε η απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως της 6ης Μαρτίου 2002 προκύπτει σαφώς ότι η Επιτροπή επέβαλε στην Ελληνική Δημοκρατία την υποχρέωση να παράσχει «όλα τα απαιτούμενα πληροφοριακά στοιχεία» προκειμένου να εκτιμηθούν οι προβαλλόμενες νέες ενισχύσεις, μεταξύ των οποίων γινόταν μνεία της ανοχής για τη μη καταβολή ή την καθυστερημένη καταβολή εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως οφειλομένων από την ΟΑ. Στην ίδια αυτή απόφαση (σκέψη 38), η Επιτροπή

επισήμανε, ειδικότερα, ότι, με τις απαντήσεις τους στη δεύτερη καταγγελία, οι ελληνικές αρχές επιβεβαίωσαν, ιδίως, τις καθυστερήσεις στην εκ μέρους της ΟΑ καταβολή εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως κατά την περίοδο μεταξύ των μηνών Μαρτίου και Δεκεμβρίου 2001.

468 Επίσης, με τη δεύτερη διαταγή παροχής πληροφοριών, η Επιτροπή ζήτησε τόσο τα πληροφοριακά εκείνα στοιχεία τα οποία είχαν ζητηθεί με την πρώτη διαταγή και δεν είχαν προσκομιστεί όσο και ακριβή αριθμητικά δεδομένα σχετικά με την καταβολή εκ μέρους της ΟΑ δαπανών λειτουργικής εκμεταλλεύσεως. Στο πλαίσιο αυτό, η διατύπωση του δεύτερου αιτήματος, το οποίο αφορούσε στην «καταβολή δαπανών λειτουργικής εκμεταλλεύσεως που η ΟΑ δεν είχε εξοφλήσει κατά το έτος 2001» («payment of the operational costs Olympic Airways did not met in 2001»), πρέπει, προφανώς, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορούσε ιδίως τις αποδείξεις περί καταβολής νέων εισφορών στο ΙΚΑ.

469 Όπως, όμως, προκύπτει από τη δικογραφία, όσον αφορά την καταβολή στο ΙΚΑ νέων εισφορών για τους μήνες Οκτώβριο έως Δεκέμβριο 2001, το μοναδικό έγγραφο που διαβίβασε η Ελληνική Δημοκρατία στην Επιτροπή κατά τη διοικητική διαδικασία ήταν η προαναφερθείσα διαταγή πληρωμής (βλ. σκέψη 445 ανωτέρω), που αφορούσε τις εισφορές του Δεκεμβρίου 2001. Αυτή, όμως, η διαταγή πληρωμής δεν φέρει υπογραφή και, όπως η ίδια η προσφεύγουσα δέχεται, δεν αποτελεί «αξιόπιστη απόδειξη».

470 Τα λοιπά αποδεικτικά στοιχεία που επικαλέστηκε η προσφεύγουσα, τα οποία διαβιβάστηκαν στην Επιτροπή ως συνημμένα της από 11 Απριλίου 2002 απαντήσεως στην πρώτη διαταγή παροχής πληροφοριών, αφορούν ιδίως την καταβολή των δόσεων που προβλέπει η συμφωνία, καθώς και την καταβολή νέων εισφορών για τους μήνες από Απρίλιο έως Σεπτέμβριο 2001.

471 Επίσης, τα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την καταβολή εισφορών για τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2001, που προσκομίστηκαν για πρώτη φορά ενώπιον του Πρωτοδικείου, δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη, σύμφωνα με πάγια νομολογία (βλ. σκέψη 72 ανωτέρω).

472 Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να τονιστεί ότι η μη καταβολή εισφορών για τον μήνα Οκτώβριο 2001 αρκούσε για να καταστήσει ανίσχυρη τη συμφωνία περί διακανονισμού των οφειλών, κατ' εφαρμογήν της ελληνικής νομοθεσίας.

473 Υπό τις συνθήκες αυτές, ελλείψει αποδεικτικών στοιχείων περί καταβολής των οφειλομένων στο ΙΚΑ εισφορών για τους μήνες Οκτώβριο έως Δεκέμβριο 2001 δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή αντέστρεψε το βάρος αποδείξεως ή ότι υπερέβη τα όρια της εξουσίας της εκτιμήσεως καταλήγοντας ότι οι προαναφερθείσες εισφορές δεν καταβλήθηκαν.

474 Πρέπει, επομένως, να εξεταστεί, δεύτερον, αν ένας ιδιώτης πιστωτής, που θα είχε δικαίωμα να απαιτήσει την καταβολή ολόκληρου του υπολοίπου της οφειλής της ΟΑ, κατόπιν της μη καταβολής εισφορών για τους μήνες από Οκτώβριο έως Δεκέμβριο 2001, θα είχε ανεχθεί τη μη καταβολή του υπολοίπου, ανερχομένου σε 27,4 εκατομμύρια ευρώ, πλέον τόκων.

475 Προς τούτο, πρέπει να ληφθεί υπόψη, αφενός, το γεγονός ότι η κατάσχεση ακινήτων της ΟΑ, στην οποία προέβη το ΙΚΑ τον Ιούλιο του 2001, κάλυπτε μόνον το ένα έκτο του υπολοίπου της οφειλής της ΟΑ και, αφετέρου, το γεγονός της ελλείψεως οποιασδήποτε ενδείξεως περί λήψεως εκ μέρους του ΙΚΑ μέτρων για την καταβολή του ποσού που αντιστοιχεί στην αξία των κατασχεθέντων. Υπό τις συνθήκες αυτές, λόγω της παλαιότητας της οφειλής που αφορούσε η συμφωνία διακανονισμού της οφειλής, η οποία αναγόταν, κατά τα στοιχεία που παρέσχε η Επιτροπή, στην περίοδο 1993-2001, και του κινδύνου που διέτρεχε ο πιστωτής να μην εισπράξει μέρος της πίστωσής του, αλλά και να υποστεί πρόσθετες ζημίες ως εκ της σοβαρώς επιδεινωθείσας χρηματοοικονομικής καταστάσεως της προσφεύγουσας, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως κρίνοντας ότι ένας ιδιώτης πιστωτής δεν θα είχε, προφανώς, ανεχθεί τη μη καταβολή του υπολοίπου της οφειλής της ΟΑ ανερχομένης σε 27,4 εκατομμύρια ευρώ.

476 Βάσει αυτών των σκέψεων, οι λόγοι που αντλούνται από αντιστροφή του βάρους αποδείξεως, προσβολή του δικαιώματος άμυνας, πλάνη περί τα πράγματα και πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

V — *Επί του λόγου που αφορά τις δύο πτυχές της προσβαλλομένης αποφάσεως και αντλείται από κατάχρηση εξουσίας*

A — *Επιχειρήματα των διαδίκων*

477 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε κατά κατάχρηση εξουσίας. Υποστηρίζει ότι η απόφαση αυτή ελήφθη εσπευσμένα και είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη ιδίως όσον αφορά τις προβαλλόμενες νέες ενισχύσεις.

478 Επίσης, η προσβαλλόμενη απόφαση εκφράζει προφανώς τη βούληση —στην προοπτική μειώσεως του αριθμού των αεροπορικών εταιριών στην Ευρώπη— να δοθεί «χαριστική βολή» στην ΟΑ ή να αποδυναμωθεί η εταιρία αυτή, παρά την επιθυμία να εξεταστεί καταλλήλως η αναδιάρθρωση κατά τρόπο που να εξασφαλίζει τη βιωσιμότητα της επιχειρήσεως. Ειδικότερα, η Επιτροπή επιβάλλει κυρώσεις κατά της ΟΑ επειδή δεν συμμορφώθηκε προς το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998. Η μη εφαρμογή, όμως, αυτού του προγράμματος πρέπει να καταλογιστεί στο εν λόγω θεσμικό όργανο, καθόσον αρνήθηκε να διαπιστώσει ότι συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις αποδεσμεύσεως της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως. Επίσης, η Επιτροπή απέφυγε το ουσιώδες ζήτημα που συνίστατο στο να εξεταστεί αν το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως της ΟΑ, όπως αυτό υφίστατο στις 12 Δεκεμβρίου 2002, ανταποκρινόταν στις κατευθυντήριες γραμμές του 1999 για την αναδιάρθρωση και, κατά συνέπεια, στο άρθρο 87, παράγραφος 3, σημείο γ΄, ΕΚ.

479 Η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε στις 11 Δεκεμβρίου 2002, πριν το τέλος της περιόδου που προβλέπει το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998. Τον Δεκέμβριο του 2002, όμως, είχε υλοποιηθεί το πρώτο μέρος της ιδιωτικοποιήσεως. Η Olympic Catering πωλήθηκε και υπήρξαν έξι εκδηλώσεις ενδιαφέροντος για τις πτητικές δραστηριότητες της ΟΑ.

480 Τέλος, μολονότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν προσδιορίζει το ποσό κάθε προβαλλόμενης νέας ενισχύσεως και αφήνει στο ελληνικό Δημόσιο τη φροντίδα προσδιορισμού αυτού του ποσού, εντούτοις το ανακοινωθέν Τύπου της Επιτροπής αναφέρει συνολικό ποσό 194 εκατομμυρίων ευρώ. Το ποσό αυτό δημοσιεύθηκε στον Τύπο και προκάλεσε ουσιαστική ζημία στην ΟΑ.

481 Η Επιτροπή προβάλλει ότι εξάντλησε κάθε δυνατότητα που διέθετε προκειμένου να επιτύχει το αναγκαίο επίπεδο συνεργασίας με τις ελληνικές αρχές.

482 Υπενθυμίζει ότι η διοικητική διαδικασία κινήθηκε στις 12 Οκτωβρίου 2000, με την κατάθεση καταγγελίας εκ μέρους της ΥΠΑ.

483 Εν προκειμένω, το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως δεν εφαρμόστηκε και η προσφεύγουσα ουδέποτε κατόρθωσε να προσκομίσει τα αναγκαία στοιχεία που θα καθιστούσαν δυνατή την καταβολή της τρίτης δόσεως της ενισχύσεως, ύψους 22,9 εκατομμυρίων ευρώ. Στην προσφεύγουσα εναπέκειτο να προσδιορίσει τα μέτρα που θα μπορούσε να λάβει στις 19 ημέρες που απέμεναν μεταξύ της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως και της 31ης Δεκεμβρίου 2002, ώστε, όπως η ίδια τονίζει: «το αναθεωρημένο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως να καρποφορήσει εντός των χρονικών ορίων του αρχικού προγράμματος». Σε κάθε περίπτωση, οι νέες παράνομες ενισχύσεις χορηγούνταν επί πολλά έτη πριν —για παράδειγμα, στην περίπτωση του ΙΚΑ, από το 1993.

Β — *Εκτίμηση του Πρωτοδικείου*

484 Κατά πάγια νομολογία, μια απόφαση θεωρείται ως εκδοθείσα κατά κατάχρηση εξουσίας μόνον όταν, βάσει αντικειμενικών, ουσιωδών και συγκλινουσών ενδείξεων

αποσκοπεί στην επίτευξη σκοπών ξένων προς αυτούς που επικαλείται (απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Μαρτίου 2002, Τ-92/00 και Τ-103/00, Diputación Foral de Álava κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1385, σκέψη 84, και Schmitz-Gotha Fahrzeugwerke κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα στη σκέψη 36, σκέψη 81).

485 Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι η προσφεύγουσα δεν προβάλλει κανένα στοιχείο βάσει του οποίου θα μπορούσε να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή προέβη σε εξαιρετικώς αυστηρή εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων, με σκοπό, ιδίως, τον περιορισμό του αριθμού των αεροπορικών εταιριών στην Ευρώπη, και ότι δεν ακολούθησε τη διαδικασία ούτε έθεσε σε εφαρμογή τα κριτήρια που πρέπει να εφαρμόζονται, σύμφωνα με τη συνήθη πρακτική, τους σχετικούς κανόνες της Συνθήκης και του παράγωγου δικαίου, τόσον όσον αφορά την ενίσχυση για την αναδιάρθρωση όσο και τις εξεταζόμενες νέες ενισχύσεις.

486 Όσον αφορά την ενίσχυση για την αναδιάρθρωση, πρέπει να τονιστεί ότι η Επιτροπή αρνήθηκε να επιτρέψει την αποδέσμευση της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1, παράγραφος 2, της αποφάσεως του 1998, που εξαρτά την καταβολή αυτής της δόσεως από την τήρηση όλων των όρων που επιβάλλει η απόφαση αυτή, ιδίως από την επίτευξη των σκοπών που έθεσε το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του 1998. Εφόσον οι σκοποί αυτοί δεν επιτεύχθηκαν, πράγμα το οποίο δεν αμφισβητεί η προσφεύγουσα, η Επιτροπή δεν μπορούσε, κατ' εφαρμογήν της αποφάσεως του 1998, να λάβει ευνοϊκή απόφαση σχετικά με την καταβολή της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως, όπως ήδη τονίστηκε (βλ. σκέψεις 101 έως 103 ανωτέρω). Επομένως, δεν μπορεί να της προσαφθεί ότι παρακώλυσε την υλοποίηση του προγράμματος αναδιαρθρώσεως, διαπιστώνοντας ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την καταβολή της τελευταίας αυτής δόσεως.

487 Τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας σχετικά με την προβαλλόμενη παράβαση του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ, κατά τον έλεγχο εφαρμογής του προγράμματος αναδιαρθρώσεως, ειδικότερα οι αιτιάσεις περί της προβαλλόμενης

μη συνεκτιμήσεως της διαδικασίας ιδιωτικοποιήσεως της ΟΑ και περί της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως πριν από τη λήξη του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του 1998 στερούνται βασιμότητας, όπως ήδη έχει κριθεί (βλ. σκέψεις 131 έως 133, 155 έως 157 και 174 ανωτέρω).

488 Εξάλλου, ο παράνομος χαρακτήρας της προσβαλλομένης αποφάσεως, που διαπίστωσε το Πρωτοδικείο όσον αφορά την προβαλλόμενη νέα ενίσχυση σχετικά με τον ΦΠΑ επί των καυσίμων και των ανταλλακτικών (βλ. σκέψεις 349 και 365 ανωτέρω), δεν μπορεί να αποτελέσει ένδειξη περί καταχρήσεως εξουσίας. Ομοίως, όσον αφορά τις λοιπές εξεταζόμενες νέες ενισχύσεις, η ανεπάρκεια αιτιολογίας, η παράβαση εκ μέρους της Επιτροπής των υποχρεώσεών της περί βάρους αποδείξεως και η προσβολή του δικαιώματος άμυνας, που προέβαλε επίσης η προσφεύγουσα προκειμένου να αποδείξει την ύπαρξη καταχρήσεως εξουσίας, στερούνται λυσιτέλειας ελλείψει κάθε ενδείξεως δυνάμενης να στηρίξει την υπόθεση ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε προς εξυπηρέτηση σκοπού διαφορετικού από αυτόν που επικαλείται. Επίσης, και εν πάση περιπτώσει, οι λόγοι αυτοί έχουν απορριφθεί ως αβάσιμοι.

489 Όσον αφορά το ανακοινωθέν Τύπου της Επιτροπής, όπου αναφέρεται συγκεκριμένο ποσό νέων ενισχύσεων που πρέπει να ανακτήσουν οι εθνικές αρχές κατ' εφαρμογήν της προσβαλλομένης αποφάσεως, στερείται οποιασδήποτε νομικής αξίας. Εξάλλου, η μνεία του ποσού αυτού στο ανακοινωθέν δεν μπορεί να αποτελέσει ένδειξη περί του ότι η Επιτροπή επιδίωξε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, την επίτευξη σκοπού διαφορετικού από την εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης περί κρατικών ενισχύσεων.

490 Επομένως, ο λόγος που αντλείται από κατάχρηση εξουσίας πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

491 Κατά συνέπεια, η προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει να ακυρωθεί καθόσον αφορά την ανοχή για τη διαιώνιση της μη καταβολής των οφειλομένων προς τη ΔΑΑ ΑΕ αερολιμενικών τελών και ΦΠΑ επί των καυσίμων και των ανταλλακτικών. Η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί κατά τα λοιπά.

Επί των δικαστικών εξόδων

492 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Εντούτοις, όταν οι ηττηθέντες διάδικοι είναι περισσότεροι του ενός, το Πρωτοδικείο αποφασίζει για την κατανομή των εξόδων.

493 Δεδομένου ότι έκαστος των διαδίκων ηττήθηκε μερικώς και δεδομένου ότι οι διάδικοι ζήτησαν ο ηττηθείς διάδικος να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα, πρέπει να κατανεμηθούν τα έξοδα των δύο διαδίκων κατά ποσοστό 75 % εις βάρος της προσφεύγουσας και κατά ποσοστό 25 % εις βάρος της Επιτροπής, σύμφωνα με τα αιτήματα των διαδίκων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (δεύτερο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

1) Ακυρώνει τα άρθρα 2 και 3 της αποφάσεως 2003/372 της Επιτροπής, της 11ης Δεκεμβρίου 2002, για την ενίσχυση που χορήγησε η Ελλάδα στην Ολυμπιακή Αεροπορία, καθόσον αφορούν την ανοχή για τη διαιώνιση της μη καταβολής, αφενός, των οφειλομένων από την προσφεύγουσα στον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών αερολιμενικών τελών και, αφετέρου, του οφειλομένου από την Ολυμπιακή Αεροπλοΐα ΦΠΑ επί των καυσίμων και των ανταλλακτικών.

2) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

3) Η προσφεύγουσα φέρει το 75 % των δικαστικών της εξόδων και των εξόδων της Επιτροπής. Η Επιτροπή φέρει το 25 % των δικαστικών της εξόδων και των εξόδων της προσφεύγουσας.

Pirrung Meij Forwood

Pelikánová Παπασάββας

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12 Σεπτεμβρίου 2007.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος

E. Coulon J. Pirrung

Πίνακας περιεχομένων

Ιστορικό της διαφοράς ..... II - 2920

I — Η απόφαση του 1994 ..... II - 2920

II — Η απόφαση του 1998 ..... II - 2925

III — Η εξέλιξη της ΟΑ μετά την απόφαση του 1998 ..... II - 2927

IV — Η απόφαση του 2000 ..... II - 2929

V — Οι καταγγελίες της ΕΑΑ και η επίσημη διαδικασία έρευνας ..... II - 2930

VI — Η προσβαλλόμενη απόφαση ..... II - 2931

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων ..... II - 2935

Νομική ανάλυση ..... II - 2936

I — Προκαταρκτικές παρατηρήσεις επί του βάρους αποδείξεως, των δικονομικών υποχρεώσεων των διαδίκων και επί των αιτιάσεων περί προσβολής του δικαιώματος ακροάσεως ..... II - 2937

II — Επί του λόγου που αντλείται από προσβολή του δικαιώματος ακροάσεως της προσφεύγουσας II-2940

III — Όσον αφορά την ενίσχυση για την αναδιάρθρωση (άρθρα 1, 3 και 4 της προσβαλλομένης αποφάσεως) ..... II - 2942

A — Επί της προβαλλόμενης με την προσβαλλόμενη απόφαση μη εφαρμογής, στην πράξη, του προγράμματος αναδιαρθρώσεως ..... II - 2942

1. Επί της αιτιάσεως περί μη συνεκτιμήσεως της τροποποιήσεως του προγράμματος αναδιαρθρώσεως ..... II - 2943

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2943

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 2950

Επί της ενστάσεως απαραδέκτου που προέβαλε η Επιτροπή ..... II - 2950

Επί του λόγου που αντλείται από έλλειψη αιτιολογίας ..... II - 2952

Επί των λόγων που αντλούνται από πλάνη περί τα πραγματικά περιστατικά και από πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως ..... II - 2954

— Νομικό πλαίσιο και ζήτημα που ανέκυψε στην υπό κρίση υπόθεση ..... II - 2954

— Εξέταση των επιχειρημάτων των σχετικών με την ενιαία και παρατεταμένη διαδικασία αναδιαρθρώσεως της ΟΑ και την ανάγκη προσαρμογής του προγράμματος του 1998 ..... II - 2957

— Εξέταση του επιχειρήματος περί μη καταβολής της τελευταίας δόσεως της ενισχύσεως ..... II - 2960

— Εξέταση του σχετικού με την απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2000 επιχειρήματος ..... II - 2962

— Εξέταση των επιχειρημάτων που αντλούνται από την αλληλογραφία μεταξύ ελληνικών αρχών και Επιτροπής και τις υποβληθείσες προς το εν λόγω θεσμικό όργανο εκθέσεις ..... II - 2963

2. Επί της προβαλλόμενης παραβάσεως του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχείο γ΄, ΕΚ και της πρόδηλης πλάνης εκτιμήσεως ..... II - 2973

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2973

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 2978

3. Επί του προφανώς πεπλανημένου χαρακτήρα της εκτιμήσεως ότι δεν ελήφθη κανένα μέτρο αναδιαρθρώσεως ..... II - 2987

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2987

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 2988

Β — Επί της προβαλλομένης αθετήσεως εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας της υποχρεώσεως εφαρμογής λειτουργικού ΣΔΠ, που προέβλεπε το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της αποφάσεως του 1998 ..... II - 2989

1. Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2989

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 2991

Γ — Επί της προβαλλομένης αθετήσεως εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας της υποχρεώσεως υποβολής εκθέσεων ..... II - 2995

1. Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2995

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 2997

Δ — Περί της προβαλλομένης αθετήσεως εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 1, στοιχεία β΄, γ΄ και ε΄ της αποφάσεως του 1994 ..... II - 2999

1. Επί της προβαλλομένης αθετήσεως εκ μέρους της Ελλάδας των υποχρεώσεών της που απορρέουν από το άρθρο 1, στοιχείο β΄, της αποφάσεως του 1994 ..... II - 2999

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2999

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 3001

2. Επί της προβαλλομένης παραβάσεως εκ μέρους της Ελλάδας των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 1, στοιχείο γ΄, της αποφάσεως του 1994 ..... II - 3003

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 3003

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 3008

3. Επί της προβαλλομένης αθετήσεως εκ μέρους της Ελλάδας της υποχρεώσεως που απορρέει από το άρθρο 1, στοιχείο ε΄, της αποφάσεως του 1994 ..... II - 3014

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 3014

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 3016

IV — Όσον αφορά τις προβαλλόμενες νέες ενισχύσεις (άρθρα 2, 3 και 4 της προσβαλλομένης αποφάσεως) ..... II - 3018

Α — Προκαταρκτικές παρατηρήσεις επί του κριτηρίου του ιδιώτη πιστωτή και επί της εκτάσεως του ελέγχου του Πρωτοδικείου, καθώς και επί των σχετικών με την αιτιολόγηση απαιτήσεων ..... II - 3018

Β — Επί της αιτιάσεως περί μη προσδιορισμού των προς ανάκτηση νέων ενισχύσεων και επί της ερμηνείας της προσβαλλομένης αποφάσεως .... II - 3020

Γ — Όσον αφορά την προβαλλόμενη ανοχή της διαιωνίσεως της μη καταβολής των αερολιμενικών τελών στο «ΔΑΑ» ..... II - 3023

1. Επιχειρήματα των διαδίκων ως προς την προβαλλόμενη δυνατότητα καταλογισμού της επίμαχης συμπεριφοράς στο ελληνικό Δημόσιο .. II - 3023

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου II-3027

Δ — Επί της προβαλλομένης ανοχής της διαιωνίσεως της μη καταβολής του ΦΠΑ επί των καυσίμων και των ανταλλακτικών ..... II - 3030

1. Επί της προβαλλομένης νέας ενισχύσεως της σχετικής με τον ΦΠΑ επί των καυσίμων ..... II - 3030

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 3030

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 3033

2. Επί της προβαλλομένης νέας ενισχύσεως της σχετικής με τον ΦΠΑ επί των ανταλλακτικών ..... II - 3037

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 3037

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 3038

Ε — Όσον αφορά την προβαλλόμενη ανοχή της διαιωνίσεως της μη καταβολής των οφειλομένων σε άλλα αεροδρόμια πλην του ΔΑΑ μισθωμάτων και αερολιμενικών τελών ..... II - 3041

1. Επί του βάρους αποδείξεως και του δικαιώματος ακροάσεως ..... II - 3042

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 3042

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 3044

2. Επί της αναλύσεως της συμφωνίας συμψηφισμού της 24ης Ιουνίου 1999 ..... II - 3047

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 3047

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 3048

3. Επί του κριτηρίου του ιδιώτη πιστωτή ..... II - 3050

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 3050

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 3053

ΣΤ— Επί της νέας ενισχύσεως που φέρεται προκύπτουσα από την προβαλλόμενη ανοχή της διαιωνίσεως της μη καταβολής του τέλους που αποκαλείται «σπατόσημο» ..... II - 3055

1. Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 3055

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 3058

Ζ — Επί της νέας ενισχύσεως που φέρεται να προκύπτει από την προβαλλόμενη ανοχή της διαιωνίσεως της μη καταβολής των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως στο ΙΚΑ ..... II - 3061

1. Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 3061

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 3066

V — Επί του λόγου που αφορά τις δύο πτυχές της προσβαλλομένης αποφάσεως και αντλείται από κατάχρηση εξουσίας ..... II - 3071

Α — Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 3071

Β — Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 3072

Επί των δικαστικών εξόδων ..... II - 3075